٥

حكومەتی هەرێمی کوردستان- عێراق
وەزارەتی پەروەردە - بەڕێوەبەرایەتی گشتی پرۆگرام و چاپەمەنییەکان

بیرکاری بۆ هەمووان

کتێبی قوتابی

پۆلی پێنجەمی بنەڕەتی - بەرگی یەکەم

Student Book

وەزارەتی ... پەروەردەییەکان

بیرکاری بۆ هەمووان

کتێبی قوتابی

پۆلی پێنجەمی بنەڕەتی - بەرگی یەکەم

چاپی هەشتەم

٢٠١٦ز/٢٧١٦کوردی/١٤٣٧ک

ناوەڕۆك

ژمارەکان
Numbers

کۆکردنەوە و لێدەرکردن
Adding and Subtracting

بڕەکان و کردارەکان
Expressions and Operations

چارەسەرکردنی پێدراوەکان
Data Analysis

لێکدانی ژمارەکان
Multiply Numbers

دابەشکردنی ژمارە سروشتییەکان
Divide Natural Numbers

دابەشکردنی ژمارە دەییەکان
Divid Decimals

سەلمێنراوی ژمارەکان
Numbers Theory

کەرتەکان و ژمارە کەرتدارەکان
Fractions and Mixed Numbers

کردارەکان لەسەر کەرتەکان
Operations With Fractions

ئەندازە
Geometry

پێوان
Measurement

١٣ ڕێژەی سەدی و ژمارە تەواوەکان

Integers and Percent

بەشی ١
ژمارەکان
Numbers

هەڵاڵەی گوڵەکان لە دروستکردنی دەرماندا بەکاردێن. لە جیهاندا ناویان لێناوە بە یەکەم خۆراکی دروست. هەڵاڵە لە باشترین و بەهاترین جۆرە، چونکە هەموو بنەماکانی پێویست بۆ سیستەمی خواردەمەنی هاوسەنگی تێدایە.

پرسیارێك بۆ شیکار کام دەنکە هەڵاڵە لەوانەی کە لە خشتەکەدا هاتووە بچووکترە؟

پێوانی دەنکە هەڵاڵە

جۆری هەڵاڵە	پێوانەکەی
زەنبەقی گەورەی ئاو	٠,٠٢ سم
نەفلی وەنەوشەیی	٠,٠٠٠٢ سم
گوڵە بەهارە	٠,٠٠٢٥ سم
گوڵی لووتە گۆلك	٠,٠٠١٥ سم

هەڵاڵەی زەنبەقی گەورەی ئاو

نەفلی وەنەوشەیی و هەڵاڵەکەی

گوڵە بەهارە و هەڵاڵەکەی

گوڵی لووتی گۆلك و هەڵاڵەکەی

زانیارییەکانت ساغبکەوە
Check what you know

ئەم لاپەڕەیە بەکار بێنە بۆ دڵنیا بوون لە هەبوونی ئەم زانیارییانەی کەوا پێویستە بۆ ئەم بەشە

بەدرێژی	expanded form
ڕەنووسەکان	digits
فاریزەی دەیی	decimal point
نووسین بە ڕەنووس	writing in digits
ژمارەی تەواو	integer
ژمارەی دەیی	decimal numbers
هاوتان	equivalent

زاراوەکان

دەستەواژەی گونجاو لە لیستەکەدا هەڵبژێرە.

١ ژمارە ٥٠٠+٣٠+٤ بە ___؟___ نوسراوە.

٢ هێماکانی ٠، ١، ٢، ٣، ٤، ٥، ٦، ٧، ٨، ٩ پێیان دەووترێت ___؟___ .

٣ لە ژمارەی دەییدا بە ___؟___ یەکان لە خانەکانی دەیی جیادەکرێتەوە.

٤ ژمارە دەییە هاوتاکان لەگەڵ ئەو ژمارانە___؟___ کە مانای هەمان هێندە هەیە.

٥ ئەو ژمارەی ڕنووسێك یان زیاتری لە لای ڕاستی فاریزەکەوە هەیە پێیدەووترێت ___؟___ .

بەهای خانەیی

بەهای ڕەنووسی شین لە هەریەك لەم ژمارانە بنووسە.

٦ ٤١٨   **٧** ١٢٣٠٠   **٨** ١٠٨ ٥٤٣   **٩** ٥١٢ ٥٧٠

١٠ ٨٩١ ٥٦٣   **١١** ٢٠ ٤٥٦   **١٢** ٦٢٥٧   **١٣** ٩٢ ٥١٦ ٧٨٢

خوێندنەوە و نووسینی ژمارەکان

ژمارەکان بە ڕەنووس بنووسە.

١٤ هەشتا و حەوت هەزار و چل و دوو

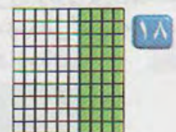
١٥ ٢٠ ٠٠٠ + ٣ ٠٠٠ + ٥٠ + ٦

١٦ چواردە و سێ دەیەك «چواردە و لەدەیا سێ»

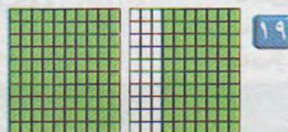
١٧ ٣ ٠٠٠ + ٢٠ + ٧ + ٠,٢

ئەو ژمارە دەییە بنووسە کە بەشە ڕەنگکراوەکە دیاردەکات.

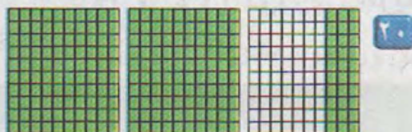
١٨

١٩

٢٠

ژمارەکە بەشێوەی درێژی بنووسە.

٢١ ٢ ٤١٢   **٢٢** ٣٨٧   **٢٣** ١٣ ٠٨٧   **٢٤** ٣٥ ٩٠٢

ژمارەکە بەشێوەی پیت بنووسە.

٢٥ ٤٠٩   **٢٦** ٥ ١٠٢   **٢٧** ١٤ ٠١٣   **٢٨** ١٦ ٨٧٠

وانەی ١

ملیۆنان و ملیاران
Millions and Billions

پێداچوونەوەی خێرا

١. ١٠ × ٢٠
٢. ١٠ × ٣٨٠
٣. ١٠ × ٤٤
٤. ١٠ × ٤ ٨٣٠
٥. ١٠ × ١٦ ٩٠٠

زاراوەکان

ملیار billion

فێربە

نزیکەی یەك ملیۆن کەس لەسەر ڕێگا و کەنارەکانی ولایەتی فلۆریدای ئەمریکا، بۆ چاودێری هەڵدانی ئەپۆلۆی ١١ کۆبونەوە. ئایا پێویستیت بە ١٠٠ تۆری چوارگۆشەیی (١٠×١٠) زیاتر یان کەمتر هەیە، بۆ نواندنی ملیۆن؟ ئەمە ڕوونبکەرەوە.

نزیکەی ٧٢٦ ٣٠٠ ٠٠٠ کەس، نیل ئارمسترۆنغ یان بینی کاتێ یەکەم هەنگاوی نا لەسەر ڕووی مانگ، دەتوانرێ ئەم ژمارەیە لە خشتەی خانەکاندا تۆماربکرێت.

ملیۆنان			هەزاران			یەکەکان		
سەدان	دەیان	یەکان	سەدان	دەیان	یەکان	سەدان	دەیان	یەکان
٧	٢	٦	٣	٠	٠	٠	٠	٠

نووسین بە ڕەنووس: ٧٢٦ ٣٠٠ ٠٠٠

نووسین بە درێژی:

٧٠٠ ٠٠٠ ٠٠٠ + ٢٠ ٠٠٠ ٠٠٠ + ٦ ٠٠٠ ٠٠٠ + ٣٠٠ ٠٠٠

نووسین بەپیتی: حەوت سەد و بیست و شەش ملیۆن و سێ سەد هەزار.

▲ کەشتی ئاسمانی ئەپۆلۆی ١١ لە ١٦ی تەمموزی ساڵی ١٩٦٩ زەوی بەجێهێشت. یەکەمین کەشتی ئاسمانی بوو کە سەرنشینانی لەسەر ڕووی مانگ دابەزین.

ملیاران

شازادە سلطان کوری سلمان یەکەمین گەشتەوانی ئاسمانی عەرەبیە. بەشداری لە گەشتی کەشتی ئاسمانی دیسکۆڤەری لە بەرواری ١٩٨٥/٦/١٧ کرد. گەشتەکە زیاتر لە ٧ ڕۆژی خایاند.

گەشتەکە زیاتر لە ١٩ ٤٠٧ ١٣٤ ٠٠٠ دۆلاری ئەمریکی تێچوو.

ملیار بریتییە لە ١ ٠٠٠ ملیۆن.

ملیاران			ملیۆنان			هەزاران			یەکەکان		
سەدان	دەیان	یەکان	سەدان	دەیان	یەکان	سەدان	دەیان	یەکان	سەدان	دەیان	یەکان
	١	٩	٤	٠	٧	١	٣	٤	٠	٠	٠

نووسین بە ڕەنووس : ١٩ ٤٠٧ ١٣٤ ٠٠٠

نووسین بە درێژی : ٤ ٠٠٠ + ٣٠ ٠٠٠ + ١٠٠ ٠٠٠ + ٧ ٠٠٠ ٠٠٠ + ٤٠٠ ٠٠٠ ٠٠٠ + ٩ ٠٠٠ ٠٠٠ ٠٠٠

+ ١٠ ٠٠٠ ٠٠٠ ٠٠٠

نووسین بەپیتی: نۆزدە ملیار و چوارسەد و حەوت ملیۆن و سەد و سی و چوار هەزار.

ساغبکەوە

١ نووسین بەپیت بۆ ژمارە ٦٣٢ ٤٥٠ ٣ لەگەڵ نووسین بەدرێژی بەچی لەیەکدەچن؟ بەچی لەیەکتر جیاوازن؟

٢ ژمارە سی و سێ ملیۆن و دوو سەد و حەوت هەزار و دوازدە بە ڕەنووس بنووسە.

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

هەر ژمارەیەك بە ڕەنووس بنووسە.

٣ بیست و یەك ملیۆن و یازدە هەزار و دوو سەد و دوازدە.

٤ پەنجا و پێنج ملیار و دوو ملیۆن و سەد و شانزە هەزار و حەفت.

بەهای ڕەنووسی شین بۆهەر ژمارەیەك بنووسە.

٥ ٣٥ ٤٢٧ ٢٣١   ٦ ٧٨٠ ٩٠٤ ٦٥٢   ٧ ٩ ١٢٤ ٤٣٢ ٢١٢   ٨ ١٤ ٩٥٦ ٦٣٠ ٢١٠

لەکام لەم دوو ژمارەیە ڕەنووسی ٧ بەهای خانەی بەرز دیاری دەکات؟ وەڵامەکەت ڕوونبکەوە.

٩ أ ١٧ ٨٥٤   ب ١٠٥ ٠٧٩

١٠ أ ٧ ٠٨٩ ٠٠٠ ٠٠٠   ب ٧ ٠٨٩ ٠٠٠

١١ أ ٧٥٠   ب ٧٥٠ ٠٠٠

١٢ نووسینی ژمارەکە بە پیتی تەواوبکە. ٢ ٩٨٤ ٠٥٢ ٦٨١

دوو ملیار و __؟__ و هەشتا و چوار ملیۆن و پەنجاو دوو هەزار و __؟__ و هەشتا و یەك.

تەواوبکە.

١٣ ١+٥٠ + ■ + ٦٠ ٠٠٠ + ٥٠٠ ٠٠٠ + ١ ٠٠٠ ٠٠٠ + ٧٠ ٠٠٠ ٠٠٠ + ■ + ٥ ٠٠٠ ٠٠٠ ٠٠٠ = ٥ ٣٧١ ٥٦٠ ٨٥١

هەر ژمارەیەك بە دوو شێوەی تر بنووسە.

١٤ دوو ملیۆن و سێ سەد و شەش هەزار و پانزە.

١٥ ١+١٠٠+١٠ ٠٠٠+١٠ ٠٠٠ ٠٠٠+١ ٠٠٠ ٠٠٠ ٠٠٠

بەکارهێنانی پێدراوەکان خشتەکە بەکاربهێنە بۆ شیکاری پرسیاری ١٦ و ١٧

دووری لە خۆر	
هەسارە لە سیستمی خۆریدا	ناوەندی دووری لە خۆر (کم)
عەتارد	٥٧ ٨٧٠ ٠٠٠
زەوی	١٤٩ ٥٠٠ ٠٠٠
نبتۆن	٤ ٤٩٥ ٠٠٠ ٠٠٠
بلۆتۆ	٥ ٨٩٦ ٠٠٠ ٠٠٠

١٦ کام هەسارەیە نزیکەی ٦ ملیار/کم لە خۆرەوە دوورە؟

١٧ هەسارەی نبتۆن نزیکەی چەند ملیار/کم لە خۆرەوە دوورە؟

١٨ **هەڵە لەکوێدایە؟** توانا ووتی ژمارە ٢٠٠ ٠٠٠ ٢٠ دوو ملیۆن و دووسەد هەزارە؟ هەڵە لەکوێیدایە؟ نووسینی ژمارەکە بە پیتی ڕاست بکەوە.

١٩ **ڕێنوێنی** بچووکترین ژمارە لە ٩ ڕەنووس پێکهاتبێ وڕەنووسەکان دووبارە نەبوونەوە کامەیە بەهای خانەیی ڕەنووسی ٢ لەو ژمارەیە چەندە؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

بەهای ڕەنووسی شین چەندە؟

٢٠ ٧٣ ٢١٥   ٢١ ٦٧٨ ٦٢١

لەهەر بەستەیەك ١٠٠ پارچە دراو لە جۆری ٥٠٠ دیناری هەیە.

٢٢ چەند پارچە ٥٠٠دیناری لە ١٠ بەستەدا هەیە؟

٢٣ چەند بەستە بەرامبەر ٥٠ ٠٠٠ دینارە؟

پیتی گونجاو بۆ ژمارەکان هەڵبژێرە کە شێوازەکە تەواودەکات.

٢٤ ٩، ١٢، ١٥، ١٨

أ ١٩، ٢٠، ٢١   ب ٢١، ٢٤، ٢٧   ج ٢٠، ٢٣، ٢٦   د ٢٣، ٢٥، ٢٧

ڕیزکردنی ژمارەکان

Ordering numbers

پێداچوونەوەی خێرا

بەهای ڕەنووسی شین چەندە؟

١ ٦٠ ٢ ٤٢٦٠

٣ ٥٢٥٩ ٤ ٢٨٥٤

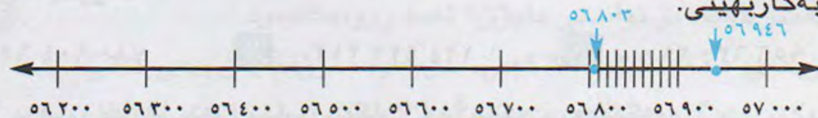
٥ ١١٤٦٣

لە بیرتبێ

لەسەر هێڵی ژمارەکان. ئەو ژمارانەی کە لەلای چەپن بچووکترن لەو ژمارانەی کە لەلای ڕاستن.

فێربە

گریمان کۆمپانیای ئاسیاسێل ٥٦٩٤٦ سیم کارتی لەماوەی ساڵێکدا فرۆشت. وە لە کۆمپانیای کۆرەك ٥٦٨٠٣ سیم کارتی فرۆشت. کام لەم دوو کۆمپانیایە زۆرترین ژمارەی فرۆشتووە؟ دەتوانی هێڵی ژمارەکان بەکاربهێنی.

نموونە

ڕەنووسەکان لەهەر خانەیەکدا بەراوردبکە. دڵنیابە لە جیاوازیان.

هەنگاوی ١

دەیانی هەزاران بەراوردبکە

٥٦٩٤٦

٥٦٨٠٣

یەکسانن

هەنگاوی ٢

هەزاران بەراوردبکە.

٥٦٩٤٦

٥٦٨٠٣

یەکسانن

هەنگاوی ٣

سەدان بەراوردبکە

٥٦٩٤٦

٥٦٨٠٣

$٩ > ٨$

کەواتە، $٥٦٩٤٦ > ٥٦٨٠٣$

لەبەر ئەوەی $٥٦٩٤٦ > ٥٦٨٠٣$ کەواتە کۆمپانیای ئاسیاسێل سیم کارتی زۆرتر لە کۆمپانیای کۆرەك فرۆشتووە.

نموونەی تر

ژمارەکان لە گەورەوە بۆ بچووك ڕیزبکە: ٨٤٢٠٠٠٠؛ ٨٥٢٤١٩؛ ٨٥٧٢١٣٤

ملیۆنان بەراوردبکە

٨٤٢٠٠٠٠

٨٥٢٤١٩ $٠ < ٨$

٨٥٧٢١٣٤

ملیۆن نیە لە ٨٥٢٤١٩ دا

کەواتە ٨٥٢٤١٩ بچووکترین ژمارەیە.

دوو ژمارەی تر بەراوردبکە

٨٤٢٠٠٠٠

٨٥٧٢١٣٤

$٤ < ٥$

کەواتە

$٨٥٧٢١٣٤ > ٨٤٢٠٠٠٠$

کەواتە $٨٥٧٢١٣٤ > ٨٤٢٠٠٠٠ > ٨٥٢٤١٩$

لەبیرت نەچێ بۆ بەراوردکردن و ڕیزکردنی ژمارەکان، لە چەپەوە دەستپێبکە و لەهەر خانەیەکدا ڕەنووسەکان بەراوردبکە. پاشان ئەم بەراوردکردنە بۆ ڕیزکردنی ژمارەکان بەکاربهێنە.

ساغبکەوە

١ ڕوونیبکەوە کامیان گەورەترە ٧ملیار یان ٧ملیۆن؟

بەراوردبکە. < یان > یان = لە شوێنی ● دابنێ.

٢ ١٢ ٦٥١ ● ١٨٠ ٢٢٥ **٣** ٣ ١٥٤ ٨٣٠ ● ٣ ١٤٥ ٢٧٠ **٤** ١٩٨ ٣٣٥ ● ١٩٨ ٣٣٥

ژمارەکان لە گەورەترین بۆ بچووکترین ڕیزبکە.

٥ ١٧ ٣٧٩ ؛ ١٣ ٧٩٢ ؛ ١٣ ٩٧٨ **٦** ٩٨٠ ٤٧٢ ؛ ٩٨٠ ٥٢٦ ؛ ٩٨٠ ٤٣٥

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

بەراوردبکە. < یان > یان = لە شوێنی ● دابنێ.

٧ ١٥ ٦٥٠ ● ٥ ٦٥٠ **٨** ٢٠ ٧٦٧ ٣٠٠ ● ٢ ٧٦٧ ٠٧١ **٩** ٥٠٩ ٧٨٢ ٦٥٠ ● ٥٠٩ ٥٦٢ ٧١٠

ژمارەکان لە گەورەترین بۆ بچووکترین ڕیزبکە.

١٠ ٤٩ ٠٨٦ ؛ ٤٩ ٦٨٠ ؛ ٤٨ ٦٩٠ **١١** ٨٩٥ ٠٠٠ ؛ ٨ ٥٩٥ ٠٠٠ ؛ ٨٥٩ ٠٠٠

ژمارەکان لە بچووکترین بۆ گەورەترین ڕیزبکە.

١٢ ١٧٨ ٢٨٦ ؛ ٧٧ ٥٩٠ ؛ ٧٨ ٩٣٥ **١٣** ٣٨ ٩٥٠ ٥٠٠ ؛ ٢٣٤ ٨٥٠ ١٠٠ ؛ ٢٣٤ ٦٥٠ ٢٠٠

ڕەنووسی نادیار کامەیە؟

١٤ ١ ٩٨ ■ ٦٧٨ > ١ ٩٨٨ ٦٧٨ **١٥** ١٩ ■ ٧١٧ ٥٦٨ < ١٩٢ ٧١٧ ٥٦٨

تەواوبکە. گەورەترین ڕەنووس کە لەتوانادابێت بەکاربهێنە.

١٦ ١■٥ ٤٣١ < ١٤٨ ٦٠٠ < ١٤■٥٩٩ **١٧** ٥ ٩٤١ ٦٠٠ > ٥ ٨■١ ٦٠٠ > ٥ ■٤١ ٦٠٠

ڕێنوێنی ماڵی داریا لەدووری ٤٥٥ م لە منارەی چۆلیەوە دوورە، ماڵی سارۆ بە ١١٠ م زیاتر لەماڵی داریا لە منارەی چۆلیەوە دوورترە. بەڵام ماڵی ئیبراهیم بە ١٥٠ م کەمتر لە ماڵی سارۆ دوورترە. ئەم زانیاریانە بۆ شیکاری پرسیاری ١٨، ١٩ بەکاربهێنە.

١٨ ماڵی هەریەکەیان چەند لە منارەی چۆلی دوورە؟

١٩ ماڵی کامیان لە منارەی چۆلی نزیکە؟ ماڵی کامیان لە دوورترین ماوەیە؟

٢٠ **پرسیارەکە چیە؟** لە کۆمەڵەیەکی سێ ژمارەییدا. ژمارە ٧٩٨ ٣٤٥ بچووکترینیانە و ژمارە ٧٩٨ ٣٥٥ گەورەترینیانە.

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٢١ ٩ × ٣ = ■ **٢٢** ٨ × ٤ = ■

ژمارەکە بە ١ ٠٠٠ گەورەتر بنووسە.

٢٣ ٤ ٠٩٩ **٢٤** ٤٥ ٢٣٠

٢٥ ئەو ژمارە کامەیە ملیۆنێك و حەڤدە هەزار و چوارسەد و شەست و پێنج دەنوێنی؟

أ ١ ١٧٠ ٤٦٥

ب ١ ٠١٧ ٦٤٥

ج ١ ٠١٧ ٤٦٥

د ١ ٠١٧ ٣٤٦

وانەی ٣

بەشەکان لەهەزار و بەشەکان لە دەهەزار
Thousandths and Ten - Thousandths

پێداچوونەوەی خێرا

ژمارە دەییەکە بنووسە

١ $\frac{٨}{١٠}$ ٢ $\frac{٢٤}{١٠٠}$ ٣ $\frac{٦٧}{١٠٠}$

٤ پێنج بەش لەسەد؟

٥ شەش و چواردە بەش لەسەد؟

زاراوەکان

بەشێك لەهەزار thousandth

بەشێك لە دەهەزار ten-thousandth

فێربە

ئەگەر ١ دابەشی ١٠٠٠ بکەیت و بەشێك ڕەنگ بکەیت. ئەوا **یەك بەش لەهەزار** بەدەست دەهێنی وە ئەگەر چوارگۆشە بەشێکت لەسەد گەورەکرد و دابەشتکرد بۆ ١٠ ئەستوونی یەکسان، پاشان یەك ئەستوونت ڕەنگکرد ئەوا بەشێك لەهەزار بەدەست دەهێنیت.

یەك　　دەیەك　　بەشێك لەسەد　　بەشێك لەهەزار

ئەگەر ١ دابەشی ١٠ ٠٠٠ بکەیت ئەوا **بەشێك لە دەهەزار** بەدەستدەهێنیت

١ ÷ ١٠ ٠٠٠ = $\frac{١}{١٠ ٠٠٠}$ = ٠,٠٠٠١ = ١ بەش لە دەهەزار.

دەتوانی خشتەی خانەکان بۆ دیاریکردنی هەر ڕەنووسێك لە ژمارەی دەیی بەکاربهێنی. خشتەی خوارەوە ژمارە ٢,٧ ٨٣٥ دەنوێنێ.

بەشەکان لە دەهەزار	بەشەکان لەهەزار	بەشەکان لەسەد	دەیەکەکان	,	یەکان
٥	٣	٨	٧	,	٢
٠,٠٠٠١×٥	٠,٠٠١×٣	٠,٠١×٨	٠,١×٧	,	١×٢
٠,٠٠٠٥	٠,٠٠٣	٠,٠٨	٠,٧	,	٢,٠

▲ زانایان بەشەکان لە هەزار بۆ پێوانەی بڕی شلەکان بەکاردەهێنن. یەك مللیلتر بەشێك لە دەهەزاری لیترێك دەنوێنێ.

نووسین بە ڕەنووس : ٢,٧٨٣٥

نووسین بە درێژی : ٠,٠٠٠٥ + ٠,٠٠٣ + ٠,٠٨ + ٠,٧ + ٢

نووسین بە پیتی: دوو، حەوت دەیەك و هەشت بەش لەسەد و سێ بەش لەهەزار و پێنج بەش لە دەهەزار.

- چەند بەش لەهەزار لەبەشێك لەسەدا هەیە؟ لەدەیەك؟ لەیەك؟

لەبیرت نەچێ هەر خانەیەك لەلای ڕاستی فاریزەکە لە ژمارەی دەییدا. دەییەکی ئەو خانەیە دەنوێنێ کە ڕاستەوخۆ لە پێشەوەیەتی.

ساغبکەوە

١ ژمارەی بەشەکانی دەهەزار لەبەشێك لەهەزاردا چەندە؟ لەبەشێك لەسەد؟ لە دەیەك؟ لە یەك؟

ژمارە دەییەکە بەدرێژی و بەپیتی و لەسەر شێوەی کەرت بنووسە.

٢ ١,٤٠٥ ٣ ٠,١٣٤ ٤ ١,٠٤٥ ٥ ٢,١٠٧ ٦ ٣,٠٠٠٣

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

هەر ژمارەیەك بە درێژی و بە پیتی و لەسەر شێوەی کەرت بنووسە.

٧ ١,٠٦٧ ٨ ٠,١٢٣٤ ٩ ١٢,٠٦٥ ١٠ ٣,٢٠٦ ١١ ١,٥٨٢

هەر ژمارەیەك بە ڕەنووس بنووسە.

١٢ هەشت بەش لەهەزار.

١٣ پەنجاو چوار بەش لە دە هەزار.

١٤ پێنج بەش لەسەد.

١٥ یەك و شەست و دوو بەش لە دە هەزار.

ژمارەکان بەدرێژی بنووسە.

١٦ ٢,٦ ١٧ ٠,٤٣ ١٨ ١,٠٢٦ ١٩ ٧,١٤٧٨

هەریەك لەم ژمارە دەییانە بە پیت بنووسە.

٢٠ ٤,١٢ ٢١ ١١,٠٣ ٢٢ ٣,٢٤٦ ٢٣ ٠,٥٧٥٧

ڕێنوێنی لە ڕاهێنانی ٢٤ تا ٢٧ فاریزەکە لە شوێنێکی هەڵە دانراوە. ژمارە دەییە گونجاوەکە بنووسە.

٢٤ خێرایی ئۆتۆمبیلێك لەسەر ڕێگای خێرا گەیشتە ٥,٠٥ کم/کاتژمێر.

٢٥ سارا نەخۆش کەوت، پلەی گەرمی گەیشتە ٣,٩٥٠ پلە.

٢٦ ڕێباز ٠,٢٥ م بازیدا.

٢٧ هاوار ماسییەکی ڕاوکرد درێژییەکەی ٥,٢م بوو

٢٨ بارستایی ئاوی ناو پەرداخێك ٨٢,٥ گرامە بارستایی ئاوەکە لە نیو پەرداخدا چەندە؟

٢٩ **ڕێنوێنی** ژمارەیەکی دەیی دەکەوێتە ناوەڕاستی دوو ژمارەی ٠,٠٠٢ و ٠,٠٠٣ ئەو ژمارەیە کامەیە؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٣٠ ٣,٥ لەسەر شێوەی ژمارەی کەرتدار بنووسە.

٣١ ژمارەکان لە بچووکەوە بۆ گەورە ڕیزبکە.

١ ٢٠٥ ٨٦٩ ؛ ١ ٢٠٥ ٨٩٦ ؛ ١ ٢٥٠ ٨٦٩

٣٢ ■ = ٤٠ × ٣٠ ٣٣ ■ = ٢٠ × ١٠

٣٤ (ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە) ژمارەی لاکانی چوارگۆشە.

أ ٣ لا ب ٤ لا ج ٦ لا د ٨ لا

ڕیزکردنی ژمارە دەییەکان

Ordering Decimal numbers

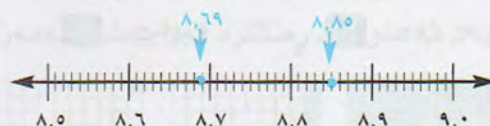
پێداچوونەوەی خێرا

بەراوردبکە. > یان < یان =
لەشوێنی ● دابنێ.

1. ٣٤ ● ٤٣
2. ٢٠٥ ● ٢٥٠
3. ٦٠٠ ● ٦٠٠
4. ٤٥٠٠ ● ٤٥٠
5. ٢٩ ٦٨٣ ● ٢٦ ٩٨٣

فێربە

زیاتر یان کەمتر لەیارییەکی جمناستیکدا، سامان ٨,٨٥ خاڵی بەدەستهێنا و سالار ٨,٦٩ خاڵ. کامیان زۆرتری بەدەستهێناوە؟ دەتوانی هێڵی ژمارەکان بۆ بەراوردکردنی ژمارە دەییەکان بەکاربهێنیت.

دەتوانرێ دووبارە بەهای خانەیی بەکاربهێنرێ بۆ بەراوردکردنی ژمارە دەییەکان.

نموونە ١

٣,٤٥٢ و ٣,٤٥٦ بەراوردبکە و فاریزەکان لەژێر یەکتر دابنێ، بگەڕێ بەدوای یەکەم خانە کە دوو ڕەنووسی جیاوازی تێدایە.

هەنگاوی ١
لەچەپەوە دەست پێبکە و یەکان بەراوردبکە.
٣,٤٥٢
↓ یەکسانن
٣,٤٥٦

هەنگاوی ٢
دەیەکیەکان بەراوردبکە.
٣,٤٥٢
↓ یەکسانن
٣,٤٥٦

هەنگاوی ٣
بەشەکان لەسەد بەوراورد بکە.
٣,٤٥٢
↓ یەکسانن
٣,٤٥٦

هەنگاوی ٤
بەشەکان لە هەزار بەراورد بکە.
٣,٤٥٢ ٢ < ٦
↓ یان
٣,٤٥٦ ٦ > ٢

کەواتە ٣,٤٥٦ > ٣,٤٥٢ یان ٣,٤٥٢ < ٣,٤٥٦

نموونە ٢

ژمارەکان لە بچووکەوە بۆ گەورە ڕیزبکە: ٢,٤٨٥٣ ؛ ٢,٤٨٤٤ ؛ ٢,٤٨٦٢

هەنگاوی ١
لەچەپەوە دەست پێبکە و یەکان و دەیەکیەکان بەراوردبکە.
٢,٤٨٥٣
↓↓ یەکسانن
٢,٤٨٤٤
↓↓
٢,٤٨٦٢

هەنگاوی ٢
بەشەکان لەسەد بەراورد بکە.
٢,٤٨٥٣
↓ یەکسانن
٢,٤٨٤٤
↓
٢,٤٨٦٢

هەنگاوی ٣
بەشەکان لەهەزار بەراورد بکە.
٢,٤٨٥٣
↓
٢,٤٨٤٤ ٦ > ٥ > ٤
↓
٢,٤٨٦٢

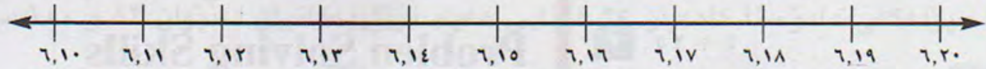
هەنگاوی ٤
ژمارەکان ڕیزبکە.
٢,٤٨٥٣ > ٢,٤٨٤٤
٢,٤٨٦٢ >

- لە نموونەی ٢ چۆن ژمارەکان لەگەورەوە بۆ بچووک ڕیز دەکەیت؟

ساغبکەوە

١ ڕوونبکەوە چۆن ڕیزکردنەکە دەگۆڕێت ئەگەر ژمارە ٢,٤ ٨٥٦ بۆ لیستی ژمارەکان لە نموونەی ٢ زیادبکرێت؟

> یان < یان = لەشوێنی ● دابنێ. هێڵی ژمارەکان بەکاربهێنە.

٢ ٦,١٥٢ ● ٦,١٢٥ ٣ ٦,١٤ ● ٦,١٤٠ ٤ ٦,١١٤ ● ٦,١١٨

٥ ٦,١٠٩ ● ٦,١٩٠ ٦ ٦,١٧٠ ● ٦,١٧٥ ٧ ٦,١٧٦ ● ٦,١٦٧

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

> یان < یان = لەشوێنی ● دابنێ

٨ ٠,٦٥ ● ٠,٦٣ ٩ ١,٤ ● ١,٤٠٠ ١٠ ٢٢٩,٠٣٥ ● ٢٢٩,٤٠٦

١١ ١٣٢,٩٤ ● ١٣٢,٤٨ ١٢ ١٥٦,٩٣٣ ● ١٥٦,٩٨ ١٣ ٩٩,٩٨٩ ● ٩٩,٩٩٨

١٤ ٠,٩٠٥ ● ٠,٩٠٥ ١٥ ٦٣,٩٣٨ ● ٦٣,٩٣٩ ١٦ ٤٧٦,٠٦٩ ● ٤٧٦,٠٩٦

لە بچووکترینەوە بۆ گەورەترین ڕیزبکە.

١٧ ٦,٥٨ ؛ ٦,٣٨ ؛ ٦,٢٩ ؛ ٧,٠٨ ١٨ ١٣,٣٩٣ ؛ ١٣,٣٠٩ ؛ ١٣,٣٣٩ ؛ ١٣,٠٣٩

١٩ ٤,١٠٢ ؛ ٤,١٠٥ ؛ ٤,١١٨ ؛ ٤,١١٠ ٢٠ ١٥,٢٥٩ ؛ ١٥,٣٨٩ ؛ ١٥,٢٩١ ؛ ١٥,٣٠١

بەکارهێنانی پێدراوەکان خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٢١ تا ٢٣ بەکاربهێنە.

٢١ درێژییەکان لە کورتترینەوە بۆ درێژترین ڕیزبکە.

٢٢ کام دوو گیانەوەر کلکی هەریەکێکیان لە کلکی فیلی ئەفریقی درێژترە؟

٢٣ مانای ژمارە کام لەم گیانەوەرانە درێژی کلکی لە ١,٣٠م درێژترە و لە ١,٤٥م کورتترە؟

٢٤ بنووسە چۆن دوو ژمارەی ١,٢٣ و ١,٢٧ بەراورد دەکەیت. ڕوونبکەوە.

مەمکدارە کلك درێژەکان

مەمکدارەکان	درێژی کلك بەمەتر
فیلی ئەفریقی	١,٢٩
زەرافە	١,٠٩٩
فیلی ئاسیایی	١,٤٨٩
گای ئەفریقی	١,١٠٩
پڵنگ (بەور)	١,٤٠

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٢٥ ڕاستە یان هەڵەیە؟ ١,١١١ < ١١

٢٦ ژمارە ٣,٠٢٥ بە پیتی بنووسە.

٢٧ ٢,٩٨ − ١,٨٠ ٢٨ ١,١٥ + ٤,٢٥

٢٩ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە — کام ژمارە دەیی هاوتا نیە بە ژمارە پێنج دەیەکی و بەشێك لە سەد؟

أ ٠,٥٠١ ج ٠,٥١٠

ب ٠,٥١٠٠ د ٠,٥١

پێداچوونەوەی خێرا

1. ٧ × ٤
2. ١٨ ÷ ٦
3. ٢٥ ÷ ٥
4. ١٢٠ ÷ ١٢
5. ٢٤,٠٨ ÷ ١٠

کارامەییەکانی شیکاری پرسیارەکان
دۆزینەوەی ئەنجامەکان

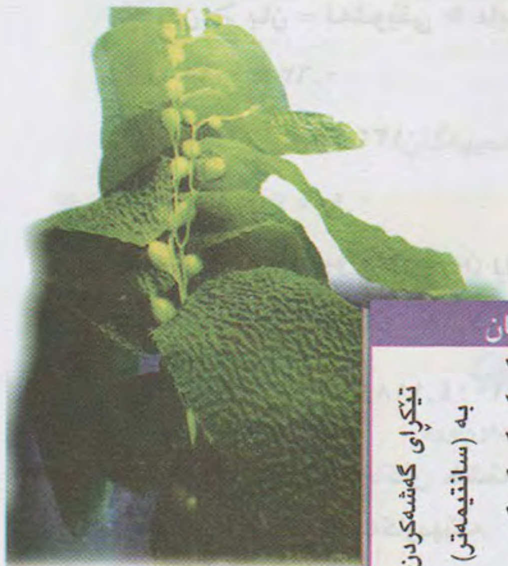
Problen Solving Skills
Finding Results

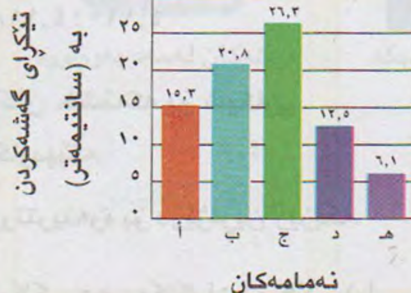
تێبگە ← پلاندانی ← شیکاربکە ← ساغبکەوە

بیربکەوە هەندێ جار وا پێویستە پێدراوەکان شیبکەیتەوە بۆئەوەی ئەنجام بەدەستبێنی.

خشتەکە و ئەستوونی ڕوونکردنەوەییەکە ڕاستی تاقیکردنەوە لەسەر پێنج ڕووەك لەهەمان جۆر دەخاتە ڕوو.

دەتوانی پێدراوەکان بۆ دۆزینەوەی ئەنجامەکان بەکاربهێنی.

دڵۆپە خۆراکیەکان

نەمام	ژمارەی دڵۆپەکان
أ	١
ب	٥
ج	٩
د	١٣
هـ	١٧

شیکردنەوە	دەرئەنجام
• سەرنج لە ئەستوونە ڕوونکردنەوەییەکە بدە کام ڕووەك گەشەی زۆرترە؟	ڕووەکی (ج) زۆرترین گەشەی کردووە.
• سەرنج لە خشتەکە بدە درێژترین ڕووەك چەند دڵۆپەی وەرگرتووە؟	ڕووەکی (ج) ٩ دڵۆپەی وەرگرتووە.
• تێبینی چ پەیوەندییەك لەنێوان ژمارەی دڵۆپەکان و گەشەی ڕووەکەکان دەکەیت؟	ئەگەر ژمارەی دڵۆپەکان لە ٩ زیاتر نەبێت، ئەوا گەشەی ڕووەکەکان زیاد دەکات. وە ئەگەر ژمارەکە لە ٩ زیاتربێت ئەوا گەشەی ڕووەکەکان کەمدەکات.

- پوختەی ئەنجام لەبارەی ڕووەکەکانی (أ) و (ب) و (ج) کامەیە؟
  لەبارەی دوو ڕووەکی (د) و (هـ)؟
- ئەگەر تێکڕای گەشەی ڕووەکی (د) ٥٣,٨٩سم وە ڕووەکی (هـ) ٨٣سم بێت لەبارەی پێنج ڕووەکەکە چیت بەدەست دەکەوێت؟

ڕاهێنان و شیكاری پرسیارەكان

ئایا دەتوانی لە پرسیارەكانی ١ تا ٤ پوختەی ئەنجامی دیاریكراو لە پێدراوەكان بەدەستبهێنی؟ بەڵێ یان نەخێر بنووسە. پاشان كارەكەت ڕوونبكەرەوە.

لە پۆلەكەی مامۆستا كامەران ٢٥ قوتابی هەیە، درێژییەكانیان لەنێوان ٨٣ و ١٠٠سم دایە.

١ هەموو قوتابیان درێژییان لە ٩٠سم زیاترە.

٢ درێژترین قوتابی لە پۆلی مامۆستا كامەران درێژییەكەی لە ٩٦سم زیاترە.

٣ هەموو قوتابیان لەمامۆستا كامەران كورتترن.

٤ جیاوازی نێوان درێژترین و كورتترین قوتابی ١٧سمە.

زارا ویستی شیرینی لەجۆری پارچەی بچووك بكڕێت. وای بۆدەچێت كە قووتووی شیرینییە گەورەكە خواستەكەی دێنێتەدی. قووتووە گەورەكە ١٠ پارچەی تێدایە. بەڵام بچووكەكە ٨ پارچەی تێدایە، بارستایی قووتووە بچووكەكە ٣,٢٠كگم و بارستایی قووتووە گەورەكە ٣,٩٠كگم.

٥ كام بڕ بارستایی پارچەكە لە قووتووە بچووكەكە نیشاندەدات.

أ ٨ × ٣٢٠

ب ٢٠ × ٣٢٠

ج ٨ ÷ ٣٢٠

د ١٠ × ٣٢٠

٦ كام ئەنجام پوختەی پێدراوەكانە.

أ بارستایی پارچەكە لەقووتووە بچووكەكە كەمترە

ب بارستایی پارچەكە لە قووتووە گەورەكە كەمترە

ج بارستایی پارچەكە لەهەردوو قووتووەكە وەكیەكن

د بارستایی پارچەكە لە قووتووە بچووكەكە دوو ئەوەندەی بارستاییەكەیەتی لە قووتووە گەورەكە.

جێبەجێكردنە جیاوازەكان

بەكارهێنانی پێدراوەكان

خشتەكە بۆ شیكاری پرسیارەكانی ٧ تا ١١ بەكاربهێنە.

٧ ئایا بارستایی گیانەوەرەكە خێراییەكەی دیاردەكات؟ ئەمە ڕوونبكەوە.

٨ هەڵە لەكوێیە؟ بارام دەڵێ گیانەوەر تا بڕی خۆراكی زۆربێت ماوەی خەوتنی زۆرترە. هەڵە لەووتەی بارام دیاربكە.

٩ كام گیانەوەر زۆرترین بڕ لەسەوزە و میوە دەخوات؟ ڕۆژانە چەند كیلۆگرام دەخوات؟

١٠ ورچ چەند كاتژمێر زیاتر لە فیل دەخەوێت هەروەها لە زەرافە؟

١١ پرسیارەكە چییە؟ پێدراوەكانی خشتەكە بەكاربهێنە. وەڵام بریتییە لە دووئەوەندەی هێندەكە.

گیانەوەرەكان

	فیل	ورچ	زەرافە
بارستایی	٤ ٤٥٠ كگم	٧٢٥كگم	١١٨٠كگم
خێرایی	٥١ كم/ك	٤٨كم/ك	٥١ كم/ك
كاتی خەوتن لەڕۆژێكدا	١٨٠خ	٨ك	٢٤٠ خ
بڕی میوە و تەڕەی بەكارهاتوو لەڕۆژێكدا	١ ٨٠٠گم	٠,٩ كگم	١٠٠ گ

١ كیلۆگرام (كگم) = ١ ٠٠٠ گرام (گ)

١ كاتژمێر (ك) = ٦٠ خولەك (خ)

پێداچوونەوە
Review

million ملیۆن
billion ملیار
thousand هەزار
tenth دەیەک
بەشێك لەسەد hundredth
بەشێك لەهەزار thousandth
بەشێك لەدەهەزار ten- thousandth

دڵنیابوون لە زاراوەکان و چەمکەکان

دەستەواژەی گونجاو لە لیستەکەدا هەڵبژێرە.

١ هەزار هەزار بریتییە لە ___؟___ .

٢ هەزار ملیۆن بریتییە لە ___؟___ .

٣ ئەو ژمارە دەیییەی کەبەشێك لە ١٠ بەشی یەکسان لەیەك دەنوێنێ بریتییەلە ___؟___ .

٤ ئەگەر ١ دابەشی هەزار بکەیت ئەوا ___؟___ بە دەست دێنی.

٥ ژمارەی دەیی یان کەرت کەبەشێك لە ١٠٠ بەشی یەکسان لەیەك دەنوێنێ بریتییە لە ___؟___ .

دڵنیابوون لە کارامەییەکان

ژمارە دەییەکە بەڕەنووس بنووسە.

٦ بیست و یەك و بیست و یەك بەش لە سەد.

٧ حەوت و ٦ دەیەك.

٨ سێ سەد ، و چل و نۆ بەش لەهەزار.

بەهای ڕەنووسی شین لەهەر ژمارەیەك بنووسە.

٩ ١٦٢ ٤٠٨

١٠ ٨٧ ٩١٤

١١ ٥ ٣٢٣ ٠٢٢

١٢ ٢٧ ١٤٠ ٦٥٢

< یان > یان = لەشوێنی ● دابنێ.

١٣ ١٤٠ ٦٩٠ ● ١٠٤ ٦٩٠

١٤ ١٣ ٢٥٠ ● ٣ ٢٥٠

١٥ ٩ ٧٨٢ ٦٥٠ ● ٩ ٧٨٢ ٦٥٠

هاوتان یان هاوتانین بۆ هەریەك لە جووتە ژمارە دەییەکان بنووسە.

١٦ ٠,٦٥٠ و ٠,٦٥

١٧ ٩,٥٠٢ و ٩,٥٢

١٨ ٣,٠٠٤٠ و ٣,٠٤٠

١٩ ١٠,٠١ و ١٠,٠١٠

ژمارەکان لە بچووکەوە بۆ گەورە ڕیزبکە.

٢٠ ١٤ ٣٢٦ ؛ ١٤ ٦٢٣ ؛ ١٣ ٤٢٦

٢١ ٥,٩٨ ؛ ٥,٩٠٨ ؛ ٥,٨٠٩

٢٢ ١ ٥٠٧ ٣٦٩ ؛ ١ ٥٠١ ٣٦٩ ؛ ١ ٥٠٢ ٣٦٩

٢٣ ٦,٩٦٩ ؛ ٩,٦٩٦ ؛ ٦,٦٩٦

دڵنیابوون لە شیکاری پرسیارەکان

٢٤ لەوەرزی ترێ ڕنیندا زریا ٤٣,٧٥ کگمی لە ٧ کاتژمێردا ڕنی. بەڵام دانا ٥٦,٢٥ کیلۆگرامی لە ٩ کاتژمێردا ڕنی، پوختەی ئەنجام لەم پێدراوانە چییە؟

٢٥ زاناکان خەون بەدروستکردنی کەشتیەکی ئاسمانیە وە دەبینین لەدوا ڕۆژدا کە بەخێرایی ١٠٠ ٠٠٠ کم لە چرکەیەکدا بڕوات. ئەم کەشتیە بەچەند چرکە ملیۆنێك کیلۆمەتر؟ ١٠ ملیۆن کم؟ ملیار کم دەبڕێت؟

ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە
Standardized Test Prep

بەدوای ووشە گرنگەکاندا بگەڕێ
ووشە گرنگەکە لە پرسیاری ٤ ئەوەنیە.
ئەمەش پێویستە کە بەها جیاوازەکە بۆ یەك ملیار بدۆزیتەوە.

وەڵامی ڕاست بۆ پرسیارەکانی ١ تا ٨ هەڵبژێرە.

١ نووسین بە ڕەنووس بۆ ژمارە
٢ + ٢٠٠ + ٢٠ ٠٠٠ + ٢ ٠٠٠ ٠٠٠، بریتییەلە

أ ٢ ٠٢٠ ٢٠٢ — ج ٢ ٢٢٠ ٢٢٠
ب ٢ ٢٢٢ — د ٢٢٠ ٢٠٢

٢ نووسین بەپیتی بۆ ژمارە ٨,٠٠١٩ بریتییە لە
أ هەشت و نۆزدە — ج هەشت و نۆزدە بەش لەهەزارا
ب هەشت و نۆزدە دەیەك — د هەشت و نۆزدە بەش لەدەهەزارا

٣ شێوەی کەرتی بۆ ژمارە ٠,٩ بریتییە لە
أ $\frac{١}{٩}$ — ب $\frac{٩}{١٠}$ — ج $\frac{٩}{١٠٠}$ — د $\frac{٩}{١٠٠٠}$

٤ کام لەم ژمارانە هاوتای ملیار نییە؟
أ ١٠٠ دەملیۆن — ج ١ ٠٠٠ ٠٠٠ هەزار
ب ١ ٠٠٠ ملیۆن — د ١٠ ٠٠٠ دەهەزار

٥ کام لەم هێمایانە وادەکات ڕستەکە ڕاست بێت؟
١ ٠٦٤ ٦١٥ ● ١ ٠٤١ ٥٧٨
أ = — ب > — ج < — د +

خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٦، ٧ بەکاربهێنە.

ئەو زمانانەی کە لەویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا پێی دەدوێن

زمان	ژمارەی کەسان
فەرەنسی	١ ٧٠٢ ٠٠٠
عەرەبی	٢ ٦٤٠ ٠٠٠
چینی	١ ٢٤٩ ٠٠٠
ئیسپانی	١٧ ٣٣٩ ٠٠٠

٦ کام لەم زمانانە زۆرترین کەس پێی دەدوێن
أ فرەنسی — ج چینی
ب عەرەبی — د ئیسپانی

٧ کام لیست زمانەکان لە بچووکەوە بۆ گەورە ڕیز دەکات بەپێی ژمارەی قسەکاران.
أ ئیسپانی، فەرەنسی، چینی، عەرەبی
ب عەرەبی، چینی، ئیسپانی، فرەنسی
ج چینی، فرەنسی، عەرەبی، ئیسپانی
د فرەنسی، عەرەبی، ئیسپانی، چینی

٨ بەهای ڕەنووسی ٩ لە ژمارە ٣,٥٩٦ چەندە؟
أ ٠,٠٠٩ — ب ٠,٠٩ — ج ٠,٩ — د ٩٠٠

ئەوەی دەیزانی بینووسە
Write What You Know

٩ بۆچی ٣,٠٢ لەگەڵ ٣,٠٢٠ هاوتایە و بەڵام هاوتانیە لەگەڵ ٣,٠٠٢؟

١٠ چۆن دەزانی کە ٣٥٠ ٠٠٠ یەکسان نییە بە ٣٠٥ ٠٠٠؟

١١ دوو ژمارەی دەیی کەمترە لە ١، وە هەریەکیان چوار ڕەنووس لەلای ڕاستی فاریزەکە لەخۆدەکرن. لە هەریەکیاندا ڕەنووسی ٩ دەکەوێتە خانەی دەیەك و ڕەنووسی ٧ دەکەوێتە خانەی بەشەکان لە هەزار، ڕوونیبکەوە چۆن «بەراورد» لەنێوان ئەو دوو ژمارەیەدا دەکەیت؟

بەشی ٢
کۆکردنەوە و لێدەرکردن
Adding and Subtracting

ڕۆژ لەدوای ڕۆژ ژمارەی ئەو گیانەوەرانەی کە مەترسی لەناو چوونیان لەسەرە زیاددەکات لە وولاَتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا زیاتر لە ١٠٠٠ جۆر گیانەوەر هەیە کە مەترسیان لەسەرە بۆ لەناوچوون.

پرسیارێك بۆ شیکار

ژمارەی جۆری مەمکدارەکان کە مەترسی لەناوچوونیان لەسەرە چەندی زیاترە لە ژمارەی جۆری ماسییەکان و مێرووەکان و خشۆکەکان کە مەترسی لەناوچوونیان لەسەرە.

جۆرەکانی کەمەترسی لەناوچونیان لەسەرە

پۆل	ژمارەی جۆرەکان
باڵندەکان	٢٧٤
ماسییەکان	١١٩
مێرووەکان	٤١
مەمکدارەکان	٣٣١
خشۆکەکان	١١٤

زانیارییەکانت ساغبکەوە
Check what you know

ئەم لاپەڕەیە بەکار بێنە بۆ دڵنیا بوون لە
هەبوونی ئەم زانیارییانەی کەوا پێویستە بۆ ئەم بەشە

زاراوەکان

دەستەواژەی گونجاو لە لیستەکەدا هەڵبژێرە.

سەرجەم sum
جیاوازی difference
ئەنجامی لێکدان product
ڕەنووس digit
بەش لەسەد hundredth
بەش لەهەزار thousandth
دەیەك tenth

١ ___؟___ بریتییە لە ئەنجامی کرداری لێدەرکردن.

٢ ئەگەر یەك دابەشی ١٠ بکەیت ئەوا $\frac{١}{١٠}$ یان ___؟___ دەستدەکەوێت.

٣ ئەگەر یەك دابەشی ١٠٠ بکەیت ئەوا $\frac{١}{١٠٠}$ یان یەك ___؟___ دەستدەکەوێت.

٤ ئەگەر یەك دابەشی ١٠٠٠ بکەیت ئەوا $\frac{١}{١٠٠٠}$ یان یەك ___؟___ دەستدەکەوێت.

٥ ___؟___ بریتییە لە ئەنجامی کۆکردنەوە.

نزیککردنەوە

هەر ژمارەیەك بۆ نزیکترین دە نزیکبکەوە.

٦ ٦٢٥ ٧ ٧٠٤ ٨ ٤ ٧١٢ ٩ ٤٢٧

هەر ژمارەیەك بۆ نزیکترین سەد نزیکبکەوە.

١٠ ٧٠ ١١ ٦٣٥٠ ١٢ ٢ ٠٨٩ ١٣ ١ ٤٦٥

ئەژمێر کردنی هزری: بەدوای ڕێسادا بگەڕێ.

ڕێساکە بنووسە. ئەژمێرکردنی هزری بەکاربهێنە.

١٤

ناوەوە	دەرەوە
٧	١٠
١٧	٢٠
٢٧	٣٠
٣٧	٤٠

١٥

ناوەوە	دەرەوە
١٢	٢٠
٢٢	٣٠
٣٢	٤٠
٤٢	٥٠

١٦

ناوەوە	دەرەوە
٦٥	٥٥
٥٥	٤٥
٤٥	٣٥
٣٥	٢٥

١٧

ناوەوە	دەرەوە
١٠٠	٦٥
١٥٠	١١٥
٢٠٠	١٦٥
٢٥٠	٢١٥

سفر لە کۆکردنەوە و لێدەرکردندا.

کۆبکەوە یان لێدەربکە. لەکاتی پێویستدا خرکردنەوە و خوردکردنەوە «هەڵوەشانەوە» بەکاربهێنە.

١٨ ٣٠ − ٢٥

١٩ ٧٠ − ٣٦

٢٠ ٢٠٠ − ١٥٦

٢١ ٧٠٠ − ٢٩٣

٢٢ ٤٠٠ + ٣٥٠

٢٣ ٤,١ − ٢,٧

٢٤ ٦,٥ + ٧,٨

٢٥ ٣٠,٠ − ١٩,٦

٢٦ ٨,٣ + ١١,٩

٢٧ ١٠,٠ − ٩,٨

٢٨ ٢,٤ + ٧,٩

٢٩ ١٣,١ − ٢,٢

وانەی ١

خەملاَندنی سەرجەم و جیاوازی

Estimate Sum and Difference

پێداچوونەوەی خێرا

بەهای ڕەنووسی ٥ لەهەر ژمارەیەکدا چەندە؟

1. ٣ ٥٨٢ ٠١٧
2. ٩ ٠٢٣ ٤٥٦
3. ٥ ٠٣٤ ٧٦٨
4. ٢ ٠٥٧ ٣١٦.
5. ١٧ ٠٦٣ ٥٢١

فێربە

لە ڕاپرسیەکدا لەبارەی یارییەکانی جامی عێراقی بۆ تۆپی پێ دەرکەوت نزیکەی ٠٤٠ ٧١٥ کور و ٦٠٣ ١٦٣ کچ لە ڕێگەی تەلەفزیۆنەوە یارییەکانیان بینی. نزیکەی چەند کەس یارییەکانیان بینیوە؟

نموونە ١ سەرجەم بەنزیککردنەوە بخەملێنە.

بۆ نزیکترین سەد هەزار نزیکبکەوە			
	٧٠٠ ٠٠٠	⟵	٧١٥ ٠٤٠
	٢٠٠ ٠٠٠ +	⟵	١٦٣ ٦٠٣ +
	٩٠٠ ٠٠٠		

نزیکەی ٠٠٠ ٩٠٠ کەس یارییەکانیان بینی

نموونە ٢ نزیکەی٦٠٣ ١٦٣ کچی عێراقی بە گشتی یارییەکانیان بینی لەنێوانیاندا ٥٩٥ ٨ کچیان لە هەرێمی کوردستاندا بوو نزیکەی چەند کچ لە ناوچەکانی تری عێراق یارییەکانیان بینیوە؟

جیاوازی نێوان کچانی عێراقی و هەرێم کە یارییەکانیان بینیوە بەنزیککراوەیی چەندە؟

بۆ نزیکترین هەزار نزیکبکەوە			
	١٦٤ ٠٠٠	⟵	١٦٣ ٦٠٣
	٩ ٠٠٠ -	⟵	٨ ٥٩٥ -
	١٥٥ ٠٠٠		

نزیکەی ٠٠٠ ١٥٥ کچ لەبەشەکانی تری عێراق یارییەکانیان دیوە؟

لەبیرت نەچێ دەتوانی سەرجەم یان جیاوازی بە نزیککردنەوەی ژمارەکان بخەملێنی. پێش جێبەجێکردنی کردارە ژمێرەییەکان.

هەروەها دەتوانی لێکدان بەکاربهێنی بۆ خەملاندنی سەرجەم.

نموونە ٣ وا دابنێ کە کچەکان لەسێ ناوچەی جیاوازی عێراقدا یاری کۆتاییان دی ٨٨٩ ٣ لەناوچەی باشور و ٥٠٤ ٣ لە هەرێمی کوردستان و ٢٣٤ ٤ لە ناوچەکانی تر. بەنزیککراوەیی چەند کچ یاری کۆتاییان بینیوە؟

لەبەرئەوەی هەرژمارەیەك نزیکە لە ٠٠٠ ٤ بۆیە دەتوانی کرداری لێکدان بەکاربهێنی.

١٢ ٠٠٠ = ٣×٤ ٠٠٠

کەواتە، نزیکەی٠٠٠ ١٢ کچ یاری کۆتاییان بینیوە.

◀ ساغبکەوە

١ ڕوونیبکەوە چۆن ئەژمێرکردنی هزری بۆ خەملاندنی سەرجەم و جیاوازی بەکاردەهێنیت.

بەنزیککردنەوە بخەملێنە.

٢ ٤٣٥ ٤٧٦
٢٤١ ١٣١ −

٣ ٨٤٥ ٠٠٨
١٢٤ ٨٩٥ +

٤ ٧٥٢ ٤٠١
٤٩١ ٩٢٢ −

٥ ٤ ٨٠١ ٤٢١
١ ٦٣٢ ٩٧٠ −

◀ ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

بەنزیککردنەوە بخەملێنە.

٦ ٤٨٢ ٦٣١
٢٢٢ ٩٦٥ −

٧ ٥٠٢ ٩٦٣
١٣٢ ٦٣١ −

٨ ٤٩٣ ٥٨٢
١٨٢ ٧٨٥ +

٩ ٥ ٤٨٢ ١١٠
١ ٢١٦ ٨٥٠ −

١٠ ١٨٧ ٥٩٠ + ٣٩٧ ٣٥٢

١١ ٤٩٥ ٠٠٨ − ٥١٢ ٨٢٤

١٢ ٣٢١ ٩٤٥ + ٨٩ ٤٠٥

بخەملێنە پاشان بەراوردبکە. < یان > لەشوێنی ● دابنێ.

١٣ ٤٥ ٩٢٤ + ٦٨ ٢٥٨ ● ٢٤ ٣٩١ + ٦٩ ٢١٠

١٤ ٢٥ ٩٢٤ − ٩١ ٣٠٨ ● ٢٤ ٣٩١ + ٧٤ ٣٦١

١٥ ١٣ ٧٢٥ − ٨٦ ٥٥١ ● ١٤ ٦٣٨ − ٨٢ ٣٥٦

١٦ ٢٩ ٥٦٣ + ٨٦ ٩٣١ ● ٨٩ ٢٠٤ + ٢٣ ٦٨٩

بەکارهێنانی پێدراوەکان خشتەکە بۆ شیکاری پرسیارەکانی ١٧ تا ١٩ بەکاربهێنە.

ئامادەبووانی یارییەکانی جامی لوبنان بۆ باسکە

ساڵ	کەس
١٩٩٢	٣٧ ٧٤٠
١٩٩٣	١٢٨ ٢٣٨
١٩٩٤	٣٠ ١١٥
١٩٩٥	١٢ ١٤٦
١٩٩٦	٢ ٠٢٠

١٧ سەرجەمی ئامادەبووان لەهەموو ساڵەکاندا بەنزیککراوەیی چەند کەس بوون؟

١٨ ژمارەی ئامادەبووانی ساڵی ١٩٩٣ چەندی زیاترە لە ساڵی ١٩٩٢؟

١٩ وادابنێ ژمارەی بەشداربووان لە ساڵی ١٩٩٣دا، ١٦ ٢٠٩ کەسیان لەڕەگەزی عەرەبی دەرەوەی لوبنان و ٨ ٠٤٧ کەسیان لەڕەگەزی بێگانەبوون. چەند کەسی لوبنانی ئامادەی یارییەکەبوون؟

٢٠ **پرسیارەکە چییە؟** هەستی و سێ لە هاوڕێکانی لە ڕیزێك لەبەرامبەر کۆگای یارییە ئەلیکترۆنیەکان وەستابوون. هەستی ڕاستەوخۆ لەدوای دڵشاد و لەپێش دڵزارەوە بوو. دڵدار لەکۆتایی بوو. وەڵام دڵشاد.

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٢١ ٤ ٩٥٤ + ٢ ٦٠٨ =

٢٢ کام لەم دوو ژمارەیە، ٥٢,٧ یان ٥٢,٧٠٠، هاوتایە بۆ ژمارەی دەیی ٥٢,٧٠؟

٢٣ بەراورد لە نێوان ٧٠٦٤ و ٧٦٤٤ بکە بە بەکار هێنانی یەکێك لەهێماکانی < یان > یان= ٠

٢٤ ١ ٤٣٥ ٩٨٧ بۆ سەدهەزار نزیکبکەرەوە.

٢٥ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە نزیککردنەوەی ژمارە ٥ ٥٦٧ ٣٩٨ بۆ نزیکترین سەدهەزار کامەیە؟

أ ٥ ٠٠٠ ٠٠٠
ب ٥ ٦٠٠ ٠٠٠
ج ٦ ٠٠٠ ٠٠٠
د ٦ ٥٠٠ ٠٠٠

پێداچوونەوەی خێرا

١	٤٥٠ + ٥٥٠	٢	٥ ٧٠٠ − ٢ ٢٠٠
٣	٤ ٢٠٠ + ٦٠٠	٤	٤ ٠٠٠ + ٨ ٠٠٠ + ٦ ٠٠٠

وانەی ٢

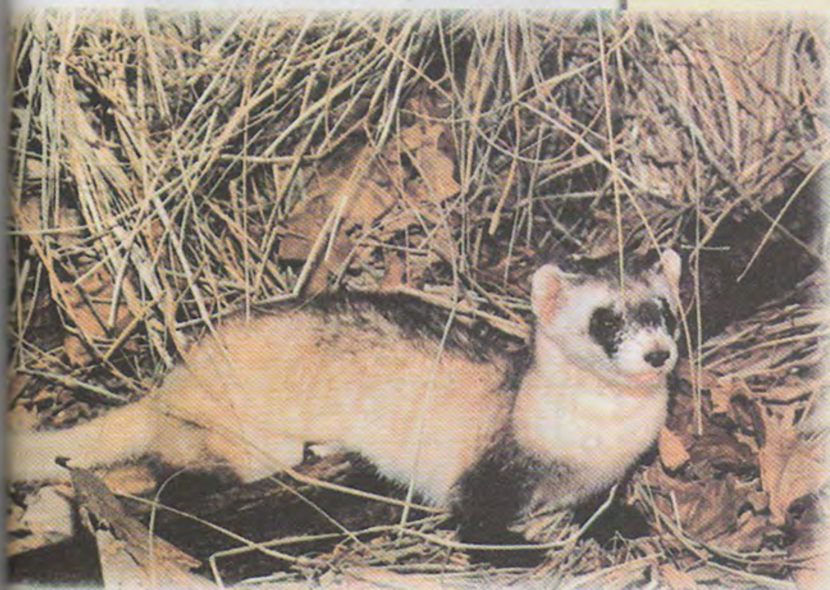
کۆکردنەوە و لێدەرکردنی ژمارەکان

Adding and Subtracting Numbers

فێربە

یارمەتی گیانداران بدە

هەندێك زانای خۆبەخش یارمەتی دووبارە گێڕانەوەی گیانەوەری (لاق ڕەش) دەدەن تا لەژینگە سروشتییەکەی خۆیدا بژی. خۆبەخشەکان ٢ ٣٨٥ کاتژمێر کاریان لەماوەی ئەم ساڵدا تۆمارکرد وە ١ ٠٩٨ کاتژمێر لەماوەی ساڵی ڕابردوودا. خۆبەخشەکان چەند کاتژمێریان لەماوەی ئەم دوو ساڵەدا تۆمارکردووە؟

▲ لاق ڕەش (لەگۆڕ هەڵکەنە دەچێت)

نموونە ١

کۆبکەوە ٢ ٣٨٥ + ١ ٠٩٨

بخەمڵێنە ٢ ٠٠٠ + ١ ٠٠٠ = ٣ ٠٠٠

$$\begin{array}{r} {\scriptstyle ١١} \\ ٢\,٣٨٥ \\ +\ ١\,٠٩٨ \\ \hline ٣\,٤٨٣ \end{array}$$

لەیەکانەوە دەستپێبکە ولە کاتی پێویستدا کۆبکەوە

ئەگەر ژمارەی کاتژمێرەکان کە خۆبەخشەکان تۆماریان کردووە ٣ ٤٨٣ کاتژمێر بێت لەبەرئەوەی ٣ ٤٨٣ نزیکە لەژمارەی نزیککراوی ٣ ٠٠٠. کەواتە وەڵامەکە شیاوە.

نموونە ٢

ژمارەی کاتژمێرە تۆمارکراوەکانی ئەمساڵ چەندی زیاترە لە ژمارەی کاتژمێرەکانی ساڵی پار؟

لێدەربکە ٢ ٣٨٥ − ١ ٠٩٨

بخەمڵێنە ٢ ٠٠٠ − ١ ٠٠٠ = ١ ٠٠٠

$$\begin{array}{r} {\scriptstyle ١٧} \\ {\scriptstyle ٢\ ٧\ ١٥} \\ ٢\,٣٨٥ \\ -\ ١\,٠٩٨ \\ \hline ١\,٢٨٧ \end{array}$$

لەیەکانەوە دەستپێبکە لە کاتی پێویستدا خوردبکەوە

کەواتە خۆبەخشەکان ١ ٢٨٧ کاتژمێریان لەماوەی ئەمساڵدا زیاتر لەساڵی ڕابردوو تۆمارکردووە. لەبەرئەوەی ١ ٢٨٧ نزیکە لە ژمارەی نزیککراوی ١ ٠٠٠ کەواتە وەڵامەکە شیاوە.

- بەهای خانەیی لەهەردوو کرداری کۆکردنەوە و لێدەرکردن چۆن بەکاردەهێنیت؟

◄ ساغبکەوە

١ ڕوونیبکەوە چۆن بەهای خانەیی دەناسی کەپێویستە یەکەمجار خڕکردنەوەی تێدا ئەنجام بدرێت لەکرداری کۆکردنەوە.

سەرجەم یان جیاوازی ئەژمێریکە. بخەملێنە بۆ ساغکردنەوە.

٢ ٦ ٣١٧ + ٨ ٩٠٣

٣ ١٢ ٩١١ − ١٠ ٢٦٠

٤ ١١ ٠٠٤ + ٨ ٩٨٦

٥ ٦٧ ٤١١ − ٢٩ ٨٩٧

٦ ٩٨ ٦٢٣ − ٧١ ١٢٨

◄ ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

سەرجەم یان جیاوازی ئەژمێریکە. بخەملێنە بۆ ساغکردنەوە.

٧ ٥ ٧٥٢ − ١ ٨٤٢

٨ ٨ ٨٧٥ + ٤ ٩٠٨

٩ ٢٧ ٠٣٢ − ١٩ ٩٨٦

١٠ ١٧ ٦٢٠ − ٩ ٠٠٣

١١ ٣٠ ٦٠٥ + ١٨ ٧٤٦

١٢ ٦٨١ + ١٢٥ + ٢٣٤

١٣ ٤٩٨ − ٦ ٠١٠

١٤ ٧ ٨٩٤ + ٢ ٩٤٣

١٥ ٤١٢ + ٧٨٦ + ١ ٢٩٨

١٦ ٢٨ ٧٧٨ + ١١ ٨٣٢

١٧ ١٢ ٠٤٠ − ٦١ ٩٣٣

١٨ ٧ ٠٤٩ + ٨١٦ + ٢٠٨

١٩ ٨ ٥٤٢ − ١٧ ٠٠١

٢٠ ١٤ ٨٩٧ − ٢٠ ١٢٣

بەکارهێنانی پێدراوەکانی خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٢١، ٢٢ بەکاربهێنە.

سێ پۆل لە گیانەوەراکان

پۆل	ژ. جۆرەکان	مەترسیدار بۆ لەناوچون	لەناوچو
باڵندە	٩ ٦٠٠	١ ١٠٠	٧٥
خشۆك	٤ ٧٠٠	٢١٠	٢٠
مەمکدار	٤ ٣٠٠	٦٥٠	٦٠

٢١ چەند جۆر لەباڵندە لەناونەچوون و مەترسی لەناوچونیان نییە؟
چەند جۆر لەخشۆکەکان لەناونەچون و مەترسی لەناوچونیان نییە؟

٢٢ سەرجەمی گیانەوەرانی لەناوچو وە مەترسیدارە بۆ لەناوچون چەندە؟

٢٣ **پرسیارێك بنووسە** پێدراوەکانی خشتەکە بەکاربێنە.

٢٤ لە پێشبڕکێی ڕاکردندا ئازاد دوای ڕزگار گەیشتە خاڵی کۆتایی بەڵام ڕەنێو پێش ڕزگار و دوای ئاران گەیشت. یەکەمین کەس کە گەیشتە خاڵی کۆتایی کێ بوو؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٢٥ ٥ ٥٦٧ ٣٩٨ بۆ نزیکترین ملیۆن نزیکبکەرەوە

ژمارەیەکی دەیی هاوتا بۆهەر ژمارەیەك بنووسە

٢٦ ٧,٥ **٢٧** ٤,٠٦

٢٨ لەبچووکترینەوە بۆ گەورەترین ڕیزبکە
٢ ٤٣٠ ٧١٧؛ ٢ ٤٧٠ ٧١٧؛ ٢ ٣٤٠ ٧١٧.

٢٩ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە — کام ژمارە بەهای خانەیی ڕەنووسی ٩ تێدا گەورەترە.

أ ١,٩٥٣ ج ٢,٣٥٩

ب ٢,١٩٣ د ٩,١٥٣

نزیككردنەوەی ژمارە دەیەكان

Rounding Decimals

پێداچوونەوەی خێرا

هەر ژمارەیەك بۆ بەهای ڕەنووسە شینەكە نزیكبكەوە.

1. ٥٧٢
2. ١ ١٩٤
3. ٢٥ ٣٥٧
4. ١٧٥ ٥٠٦
5. ٤١٥ ٧٢٣

لە بیرتبێ

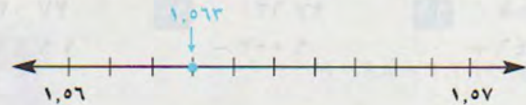
ڕێسای نزیككرنەوە

- ئەو خانە دیاربكە كەبۆی نزیكدەكەیەوە
- سەیری ڕەنوسی لای ڕاستی خانەكە بكە
- ئەگەر ئەو ڕەنووسە بچووكتربوو لە ٥ ڕەنووسەكە لەخانەی نزیككرنەوە ناگۆڕێت
- ئەگەر ئەو ڕەنووسە ٥ یان گەورەتربوو ئەوا ئەو ڕەنووسەی كە لەخانەی نزیككرنەوەییە ١ زیاد دەكات.

فێربە

پەپوولەیەكی بچووك

پەپوولەی شینی خاڵدار بە بچووكترین جۆری پەپوولەكان دادەنرێت درێژی هەریەكێكیان ١,٥٦٣ سم. نزیكراوەی ئەو درێژییە بۆ نزیكترین بەش لەسەد لە سانتیمەترێك چەندە؟ دەتوانرێ هێڵی ژمارەكان بەكاربهێنرێت بۆ نزیككردنەوەی ١,٥٦٣ بۆ نزیكترین بەش لەسەد.

كەواتە نزیككردنەوەی ١,٥٦٣ بۆ نزیكترین بەش لەسەد بریتییە لە ١,٥٦

نموونە

٠,٤ ٥٣٧ بۆ بەهای ڕەنووسە شینەكە نزیكبكەوە.

أ	ب	ج
٠,٤٥٣٧ ← ٥ < ٧	٠,٤٥٣٧ ← ٥ > ٣	٠,٤٥٣٧ ← ٥ = ٥
٠,٤٥٤ بۆ بەرزتر نزیكبكەوە	٠,٤٥ بۆ نزمتر نزیكبكەوە	٠,٥ بۆ بەرزتر نزیكبكەوە

ساغبكەوە

1. ڕوونبیكەوە چۆن ڕێسای نزیككردنەوە بەكاردەهێنی بۆ نزیككرنەوەی ٨,٤٩ بۆ خانەی یەكان ، پاشان بۆ خانەی دەیەك.

هەر ژمارەیەك بۆ بەهای ڕەنووسی شین نزیكبكەوە.

2. ٠,٧٨٣
3. ٠,٢٥٦
4. ٠,١٧٣٢
5. ٠,٦٨٥
6. ٠,٦٦

٠,٦ ٢٨٥ بۆ خانەی دیاریكراو نزیكبكەوە.

7. دەیەك
8. بەشەكان لەسەد
9. بەشەكان لە هەزار
10. یەكان

راهێنان و شیکاری پرسیارەکان

هەر ژمارەیەك بۆ بەهای ڕەنووسی شین نزیکبکەوە

١١ ٣,١٩٣ ١٢ ٢٩,٤٢٣ ١٣ ٢,٠٤٧٥ ١٤ ٠,٨٦ ١٥ ١,٢٣٤

٤٣٨ ٦,٥ بۆ خانەی دیاریکراو نزیکبکەوە.

١٦ دەیەکان ١٧ بەشەکان لەسەد ١٨ بەشەکان لەهەزار ١٩ یەکان

ئەو خانەی ژمارەکەی بۆ نزیککراوەتەوە دیاریبکە.

٢٠ ٠,٥٦٢ بۆ ٠,٥٦ ٢١ ٦,٨٣٥٤ بۆ ٦,٨٣٥ ٢٢ ٨٠,١٥٤ بۆ ٨٠,٢

٢٣ ١,٧٥٩٢بۆ ١,٧٥٩ ٢٤ ٥,٩٢٧٣ بۆ ٦ ٢٥ ٢,٣٦٢٥ بۆ ٢,٣٦

هەر ژمارەیەك بۆ خانەی دەیەکان نزیکبکەوە، پاشان بۆ خانەی یەکان.

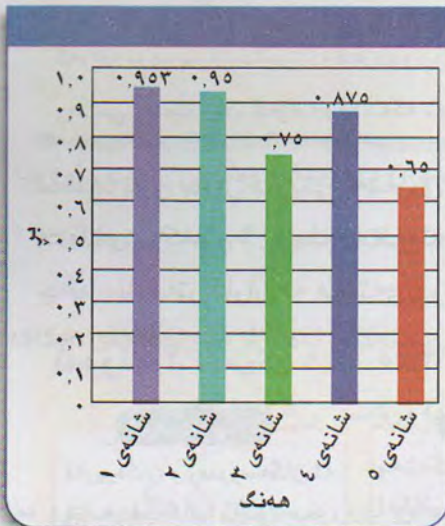
٢٦ ١٠,٥٦ ٢٧ ٢,٧٣ ٢٨ ٠,٩٨ ٢٩ ٥,٤٥

٣٠ ٤,٠٢ ٣١ ٣٢,٣٦ ٣٢ ٩,٤٩ ٣٣ ١٠,٩١

بۆ نزیکترین بەش لەسەد نزیکبکەوە.

٣٤ نۆسەد و سی و چوار بەش لەهەزار ٣٥ ١٠ + ٥ + ٠,٢ + ٠,٠٦ + ٠,٠٠٢

٣٦ حەوت و هەشتا و سێ بەش لەهەزار ٣٧ ٢ + ٠,٨ + ٠,٠٩ + ٠,٠٠٥ + ٠,٠٠٠٣

بەکارهێنانی پێدراوەکان خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٣٨ تا ٤٠ بەکاربهێنە.

٣٨ بڕی هەنگوین لەشانەی ٥ بۆ نزیکترین دەیەك نزیکبکەوە

٣٩ کام دوو شانە بڕی هەنگوینیان دوای نزیککرنەوە بۆ نزیکترین بەش لەسەد یەکسانن.

٤٠ کام شانە بڕی هەنگوینی بەنزیککراوەیی یەکسانە بەنزیکترین بەش لەسەدی ٠,٨٨ کگم.

٤١ **بنووسە** ڕوونیبکەوە چۆن ژمارە ٠,٩٩٩٩ بۆ نزیکترین بەش لەهەزار نزیکدەکەیتەوە.

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٤٢ ١٠٦ ٨٥٧ − ٩٨ ٢١٤

٤٣ ٦٨ ٥٩١ + ٨٩ ٧٢١

٤٤ لەگەورەترین بۆبچووکترین ڕیزبکە
١,٦ ؛١,٦٥ ؛١,٥٦

٤٥ ٢٥٦ + ٧١١ + ٣٠٤ = ■

٤٦ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە تەمەنی جوان ١٥ ساڵە بە ٨ ساڵ لە ڕووناك گەورەترە، بەڵام ئاشنا بە ٢ ساڵ لە ڕووناك بچووکترە، تەمەنی ئاشنا چەندە؟

أ ٤ ساڵ ج ٦ ساڵ

ب ٥ ساڵ د ٧ ساڵ

وانەی ٤

کۆکردنەوە و لێدەرکردنی ژمارە دەیییەکان
Adding and Subtracting Decimals

پێداچوونەوەی خێرا

١ ٤٠ + ٣٢١
٢ ١٧ − ٦٤
٣ ٢٠٣ + ١١٦
٤ ٣٣٣ − ٩٦٩
٥ ٩٥٦ + ٧٦٢ + ١٠٧٥

فێربە

ڕوانگەیەکی بچووک محمەد بڕی باران بارینی کە لەماوەی دوو ڕۆژدا لە شاری دهۆك بەم شێوەیە تۆمارکرد ١,٩٥ ملم لە ڕۆژی یەکەم و ٠,٨٥ ملم لە ڕۆژی دووەم بڕی باران بارین لە دوو ڕۆژەکەدا چەندە؟

نموونە ١ کۆبکەوە ١,٩٥ + ٠,٨٥ بخەملێنە ٢ + ١ = ٣

هەنگاوی ١
فاریزە و ڕەنووسەکان لە خانە دەیییەکان یەك لەژێر یەك دابنێ، بەشەکان لەسەد کۆبکەوە

```
   ١
 ١,٩٥
 ٠,٨٥ +
------
 ٠,٨٠
```

هەنگاوی ٢
بەشەکان لەسەد کۆبکەوە

```
 ١ ١
 ١,٩٥
 ٠,٨٥ +
------
 ٠,٨٠
```

هەنگاوی ٣
یەکان کۆبکەوە، فاریزەکە لەسەرجەمدا دابنێ

```
 ١ ١
 ١,٩٥
 ٠,٨٥ +
------
 ٢,٨٠
```

کەواتە بڕی باران بارین لە هەردوو ڕۆژەکەدا بریتییە لە ٢,٨٠ ملم. وەڵام ٢,٨٠ نزیکە لە وەڵامی خەملێنراو، کەواتە وەڵامەکە شیاوە.

محمەد بڕی باران بارینی لەماوەی دوو هەفتەدا لە دهۆك تۆمارکرد. ٢,٧٥ ملم لە هەفتەی یەکەم و ٤,٩ ملم لە هەفتەی دووەم.
چەند مللیمەتر باران لە هەفتەی دووەم زیاتر باریوە لەهەفتەی یەکەم؟

نموونە ٢ لێدەربکە ٤,٩ − ٢,٧٥ بخەملێنە ٥ − ٣ = ٢

هەنگاوی ١
فاریزەکان و ڕەنووسەکان لە خانە دەیییەکاندا دابنێ، سفر زیادبکە بۆئەوەی دوو ڕەنووس لە ڕاستی فاریزەکە بەدەست بهێنی بەشەکان لەسەد دەربکە. لەکاتی پێویستدا خوردبکەوە

```
  ٨١٠
 ١,٩٠
 ٢,٧٥ −
------
 ٠,٠٥
```

هەنگاوی ٢
بەشەکان لەسەد لێکدەربکە لەکاتی پێویستدا خوردبکەوە

```
  ٨١٠
 ٤,٩٠
 ٢,٧٥ −
------
 ٠,١٥
```

هەنگاوی ٣
یەکەکان لێدەربکە فاریزە لەجیاوازییەکاندا دابنێ

```
  ٨١٠
 ٤,٩٠
 ٢,٧٥ −
------
 ٢,١٥
```

کەواتە لەهەفتەی دووەم ٢,١٥ ملم زیاتر باریوە لە هەفتەی یەکەم. وەڵام ٢,١٥ نزیکە لە وەڵامی نزیککراوە. کەواتە وەڵامەکە شیاوە.

لەبیرت نەچێ دەتوانی ژمارە دەیییەکان کۆبکەیتەوە و لێکیاندەربکەیت، وەك چۆن لەگەڵ ژمارە سروشتیەکاندا دەتکرد، دوای ئەوەی کە فاریزەکانت یەك لەژێریەك دادەنا.

ساغبکەوە

١ ڕوونیبکەوە بۆچی دەتوانرێ سفر زیاد بکرێت بۆلای ڕاستی فاریزە، بێ ئەوەی بەهای ژمارەکە بگۆڕێت.

سەرجەم یان جیاوازی ئەژمێربکە. بخەمڵێنە بۆ ساغکردنەوە.

٢ ٠,٣ ‏+ ٠,٩

٣ ١٢,١ ‏+ ٩,٠١

٤ ١,٢٣ ‏- ٠,٤٧

٥ ١٠,٢ ‏- ٨,٦٧

٦ ٢٣,٠٥ ‏- ٢,٨

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

سەرجەم یان جیاوازی بنووسە پاشان پیتی شیاو بۆ هەر وەڵامێك لەخوارەوە بنووسە بۆ ئەوەی وەڵامی ئەم دێڕە شیعرە بدەیتەوە (چالاك و خێرا و ئازا و دەستوبرد دەرکە نازناوی دوو شاعیری کورد)

خ ٢,١ ‏+ ١,٧

ە ٤٠,٨ ‏+ ٢٥,٧

و ٦,٠٠٨ ‏+ ١,٨٨٣

ا ٤٥,٩٠٣ ‏+ ٩,٣٧٤

ر ١٣,٠٤٦ ‏+ ٠,٢٩٨

ش ١,٥ ‏- ٠,٧

د ٧,٠٩ ‏- ٥,٦٤

پ ١٦,٦ ‏- ٧,٣٤

ف ٢٢,٦ ‏- ٩,٤٥

ی ٢١,٠٦ ‏- ٩,٣٣

ێ ١,٩٢ + ١,٨٤

ن ٢,٦٨ – ٥,٣

م ١٢,٦ – ١٩,٠٧

٩,٢٦ ١١,٧٣ ١٣,٣٤٤ ٦٦,٥ ٦,٤٧ ٣,٧٦ ١٣,٣٤٤ ١,٤٥ ٧,٨٩١ ٣,٨ ٥٥,٢٧٧ ٢,٦٢ ١١,٧٣

جەبر شێواز بدۆزەوە. ڕێساکە بنووسە. ڕێساکە بەکاربهێنە بۆ زیادکردنی دوو ژمارەی یەك لەدوای یەك لە شێوازەکەدا.

٧ ٢,٣ ؛ ٢,٥ ؛ ٢,٤ ؛ ٢,٦ ؛ ٢,٥ ؛ ■ ؛ ■

٨ ٤,٠٦ ؛ ٣,٩٦ ؛ ٤,٠١ ؛ ٣,٩١ ؛ ٣,٩٦ ؛ ■ ؛ ■

هەڵە لەکوێدایە؟ شوان ٣,٢ + ١,٤٥ = ١,٧٧ی نووسی هەڵەی شوان دیاریبکە. وەڵامی ڕاست بنووسە.

٩ **ئەندازە** پشتیوان ویستی کێڵگەیەکی لاکێشەیی درێژییەکەی ١٢٠م وپانییەکەی ٥٠م پەرژین بکات. درێژی پەرژینەکە چەندە؟

١٠ **ڕێنوێنی** بەبێ کۆکردنەوەی ٣٦,١٧٩ و ٨,٦٣ چۆن دەزانی، ڕەنوسی بەشەکان لەهەزار سەرجەمیان دەکاتە ٩؟

١١ نەوزاد ٩,٤٥ کگم ئاردی پێش نیوەڕۆ و ٣,٧٥ کگم لە دوای نیوەڕۆدا فرۆشت و ٧,٣٥ کگم ی لامایەوە. چەند کگم ئاردی لابووە؟

١٢ نانەوا خانەیەك ١,٣٤کم لە ماڵی سامان و ٠,٢٥کم لە ماڵی ئاریەوە دوورە. سامان لە ماڵەوە چوو بۆ نانەواخانەکە و پاشان چوو بۆ ماڵی ئاری. سامان چەند کیلۆمەتری بڕیوە؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

١٣ ژمارەیەکی دەیی هاوتا بۆ ژمارە ٧,٥٨ بنووسە.

تەواوبکە.

١٤ ٣ × ٦ = ٤ + ■

١٥ ٦٣ – ٤٣ = ٢ × ■

١٦ کۆلکەکانی ژمارە ٢٥ بنووسە.

١٧ ٨٤٧ + ٩١٦

١٨ ١ ٢٤٠ – ٦٢٣

پیتی گونجاو بۆ ئەو سێ ژمارەیە هەڵبژێرە کە لە شێوازەکەدان.

١٩ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە ١,٨ ؛ ٢,٣ ؛ ٢,٠ ؛ ٢,٥ ؛ ٢,٢

أ ١,٩ ؛ ٢,٤ ؛ ٢,١

ب ٢,٥ ؛ ٢,٢ ؛ ٢,٧

ج ٢,٧ ؛ ٢,٤ ؛ ٢,٩

د ٢,٧ ؛ ٣,٢ ؛ ٣,٧

وانەی ٥

سفر لە لێدەرکردندا

Zeros in Subtraction

پێداچوونەوەی خێرا

١) ١,٠٠ − ٠,٨٠ =

٢) ٣,٥٥ − ٣,٤٥ =

٣) ٤,٧٠ − ٢,٠ =

٤) ٨٠ − ٥,٠٩ =

٥) ٤,٧٥ بۆ خانەی یەکان نزیکبکەوە

فێربە

سەردان ماڵی سالار ٦٠کم دوورە لە ماڵی هاوار کە لەشاری هەولێرە، هاوار چوو بۆ ماڵی سالار و لە دووری ٤٥,٩٨کم وەستا، هاوار چەند کیلۆمەتری ماوە بۆ ئەوەی بگاتە ماڵی سالار؟

نموونە ١

لێدەربکە ٦٠,٠٠ − ٤٥,٩٨

بخەمڵێنە ٦٠ − ٤٦ = ١٤

پاشان ئەنجامی لێدەرکردنی تەواو ئەژمێربکە

- سفر زیادبکە بۆئەوەی خانەکانی ژمارە دەیییەکان هاوتابن فاریزەکان لەژێر یەکتریدا دابنێ.
- لێدەربکە.
- فاریزە لە جیاوازیەکەدا دابنێ.

$$
\begin{array}{r}
٦٠,٠٠ \\
-\ ٤٥,٩٨ \\
\hline
١٤,٠٢
\end{array}
$$

کەواتە هاوار ١٤,٠٢ کمی ماوە. وەڵام ١٤,٠٢ نزیکە لە وەڵامی خەمڵێنراو. کەواتە وەڵامەکە شیاوە.

نموونەی زیاتر

أ) ٢,٩ − ٠,٧٤

سفر زیادبکە بۆئەوەی ژمارەیەکی هاوتا دەستبکەوێت.

$$
\begin{array}{r}
٢,٩٠ \\
-\ ٠,٧٤ \\
\hline
٢,١٦
\end{array}
$$

ب) ١,٦ − ٠,٣٤٢

$$
\begin{array}{r}
١,٦٠٠ \\
-\ ٠,٣٤٢ \\
\hline
١,٢٥٨
\end{array}
$$

ج) ١٠,٤٧٨ − ٩,٥٣

$$
\begin{array}{r}
١٠,٤٧٨ \\
-\ ٩,٥٣٠ \\
\hline
٠,٩٤٨
\end{array}
$$

لەبیرت نەچێ بۆئەوەی ژمارەی دەیەکی لێدەربکەی هەندێ جار پێویستیت بە نووسینی ژمارەی دەیەکی هاوتا هەیە ئەویش بە زیادکردنی چەند سفرێك بۆ لای ڕاستی ژمارە دەیییەکە.

ساغبکەوە

١ ڕوونیبکەوە چۆن ٠,٢٥ لە ٣ دەردەکەی؟

جیاوازی ئەژمێربکە.

٢ ٣,٩ − ٣,٢٥

٣ ٢,٠٨ − ٠,٧٤

٤ ٣,٠٠٧ − ٠,٤٥٦

٥ ٣٠٢,٣ − ١٩,٦٣٥

٦ ٢٥٠ − ١٩٥,٣٢

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

جیاوازی ئەژمێربکە.

٧ ١,٣ − ٠,٧٣

٨ ٣,٠٥ − ٢,٦

٩ ٤,٢ − ١,٠٢

١٠ ١٣٢,٥ − ٤١,٦٤٦

١١ ٧٢٠,٦٥٤ − ١١٨,٧٠٢

١٢ ٢,٤٥ − ١,٣٩

١٣ ١,٤ − ٠,٤٢٢

١٤ ٢,١٠ − ١,٢٠

١٥ ٥,٩٥ − ١,٩٩٤

١٦ ٤,٧ − ١,٦١٦

١٧ ٥,٣١ − ٢,٢٦

جەبر بەهای هەر بڕێك ئەژمێربکە.

١٨ ٥,١ − (١,١٠ + ٠,١٥)

١٩ ٢ + (٠,٥ − ٠,٢)

٢٠ (٣,٦ + ١,٣) − ١,١

٢١ ١٠,٢٥ + (١,٧٥ + ٥)

بەکارهێنانی پێدراوەکان وێنە ڕوونکردنەوەییەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٢٢ تا ٢٤ بەکاربهێنە.

خێرایی براوەکان لە پێشبڕکێی ئۆتۆمبێل	
سالٚ	تێکرای خێرایی (کم/کت)
٢٠٠٤	١٩٧,٩٥٦
٢٠٠٥	٢٠٣,٦١٦
٢٠٠٦	٢١٠,٨٧٢
٢٠٠٧	٢٠٧,٢٠٧

٢٢ خێرایی براوەی ساڵی ٢٠٠٥ چەندی زیاتربوو لە خێرایی براوەی ٢٠٠٤؟

٢٣ جیاوازی نێوان خێرایی براوەی ساڵی ٢٠٠٦ و ٢٠٠٧ چەندە؟

٢٤ جیاوازی نێوان کەمترین و زۆرترین خێرایی چەندە؟

٢٥ **پرسیار بنووسە** لەبارەی بەهای دراوی کاغەزی و جۆرەکانی کە دەتوانی لەجیاتی ١٠هەزار دیناری بەکاربهێنی.

٢٦ **پرسیارەکە چییە؟** درێژی ماجد ١,٣٢٥م و درێژی سانای خوشکی ١,٢٤٥م. وەڵام بریتییە لە ٠,٠٨م

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٢٧ ١,٣٦٠٩ بۆنزیکترین بەش لەهەزار نزیکبکەوە.

٢٨ ٦٩ ٢٠١ − ٢٣ ٦٤١ = ■

٢٩ ٧,٨٦٥ + ٠,٦٠٣ = ■

٣٠ ٠,١٠٧٨ بە پیتی بنووسە.

٣١ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە
لانە ١,٥٠کگم سێو و ٣,٤٥کگم ترێی کڕی و خۆخیشی کڕی، سەرجەم ٦,٧٥کگم میوەی کڕی. بارستایی خۆخەکە چەندبووە؟

أ ٢,٨٠ کگم
ب ٢,٢٥ کگم
ج ١,٨٠ کگم
د ٠,٩٠ کگم

پێداچوونەوەی خێرا

٥٤٩ ٧١٤ نزیکبکەوە بۆ نزیکترین:

١. دە
٢. سەد
٣. دە هەزار
٤. هەزار
٥. سەد هەزار

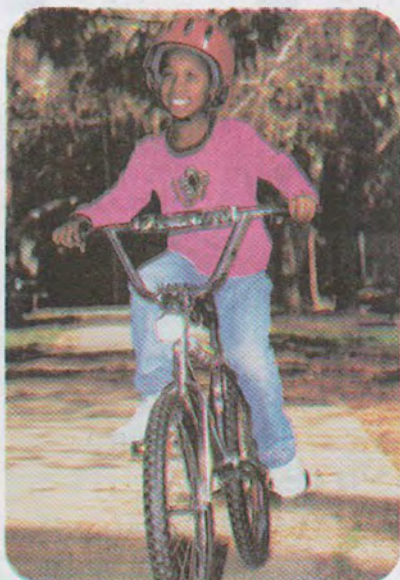
کارامەییەکانی شیکاری پرسیارەکان

وەڵامی نزیککراو یان وەڵامی تەواو

Problem Solving Skills:
Estimate Answer or Exact Answer

تێبگە | پلاندانێ | شیکاربکە | ساغبکەوە

بیربکەوە مەریوان ویستی بە پایسکیل دووری ١٢ کم ببڕێت لە قۆناغی یەکەم ٣,٩٨کم لە قۆناغی دووەم ٣,٧٩کم و لەقۆناغی سێیەم ٢,٣٩کمی بڕی. ئایا دووری داواکراوی بڕیوە؟ نەخێر چەند کیلۆمەتری ماوە بیبڕێت؟ هەندێ جار پرسیار پێویستی بەوەڵامی تەواو هەیە. و هەندێ جاریش پێویستی بە وەڵامی نزیککراوە هەیە.

پرسیار ١

ئایا مەریوان دووری داواکراوی بڕیوە؟

دەتوانی هەر دووریەك بەنزیککراوی بخەمڵێنی بۆ خانەی یەکان

٣,٩٨	←	٤,٠٠
٣,٩٧	←	٤,٠٠
+ ٢,٤٩	←	+ ٢,٠٠
		١٠,٠٠

هەر ماوەیەك بۆ خانەی یەکان نزیکبکەوە

١١ < ١٢. کەواتە مەریوان دووری دیاریکراوی نەبڕیوە.

پرسیار ٢

بۆئەوەی بەتەواوی بزانی مەریوان چەندی ماوە بیبڕێت، پێویستە ئەژمێری وەڵامە تەواوەکە بکەیت.

کۆبکەوە		لێدەربکە	
	٣,٩٨		١٢,٠٠
	٣,٧٩		− ١٠,١٦
	+ ٢,٣٩		١,٨٤
	١٠,١٦		

لەبەرئەوەی سەرجەمی تەواو بۆ هەرسێ دوورییەکە ١٠,١٦کم. پێویستە مەریوان دووری ١,٨٤کمی تر ببڕێت.

باسبکە

- مەریوان بۆچی لەکرداری خەمڵاندنەکە بۆ بەرزترین نزیکیکردەوە؟
- ئەو ووشە سەرەکییەی لە پرسیارەکەدا هاتووە کامەیە، ئەمەش پێویستی بە دۆزینەوەی وەڵامی نزیککراوە دەبێت؟

بڕیاربدە ئایا پێویستیت بە وەڵامی نزیککراوە یان وەڵامی تەواو هەیە؟ پاشان شیکاربکە.

١ دانا ١٤ مەتر تەختەی لایە. ٧مەتری بۆ دروست کردنی سندوقێك و ٢,٥مەتری بۆ دروستکردنی مێزێك بەکارهێنا. چەند مەتر تەختەی لاماوە؟

٢ زانا حەوزێکی ماسی هەیە فراوانیەکەی ١٠لترە، چەندجار پێویستە سەتڵێك بەکاربهێنێ کەفراوانیەکەی ٢,٥لترە، بۆ پڕکردنی حەوزەکە.

٣ سالم ١٠م پەتی لایە بۆ پەرژینکردنی باخچەیەکی سێگۆشەیی کە درێژی لاکانی ٢,٧٩م و ١,٩٨م و ٣,٨٩م. ئایا پەتەکە بەشی پەرژینەکە دەکات؟

٤ ڕووناك ویستی ئاهەنگی نانخواردن لەماوەی ٣ کاتژمێردا ئامادەبکات بۆئەمەش پێویستی بە نزیکەی کاتژمێرێك هەیە بۆ ئامادەکردنی خواردەمەنی و ٤٠خولەك بۆ ڕێکخستنی ماڵ و ٣٠ خولەك بۆ ڕازاندنەوەی مێزی نانخواردن، ئایا ماوەی هەیە بۆ کڕینی گوڵ لەبازار پێش هاتنی میوانەکان؟

مام قادر ٤٠م تەلی هەیە، دەیەوێت باخچەیەکی شێوە سێگۆشە پەرژین بکات کە درێژی لاکانی ١٢,٩٨م و ١١,٩٩م و ١٢,٩٥م.

٥ کام پرسیار وەڵامی تەواوی پێویستە؟

أ ئایا مام قادر تەلی تەواوی بۆ پەرژینکردنی باخچەکە لایە؟

ب درێژی چێوەی باخچەکە بەنزیککراوەیی چەندە؟

ج چەندی لا دەمێنێتەوە؟

د کام دوولا درێژییەکانیان نزیکەی ٢٦ مەترە؟

٦ کام هاوکێشە ئەو تەلە دەنوێنێ کەلای مام قادر ماوەتەوە؟

أ ٤٠ − ٣٨ = ٢

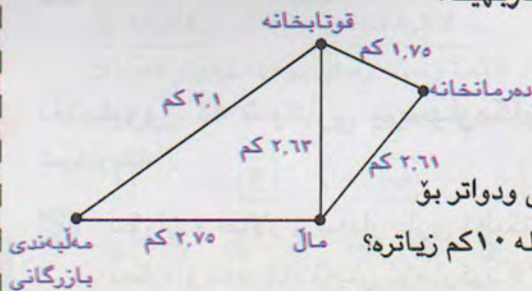
ب ١٢,٩٨ + ١١,٩٩ + ١٢,٩٥ = ٣٧,٩٢

ج ١٣ + ١٢ + ١٣ = ٣٨

د ٤٠ − ٣٧,٩٢ = ٢,٠٨

جێبەجێکردنە جیاوازەکان

پێدراوەکانی ناو وێنەکە بۆ شیکاری پرسیارەکانی ٧ تا ١٠ بەکاربهێنە.

٧ هانە لە ماڵەوە چوو بۆ قوتابخانە پاشان بۆ دەرمانخانە ئایا ماوەی ٦کمی زیاتر بڕیوە؟

٨ شێروان لەماڵەوە چووبۆ قوتابخانە پاشان بۆ مەڵبەندی بازرگانی ودواتر بۆ ماڵەوە وئینجا بۆ دەرمانخانە. ئەو ماوەیەی کەبڕیویەتی چەندی لە ١٠کم زیاترە؟

٩ دلاوەر ٣,٥کم ڕۆیشت، چۆن ڕۆیشتووە؟

١٠ هیران لە دەرمانخانەوە چوو بۆ ماڵەوە پاشان بۆ مەڵبەندی بازرگانی. وەڵام ٥,٤کم. پرسیار چییە؟

١١ لەسەر ڕووداوێك کە داواکرابێت ئەژمێری سەرجەمی تەواوبێت یان جیاوازی تەواوبێت بنووسە. یان ڕووداوێکی تر کە وەڵامەکە بەنزیکی بێت.

پێداچوونەوە
Review

فاریزەی دەیی
decimal point
وەڵامی تەواو
exact answer
وەڵامی شیاو
suitable answer
نزیککردنەوە
rounding
estimate خەمڵاندن

دڵنیابوون لە زاراوەکان و چەمکەکان

دەستەواژەی گونجاو لە لیستەکەدا هەڵبژێرە.

١. کاتێك ژمارەکان لەپرسیارەکاندا پێش ئەژمێرکردن نزیکدەکەیتەوە بەمەبەستی ئەوەی ___؟___ وەڵامەکە بەدەست بێنی.

٢. ئەو هێمای کە خانەی یەکان لەخانە دەییەکان لە ژمارە دەییەکاندا جیادەکاتەوە بریتییە لە ___؟___ .

٣. بۆئەوەی دڵنیابی وەڵامەکەت شیاوە دەتوانی لەسەرەتادا ___؟___ بۆ سەرجەم یان جیاوازی بەکاربهێنی.

٤. بە بەکارهێنانی ڕێسای نزیککردنەوە دەتوانی ___؟___ ی ژمارەکان بکەی.

دڵنیابوون لە کارامەییەکان

هەر ژمارەیەك بۆ نزیکترین خانەی ڕەنووسە شینەکە نزیکبکەوە.

٥. ٤٧,٢٨ ٦. ١ ٩٦٢ ٧. ٤٣٠٥,٦٢ ٨. ٨١٧ ٥١٠ ٩. ٤,٣٨١٩ ١٠. ٦١٤ ٢٢٣

ژمارە ٥٨٣ ١,٧٤٥ نزیکبکەوە بۆ خانەی:

١١. یەکان ١٢. دەیەکەکان ١٣. بەشەکان لەسەد ١٤. بەشەکان لەهەزار

سەرجەم یان جیاوازی بخەمڵێنە.

١٥. ٥,٧٢ + ٨,٠٤
١٦. ١٧,١٩ − ٥,٢
١٧. ٢٥,٢٣ + ١٧,١٦
١٨. ٣١٢,٧٥ − ١٩٩,٨٢
١٩. ٦٤,٥٠٢ + ٣٤,٧٧١

سەرجەم یان جیاوازی ئەژمێربکە.

٢٠. ٥٤,٩٠ + ٨٢,٠٤
٢١. ٣٢,٩ − ١٥,٨٥
٢٢. ٦,٠٦٢ + ١٧,٥٨١
٢٣. ٢٣,٠٠٩ − ٥,٣
٢٤. ٠,٩٤ + ٦,٩٥٣١

دڵنیابوون لە شیکاری پرسیارەکان

شیکاربکە

٢٥. سۆران و سالار و سەدار یاری ئەلیکترۆنیان دەکرد و ئەم خاڵانەیان تۆمارکرد ٧٢٥ و ٥١٠و ٢٢٥. سردار سێیەم نەبوو، سالار نزیکەی ٣٠٠ خاڵی زیاتر لە سۆران تۆمارکرد. ئایا هەریەکەیان چەند خاڵیان تۆمارکردووە.

٢٦. کام دوو ژمارە نزیککراوەکانیان یەکسانە ئەگەر نزیککرانەوە بۆ نزیکترین دەهەزاری.
٥٦٨ ٢٣٥؛ ٥٦٢ ٣٨١؛ ٥٦٥ ٩٢١.

بڕیاربدە ئەگەر پێویستیت بە وەڵامی نزیککراوە یان وەڵامی تەواو هەیە، پاشان شیکاربکە.

٢٧. میران پێویستە تەنها ماوەی ٢٠ کم بە پایسکیل ببڕێت. ماوەی ٨,٩٥کم بڕی پاشان ٥,٢٥کم بڕی و ئینجا وەستا، ئایا دەتوانێ بچێت سەردانی ئامۆزاکەی بکات کە لەدووری ١٠کم.

٢٨. شاد پەتێکی هەیە درێژیەکەی ٢٠م پەرژینی باخچەیەکی شێوە سێگۆشەی پێکرد کە درێژی لاکانی ٨,٩٩م و ٣,٩٥م و ٥,٧٥م. چەند مەتر پەتی لاماوەتەوە؟

ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە
Standardized Test Prep

وەڵامەکە هەڵبژێرە

ئەگەر وەڵامەکەت نەگونجاو لەگەڵ هەریەك لە وەڵامەکان، دڵنیابە لە کرداری ئەژمێر کردنی وەڵامەکە، ئەگەر کرداری ئەژمێرکردنەکە ڕاست بوو، وەڵامەکەت دەوربدە «جگە لەوانە» سەیری پرسیاری ١ بکە.

وەڵامی گونجاو بۆ پرسیاری ١ تا ٨ هەڵبژێرە.

١ نووسینی ژمارە ملیۆن و سەدهەزار و دوو سەد و پێنج دەیەك بە ڕەنووس کامەیە؟

أ ١ ١٠٠ ٢٠٠,٥ ج ١ ١٢٠ ٠٠٠,٥
ب ١ ١٠٠ ٢٠٥ د جگە لەوانە

٢ نزیککراوەی ژمارە ١,٢٣٤٥ بۆ نزیکترین بەش لەهەزار کامەیە؟

أ ١,٢ ج ١,٢٣٤
ب ١,٢٣ د ١,٢٣٥

٣
٧١,٥٨
٤٦,١٩ +

أ ١١٧,٧٧ ج ١١٧,٥٨
ب ١١٧,٦٧ د جگە لەوانە

٤ کام ژمارە هاوتایە بۆ $\frac{٤٢}{١٠٠}$؟

أ ٤,٢ ج ٠,٤٢
ب ٤,٠٢ د ٠,٠٤٢

خشتەکە بۆ شیکاری دوو پرسیاری ٥ و ٦ بەکاربهێنە.

٥ ژمارەی ئەسپەکان لە چین چەندی زیاترە لە ژمارەی ئەسپەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان؟

أ ١ ٧٠٤ ٨٠٠ ج ٢ ٧٠٤ ٨٠٠
ب ٢ ٦٠٤ ٨٠٠ د ١٥ ٠٠٤ ٨٠٠

٦ نزیککراوەی ژمارەی ئەسپەکان لە بەرازیل بۆ نزیکترین سەدهەزار کامەیە؟

أ ٦ ٣٠٠ ٠٠٠ ج ٦ ٤٠٠ ٠٠٠
ب ٦ ٣٠٠ ٠٠٠ د ٦ ٤٩٠ ٠٠٠

٧ کام ژمارە لە چل ملیۆن و شەست و پێنج هەزار و دوو کەمترە؟

أ ٤٠ ٦٥٠ ٠٠٢ ج ٤٠ ٠٦٥ ٠٠٢
ب ٤٠ ٥٦٠ ٠٠٢ د ٤٠ ٠٥٦ ٠٠٢

٨ کام هێما ڕستە ژمارەییەکە تەواو دەکات؟

٠,٥٣٩ ● ٠,٥٣

أ < ب > ج = د ×

ئەوەی دەیزانی بینووسە
Write What You Know

٩ کام لەدوو ژمارە ٠,٩٩ یان ٠,٩٩٩، نزیکە بۆ ژمارە ١؟ وەڵامەکەت ڕوونبکەوە.

١٠ ڕێبوار ٢٠م شریتی هەیە ٤,٥٠م لێکردەوە، ٦م لە براکەی وەرگرت. ٨,٢٥م دا بەخوشکەکەی. ئێستا ڕێبوار چەند مەتر شریتی لایە؟ وەڵامەکەت ڕوونبکەوە.

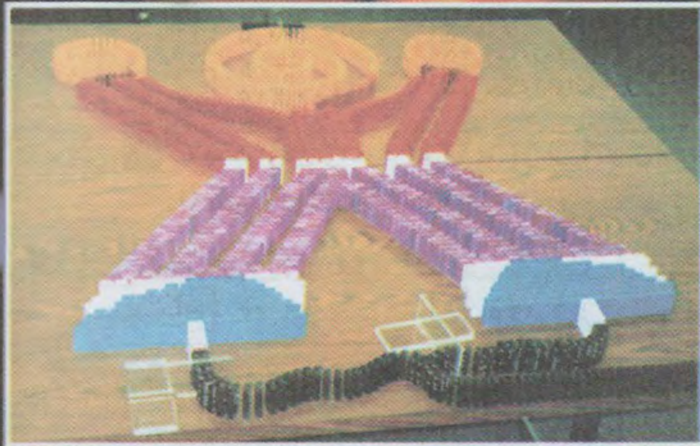
١١ ڕوونیبکەوە چۆن ژمارەیەك بۆ نزیکترین ملیۆن نزیك دەکەیتەوە، ژمارەیەکی ٨ ڕەنووسی بنووسە، پاشان بۆ نزیکترین ملیۆن نزیکبکەوە.

بەشی ٣

بڕەکان و کردارەکان

Expressions and Operations

دارێژراوێک لە چەند پارچە دۆمینە بۆ مۆزەخانەی منداڵان

لە یەککەوتنی پارچە دۆمینەکان چالاکییەکە پشت بەدروستکردنی دارێژراوێک لە پارچە دۆمینەکان دەبەستێت. لە یەککەوتنەکە شێوازێک دروستدەکات، خشتەکە ژمارەی پارچە دۆمینەی پێویست بۆ دروستکردنی ٣ دارێژراوی بەرچاو دەنوێنێ.

پرسیارێک بۆ شیکار لەهەفتەی نیشتمانی ئەندازیاران چەند پارچە دۆمینەیان بەکارهێنا کە یەکسانبوو بە س جار لە ژمارەی ئەو دۆمینەی کە بەکارهات لە نموونەی یانەی مامۆستایان. هاوکێشەیەک بنووسە و پاشان بەهای س دیاریبکە.

لەیەککەوتنی پارچە دۆمینەکان

دارێژراوی دۆمینە	مۆزەخانەی منداڵان	یانەی مامۆستایان	هەفتەی نیشتمانی ئەندازیاران
ژمارەی پارچەدۆمینە	١٩٠٠	٣٠٠٠	٣٠ ٠٠٠

زانیارییەکانت ساغبکەوە
Check what you know

ئەم لاپەرەیە بەکار بێنە بۆ دڵنیا بوون لە
هەبوونی ئەم زانیارییانەی کەوا پێویستە بۆ ئەم بەشە

زاراوەکان

جیاوازی difference
دووکەوانە brackets
بڕە expression
کۆلکە factor
سیفەتی ئاڵوگۆڕ Commutative property
ئەنجامی لێکدان product
ژمارەی نادیار detective number

دەستەواژەی گونجاو لە لیستەکە هەڵبژێرە.

١ ن ___؟___ دەنوێنێ لە ١٢ − ٨ = ن.

٢ ن ___؟___ دەنوێنێ لە ٣ + ن = ٥.

٣ ___؟___ ئەو کردارە دەنوێنێ کە یەکەمجار لە ٦ +(٨−٢) جێبەجێدەکرێ.

٤ ___؟___ ڕستەیەکی ژمارەییە، ژمارکان وهێمای کردارەکان لەخۆدەگرێت.

٥ وەڵام لە پرسیاری لێکدان پێی دەوترێت ___؟___ .

کۆکردنەوە و لێدەرکردن و لێکدان

تەواویکە.

٦ ■ = ١١ + ٣

٧ ■ = ٦ + ١٢

٨ ٦ + ٨ = ■

٩ ■ = ٦ − ١١

١٠ ٥ = ■ − ٨

١١ ٤ = ■ − ١٠

١٢ ■ = ٧ × ٦

١٣ ١١ × ٩ = ■

١٤ ■ = ٩ × ٥

بەکارهێنانی دوو کەوانە

ئەو بڕە هەڵبژێرە کە یەکسانە بە بەها دراوەکە.

١٥ ٢٤
- أ (٢ × ٨) + ٤
- ب ٢ × (٨ + ٤)

١٦ ٠
- أ (٥ × ٣) − ١٥
- ب ٥ × (٣ − ١٥)

١٧ ١٢
- أ (٤ × ٠) + ١٢
- ب ٤ × (٠ + ١٢)

سیفەتەکانی کۆکردنەوە

ئەو پیتە بنووسە ئەو سیفەتە بنوێنێ کە بەکارهاتووە لەهەر ڕستەیەکی ژمارەییدا.

أ سیفەتی ئاڵوگۆڕ — ب سیفەتی پێکەوە بەستن — ج سیفەتی سفر

١٨ ٩ + ٨ = ٨ + ٩

١٩ ٢٤ = ٠ + ٢٤

٢٠ (٣+٦) + ٥ = ٣ + (٦+٥)

٢١ ٤ + (١+٧) = (٤+١) + ٧

٢٢ ٢٣ + ٩ = ٩ + ٢٣

٢٣ ١٢ = ١٢ + ٠

سیفەتەکانی لێکدان

ئەو پیتە بنووسە ئەو سیفەتە بنوێنێ کە بەکارهاتووە لەهەر ڕستەیەکی ژمارەییدا.

أ سیفەتی ئاڵوگۆڕ — ب سیفەتی پێکەوەبەستن — ج سیفەتی سفر — د سیفەتی یەك

٢٤ ٨ × ٥ = ٥ × ٨

٢٥ (٥×٢)× ٤ = ٥ × (٢×٤)

٢٦ ٢٥ = ١ × ٢٥

٢٧ ٠ = ٠ × ٧٨

٢٨ ٤ × ١١ = ١١ × ٤

٢٩ (٥×٢) × ٨ = ٥ × (٢×٨)

پێداچوونەوەی خێرا

1. ٥ + ٣
2. ٢ − ٦
3. ٨ + ٢ + ١٠
4. ٤ − (٧+٢)
5. (١+٥) − ٩

زاراوەکان

بڕ	expression
گۆڕاو	variable

وانەی ١

بڕ و گۆڕاو
Expression and Variable

فێربە

ماسیەکانی ناو حەوز

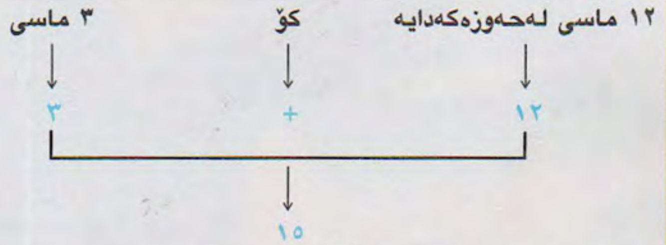
بڕ ڕستەیەکی بیرکارییە ژمارەکان و هێماکان بۆ کردارەکانی ئەژمێرکردن لەخۆدەگرێت، هەندێ جار گۆڕاوەکان. بەڵام هێمای یەکسانبوون لەخۆناگرێت.

٢ × ٣   ١١ − (٦ + ٨)   ٧ − ٩   ٤ + ١٥

دەتوانی بڕ بنووسیت و بەهاکەی ئەژمێربکەی

نموونە ١

بنار ١٢ ماسی لە حەوزێکدا هەیە و ٣ ماسی تری بۆ زیادکردن. لەحەوزەکەدابوون بە چەند؟

کەواتە، ماسیەکان لەحەوزەکەدا بوون بە ١٥ ماسی

دەکرێ بڕەکە گۆڕاوێك لەخۆبگرێت. **گۆڕاو** پیت یان هێمایەکە ژمارەیەك دەنوێنێ. ئەم بڕانە گۆڕاو لەخۆدەگرێت.

٢ − ت + ٣   ٦ ×ش   ز − ٥   ٤ +س

دەتوانرێ گۆڕاو لەبڕێکدا بەکاربهێنرێ بۆ نواندنی ڕوداوێکی دیاریکراو.

نموونە ٢

شاسوار ١٦ ماسی لەناو حەوزێکدا هەیە، هەندێکی دا بە براکەی بڕێك بنووسە ئەم ڕووداوە بنوێنێ.

١٦ ماسی لەناو حەوزدا	کەم	چەند ماسییەك
↓	↓	↓
١٦	−	س

نموونەی زیاتر

أ سارا سەبەتەیەکی هەیە ١٥ بوتڵی شوشەی تێدایە و هەندێکیان شکاون.

گریمان ن = ژمارەی شووشە شکاوەکان.

بوتڵەکانی ناو سەبەتەکە ← ١٥ — بوتڵە شکاوەکان ← ن

بڕەکە: ١٥ –ن

ئەگەر ژمارەی بوتڵە شکاوەکان ١٠ بێت. چەند بوتڵ لەناو سەبەتە ماوە؟

گریمان ن = ١٠

١٥ – ن

٥ = ١٠ – ١٥

٥ بوتڵ ماوەتەوە

ب ١١ کەس ئەم هەفتەیە چوونە ناو تیپێکی وەرزشی.

گریمان س = ژمارەی ئەو کەسانەی کە لەناو تیپە وەرزشییەکەدان.

لەناو تیپەکەدان ← س + ١١ ← ئەوکەسانەی کەچوونە ناو تیپەکە

بڕەکە: س + ١١

ئەگەر ژمارەی ئەو کەسانەی کە لەناو تیپەکەدا بوون ٢٣ کەس بن ئێستا ژمارەیان لەناو تیپەکەدا چەندە؟

گریمان: س = ٢٣

س + ١١

٣٤ = ١١ + ٢٣

٣٤ کەس لەناو تیپەکەدا هەیە.

ج هاوار ١٨ کارتی تۆپی باسکەی لایە، هەندێکیانی بە ٣ کارتی تۆپی سەرمێز گۆڕیەوە.

گریمان ک = ژمارەی ئەو کارتانەی گۆڕیوەتەوە.

کارتەکانی هاوار ← ١٨ – ئەو کارتەی گۆڕیویەتەوە ← ک + ئەو کارتانەی کە لەئەنجامی گۆڕینەوە دەستکەتووە ← ٣

بڕەکە: ١٨ – ک + ٣

ئەگە،ر هاوار ٦ کارتی گۆڕیبێتەوە ئێستا چەند کارتی لایە؟

ک = ٦

١٨ – ک + ٣

١٥ = ٣ + ٦ – ١٨

هاوار ١٥ کارتی لایە.

ساغبکەوە

١ **ڕێنوێنی** شاباز چەند ماسییەکی هەیە، ٣ ماسی تری کڕی، پاشان ١٠ ماسی فرۆشت. ڕوونیبکەوە بۆچی ٦ بەهایەکی شیاو نیە بو س لەبڕی (س+٣)–١٠؟

بڕەکە بنووسە پاشان بەهاکەی ئەژمێربکە.

٢ سیروان ١٠ قەڵەمی لایە، ٤ دانەی دا بە خوشکەکەی.

٣ پێنج خرایە سەر یانزە.

٤ ڕەنێو ٢٤ قەڵەمی ڕەنگاوڕەنگی لایە ٦ دانەی بەکارهێنا و ١٢شی کڕی.

بڕێك لەگەڵ گۆڕاوێك بنووسە. پاشان ئەو گۆڕاوە ڕوونبکەوە کە دەینوێنی.

٥ لە دەفرێکدا ٩٦ گوێز هەیە، پەری هەندێکی خوارد.

٦ نزار ١٧ پوولی پۆستەی هەیە. براکەشی چەند دانەیەکی پێدا.

٧ لە دوکانی باپیر ١٢ یاری ئەلیکترۆنی هەیە. ٦ دانەی فرۆشت. پاشان چەند یارییەکی نوێی کڕی.

راهێنان و شیکاری پرسیارەکان

بڕەکە بنووسە پاشان بەهاکەی ئەژمێربکە.

٨ ١١ کەس بەشداریان لە پێشبڕکێی ئۆتۆمبیلدا کرد. ٧ی تریش چوونە ناویان.

٩ ماجید ١٧ گوێچکە ماسی هەیە ٥ دانەی دابە هاوڕێکەی.

١٠ لە دوکانی موحەمەد ١٠ چەپکە گوڵ هەیە، ٢ چەپکی فرۆشت.

١١ لە پەرتووکخانەی شاسوار ٢٣ کتێب هەیە، ١٣ دانەی دابە خوشکەکەی و ٧ دانەی نوێی لەباوکی وەرگرت.

١٢ لەسەر مێزێك ٢١ پەرداخ هەیە، ٣ دانە کەوتوو شکا پاشان ٦ی تر خرایە سەر مێزەکە.

بڕێك لەگەڵ گۆڕاوەکەی بنووسە. پاشان ئەوەی گۆڕاوەکە دەینوێنێ ڕوونیبکەوە.

١٣ شارۆ ٣٧ هەڵماتی لایە، هەندێکی ونکرد.

١٤ بەرهەم چەند کتێبێکی کڕی و باوکی ٩ کتێبی نوێی دایە.

١٥ ١٤ قەڵەمت کڕی، هەندێکیانت بەکارهێنا. ٣ دانەت دابە خوشکەکەت.

١٦ دوکاندارێك ٧٣ قەڵەمی لایە. هەندێکی فرۆشت.

١٧ هۆما چەند قەلەمێکی هەیە، دووانیانی شکا و دایکیشی ٦ قەڵەمی پێدا.

١٨ ئیبراهیم ٢٦ باڵۆنی هەیە، ٩ دانەی وونکرد و ژمارەیەکی تری کڕی.

بەها بڕەکە ئەژمێربکە.

١٩ ٥٠ + س، کە س = ٢٠

٢٠ ن+ ٣٦٠٠، کە ن = ٤٠٠

٢١ ن − ٣٥، کە ن = ١٠٠

٢٢ ٢٠٠٠ − س، کە س = ١٠٠٠

٢٣ ١٠ + (٤ − م)، کە م = ٢

٢٤ (٢٢ + ن) − ٤، کە ن = ٨

بڕی گونجاو لەهەردوو پرسیاری ٢٥، ٢٦ هەڵبژێرە.

٢٥ پلەی گەرمی ١٠ پلە دابەزی، پاشان ٤ پلە بەرزەوە بوو.

أ (ت + ١٠) + ٤
ب (ت − ١٠) + ٤
ج (١٠ − ت) + ٤
د (ت + ١٠) − ٤

٢٦ پاسێك ٢٣ کەسی تێدابوو، ٥ کەس لەشوێنی وەستان دابەزین و چەند کەسێکی تر سەرکەوتن.

أ (ب + ٢٣) + ٥
ب (ب − ٢٣) + ٥
ج (٢٣ − ب) + ٥
د (٢٣ − ٥) + ب

بڕەکە بۆ تەواوکردنی هەر خشتەیەك بەکاربهێنە.

٢٧

س	س+٦
٤	١٠
٥	١١
٦	■
٧	■

٢٨

س	س−٣
٨	٥
١٢	■
١٦	■
٢٠	١٧

٢٩

س	٢٠−س
٥	■
٨	١٢
١٠	■
١٥	■

٣٠ لەند ماوەی ٢٩,١کم بڕی لە ڕۆژی یەکەم، دووئەوەندە لەڕۆژی دووەم، ئەوەی لە ماوەی سێ ڕۆژدا بڕی ٥,٧٦کم بوو، لە ڕۆژی سێیەمدا چەند ماوەی بڕیوە؟

٣١ دڵشاد بە ٢ ساڵ لە تەمەنی سەرانی هاوڕێی گەورەترە ئەگەر س = بە تەمەنی سەران، ئەو بڕە چەندە کە تەمەنی دلشاد دەنوێنی؟ ئەگەر تەمەنی سەران ١٢ ساڵ بێت. تەمەنی دڵشاد چەندە؟

٣٢ **هەڵە لەکوێدایە؟** جەمال ئەڵێ : س + ١٧ بڕێکە ئەم شێوازە تەواو دەکات:
س+ ١٨؛ س+ ١٥؛ س+ ١٦؛ س+ ١٣؛ س+ ١٤؛ ■ هەڵەی جەمال دیاریبکە وەڵامی ڕاست بنووسە.

٣٣ **پێوان** لە ساڵی ٢٠٠١ جوامێر لە پێشبڕکێی ئۆتۆمبیلدا سەرکەوت. خێراییەکەی ٣٠٤,١٤٤ کم/کت لەساڵی ٢٠٠٢ خێرایی سەرکەوتووەکە ٠,٠١٨ کم/کت لەسەر خێرایی جوامێر زیادکرد وە لە ساڵی ٢٠٠٣ خێرایی سەرکەتووەکە ٠,٧٠١ کم/کت لەسەر خێرایی سەرکەوتووی ساڵی ٢٠٠٢ زیادیکرد. خێرایی سەرکەوتووەکەی ساڵی ٢٠٠٣ چەندە؟

٣٤ **بنووسە** بڕێك بۆ ئەم پرسیارەی دێت بنووسە. گۆڕاوەکە چی دەنوێنێ دیاربکە.
هانا ٧ کارتی لایە، هەندێکی دابە خوشکەکەی و ٥ کارتی لە براکەی وەرگرت.

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٣٥ ئەژمێرکردنی هزری بۆ دۆزینەوەی سەرجەم بەکاربهێنە. ٣٠ + ٤٠ + ٥٠٠ + ٢٠٠

٣٦ ژمارە دەیی هاوتا بۆ ٩,٠٩ بنووسە.

٣٧ گەورەترین ژمارە پێکهاتبێ لە ٧ ڕەنووسی جیاواز بنووسە.

٣٨ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە کام ژمارەی بچووکترە لە ١٠٠ ٠٠٠ ٠٠٠

أ ٣ ٠٠٠ ٠٠٠ ٠٠٠	ج ٣٠٠ ٠٠٠ ٠٠٠
ب ١ ٠٠٠ ٠٠٠ ٠٠٠	د ٣٠ ٠٠٠ ٠٠٠

٣٩ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە کام ژمارە دەکەوێتە نیوان ٠,٥٦و ٠,٥٧؟

أ ٠,٥٥	ج ٠,٥٦٥
ب ٠,٥٥٥	د ٠,٥٧٥

شیکاری پرسیارەکان گۆشەی ڕوونا کبیران

مەتەڵەکە شیکاربکە کارزان بڕوانامەیەکی دۆزییەوە کە مەتەڵێکی تێدابوو. توانی هەندێك لە ژمارەکان و دوو نیشانە بۆ کردارەکانی ئەژمێرکردن لەناویا دیاری بکات، بۆی دەرکەوت کە ، دوو کرداری ئەژمێرکردنی جیاوازن ، ، بریتین لە سێ ژمارەی جیاواز کە دەکەونە نێوان ١ و ٩.

= ١

= + ١

١ لەگەڵ هاوڕێیەکت کاربکە بۆ دیاریکردنی ژمارەکان و کردارە ئەژمێرییەکان.

٢ ئەوەی دۆزیتەوە بەکاریبێنە بۆ داڕشتنی مەتەڵێکی نوێ لەگەڵ هاوڕێکەتدا.

وانەی ٢

هاوكێشەكان

Equations

پێداچوونەوەی خێرا

به پیتی بنووسه

١ ٧ = ٥ + ٢

٢ ٦ = ٢ - ٨

٣ ١٣ = ٢ + ١١

٤ ١٢ = ٢١ - ٩

٥ ١٣ = ٥ + ٢ + ٦

زاراوەكان

هاوكێشە equation

فێربە

ئابووری گۆران پێویستی بە ٣٢ پاسكیل هەیە بۆ دوكانەكەی ئێستا تەنها ٧ پاسكیلی هەیە، پێویستی بە چەندی تر هەیە؟ هاوكێشەیەك بنووسە بۆ نواندنی پرسیارەكە.

هاوكێشە ڕستەیەكی ژمارەییە نیشانەی یەكسانی تێدایە واتە یەكسانی نێوان دوو هێند نیشان دەدات.

گۆڕاوی س بەكاربهێنە بۆ نواندنی ژمارەی پاسكیلەكان كە پێویستە گۆران بكڕێت.

ژمارەی پاسكیلەكان كە هەیەتی	+	ژمارەی پاسكیلەكان كە پێویستیەتی	=	ژمارەی پاسكیلەكان بۆ دوكانەكەی
↓		↓		↓
٧	+	س	=	٣٢

كەواتە، هاوكێشەكە بریتییە لە ٧ + س = ٣٢

نموونەكان

أ كەمال ١٢ پولی پۆستەی هەیە لەیادی لەدایكبوونیدا كۆمەڵێكی تری بۆ هات، ژمارەكە بووبە ٣٢ پوول. كەمال چەند پوولی لە یادی لەدایكبوونیدا بۆ هاتووە

١٢ پوول	+	پوولی جەژنی لەدایكبوون	=	٣٢ پوول
↓		↓		↓
١٢	+	ب	=	٣٢

ب ئارام ٥ پەپكەی سی دی دا بەبراكەی و ٧ دانەی لامایەوە. چەند پەپكەی لابووە.

ژمارەی پەپكەكان كە لایبووە	−	٥	=	٧
↓		↓		↓
س	−	٥	=	٧

لەبیرت نەچێ دەتوانی هاوكێشەیەك بنووسی كە دووبڕی یەكسان بنوێنێ.

ساغبكەوە

١ ڕوونیبكەوە هاوكێشە بەچی لە بڕ جیادەكرێتەوە؟

هاوكێشەیەك بنووسە. ئەوەی گۆڕاوەكە دەینوێنێ ڕوونیبكەوە.

٢ هاوار ٢٤ قەڵەمی لایە، هەندێكی لەسەر مێزێك دانا و ١١ قەڵەمی لەلا مایەوە، چەند قەڵەمی لەسەر مێزەكە داناوە؟

٣ ساكار چەند قەلەمێكی لایە، باوكی ٥ قەڵەمی نوێی دایە، ژمارەیان بووبە ١٢ قەڵەم. ساكار چەند قەڵەمی لابووە؟

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

هاوکێشەیەك بنووسە. ئەوەی گۆڕاوەکە دەینوێنێ ڕوونبکەوە.

٤ شۆخان ١٦ مورووی هەیە، پێویستی بە ٢٤ موروە بۆ دروستکردنی بازنێك، چەند مورووی تری پێویستە؟

٥ بەور (پڵنگ) بەخێرایی ٧٠ کم/کت ڕادەکات، بەڵام شێر بەخێرایی ٥٠ کم/کت ڕادەکات. جیاوازی نێوان خێرایی پڵنگ و شێر چەندە؟

٦ سۆران قوتوویەك پەپکی کڕی ٢٠ دانەی تێدابوو. ٣ دانەی دابە براکەی و ٥دانەشی بەکارهێنا. چەند پەپکی لا مایەوە؟

٧ ژمارەیەك لە ٢٢ دەربکە، پاشان ٥ی لەگەڵدا کۆبکەوە و ١٠ بەدەست دەهێنی. ژمارەی دەرکراو چەند بوو؟

٨ پلەی گەرمی ١٥ پلە بەرز بووەوە و گەیشتە ٤٨ پلە پلەی گەرمی سەرەتا چەند بووە؟

٩ پاش کشانەوەی ٧ یاریزان لە تیپێکی وەرزشی. ژمارەیان بووبە ٣٠ یاریزان، ژمارەی یاریزانانی تیپەکە چەند بوو؟

پرسیارێك بۆ ئەم هاوکێشیە بنووسە. گۆڕاوی ن چیدەنوێنێ دیاریبکە.

١٠ ٣١ − ن = ٢٠

١١ ن + ٥ = ١٣

١٢ (٦ + ن) − ٤ = ١٧

بەکارهێنانی پێدراوەکان ستوونەکانی ڕوونکردنەوەیی بەکاربهێنە بۆ نووسینی هاوکێشەیەك لەگەڵ گۆڕاوێك لە پرسیارەکانی ١٣ تا ١٥.

١٣ جیاوازی نێوان نمرەی شاد و نمرەی توانا چەندە؟

١٤ ئەگەر سەرجەمی نمرەکانی شێرزاد و بەشداربوویەکی تر ١٧ خاڵ بێت، نمرەی بەشداربووەکەی تر چەندە؟

١٥ ئەگەر بەرزترین نمرە ٢٥ بێت. موحەمەد پێویستی بە چەند نمرەی تر هەیە تا بگات بەو نمرەیە؟

١٦ **ئەندازە** چوارگۆشەیەك درێژی لایەکی ن سم و چێوەکەشی ١٦ سمە. هاوکێشەیەك بۆ چێوەی ئەو چوارگۆشەیە بنووسە؟

١٧ میران لە کاتژمێر ١:١٥د.ن گەیشتە بازار، ماوەی ٤٥ خولەکی لە شەقامی کاوە بەسەر برد و ٣٥ خولەك لە شەقامی مەولەوی و کاتژمێرێك و ١٠ خولەکیش لە شەقامی پیرەمێرد.پاشان ڕۆیشت بۆ ماڵەوە. میران لەچ کاتژمێرێکدا بازاری بەجێهیشت؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

١٨ بڕێك بۆ ئەم بارە بنووسە. پلەی گەرمی ٥ پلە بەرزبۆوە.

١٩ ٧ × ٤

٢٠ ٦ × ٩

٢١ ئەژمێری هزری بۆ ئەژمێری سەرجەم بەکاربهێنە ٦ + ١٣ + ٧ + ٢٤

٢٢ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە — لەکام ژمارەدا بەهای ڕەنووسی ٦ گەورەترە؟

أ ٥٦ ٩٥٣

ب ٢ ٥٦٠ ٣٣٣

ج ٣٦ ٥٣١ ٢٢٨

د ٤ ٥٢٣ ٦٣٥ ٢٠٠

وانەی ٣

سیخاری هاوکێشەکان

Solving Equations

پێداچوونەوەی خێرا

بەهای هەریەکێك ئەژمێرکە ئەگەر ن = ٥.

١ ن + ٧
٢ ٢ × ن
٣ ٢٥ ÷ ن
٤ ن − ٢
٥ (١١ + ن) − ١٢

زاراوەکان

شیکار Soultion

فێربە

خەوی درێژخایەن زۆربەی کاتی ڕۆژ وورچی کوالا دەخەوێت. بە هۆی جۆری سیستمی خواردنی کە وزەی کەمە ئەویش ئەوەیە پشت بە خواردنی گەڵا دەبەستێت. ڕۆژانە نزیکەی ٢٢ کاتژمێر دەخەوێت. ڕۆژێ چەند کاتژمێر بەئاگایە؟ هاوکێشەیەك بنووسە ئەم بارە بنوێنێ.

کاتژمێری خەوتن + کاتژمێری بەئاگابون = کاتژمێرەکان لە ڕۆژێکدا

٢٢ + ن = ٢٤

ئەگەر هاوکێشەکە گۆڕاوێکی تێدابێت، دەکرێت شیکار بکرێت بە دۆزینەوەی بەها بۆ گۆڕاوەکە، هاوکێشەکە هاوسەنگ دەکات، شیکاری هاوکێشەکە بریتییە لە بەهای ئەو **گۆڕاوە**.

کام لەمانە شیکارە بۆ هاوکێشەکە: ١ یان ٢ یان ٥؟

ن بگۆڕە بە ١	ن بگۆڕە بە ٢	ن بگۆڕە بە ٥
٢٢ + ١ ≟ ٢٤	٢٢ + ٢ ≟ ٢٤	٢٢ + ٥ ≟ ٢٤
٢٣ = ٢٤ هەڵەیە	٢٤ = ٢٤ ڕاستە	٢٧ = ٢٤ هەڵەیە

شیکارەکە بریتییە لە ٢،لەبەرئەوەی ٢٢ + ٢ = ٢٤.

کەواتە ماوە بەئاگابوونی وورچی کوالا ڕۆژانە دوو کاتژمێرە.

▼ وورچی کوالا ڕۆژانە نزیکەی دەیەکی بارستایی خۆی گەڵای کالیبتۆس دەخوات.

نموونە

أ کام لەمانە: ٤ یان ٥ یان ٧ دەبێتە شیکار بۆ هاوکێشەی ٣+ ن =١٠؟

٣ + ٤ = ١٠ ، ن بگۆڕە بە ٤
٧ = ١٠ هەڵەیە
٣ + ٥ = ١٠ ، ن بگۆڕە بە ٥
٨ = ١٠ هەڵەیە
٣ + ٧ = ١٠ ، ن بگۆڕە بە ٧
١٠ = ١٠ ڕاستە
کەواتە، ن = ٧

ب کام لەمانە: ١٠یان ١١یان ١٣دەبێتە شیکار بۆ هاوکێشەی ن −٦=٧؟

١٠ − ٦ = ٧ ، ن بگۆڕە بە ١٠
٤ = ٧ هەڵەیە
١١ − ٦ = ٧ ، ن بگۆڕە بە ١١
٥ = ٧ هەڵەیە
١٣ − ٦ = ٧ ، ن بگۆڕە بە ١٣
٧ = ٧ ڕاستە
کەواتە ، ن = ١٣

ئەژمێرکردنی هزری

ڕزگار لەگەڵ خێزانەکەیدا دوو هەفتەی لە ئوسترالیا بەسەربرد. لەهەفتەی یەکەمدا ١٣ وورچی کوالای بینی و لە هەفتەی یەکەم و دووەمدا ٢٢ وورچی بینی. چەند وورچی کوالای لەهەفتەی دووەمدا بینیووە؟

هاوکێشەیەك بۆ شیکاری پرسیارەکە بنووسە.

وورچی کوالا لەهەفتەی یەکەمدا	+	وورچی کوالا لە هەفتەی دووەمدا	=	وورچی کوالا لە هەردوو هەفتەدا
↓		↓		↓
١٣	+	ب	=	٢٢

دەتوانی هاوکێشەکە بە ئەژمێرکردنی هزری شیکاریکەی.

١٣ + ب = ٢٢ بیریکەوە: ١٣ کۆی چ ژمارەیەك یەکسانە بە ٢٢؟

ب = ٩

ساغبکەوە: ١٣ + ٩ = ٢٢ ب بگۆڕە بە ٩

٢٢ = ٢٢ ✓ هاوکێشەکە ڕاستە. بەهای ب بریتییە لە ٩.

نموونە

أ ٥ + ب = ١٢ بیریکەوە: ٥ کۆی چ ژمارەیەك یەکسانە بە ١٢؟

ب = ٧

ساغبکەوە: ٥ + ٧ = ١٢

١٢ = ١٢ ✓

ب ٧ = ١٧ − ن بیریکەوە: ١٧ کەم چ ژمارەیەك یەکسانە بە ٧؟

ن = ١٠

ساغبکەوە: ٧ = ١٧ − ١٠

٧ = ٧ ✓

لەبیرت نەچێ بەهای ئەو گۆڕاوەی کەوا دەکات هاوکێشەکە ڕاست بێت بریتییە لە شیکاری هاوکێشەکە.

ساغبکەوە

١ ڕوونیبکەوە چۆن دەزانی بەهای ژمارەیەك بۆ گۆڕاوەکە لە هاوکێشەیەکدا بریتییە لە شیکار.

کام لەم ژمارانە ٦ یان ٨ یان ١١، شیکاری هاوکێشەکەیە؟

٢ ٩ + ن = ١٧ ٣ س − ٢ = ٩ ٤ س + ٧ = ١٣ ٥ ١١ − س = ٣

کام لەم ژمارانە ٣ یان ٥ یان ١٥، شیکاری هاوکێشەکەیە؟

٦ ن + ١٠ = ١٥ ٧ ٤ + س = ١٩ ٨ ٢١ = ی + ١٨ ٩ ١٦ − ن = ١١

ئەژمێری هزری بۆ شیکاری هاوکێشەکە بەکاربهێنە. شیکارەکە ساغبکەوە.

١٠ ٨ + ن = ١٥ ١١ ٢٥ − ن = ٥ ١٢ ٦٠ − ن = ٥٢ ١٣ ن + ١٠ = ٧٢

١٤ ٨ = ن + ٤ ١٥ ن − ٧ = ٣٠ ١٦ ٣٦ = ن − ١٠ ١٧ ن + ٦ = ١٣

راهێنان و شیکاری پرسیارەکان

کام لەم ژمارانە: ٥، یان ٧، یان ١٢، شیکارە بۆ هاوکێشەکە؟

- **١٨** ٤ + ن = ١١
- **١٩** ن + ٦ = ١٨
- **٢٠** ٥٣ − ت = ٤٨
- **٢١** ١٠ − ن = ٢
- **٢٢** ن = ٢ + ٥
- **٢٣** ٤٥ − ٣٨ = ت
- **٢٤** ١٦ = س + ٩
- **٢٥** ی = ٢٣ − ١٨
- **٢٦** ٣٧ − ٢٥ = ب

ئەژمێرکردنی هزری بۆ شیکاری هاوکێشەکە بەکاربهێنە. شیکارەکە ساغبکەوە.

- **٢٧** ١١ = ت + ٥
- **٢٨** م − ٣ = ٢٠
- **٢٩** ك + ٩ = ٢٦
- **٣٠** ٣٢ = ١٠ + ت
- **٣١** ت + ٨ = ١٤
- **٣٢** ١٥ = م − ٩
- **٣٣** ك + ٣٥ = ٤٨
- **٣٤** (ت − ٢٤) + ٣ = ٧

هاوکێشەکە شیکاریکە. شیکارەکە ساغبکەوە.

- **٣٥** ٢٥ + ت = ٣١
- **٣٦** س − ١٧ = ٨
- **٣٧** ٢٦ − س = ١٣
- **٣٨** ٧ + (س + ٢) = ١٨
- **٣٩** ٣٠ = ٧ + ب
- **٤٠** س = ١٢ − ٩
- **٤١** ٥١ − ١٨ = س
- **٤٢** س = ١٠ + ٤٣
- **٤٣** س + ٩ = ٢٦
- **٤٤** ٢٩ − ب = ٧
- **٤٥** ٧٢ + ٥٤ = د
- **٤٦** ٤٤ = ٥٢ − ب

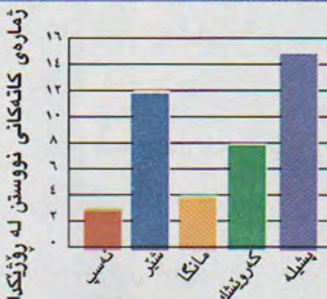
ڕێنوێنی لە پرسیاری ٤٧ تا ٥٠ هەر هێمایەك ژمارەیەك دەنوێنێ بەهای هەر هێمایەك دیاریبکە.

- **٤٧** ❤ + ٣ = ٩ ، ٤ + ★ = ❤
- **٤٨** ▲ + ٦ = ١٠ ، ▲ − ♣ = ١
- **٤٩** ١٢ − ◆ = ٧ ، ◆ + ■ = ٦
- **٥٠** ٥ = ١٢ − ● ، ● + ◄ = ١٥

ستوونە ڕوونکردنەوەییەکان بەکاردێن بۆ نووسینی هاوکێشە لەڕاهێنانی ٥١ تا ٥٤ پاشان هاوکێشەکە شیکاریکە.

- **٥١** پشیلە لەڕۆژێکدا چەند کاتژمێر بەئاگایە؟
- **٥٢** کام گیانەوەر لەڕۆژێکدا چوارئەوەندی ژمارەی کاتژمێرەکانی نووستنی ئەسپ دەخەوێ؟
- **٥٣** شێر چەند کاتژمێر زیاتر لە مانگا دەخەوێ؟
- **٥٤** کام گیانەوەر ٥ کاتژمێر زیاتر لە ئەسپ لە ڕۆژێکدا دەخەوێ؟

- **٥٥** **پرسیار چییە؟** سۆران ٩ گیانەوەری هەیە: ٤ مریشك و دوو مراوی و چەند ئەسپێك. سۆران هاوکێشەی ٦+ ن =٩ بەکارهێنا. وەڵام ٣ ئەسپ.
- **٥٦** **ڕێنوێنی** کارمەند ١١٣ پارچە دراو لە جۆری ١ ٠٠٠ دیناری و ١٣ پارچە لە جۆری ١٠ ٠٠٠ دیناری و ٩ پارچەش لە جۆری پێنج هەزاری دا بەهەردوو براکەی فریا و فەرمان. بەشی هەریەکەیان چەندە ئەگەر براکانی بەیەکسانی دابەشی بکەن؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٥٧ برێك بنووسە ئەم بارەی خوارەوە بنوێنێ.
دانا ٥ پەپكەی لە زانا زیاتر لایە.

٥٨ (ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە) نزیککردنەوەی ١,٠٣٩٥ بۆ نزیکترین بەش لەسەد کامەیە؟

أ ١,٠٣
ب ١,٠٣٩
ج ١,٠٤
د ١,١٤

٥٩ ٢,٠٨ + ٠,٩ = ■

٦٠ ١,٠٧ − ٠,٥٩ = ■

٦١ (ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە) لاڤە ١١٠ هەزار دیناری پاشەکەوت کرد ٨٦ هەزار دیناری زیاترە لە دووئەوەندەی هانە کە پاشەکەوتی کردبوو. هانە چەند دیناری پاشەکەوت کردووە؟

أ ١٢ هەزار دینار
ب ١٨ هەزار دینار
ج ٢٤ هەزار دینار
د ٣٠ هەزار دینار

شیکاری پرسیارەکان دەروازەیەك لەسەر مێژوو

هێماکانی بیرکاری لە سەدان ساڵ لەمەوپێش بەکارهاتووە. پسپۆڕی بیرکاری تۆماس هاریۆت، بە ڕەگەز ئینگلیزە، یەکەم کەس بوو کە دوو هێمای < و > لە کتێبەکەیدا لەساڵی ١٦٣١ز بەکارهێنا. بەڵام بیاربوغیری فرەنسی یەکەمین کەس بوو لە ساڵی ١٧٣٤ ز کە دوو هێمای ≥ بچووکتر یان یەکسان و ≤ گەورەتر یان یەکسانی بەکارهێنا. دەتوانرێ دوو هێمای ≥ یان ≤ بۆ دەرخستنی پەیوەندییەکان بەکاربهێنرێت.

٥ ≥ ٥ دەخوێندرێتەوە ٥ بچووکتر یا یەکسانە بە ٥

٧ ≤ ٢ دەخوێندرێتەوە ٧ گەورەتر یا یەکسانە بە ٢

ن ≥ ٩ دەخوێندرێتەوە ن بچووکتر یا یەکسانە بە ٩

ئەگەر ن ≥ ٩، کەواتە بەهای ن ژمارەیەکە بچووکترە یا یەکسانە بە ٩ ئەگەر ن ژمارەیەکی سروشتی بێت. بەهاکەی ٠ یان ١ یان ٢ یان ٣ یان ٤ یان ٥ یان ٦ یان ٧ یان ٨ یان ٩ دەبێت.

▲ وتراوە کە چەمکی دوو هێمای < یان > بە بیری تۆماس هاریۆت داهاتووە، دوای بینینی ئەم وێنەیەی کە هاوڵاتییەکی ئەمریکی دروستی کردبوو لەکاتی جێبەجێکردنی ڕاپرسی لە ئەمریکای باکور.

ئەو ژمارە سروشتیانە بنووسە کە دەکرێ گۆڕاوەکان بنوێنێ.

١ ن ⩾ ٥ ٢ س ⩾ ٢ ٣ ت ⩽ ٨ ٤ س > ١٠ ٥ س ⩽ ٠

گۆڕاوێك و هێمای ≥ یان ≤ بەکابهێنە بۆ نووسینی ڕستەیەکی بیرکاری کە ڕستەیەکی پیتی بنوێنێ.

٦ هەموو ژمارەکانی س بچووکترە یان یەکسانە بە ٧ ٧ هەموو ژمارەکانی س گەورەترە یا یەکسانە بە ١٢

وانەی ٤

بەهای بڕ
Expression Value

پێداچوونەوەی خێرا

١) ١٠٠ − ١
٢) ٢٥ + ١٠ ٣) ٤٦ × ١٠
٤) ٢٠٠ ÷ ١٠ ٥) ٢٠٠ − ١٩

فێربە

ڕیز بە ڕیز داستان ٤ ڕیز پارچە دۆمینەی ڕێکخست، لە هەر ڕیزێکدا هەمان ژمارەی لە پارچەکان دانا، دەتوانرێ بڕێك بنووسرێت ژمارەی گشت پارچەکان بنوێنێ. هەرچەندە ژمارەیان لەهەر ڕیزێکدا زانراو نیە.

گریمان ی = ژمارەی پارچە دۆمینەکان لەهەر ڕیزێکدا.

٤ ڕیز	لێکدان	ژمارە لەهەر ڕیزێك
↓	↓	↓
٤	×	ی

دەتوانرێ ٤ × ی بنووسرێت یا ٤(ی) یا ٤ی

لەبیرت نەچێ بۆ دۆزینەوەی بەهای بڕ کە گۆڕاوێکی تێدابێت، گۆڕاوەکە بە ژمارەیەك بگۆڕەوە. پاشان کرداری ئەژمێرکردن جێبەجێبکە.

▲ (رالف لاو) ٥٢٩ پارچە دۆمینەی خستە سەریەك بۆ دروستکردنی تەنێك کە خاڵی راگرەکە تەنها یەك پارچە دۆمینە بوو.

نموونە ١ داستان لەهەر ڕیزێك ٦ پارچە دۆمینەی دانا ژمارەی هەموو پارچەکان چەندە؟ چی دەبێت ئەگەر لەهەر ڕیزێکدا ٩ پارچە هەبێت؟

أ) ٤ × ی ئەژمێربکە کاتێك ی = ٦

٤ × ٦ ⟵ ٦ لە شوێنی ی دابنێ

↓

٢٤

ئەگەر ژمارەی پارچەکان لەهەر ڕیزێکدا ٦ بێت ئەوا ژمارەی گشتی پارچەکان دەبێتە ٢٤ پارچە.

ب) ٤ × ی ئەژمێربکە کاتێك ی = ٩

٤ × ٩ ⟵ ٩ لە شوێنی ی دابنێ

↓

٣٦

ئەگەر ژمارەی پارچەکان لەهەر ڕیزێکدا ٩ بێت ئەوا ژمارەی گشتی پارچەکان دەبێتە ٣٦ پارچە.

نموونە٢ بڕێك بنووسە و پاشان بەهاکەی ئەژمێربکە.

أ) شانیا دوو قەڵەمی دار و چەند پاکەتی لە قەلەمی ڕەنگاوڕەنگی کڕی. کە هەریەکەیان ٤ قەڵەمی تێدایە.

گریمان س = ژمارەی پاکەتەکان

ژمارەی قەڵەمە ڕەنگەکان کۆ دوو قەلەمی دار

٤ س + ٢

بڕەکە ٤ س + ٢

ب) ئەگەر ٤ پاکەت قەڵەمی ڕەنگاوڕەنگ «بۆیە» و دوو قەڵەمی دارت کڕی ئەوا چەند قەڵەمت کڕیووە؟

بەهای ٤ س + ٢ ئەژمێربکە، ئەگەر س = ٤

٤ × ٤ + ٢

١٦ + ٢

کەواتە، ژمارەی قەلەمەکان ١٨ قەلەمە.

ئەگەر شانیا ٣ پاکەت قەڵەمی بۆیە و دوو قەڵەمی دار بکڕێت، ئایا چەند قەڵەمی کڕیووە؟

ساغبکەوە

١ ڕوونیبکەوە چۆن بەهای بڕی (٨ × س) − ٥ ئەژمێردەکەی ئەگەر س = ٣

بڕێك بنووسە ئەوەی هەر گۆڕاوێك دەینوێنێ ڕوونیبکەوە.

٢ شەونم ڕۆژی دووشەممە ماوەی دوو کیلۆمەتری بڕی و ئەمڕۆش ٣ کیلۆمەتر.

٣ مریەم هەفتانە هەمان ژمارە کتێب دەخوێنێتەوە. لەماوەی ٤ هەفتەدا.

هەر بڕێك ئەژمێربکە کاتێك س = ١٠، و س = ١١، و س = ١٢

٤ ٤ س

٥ (س + ٣) × ٤

٦ ٢× س × ٥

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

بڕێك بنووسە. ئەوەی گۆڕاوەکە دەینوێنێ دیاربکە.

٧ کارزان چەند کتێبێکی لایە. لەسەر هەر ڕەفەیەك ٧ کتێبی دانا.

٨ هێمن ١٨ پارچە شیرینی لایە. هەمان ژمارە پارچە شیرینی دا بەهەر چوار هاوڕێکەی.

خشتەکە تەواوبکە.

٩

س	٢١× س
٢	■
٣	■
٤	■

١٠

س	س+٢٨
١٢	■
١٤	■
٢٠	■

١١

س	٩س−٦
٦	■
٧	■
٨	■

١٢

س	(س−١)×٢
٨	■
١٠	■
١١	■

جەبر گریمان ن = ٦. < یان > یان = لە شوێنی ● دابنێ.

١٣ ٤ × ن ● ٤ + ن

١٤ ٢ × ن ● ١٠ + ٦ + ن

١٥ ٢٠ × ن ● ٥ × ٤ × ن

١٦ **پرسیار چییە؟** پشتیوان بە ئۆتۆمبیلەکەی ن کیلۆمەتری لە کاتژمێرێکدا بڕی، بۆ ماوەی ٣ کاتژمێر وەڵام بریتیە لە ٣ × ن

١٧ بەهای س چەندە کەوا لە بڕی ٧ × س دەکات یەکسان بێت بە ٤٩؟

١٨ **بنووسە** ڕستەیەك بنووسە کە دەنوێنرێ بە بڕی (٤ × ن) + ٥، و ڕستەیەکی تریش کە دەنوێنرێ بە بڕی ٤ (ن + ٥) بنوێنێ.

١٩ تەنێك پێکهاتووە لە ١ ٥٠٠ پارچە دۆمینۆ دوای کەوتنی پارچە دۆمینەکان یەك لەدوای یەك، ٥٧ پارچەی سور و دوو ئەوەندەی ئەویش لە پارچەی سەوز لە شوێنەکانی خۆیان مانەوە، چەند پارچە دۆمینە کەوتووە؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٢٠ بەهای ڕەنووسی شین لە ٠٧٢ ٨٩٤ ٥٧ چەندە؟

٢١ ٣,١ + ١,٨ + ٤,٤

٢٢ ٦٦,٦٦٦ بە پیتی بنووسە.

٢٣ ٠٣٩ ٤٥٦ + ٤٠٣ ٢٨

٢٤ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە چ ژمارەیەك بۆ شوێنی ■ دەبێ؟

٣٠٨ ■٥٢ < ٥٢٤ ٨٠٣

أ ١؛ ٢؛ ٣؛ ٤؛ ٥

ب ٠؛ ١؛ ٢؛ ٣؛ ٤

ج ٣؛ ٤؛ ٥؛ ٦؛ ٧

د ٢؛ ٣؛ ٤؛ ٥؛ ٦

وانەی ٥

سیفەتەکانی لێکدان

Multiplication properties

فێربە

تۆمارگەی سی دی شێرکۆ ٨ ڕەفەی هەیە لەسەر هەریەکەیان هەمان ژمارە پەپکەی دانا، هەڤاڵ ٥ ڕەفەی هەیە لەسەر هەر یەکەیان ٨ پەپکەی دانا، ژمارەی پەپکەکان لەلای هەریەکیان وەك یەکە، شێرکۆ چەند پەپکەی لەسەر هەر ڕەفەیەك داناوە؟

دەتوانی هاوکێشەیەك بۆ نواندنی پرسیارەکە بنووسیت.

گریمان س = ژمارەی پەپکەکان لەسەر هەرڕەفەیەك لە ڕەفەکانی شیرکۆ

پەپکەکانی شێرکۆ				پەپکەکانی هەڤاڵ		
ژمارەی ڕەفەکان	×	ژمارەی پەپکە لەسەر هەرڕەفەیەك	=	ژمارەی ڕەفەکان	×	ژمارەی پەپکە لەسەر هەرڕەفەیەك
↓		↓		↓		↓
٨	×	س	=	٥	×	٨

٨ ×س = ٥ × ٨   بیر لە سیفەتی ئاڵوگۆڕ بکە

٨ × ٥ = ٥ × ٨   پێویستە کە س یەکسان بێت بە ٥

س = ٥

کەواتە، ٥ پەپکە لەسەر هەر ڕەفەیەك لە ڕەفەکانی شێرکۆ هەیە.

نموونەکان پرسیارەکە شیکاربکە.

أ (٨ × ٦) × ٥ = ٨ × (٦ ×س)   سیفەتی پێکەوەبەستن

(٨ × ٦) × ٥ = ٨ × (٦ × ٥)

واتە، س = ٥

ب ١٦ × ت = ١٦   سیفەتی یەك «بێ لایەن»

١٦ × ١ = ١٦

واتە، ت = ١

• سیفەتی ئاڵوگۆڕ بەچی لە سیفەتی پێکەوەبەستن جیادەکرێتەوە؟

لەبیرت نەچێ سیفەتەکانی لێکدان یارمەتی شیکاری پرسیارەکان بەهزری دەدات.

پێداچوونەوەی خێرا

١. ٧ × ٦ = ■

٢. ٧٠ × ٦ = ■

٣. ٧٠٠ × ٦ = ■

٤. ٧٠٠٠ × ٦ = ■

٥. ٧٠٠٠٠ × ٦ = ■

زاراوەکان

سیفەتی ئاڵوگۆڕ
commutative property

سیفەتی پێکەوەبەستن
associative property

لە بیرتبێ

بۆ شیکاری پرسیارەکان دەکرێ ئەژمێرکردنی هزری و سیفەتەکانی لێکدان بەکاربهێنێ

سیفەتی ئاڵوگۆڕ
٤×٣ = ٣×٤

سیفەتی پێکەوەبەستن
(٦×٢)×٨ = ٦×(٢×٨)

سیفەتی یەك «بێ لایەن»
٧ × ١ = ٧

سیفەتی سفر
٩ × ٠ = ٠

ساغبکەوە

١ ئەو سیفەتەی بە ئاسانی یارمەتی دیاریکردنی بەهای س دەدات باسبکە.

(١٦ × ٧٢) × س = ٠

هاوکێشەکە شیکاریکە. سیفەتی بەکارهێنراو دیاری بکە

٢ (٧ ×د) × ٨ = ٧ × (٣ × ٨) ٣ ن × ٣ = ٣ × ٩ ٤ م × ٧ = ٠

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

هاوکێشەکە شیکاریکە. سیفەتی بەکارهێنراو دیاری بکە

٥ ٤ × (٨ × م) = (٤ × ٨) × ٧ ٦ ٩ × س = ٠ ٧ ن × ٤٣ = ٤٣ × ٣

٨ (٦ × ٧) × ٢ = ٦ × (س × ٢) ٩ ٥ × س = ٥ ١٠ ١ × ت = ١٦٥

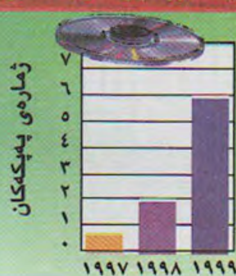
١١ ٥ × (ن × ١٣) = (٥ × ٤) × ١٣ ١٢ ١١٢ × ٩ = ن × ١١٢ ١٣ س × ١ = س

جەبر سیفەتێك یان چەند سیفەتێك کە بەکارهاتووە دیاریبکە.

١٤ س × ی = ی× س ١٥ س × ٠ = ٠ ١٦ ن × ١ = ن

١٧ س × (ب × ك) = (س × ب) × ك ١٨ (س × ب) × ك = ب × (س × ك)

بەکارهێنانی پێدراوەکان وێنە ڕوونکردنەوەییەکە بۆ شیکاری پرسیاری ١٩ و ٢٠ بەکاربێنە

١٩ ژمارەی پەیکە فرۆشراوەکان لە ساڵی ١٩٩٧ تا ساڵی ١٩٩٩ بخەملێنە.

٢٠ لەکام ساڵدا زۆرترین ژمارەی پەیکە فرۆشراوە؟

٢١ شوێنی کەوانەکان دیاریبکە بەمەرجێك هاوکێشەکە ڕاست بێت.

٢٤×٣+٢٤×٧=٢٤٠

٢٢ سۆزان لەماوەی ٢٠ چرکەدا لێدانی دڵی ژمارد. ژمارەی لێدانەکان ٢٩ ترپە «لێدان»بوو. ژمارەی لێدانی دڵی لەخولەکێکدا چەندە؟

٢٣ کۆمەڵێك لەچێڵ و مراوی ژمارەی سەر و قاچیان ٩٩بوو. ئەگەر ژمارەی مراوییەکان دوو ئەوەندی چێڵەکان بێت. ئایا ژمارەی هەریەکەیان چەندە؟

٢٤ **بنووسە** نموونەیەك بێنە بەدیاریبخات چۆن سیفەتی پێکەوەبەستن لە لێکداندا یارمەتیت دەدا لەشیکاری پرسیارەکان بەهزری؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

ژمارەی دەیی بەشێوەی کەرت بنووسە

٢٥ ٠,٠٢١ ٢٦ ٠,٧٠٤

٢٧ ژمارەکان لە بچووکەوە بۆ گەورە ڕیزبکە.

٣,٥٢؛ ٣,٢٥؛ ٢,٣٥

٢٨ ٢٣ + ٤٧ + ١٩ + ١٠ + ١١

٢٩ (ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە) تەمەنی هوما بە ٦ ساڵ لە تەمەنی هەنێ کەمترە. ئەگەر تەمەنی هەنێ ١٩ ساڵ بێت بۆ دۆزینەوەی تەمەنی هوما کام هاوکێشە بەکاردێت؟

أ ٦ + ن = ١٩ ج ٦ + ١٩ = ن

ب ١٩ + ٦ = ن د ١٩ + ن = ٦

پێداچوونەوەی خێرا

1. ٢٩ + ٨
2. ١٥ − ٢٣٩
3. ٨ × (٢ × ٦)
4. ١٠ ÷ ٨٥٠٠
5. (٤ × ٩) + ٢٠ × ٩

زاراوەکان

سیفەتی بەشینەوە
distribution property

بەشینەوە لە لێکدان

Distribution in Multiplication

فێربە

پارچە پارچە سیفەتی بەشینەوە لەلێکداندا بریتییەلە لێکدانی ژمارەیەك لەسەرجەمی دوو ژمارە، واتە لێکدانی ئەو ژمارەیە لەهەر یەك لە دوو ژمارەکە و پاشان ئەنجامی دوو لێکدانەکە کۆبکرێتەوە.

چالاکی سیفەتی بەشینەوە بۆ ئەژمێرکردنی ٥ × ١٦ چۆن بەکاردەهێنرێ؟

هەنگاوی ١

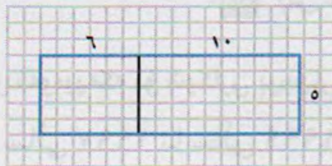
لاکێشەیەك لەسەر کاغەزی چوارگۆشەکان دیاربکە، پانیەکەی ٥ یەکە و درێژیەکەی ١٦ یەکە بێت. بیر لە ڕووبەرەکە بکەوە وەك ئەنجامی لێکدان.

١٦ × ٥

هەنگاوی ٢

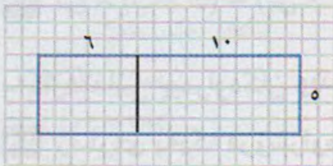
١٠ یەکە لەلای ڕاستی لاکێشەکە بژمێرە. هێڵێك بۆ بەشکردنی لاکیشەکە بکێشە.

(٦ + ١٠) × ٥

هەنگاوی ٣

سیفەتی بەشینەوە بۆ ڕونکردنەوەی سەرجەمی ئەنجامی لێکدان بەکار بهێنە یەکەمجار ناو کەوانەکان لێکبدە. پاشان ئەنجامی لێکدان کۆبکەرەوە

(٦ × ٥) + (١٠ × ٥)

٨٠ = ٣٠ + ٥٠

واتە ٥ × ١٦ = ٨٠

- کاغەزی چوارگۆشەیی بۆ ئەژمێرکردنی ٢٠ × ١٧ = ن بەکاربێنە.

دووبارە دەتوانی سیفەتی بەشینەوە بۆ دیاریکردنی بەهای بڕ لەگەڵ گۆڕاودا بەکاربهێنی.

نموونە بەهای ٦ × (ن + ٥) چەندە، ئەگەر ن = ١٠؟

٦ × (ن + ٥) = (٦ × ن) + (٦ × ٥)	سیفەتی بەشینەوە
= (٦ × ١٠) + (٦ × ٥)	لەشوێنی ن بەهای ١٠ دابنێن
= ٦٠ + ٣٠	
= ٩٠	

- سیفەتی بەشینەوە بۆ دڵنیابوون لە ڕاستی هاوکێشەی ٧ × (ن + ٢) = ٨٤ بەکاربهێنە، ئەگەر ن = ٥، پاشان ن = ١٠.

ساغبکەوە

١ ڕوونبکەوە چۆن سیفەتی بەشینەوە بۆ دۆزینەوەی ٧ × ٨٢ بەکاردەهێنرێت. هەنگاوەکان دیاربکە.

کاغەزی چوارگۆشەیی بەکاربهێنە بۆ ئەژمێرکردنی ئەنجامی لێکدان.

٢ ١٠ × ١٨ ٣ ٢٠ × ١٥ ٤ ٢٣ × ٦ ٥ ٣٠ × ١٤

سیفەتی بەشینەوە سەرلەنوێ بۆ نووسینی هەربڕێك بەکاربهێنە. پاشان ئەنجامی لێکدان ئەژمێربکە.

٦ ٧ × ٢٦ ٧ ٩ × ٢٤ ٨ ٢٦ × ٣ ٩ ٧ × ١٥

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

کاغەزی چوارگۆشەیی بۆ ئەژمێرکردنی ئەنجامی لێکدان بەکاربهێنە.

١٠ ٥ × ١٧ ١١ ٩ × ١٦ ١٢ ٢٠ × ١٤ ١٣ ٣٣ × ٦

سیفەتی بەشینەوە سەرلەنوێ بۆ نووسینی هەربڕێك بەکاربهێنە. پاشان ئەنجامی لێکدان ئەژمێربکە.

١٤ ١٤ × ٨ ١٥ ٨ × ٣٤ ١٦ ٩ × ٣٧ ١٧ ٦ × ٣٥

١٨ ٩ × ٢٨ ١٩ ١٠ × ٣٢ ٢٠ ١٢ × ٢٦ ٢١ ٥٠ × ١٢

جەبر دەقی بڕەکە سەرلەنوێ بەبەکارهێنانی سیفەتی بەشینەوە بنووسە. پاشان بەهای بڕەکە ئەژمێربکە

٢٢ ٩ × (ن + ٨)کاتێك ن = ١٠ ٢٣ ٨ × (٤ + س)کاتێك س = ٢٠

٢٤ ٣ × (٦ + ت)کاتێك ت = ٤٠ ٢٥ ٥ × (س + ٧)کاتێك س = ٨٠

٢٦ پاشا ٤ شەتڵ تەمامەی هەیە و هەر شتڵەی هەفتانە ٤ دانە دەگرێت. پاشا بەرهەمی سێ هەفتەی لەگەڵ ٣ لە هاوڕێکانی بەشکرد. هەریەکەیان چەند تەماتەی بەرکەوتووە؟

٢٧ هەڵە لەکوێدایە؟ ئارام ٧ × (٣٠ + ٧) = ٢١٠ + ٧ = ٢١٧ی نووسی هەڵەکە دیاربکە و ڕاستی بکەوەو وەڵامە ڕاستەکە بنووسەوە.

٢٨ سیفەتی بەشینەوە بۆ دڵنیابوون لە ڕاستی هاوکێشەکە بەکاربهێنە.
٥×(س+٦)=١٣٠، کاتێك س=٢٠.

٢٩ بنووسە سیفەتی بەشینەوە بە بۆچوونی خۆت ڕاڤەبکە، نموونە لەسەر جێبەجێکردنیان بهێنەوە.

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٣٠ (١٧ − س) + ٢٧ ئەژمێربکە، کاتێك س = ٤.

٣١ بۆ نزیکترین دەیەك نزیکبکەوە، پاشان کۆیبکەوە
٢,٤٦ + ٧,٣٩.

٣٢ ٢,٥١ + ٠,٣٥

٣٣ ٩٠,٨ − ٥٦,٩

٣٤ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە بەهای ڕەنووسی ٨ لەژمارە ٢ ٨٠٥ ٧٠٤ بنووسە.

أ ٨٠٠ ج ٨٠ ٠٠٠
ب ٨ ٠٠٠ د ٨٠٠ ٠٠٠

پێداچوونەوەی خێرا

بڕەکە ئەژمێریکە، کاتێك س = ١٢

١ ٢ + س
٢ ٦٤ − س
٣ س + ٣٦
٤ ١٤ − س
٥ س × ٧

ڕێگاکانی شیکاری پرسیارەکان
هاوکێشەیەك بنووسە
Problem Solvin Strategies:
Write an Equation

پرسیار ڕووبەری ڕەشماڵێکی گەورە ٦٥ مەتر دووجایە، بارستاییەکەی ١٨ کگم. ڕەشماڵەکە لە ١٣ پارچە قوماشی ڕووبەر یەکسان پێکهاتووە. ڕووبەری هەر پارچەیەك چەندە؟

لە بیرتبێ

بڕەکان لەهەر دوولای هاوکێشەکە هەمیشە یەکسانن. نموونە

١٠ + ٥ = ١٥
↓ = ↓
١٥ = ١٥

تێبگە

- داواکراو چییە؟
- ئەو زانیاریانە چین کە بەکاریان دەهێنیت؟
- زانیاری هەیە کە بەکارت نەهێنابێت؟

پلاندانێ

- چ ڕێگایەك بۆ شیکاری پرسیارەکە بەکاردەهێنیت؟

دەتوانی هاوکێشەیەك بنووسی و شیکاری بکەیت بۆ دۆزینەوەی ڕووبەری هەر پارچە قوماشێك.

شیکاریکە

چۆن ئەم ڕێگایە بەکاردەهێنیت بۆ شیکاری پرسیارەکە؟

هاوکێشە بنووسە. پاشان ئەژمێری هزری بۆشیکاری هاوکێشەکە بەکاربێنە؟ گریمان س = ڕووبەری هەر پارچە قوماشێك.

ڕووبەری ڕەشماڵەکە	=	ژمارەی پارچە قوماشەکان	×	ڕووبەری هەرپارچەیەك
↓		↓		↓
٦٥	=	١٣	×	س

س = ٥ بیریکەوە: ١٣ لێکدانی کام ژمارە یەکسانە بە ٦٥؟ کەواتە ڕووبەری هەر پارچە قوماشێك ٥ مەتر دووجایە.

ساغبکەوە

- چۆن لە ڕاستی وەڵامەکەت دڵنیادەبیت؟
- چ ڕێگەیەکی تر دەتوانی بەکاربهێنی؟

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

هاوکێشە بۆ هەرپرسیارێك بنووسە وشیکاری بکە. ئەو گۆڕاوەی دەینوێنی ڕوونیبکەوە.

١ ئەگەر ڕووبەری ڕەشماڵەکە ١٣٠م دووجا بێت، ڕووبەری هەرپارچە قوماشێك چەندە؟ وە ئەگەر ڕووبەر ١٤٣م دووجا بێت، دەبێتە چەند؟

٢ ١٨ ڕەشماڵ بەژمارەی یەکسان لەچەند ڕیزێکدا دانراون، ئەگەر ژمارەی گشتی ڕەشماڵەکان ٣ ئەوەندی ژمارەی هەرڕیزێك بێت ئایا لەهەرڕیزێکدا چەند ڕەشماڵ هەیە؟

ڕێگاکانی شیکاری پرسیارەکان

هێلکاری یان وێنەیەك بکێشە
نموونەیەك دروستبکە یان کردارێك جێبەجێبکە.
لیستێکی ڕێکخراو پێکبێنە
بەدوای شێوازێکدا بگەڕێ
خشتەیەك یان وێنەیەکی ڕوونکردنەوە پێکبێنە
بخەملێنە و ساغبکەوە
بەهەنگاوەکانتا بچۆوە
پرسیارێکی سادەتر شیکاربکە
هاوکێشەیەك بنووسە
دەرئەنجامی ژێربێژی بەکاربهێنە

بەکارهێنانی پێدراوەکان خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٣، ٤ بەکاربهێنە، ئەم خشتەیە ژمارەی ئەو پیتانە نیشاندەدات کە هەر قوتابییەك بەشێوەی دروست لە تاقیکردنەوەدا دەریبڕیوە.

تاقیکردنەوە لەسەر دەربڕین

ڕۆژان	بێژان	ژوان	ژیان
١٩	١٨	١٥	١٦

٣ بێژان ٩٠ نمرەی لە تاقیکردنەوەکە هێنا. کام هاوکێشە بۆ دیاریکردنی ژمارەی نمرەکان لەسەر هەرخشتەیەك کە بەشێوەی دروست دەریبڕیو.

أ ١٨ × س = ٩٠ ج ١٨ + س = ٩
ب ١٨ − س = ٩٠ د ٩٠− س = ١٨

٤ لە کام هاوکێشەدا س بەکارهێنراوە بۆنواندنی ژمارەی پیتەکان کە ڕۆژان بە شێوەیەکی دروست زیاتر لە ژوان دەریبڕیوە؟

أ س = ١٩ + ١٥ ج ١٥ = ١٩ + س
ب ١٥ + س = ١٩ د ١٩ = س − ١٥

جێبەجێکردنە جیاوازەکان

٥ ئاریان کاتژمێر ١:١٥ی دوای نیوەڕۆ گەیشتە مەڵبەندی بازرگانی ، ٢٥ خولەکی لە دوکانی ئامێرە مۆسیقیەکان بەسەربرد، ٢٠ خولەکیش لە دوکانی جل و بەرگ و ٣٥ خولەکیش لە دوکانی کۆمپیوتەر. پاشان ڕۆیشت. ئاریان لە چ کاتێکدا لە مەڵبەندی بازرگانی ڕۆیشتە دەرەوە؟

٦ هەرکاتێك ئۆتۆمبیلەکەی ئیبراهیم ١٢٠کم ببڕێت دەبەیەك سوتەمەنی پێویست دەبێت. ئەگەر بڕی سوتەمەنی لەناو تانکی ئۆتۆمبیلەکە ٣ دەبەبێت. ئایا بەشی بڕینی ماوەی ٤٠٠کم دەکات؟ وەڵامەکەت ڕوونبکەوە.

٧ **ڕێنوێنی** دوو ژمارە سەرجەمیان ٣٤ و جیاوازیان ٤، ئەو دوو ژمارەی کامانەن؟

٨ شاعیرێك ٢٣ نامەی لەلایەن خۆشەویستەکانیەوە لەڕۆژی دوو شەممە پێگەیشت هەروەها لە ڕۆژی سێشەممە ٥٤ نامە و ژمارەیەکی تریش لەڕۆژی هەینی پێگەیشت. ئەگەر ژمارەی گشتی نامەکان ١٢٧ نامە بێت. ئایا ڕۆژی هەینی چەند نامەی پێگەیشتبوو؟ هاوکێشەیەك بنووسە و شیکاری بکە. گۆڕاوەکە چی دەنوێنێ ڕوونیبکەوە.

٩ **پرسیار بنووسە** بتوانی بەهاوکێشەی س × ٣ = ٢١ شیکاری بکەی.

بەشی ٣

پێداچوونەوە
Review

هاوکێشە	equation
هێمای یەکسان	equal sign
بڕەکە	expression
گۆڕاو	variable
سیفەتی پێکەوەبەستن	associative property
سیفەتی بەشینەوە	distributive property
ئەژمێر بکەیت	calculate

دڵنیابوون لە زاراوەکان و چەمکەکان

دەستەواژەی گونجاو لە لیستەکەدا هەڵبژێرە.

١ ـــ؟ـــ ڕستەیەکی ژمارەییە هێمای یەکسانی تێدا بەکاردەهێنرێ بۆ نیشاندانی دوو هێندەی یەکسان.

٢ ـــ؟ـــ پیت یان هێمایەکە ژمارەیەك دەنوێنێ.

٣ ـــ؟ـــ لێکدانی ژمارەیەك لەسەرجەمێك وەك ئەوە وایە کە هەر کۆلکەیەك لەسەرجەم لێکدانی ئەو ژمارەیە بدرێت پاشان ئەنجامی لێکدان کۆبکرێتەوە.

٤ بۆ ئەوەی بەهای بڕەکە ـــ؟ـــ گۆڕاوەکە بە ژمارەیەك دەگۆڕدرێت پاشان کردارەکان جێبەجێ دەکرێت.

دڵنیابوون لە کارامەییەکان

بڕێك بنووسە ئەوەی هەرگۆڕاوێك دەینوێنێ ڕوونیبکەوە.

٥ لە قوتابخانەیەکدا ١٦ بژمێر هەیە لەساڵی داهاتوو چەند دانەیەکی تری بۆ زیاددەکرێ.

٦ لەشەمەندەفەرێك ٥٣ نەفەر هەیە. هەندێکیان دابەزین.

بەهای بڕەکە ئەژمێربکە.

٧ (٩٠ − ك) × ٢ کاتێك ك = ٤٥

٨ س × ١٠ × ٤ کاتێك س = ٣

٩ (٠ × ت) × ٥ کاتێك ت = ٧

١٠ ١٢ × (٦ + ٤) + ٨

١١ ٣٦ ÷ (٩ + ٣) − ٣

١٢ (٥ × ٨) ÷ (٨ − ٦)

هاوکێشەیەك بنووسە، ئەوەی گۆڕاوەکە دەینوێنێ ڕوونبکەوە. پاشان هاوکێشەکە شیکاربکە.

١٣ شاد ١٧ قەڵەمی هەیە، چەند دانەیەکی دابە دیار، ٩ دانەی لا مایەوە. چەند قەڵەمی داوەتێ؟

١٤ عادل ١٧ پەپکەی هەبوو، چەند دانەیەکی تری کڕی. ژمارەکەی بوو بە ١٨ پەپکە عادل چەند پەپکەی کڕیوە؟

هاوکێشە شیکاربکە. ئەو سیفەتەی بەکارتهێناوە دیاریبکە.

١٥ ٠ = ١٩ × س

١٦ (٥ × ٤) × ٩ = ٥ × (س × ٩)

١٧ ١٦ = ت × ١٦

١٨ ٦ × س = ١٣ × ٦

دڵنیابوون لە شیکاری پرسیارەکان

شیکاربکە.

١٩ لازۆ ویستی باخچە لاکێشەکەی بەتەل پەرژین بکات کە درێژییەکەی ١٨م و پانیەکەی ١٢م. پێویستی بە چەند مەتر تەل هەیە؟

هاوکێشەیەك بنووسە و شیکاری بکە

٢٠ شازاد ویستی ٢٤ کتێب بەیەکسانی لەناو ٤ پاکەتدا دابنێ چەند کتێبی خستۆتە ناو هەر پاکەتێك؟

ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە
Standardized Test Prep

پرسیارەکە تێبگە

هاوکێشەی پرسیاری ٤ ئەوە دەگەینێ کە س – ٥ یەکسانە بە ٧ + ١٢ یان ١٩ لەبەرئەوەی ٥ لە س دەرکراوە، پێویستمان بەدیارکردنی ژمارەیەك هەیە کە ٥ی لە ١٩ زیاتربێت.

وەڵامی گونجاو بۆ پرسیاری ١ تا ٨ هەڵبژێرە.

١ کام ڕستە هاوکێشەی ١٠ – س = ٦ دەنوێنێ؟

- أ ژمارەیەك ١٠ی کەمبێت یەکسانەبە ٦
- ب ١٠ کەم ٦ یەکسانەبە ژمارەیەك
- ج ١٠ کەم ژمارەیەك یەکسانەبە ٦
- د ٦ کەم ژمارەیەك یەکسانەبە ١٠

٢ کام بڕ سیفەتی ئاڵوگۆڕ لەکۆکردنەوەدا دەنوێنێ؟

- أ ١٦ + ٧ = ١٦ + ٧ + ٠
- ب ١٦ + ٧ = ٧ + ١٦
- ج ١٦ + ٠ = ١٦
- د (١٦ + ٧) + ٢ = ١٦ + (٧ + ٢)

٣ کام ژمارە هاوتا نیە لەگەڵ ٧٥,١؟

- أ ٧٥,١٠
- ب ٧٦,٠ – ٠,٩
- ج ٦٥,١ + ١٠,٠
- د ٧٥,٠ + ٠,٠١

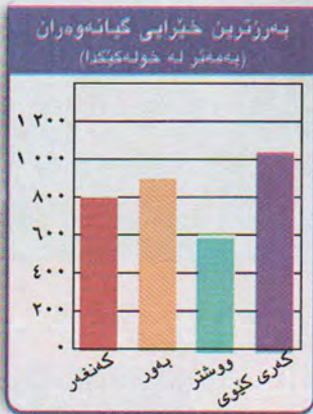
٤ بەهای س لە س – ٥ = ٧ + ١٢ کامەیە؟

- أ ٢٤
- ب ١٩
- ج ١٤
- د جگە لەوان

٥ بەهای ١٠ × س × ٣ چەندە، ئەگەر س = ٢؟

- أ ٢٣
- ب ٣٠
- ج ٣٦
- د جگە لەوان

خشتەکە بەکاربهێنە بۆ شیکاری پرسیاری ٦ تا ٨.

٦ کام گیانەوەر خێراییەکەی نزیکەی دووئەوەندی خێرایی ووشترە؟

- أ کەنغەر
- ب کەری کێوی
- ج بەور (پڵنگ)
- د جگە لەوان

٧ ئەگەر کەنغەر ٦ خولەك ڕابکات، دەبێ ووشتر چەند ڕابکات بۆ ئەوەی هەمان ماوە ببڕێت؟

- أ ٦ خولەك
- ب ٧,٥ خولەك
- ج ٨ خولەك
- د ١٢ خولەك

٨ کام هاوکێشە ئەو ماوەیە بەمەتر دیاریدەکات کە بەورەکە لەماوەی ١٤ خولەکدا بڕیویەتی؟

- أ ١٤ × ٩٠٠ = ١٢٦٠٠
- ب ١٤ × ٤ = ٩٠٠
- ج ١٤ + ٩٠٠ = ٩١٤
- د ١٤ × ٨٥٠ = ١١٩٠٠

ئەوەی دەیزانی بینووسە Write What You Know

٩ بارێك باسبکە بتوانی بە هاوکێشەی ١٠ – س = ٦ بینوێنی. پاشان هاوکێشەکە شیکار بکە.

١٠ بۆئەم پرسیارەی دێت هاوکێشەیەك بنووسە و شیکاری بکە. پاشان نواندنی گۆڕاوەکە ڕوونبکەوە. شاباز ١٠٨ هەزار دینار لەبڕی نرخی ٩ فەرهەنگ داوە، نرخی یەك فەرهەنگ چەندە؟

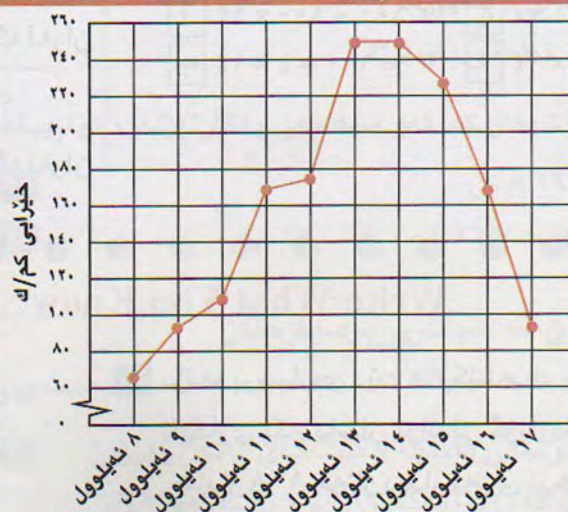
بەشی ٤

چارەسەرکردنی پێدراوەکان

Data Processing

زریان گەردەلوولێکی گەورەیە، ڕەشەبای لەگەڵدایە کە خێراییەکەی دەگاتە ١٢٠کم/کاتژمێر یان زیاتر. زریانی فلۆریدا لە ساڵی ١٩٩٩ هەڵیکردە سەر کارۆلینای باکور و باهاما، بووە هۆی زیان و پەککستنێکی زۆر. هێلکاری ڕوونکردنەوەی خوارەوە خێرایی ڕەشەبای زریانی فلۆریدا لەماوەی هەڵکردنی لەسەر کارۆلینای باکور دەنوێنێ.

پرسیار بۆ شیکار لەکام ماوە لە دوو ڕۆژدا خێرایی ڕەشەباکە زۆرتربووە؟

زانیارییەکانت ساغبکەوە
Check what you know

ئەم لاپەرەیە بەکار بێنە بۆ دڵنیا بوون لە
هەبوونی ئەم زانیارییانەی کەوا پێویستە بۆ ئەم بەشە

زاراوەکان

دەستەواژەی گونجاو لە لیستەکەدا هەڵبژێرە.

ئەستوونەکانی ڕوونکردنەوەیی barcharts
هێڵی ڕوونکردنەوەیی graphical line
وێنەکراوەکان diagram

١ ئەگەر چەند پێدراوێکی جیاوازت هەبوو، بە ئاسانی دەتوانی ئەو پێدراوانەبە بەکارهێنانی ___؟___ بەراوردبکەیت.

٢ وێنەی ڕوونکردنەوەیی کە گۆڕانی پێدراوەکانی تێدا دەردەکەوێت بەپێی کات بریتییە لە ___؟___ .

خشتە دووبارەبووەکان

خشتە دووبارەبووەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٣ تا ٦ بەکاربهێنە.

نمرەی تاقیکردنەوەکان

نمرەی	دووبارە
٧٠	١٢
٨٠	١٥
٩٠	١٧
١٠٠	١٢

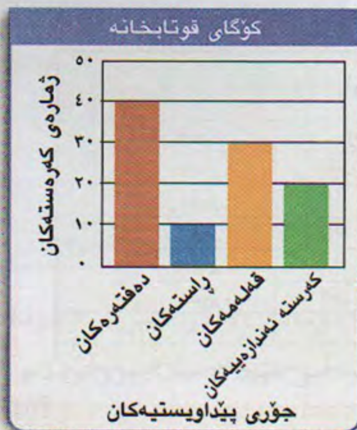
٣ لە تاقیکردنەوەکەدا چەند قوتابی نمرەی ٩٠ی بەدەست هێنا؟

٤ چەند قوتابی نمرەی ٩٠ یان ١٠٠ی بەدەست هێنا؟

٥ چەند قوتابی لەتاقیکردنەوەکەدا بەشداربوو؟

٦ چەند قوتابی کەمتر لە ٩٠ نمرەیان بەدەست هێنا؟

خوێندنەوەی وێنەی ڕوونکردنەوەیی

ئەستوونی ڕوونکردنەوەیی بۆ شیکاری پرسیاری ٧ تا ١٢ بەکاربهێنە.

٧ چەند جۆر پێداویستی لەم وێنە ڕوونکردنەوەییە دەردەکەوێت؟

٨ چەند قەڵەم لە گەنجینەکەدا هەیە؟

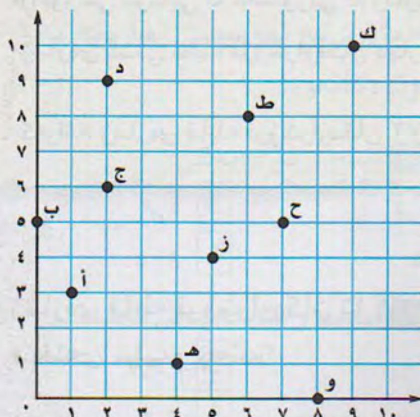
٩ سەرجەمی ژمارەی کەرەستەکان لە کۆگای چەندە؟

١٠ ژمارەی ئامێرە ئەندازەییەکان چەندی لەژمارەی ڕاستەکان زیاترە؟

١١ کام کەرەستە لە کۆگاکەدا زۆرترین ژمارەی هەیە؟

١٢ ئەگەر نرخی قەڵەمێك ٢٠٠٠ دینار بێت. نرخی هەمووی چەندە؟

جووتە ڕێکخراوەکان

بۆ ناولێنانی خاڵەکانی سەر تۆڕی چوارگۆشەکان لە پرسیارەکانی ١٣ تا ٢٢ جووتە ڕێکخراوەکان بەکاربهێنە.

١٣ (١؛ ٣)
١٤ (٢؛ ٦)
١٥ (٥؛ ٤)
١٦ (٤؛ ١)
١٧ (٦؛ ٨)
١٨ (٠؛ ٥)
١٩ (٧؛ ٥)
٢٠ (٢؛ ٩)
٢١ (٩؛ ١٠)
٢٢ (٨؛ ٠)

وانەی ١

کۆکردنەوە و ڕێکخستنی زانیارییەکان
Collecting and organising Data

پێداچوونەوەی خێرا

١) ٢٤ + ٩

٢) ٢٤ + ١٣

٣) ١٨ + ٤٠

٤) ٢٢٠ + ١٥

٥) ١٦٠ + ٢٤٠

زاراوەکان

دووبارەبوونەوەی کەڵەکەبوو
cumulative ferquency

فێربە

خشتەی سەرژمێری خوارەوە ژمارەی فایلە فرۆشراوەکان لە پێنج هەفتەی یەکەم لەساڵی خوێندندا دەنوێنێ. چۆن دەتوانی ژمارەی گشتی فایلە فرۆشراوەکان بدۆزیتەوە؟ دەتوانی خشتەیەکی دووبارەبوونەوە بۆ ڕێکخستنی پێدراوە نیشاندراوەکان لەخشتەی سەرژمێری پێکبێنی.

چالاکی

ئەم خشتەی سەرژمێریە کۆپیبکە

هەنگاوی ١

هێمای سەرژمێری هەر هەفتەیەك بژمێرە. ئەم سەرجەمە لەئەستوونی دووبارەبوونەوە لە خشتەی دووبارەبوونەوەی بەرامبەر بنوسە

فایلە فرۆشراوەکان

هەفتەکان	ژمارەی فایلەکان
هەفتەی ١	~~||||~~ ~~||||~~ ~~||||~~ ~~||||~~
هەفتەی ٢	~~||||~~ ~~||||~~ ~~||||~~
هەفتەی ٣	~~||||~~ ~~||||~~ ||||
هەفتەی ٤	~~||||~~ ~~||||~~ ||
هەفتەی ٥	~~||||~~ ~~||||~~ |

هەنگاوی ٢

ئەم دووبارەبوونەوەی کەڵەکەبوو سەرجەمی فایلە فرۆشراوەکان دەنوێنێ

فایلە فرۆشراوەکان		
هەفتەکان	دووبارە بوونەوەی فایلە فرۆشراوەکان	دووبارە بوونەوەی کەڵەکە بوو
هەفتەی ١	٢٠	٢٠
هەفتەی ٢	١٥	٢٠ + ١٥ = ٣٥
هەفتەی ٣	■	■
هەفتەی ٤	■	■
هەفتەی ٥	■	■

ڕەنووسی کۆتایی لە ئەستوونی دووبارەبوونەوەی کەڵەکەبوو ژمارەی گشتی فایلە فرۆشراوەکان دیاریدەکات

کەواتە، ژمارەی فایلە فرۆشراوەکان ٧٢

- ژمارەی فایلە فرۆشراوەکان تا کۆتایی هەفتەی سێیەم چەندە؟

ساغبکەوە

١ خشتەی دووبارەبونەوە و خشتەی سەرژمێری بەچی لێك جیادەکرێنەوە و لەچیدا جیاوازن.

خشتەی دووبارەبوونەوە بۆ شیکاری پرسیاری ٢ تا ٥ بەکاربهێنە.

دەفتەرەکان کە قوتابیان کڕیان		
ژمارەی دەفتەر لەبەستەیەکدا	دووبارەبوونەوەی ژمارەی قوتابیان	دووبارەبوونەوەی کەڵەکەبوو
١	٣١	٣١
٢	٢٢	٥٣
٣	١٦	٦٩
٤	١٥	٨٤
٥	١٢	٩٦

٢ کام بەستە زۆرترین قوتابی کڕیویانە؟

٣ کام بەستە کەمترین قوتابی کڕیویانە؟

٤ ژمارەی ئەو قوتابیانەی کەمتر لە ٤ بەستە دەفتەریان کڕیوە چەندە؟

٥ ژمارەی ئەو قوتابیانەی کە دەفتەریان کڕیوە چەندە؟

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

خشتەی دووبارەبوونەوە، بۆ شیکاری پرسیاری ٦ تا ٩ بەکاربهێنە.

بەشداربوو لە یانە		
هەفتەکان	دووبارە بوونەوە	دووبارەبونەوەی کەڵەکەبوو
هەفتەی ١	٧	٧
هەفتەی ٢	١٣	٢٠
هەفتەی ٣	٥	٢٥
هەفتەی ٤	١٤	٣٩

٦ چەند قوتابی لەهەفتەی یەکەم و هەفتەی سێیەم بەشداربوون؟

٧ چەند قوتابی تاکۆتایی هەفتەی دووەم بەشداربوون؟

٨ لەچوار هەفتەکەدا چەند قوتابی بەشداربوون؟

٩ ژمارەی بەشداربوو لە هەفتەی یەکەم و دووەم چەندی زیاتربوو لەژمارەی بەشداربوو لە هەفتەی سێیەم و چوارەم؟

خشتەی سەرژمێری بۆ شیکاری پرسیاری ١٠ تا ١٣ بەکاربهێنە.

بەشداربوون لەچالاکیە وەرزشیەکان	
کاتی چالاکی	ژمارەی قوتابیان
٩:٣٠ پێش. ن	𝍸 𝍸 𝍸 I
١٠:٣٠ پێش. ن	𝍸 𝍸 III
١:٣٠ پاش. ن	𝍸 𝍸 𝍸 II
٢:٣٠ پاش. ن	𝍸 𝍸 𝍸 III

١٠ خشتەی دووبارەبوونەوە بۆ پێدراوەکان دروستبکە.

١١ زۆرترین قوتابی کام کاتیان هەڵبژاردووە؟

١٢ چەند قوتابی هاوبەشیان لەچالاکییەکانی پێش نیوەڕۆدا کردوە؟

١٣ ئەگەر هەرقوتابییەك تەنها لەیەك چالاکییدا بەشداری کردبێت، ژمارەی ئەو قوتابیانەی لەچالاکی وەرزشی هاوبەشیانکردووە چەندە؟

١٤ **پرسیار چییە؟** لە ڕاپرسێك لەسەر ڕەنگە پەسندکراوەکان، ١١ قوتابی ڕەنگی شین و ٧ قوتابی ڕەنگی سوریان هەڵبژارد. ئەوانەی مانەوە سەوزیان هەڵبژارد. ٢٤ قوتابی تێیدا بەشداربوو. وەڵام ٦.

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

١٥ بڕێك بنووسە ئەم ڕووداوەی دێت بنوێنێ:

کوێستان ٤ لاپەڕەی کەمتر لە بوستان خوێندەوە، بوستان س لاپەڕەی خوێندەوە.

١٦ شیکاربکە. ن − ٩ = ٢١

١٧ نزیکبکەوە. ٢ ٤٩٧ ٦٢٩ بۆ نزیکترین ملیۆن.

١٨ ٦,٠٥٨ بۆ نزیکترین دەیەك نزیکبکەوە.

ئەو پیتە هەڵبژێرە کە نووسینی ژمارەکە بە ڕەنووس ڕووندەکاتەوە.

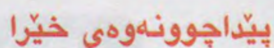
١٩ (ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە) پێنج و نۆ دەیەکی.

أ ٥,٠٩ ب ٥,٩ ج ٩,٥ د ٥٠٩

٢٠ (ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە) بیست و شەشە بەش لەسەد.

أ ٠,٠٢٦ ب ٠,٢٦ ج ١,٢٦ د ٢,٦

ناوەند
Mean

پێداچوونەوەی خێرا

١) ٩٠ ÷ ٣
٢) ١٨٠ ÷ ٣   ٣) ٥٦ ÷ ٨
٤) ٧٥ ÷ ٣   ٥) ٨٨ ÷ ٤

زاراوەکان

ناوەند mean

فێربە

ساڵانە قوتابخانەیەك پێشبڕكێ بۆ قوتابیان ڕێكدەخات بۆ باسكردنی زاراوەكان. قوتابیە بەشداربووەكانی پۆلی پێنجەم لە پێشبڕكێكەدا ئەو ئەنجامانەیان تۆماركرد كە لەخشتەی بەرامبەردا هاتووە. ناوەندە ئەنجامەكانیان چەندە؟

پێشبڕكێی باسكردنی زاراوەكان	
ناو	ژمارەی زاراوە ڕاستەكان
دارۆ	٥٨
داریا	٥٨
دلێر	٥١
دۆستی	٦٢
دارا	٦١

ناوەند (تێكڕا) ژمارەیەكە پێدراوەكان دەنوێنێ، دەتوانی ناوەند دیاربكەین بەكۆكردنەوەی گشت پێدراوەكان. پاشان سەرجەم دابەشی ژمارە پێدراوەكان بكەیت.

نموونەكان

هەنگاوی ١

هەموو پێدراوەكان كۆبكەوە

٥٨
٥٨
٥١
٦٢
٦١ +
―――
٢٩٠

هەنگاوی ٢

سەرجەم دابەشی ژمارەی پێدراوەكان بكە.

٥٨
٥⟌٢٩٠
٢٥ −
―――
٤٠
٤٠ −
―――
٠

كەواتە، ناوەند ٥٨.

• ئەگەر دانا ٧٠ زاراوەی ڕاست بێت و بۆ خشتەكە زیادبكەی، چ كاریگەرییەكی لەسەر ناوەند دەبێت؟

نموونەكان

ناوەند بۆ هەر كۆمەڵەیەك لە پێدراوەكان دیاریبكە.

أ ٧٤، ٩١، ٦٣، ٩٢، ٨٥

٧٤
٩١
٦٣
٩٢
٨٥ +
―――
٤٠٥

٨١
٥⟌٤٠٥ ← ژمارەی پێدراوەكان
٤٠ −
―――
٠٥
٥ −
―――
٠

ب ٣٥٧، ٥٦٢، ٤١١، ٥٨٤، ٢٩٤، ٣٧٢

٣٥٧
٥٦٢
٤١١
٥٨٤
٢٩٤
٣٧٢ +
―――
٢٥٨٠

٤٣٠
٦⟌٢٥٨٠ ← ژمارەی پێدراوەكان
٢٤ −
―――
١٨
١٨ −
―――
٠٠
٠ −
―――
٠

هەروەها بۆ ئەژمێركردنی ناوەند دەتوانی ئامێری بژمێر بەكاربهێنی.

(٣٥٧ + ٥٦٢ + ٤١١ + ٥٨٤ + ٢٩٤ + ٣٧٢) ÷ ٦ = ٤٣٠

ساغبکەوە

١ ئەم کۆمەڵە پێدراوانە بخوێنەرەوە. ٥؛ ١٦؛ ١٧؛ ١٧؛ ١٧؛ ١٨، ئایا گومان دەکەیت کە ناوەند نزیکتربێت لە ٥ یان لە ١٦؟ ئەمە لێکبدەرەوە.

ناوەندی هەر کۆمەڵێك لەم پێدراوانە دیاریبکە.

٢ ١٨؛ ٢٢؛ ١٤

٣ ٥٨؛ ١٠٥؛ ١٧٢؛ ٤٥

٤ ٣٣؛ ٣٦؛ ٣٥؛ ٣٧؛ ٣٩

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

ناوەندی هەر کۆمەڵەیەك لەم پێدراوانە دیاریبکە.

٥ ٩؛ ٦؛ ٥؛ ٩؛ ١١

٦ ٦؛ ٧؛ ٩؛ ١٠

٧ ١٩؛ ٢٥؛ ٢٨؛ ٣٢

٨ ١ ٢٥٠؛ ٩٨٠؛ ٣٥٠

٩ ١١٠؛ ٧٥؛ ١٣٥؛ ١٦٠

١٠ ١٤٧؛ ١١٦؛ ١٤٨؛ ١٢٨؛ ١١٦

١١ ٩٥؛ ٨٤؛ ٧٢؛ ٧٣؛ ٧٦

١٢ ١٢٤؛ ١٣٠؛ ١٠٠؛ ١٢٢؛ ١٢٤

١٣ ٢٠٢؛ ٢١٣؛ ٣١٥؛ ٢٨٥؛ ٢٨٥

١٤ ١٠٠؛ ١٥٠؛ ٢٠٠؛ ١٧٠؛ ٢٥٠؛ ٣٠٠

١٥ ١ ٢٠٠؛ ٢ ٤٠٠؛ ١ ٣٢٠؛ ٢ ٥٦٠

ناوەندەی دراو بۆ دیاریکردنی ژمارەی نادیار لەهەر کۆمەڵەیەك لە پێدراوەکان بەکاربهێنە.

١٦ ١؛ ٣؛ ٥؛ ■ ناوەند: ٤

١٧ ٥؛ ٧؛ ١٠؛ ١٣؛ ■ ناوەند: ١٠

١٨ ١٢؛ ١٥؛ ١٨؛ ١٠؛ ■ ناوەند:١٣

١٩ ٢٠؛ ٢٥؛ ٣٠؛ ■؛ ٣٢؛ ١٨ ناوەند: ٢٥

خشتەکە بۆ شیکاری پرسیارەکانی ٢٠تا ٢٤ بەکاربهێنە.

تۆماری نمرەکان

ناو	تاقیکردنەوە ١	تاقیکردنەوە ٢	تاقیکردنەوە ٣	تاقیکردنەوە ٤
کاردۆ	٨٧	٩٣	١٠٠	٨١
کاروان	٩٥	٩٢	٨٩	٧٦
کارزان	٨١	٨٦	٨٢	نەهاتوو
کاربین	٨٥	٨٥	٨٥	٨٥

٢٠ تێکڕایی نمرەکانی کاروان چەندە؟

٢١ چۆن تێکڕایی نمرەکانی کاربین بەبێ ئەژمێرکردن دەدۆزیتەوە؟

٢٢ کامیان بەرزترین ناوەند یان تێکڕای نمرەکانی بە دەستهێناوە، کاردۆ یان کاروان یان کاربین؟

٢٣ **دەرئەنجام** کارزان پێویستی بەچەند نمرە هەیە لە تاقیکردنەوەی ٤دا تاکو تێکڕای نمرەکان بکاتە ٨٥؟

٢٤ **بنووسە** پرسیارێك بنووسە بە بەکارهێنانی پێدراوەکانی خشتەکە پاشان پرسیارەکە شیکاربکە

٢٥ هەموویان لە ڕیزێکدا دانیشتبوون کاردۆ لەپێش کارزان و لەدوای کاربینەوە بوو کاروان یەکەمی ڕیزەکە بوو. کێ ڕاستەوخۆ لەدوای کارزان دانیشتبوو؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٢٦ بەهای ٥ + م چەندە؟ کاتێك م = ١٢.

٢٧
٨٥ ٩٤١
٥ ٣٥٧ +

٢٨
٣ ١٠٥ ٥٦٨
١ ٣٨٧ ٥٥٥ −

٢٩ ٣٢,٥ ٨٧٦ بۆ نزیکترین بەش لەهەزار نزیکبکەوە.

٣٠ (ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە) شیکاری هاوکێشەی ١٣ + ن = ٢٩ کامەیە؟

أ ن = ١٣
ب ن = ١٦
ج ن = ٢٩
د ن = ٤٢

وانەی ٣

شیکردنەوەی ڕوونکردنەوەییەکان
Analyze Data

پێداچوونەوەی خێرا

ژمارەی نادیار لەشێوازەکەدا کامەیە؟

1. ١٦؛ ١٧؛ ١٨؛ ■
2. ٠؛ ٢؛ ٤؛ ٦؛ ■
3. ٧؛ ١٠؛ ١٣؛ ■
4. ٤؛ ٨؛ ١٢؛ ١٦؛ ■
5. ٨٠؛ ٨٤؛ ٨٨؛ ■

زاراوەکان

وێنەدار **diagram**

ئەستونە ڕونکردنەوەییەکان **barchart**

هێڵی ڕوونکردنەوەیی **graphical line**

مەودا **range**

فێربە

ئەم **وێنەدارە** ژمارەیەك پێدراو بەهۆی کۆمەڵێك هێما و وێنەوە دەخاتەڕوو بۆهەر وێنەدارێك کلیلێك هەیە، ئەویش ئەو ژمارەیە ڕوون دەکاتەوە کە هێماکە دەینوێنێ.

ژمارەی قوتابیان لە وانەی وەرزش

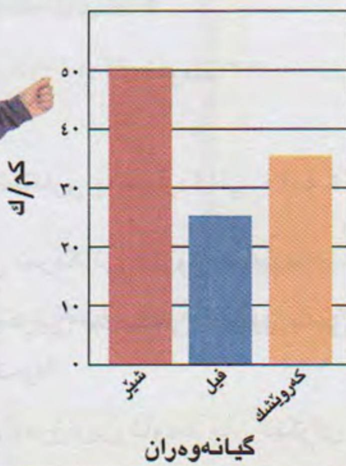
٣:٠٠	
٤:٠٠	
٥:٠٠	

کلیلی = دوو قوتابی

بڕوانە وێنەداری ژمارەی قوتابیان لەوانەی وەرزشدا ژمارەی گشتی قوتابیان کە لە هەردوو دوو وانەی کاتژمێری ٣,٠٠ و ٤,٠٠ بەشداربوون چەندە؟

لە ڕیزی دوو وانەکەدا ٨ هێما ونیو هەیە.

واتە، (٨ × ٢) + ١ = ١٧

ئەستوونە ڕوونکردنەوەییەکان پێدراوە ژماردراوەکان بەهۆی ئەستوونی ئاسۆیی و شاوڵی دەخاتەڕوو. ئەم جۆرە وێنە ڕوونکردنەوەییە یارمەتی بەراوردکردنی ڕاستیەکانی پەیوەند بە کۆمەڵێك لە پێدراوەکان دەدات.

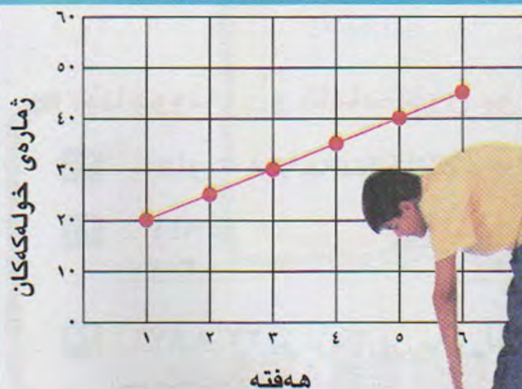
ئەستوونە ڕوونکردنەوەییەکانی لای چەپ بخوێنەوە.
کام گیانەوەر لە ڕاکردندا خێراترە، شێر یان کەروێشك؟

بۆ وەڵامدانەوەی پرسیارەکە سەرنج لە ئەستوونی شێرەکە بدە.

خێرایی شێر چەندی لە خێرایی کەروێشك زیاترە؟

خێرایی شێر ٥٠ کم/ك و خێرایی کەروێشك ٣٥ کم/ك

٥٠ − ٣٥ = ١٥ کەواتە، خێرایی شێر ١٥ کم/ك لە خێرایی کەروێشك زیاترە.

هێڵی ڕوونکردنەوەیی چۆنێتی گۆڕانی پێدراوەکان بەپێی کات ڕوون دەکاتەوە. تەماشای هێڵی ڕوونکردنەوەیی بۆ ناوەندە ماوەی ڕاهێنانە وەرزشییەکانی دلێر بکە. ماوەی ڕاهێنانە وەرزشییەکان کە چاوەڕوان دەکرێ دلێر لە هەفتەی حەوتەمدا چەندە جێبەجێی بکا؟ دلێر ماوەی ڕاهێنانە وەرزشییەکەی هەرهەفتەیەك ٥ خولەك درێژدەکاتەوە. لەبەر ئەوەی ناوەندە ماوەی ڕاهێنانی لە هەفتەی شەشەم ٤٥ خولەك بوو، ناوەندە ڕاهێنانی لە هەفتەی حەوتەمدا دەبێتە ٥٠ خولەك.

مەودا بریتییە لە جیاوازی نێوان گەورەترین و بچووکترین ژمارە لە پێدراوەکان.

ساغبکەوە

١ کام جۆر لە وێنە ڕوونکردنەوەییەکان باشترە بۆ بەراوردکردنی تێکڕای پلەکانی گەرما لە هەفتەیەکدا؟ وبۆچی؟

وێنەی ڕوونکردنەوەی پێشوو بۆ شیکاری پرسیاری ٢، ٣ بەکاربهێنە.

٢ ناوەندەی کاتی ڕاهێنانە وەرزشیەکانی دلێر چەندە؟ مەودای دەگاتە چەند؟

٣ لەکام هەفتەدا پێشبینی دەکەیت کە ناوەندە ماوەی ڕاهێنانی دلێر ١ کاتژمێر بێت؟

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

پیشە و ڕۆیشتن بە پێ

پیشەی پۆلیس	
پیشەی نامەبەر	
پیشەی ڕۆژنامەنوس	
پیشەی پزیشك	

کردنەوەی: = ٢٠٠ کم لە ساڵێکدا

وێنەدارەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٤ تا ٧ بەکاربهێنە.

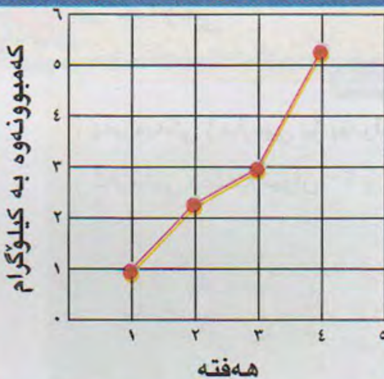
٤ کام پیشە پێویستی بەپێ ڕۆیشتنی زیاتر هەیە؟

٥ کام دوو پیشە ناوەندەی ڕۆیشتن بەپێ تیایاندا نزیکەی هەمان ڕۆشتنە؟

٦ هەر هێمای شوێن پێیەك چی دەنوێنێ؟

٧ پزیشك ساڵانە نزیکەی چەند کم دەبڕێت؟

ئەم هێڵی ڕوونکردنەوەیە بۆشیکاری پرسیاری ٨تا ١١ بەکاربێنە

٨ سازان خشتەیەکی بۆ خواردەمەنی ڕێکخست تابارستاییەکەی کەم بکاتەوە. لەکام هەفتەدا بارستایی سازان بەشێوەیەکی زۆر کەمدەکات؟

٩ سازان لەنێوان هەفتەی یەکەم و سێیەمدا چەند بارستایی دابەزی؟

١٠ ئەگەر سازان دوای هەفتەی چوارەم هیچ لە بارستایی دانەبەزی. هێڵی ڕوونکردنەوەیی لەنێوان هەفتەی چوار و پێنج چۆن دەبێت؟

١١ مەودای کەمکردنەوەی بارستایی سازان چەندە؟

١٢ عەلی لەکێڵگەیەکدا کاردەکا، هەرڕۆژێك ٠.٢ کگم دانەوێڵە دەدات بە مریشکێك، چەند کگم دانەوێڵەی پێویستە بۆ ٥ مریشك لەدووهەفتەدا؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

١٣
١ ٣٦٩ ٥٠١
٣ ٦٩٥ ٢٢٤ +

١٤
٨٢ ٩٥٤
٦٠ ٣٨٧ -

١٥ ١١ + س = ٥٧

١٦ س - ١٦ = ٣٨

١٧ (ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە) ناوەندە، ئەم ژمارانە ئەژمێربکە:
٢٦؛ ٣٥؛ ٨٧؛ ١٣؛ ٤؛ ٢٥؛ ٢٠

أ ٨٣   ج ٣٠
ب ٣٨   د ٢٥

١٨
١٢,٧٩٤٥
١,٦٨ -

١٩
٠,٦٩
١,٥٧٧ +

٢٠ ٤٢ - س = ٢٨

٢١ ن + ٨ = ٢٥

٢٢ (ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە) ٣٦ ٥٨٢ ٣٦٧ بۆنزیکترین سەدهەزار نزیکبکەوە.

أ ٣٦ ٥٠٠ ٠٠٠   ج ٣٦ ٦٠٠ ٠٠٠
ب ٣٦ ٥٨٠ ٠٠٠   د ٣٧ ٠٠٠ ٠٠٠

وانەی ٤

هێڵی ڕوونکردنەوەیی

graphical line

فێربە

پەیژە و هەنگاو ئەم خشتەیە تێکڕای مانگانە بۆ پلەکانی گەرمی لەشاری پێنجوین دەنوێنێ.

تێکڕای مانگانە بۆ پلەکانی گەرمی لەشاری پێنجوین						
مانگ	شوبات	ئادار	نیسان	ئایار	حوزەیران	تەمووز
تێکڕای	°١٠	°١٢	°١٥	°٢٠	°٢٨	°٣٣

دەتوانی هێڵی ڕوونکردنەوەیی بکێشی بۆ ئەوەی بزانی چۆن پێدراوەکان بە درێژایی کات دەنوێنی، لەبەرئەوە پێویستە یەکەمجار پەیژە و هەنگاو دیاریبکەی.

پەیژەی ژمارەکان زنجیرە ژمارەیەکە لە سفرەوە دەستپێدەکات و بەدوورییەکی یەکسان لەسەر تەوەرەی ستوونی دادەنرێت لەوێنەی ڕوونکردنەوەیی.

هەنگاو بریتییە لە جیاوازی نێوان ژمارەیەك و ئەو ژمارەیەی کە ڕاستەوخۆ لە پەیژەکەدا بەدوایدادێت.

پێداچوونەوەی خێرا

چ پەیژەیەکی ژمارەیی بۆ نواندنی کۆمەڵێك لەپێدراوەکان بەکاردێنی.

1. ١٩ :٨ :١٥ :١٠ :٢٤
2. ١١ :٨ :٧ :٥ :٢
3. ٥١ :٥٤ :٥١ :٤٨ :٥٠
4. ٧١ :٦٦ :٧٠ :٧٨ :٧٥
5. ٩٩ :٨٧ :١٠١ :٨٠ :٩٥

زاراوەکان

پەیژەی ژمارەیی numerical dgree

هەنگاو Step

چالاکی

هەنگاوی ١

پەیژەیەکی ژمارەیی بۆ پێدراوەکان دیاریبکە کاتێك پلەی گەرمایی دەگاتە نێوان ١٠ و ٣٣. پلە لە ٠ بۆ ٣٥.

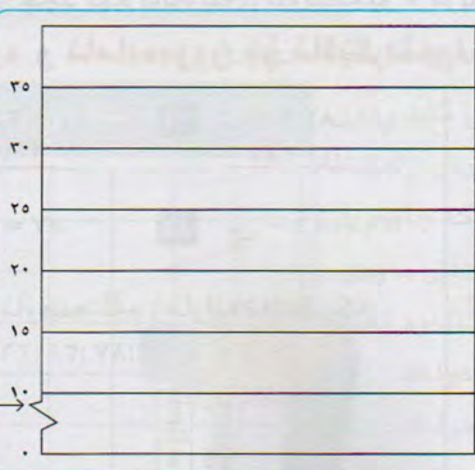
ئەو هەنگاوە کە گونجاوە بۆ پێدراوەکان هەڵبژێرە. هەنگاوەکە ٥.

هەنگاوی ٢

هەمیشە پەیژەی ژمارەیی بۆ وێنەی ڕوونکردنەوەیی بە سفر دەستپێدەکات.

لەبەرئەوەی پێدراوەکان لە نێوان °٠ و °١٠ دا نیە، پچڕان لە پەیژەی ژمارەییدا بە بەکارهێنانی هێڵی شکاوە دەردەکەوێت.

ماوە یەکسانەکان لەسەر تەوەرەی ستوونی دیاربکە و ژمارەکان لەسەری بە پەیژە دابنێ.

هەنگاوی ٣

ماوە یەکسانەکان لەسەر تەوەرەی ئاسۆیی دیاریکە. مانگەکان لە خوارەوە بنووسە بەمەرجێك لەگەڵ تەوەرەکەدا تەریب بێت.

ناونیشانێك بۆ هەریەکە لە وێنە ڕوونکردنەوەیی و تەوەرەی ئاسۆیی و ستوونی بنووسە.

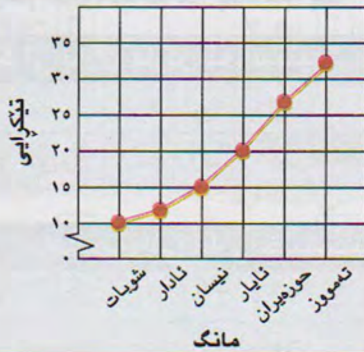

هەنگاوی ٤

جووتە ڕێکخراو بۆ پێدراوەکانی (شوبات، ١٠) (ئازار، ١٢) (نیسان، ١٥) (ئایار، ٢٠) (حوزەیران، ٢٨) (تەمووز، ٣٣) بنووسە.

لەسەر وێنەی ڕوونکردنەوەیی، خاڵە گونجاوەکان بۆ ئەم جووتە ڕێکخراوانە دیاریبکە.

ئەم خاڵانە بە هێڵە ڕاستەکان پێکەوەببەستە.

- وێنە ڕوونکردنەوەییەکە لەسەر گۆڕانی پلەکانی گەرما لە شاری پێنجوین چی دەردەخات؟

ساغبکەوە

١ مەبەست لە نووسینی ناونیشانەکان بۆ هەریەك لە وێنە ڕوونکرەوەکە و دوو تەوەرەکە چیە؟

بەکارهێنانی پێدراوەکان. هێڵی ڕوونکردنەوەی پێشوو بۆ شیکاری پرسیاری ٢ تا ٥ بەکاربهێنە.

٢ کام مانگ پلەی گەرما تێیدا بەرزترینە؟

٣ کام مانگ پلەی گەرما تێیدا نزمترینە؟

٤ ئایا پلەی گەرما لە مانگی شوبات تا مانگی تەمووز بەرز دەبێتەوە یان نزم دەبێتەوە؟ چۆن ئەمە دەزانیت؟

٥ ئەگەر لەسەر تەوەرەی ستوونی ماوەکان بەکاربێت کە درێژی هەر یەکەیان ١ بێت شوێنی خاڵەکانی کە جووتە ڕێکخراوەکە دەینوێنێ چۆن دەبێت؟

راهێنان و شیکاری پرسیارەکان

بەکارهێنانی پێدراوەکان خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٦ تا ٨ بەکاربهێنە.

پلەکانی گەرما لە شاری دۆکان				
ڕۆژ	دوو شەممە	سێ شەممە	چوار شەممە	پێنج شەممە
پلەی گەرمی	٣٨	٣٦	٣٤	٣٦

٦ ئەگەر ویستت هێڵی ڕوونکردنەوەیی بۆ ئەم پێدراوانە دروستبکەی، چ ناونیشانێکی بۆ هەڵدەبژێری؟ ناونیشان بۆ هەردوو تەوەرەکە چیە؟

٧ پەیژەیەك لە تەوەرەی ستوونی هەڵدەبژێری؟ هەنگاوەکە چیە؟

٨ ڕۆژەکان که لە خوارەوەی وێنە ڕوونکردنەوەییەکە دەردەکەون کامانەن؟

هێڵی ڕوونکردنەوەیی بۆ هەرکۆمەڵێك لە پێدراوەکان بکێشە، پێدراوە دیارەکان لە وێنە ڕوونکردنەوەییەکەتدا پێناسە بکە.

٩

تێکڕای باران بارین بە (سنتیمتر)				
مانگ	ك ٢	شوبات	ئازار	نیسان
تێکڕای بارین	٢ سم	٣ سم	٢ سم	١,٥ سم

١٠

ئۆتۆمبیلە فرۆشراوەکان لەمانگێکدا				
مانگ	ت١	ت٢	ك١	ك٢
ئۆتۆمبیلە فرۆشراوەکان	١٨	٢٧	٣٥	٢٥

١١

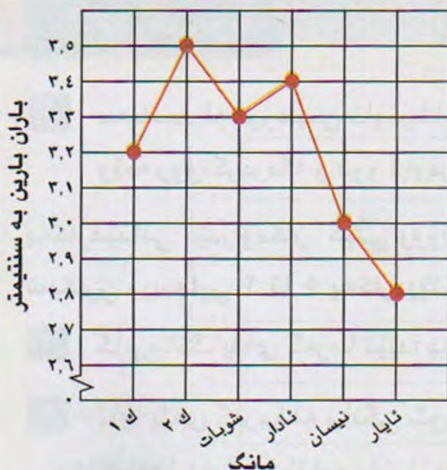
ئامادەبووانی یاری خلیسکێنە					
هەفتە	١	٢	٣	٤	٥
ژمارەی کەسەکان	١٥٠	١٥٥	١٦٥	١٨٠	١٨٥

١٢

خەرجی مانگانەی مۆبایل بەهەزار دینار					
مانگ	نیسان	ئایار	حوزەیران	تەمووز	ئاب
گوژمەکە	٨٠	١٠٠	٩٥	٩٠	١٠٥

بەکارهێنانی پێدراوەکان هێڵی ڕوونکردنەوەیی بۆ شیکاری پرسیاری ١٣ تا ١٩ بەکاربهێنە.

١٣ جووتە ڕیکخراوی (کانوونی یەکەم، ٣,٢) لەلای تۆ چی دەگەینێ؟

١٤ ناوەندە باران بارین لەشاری دۆکان لەمانگی ئازار تامانگی ئایار زیاد دەکات یان کەم دەکات. چۆن ئەوە دەزانیت.

١٥ ئەگەر پێدراوەکان ناوەندی ٢,٢ لەمانگی حوزەیران تێدابێت. ئایا وێنە ڕوونکردنەوەییەکە دەگۆڕێ؟ چۆن هێڵەکە لە وێنە ڕوونکردنەوەییەکە دەگۆڕێت؟

١٦ جیاوازی نێوان ناوەندە باران بارین لە دوو مانگی کانونی دووەم و نیسان چەندە؟

١٧ باران بارین لە شاری دۆکان لەمانگی کانونی دووەم تا مانگی ئایار ڕیزبکە.

١٨ **بنووسە** هێڵی شکاوە لەژێر تەوەرەی ستوونی چی دەنوێنێ. ڕوونیبکەوە.

١٩ **پرسیارێك بنووسە** پێدراوەکان لەوێنە ڕوونکردنەوەییەکان بەکاربهێنە.

٢٠ باوکی سوارە ١٧٥ ٠٠٠ دیناری دا لەبڕی نرخی دوو کارتی ئامادەبوون لە ئاهەنگی فیستیڤاڵی هونەر لە شاری هەولێر. نرخی کارتی سوارە ٢٥ ٠٠٠ دیناری لە نرخی کارتی باوکی کەمترە. نرخی هەر کارتێك چەندە؟

٢١ پلەی گەرمی لە چۆمان لە نیوەڕۆدا ٢٧ پلەیە. لە نیوەی شەودا ٢٣ پلە دابەزی بەهۆی بای ساردەوە. لەنیوەی شەودا پلەی گەرمی بووبە چەند؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٢٢ لە بچووکترینەوە بۆ گەورەترین ڕیزبکە.
٥,٠٠٢، ٥,٠٢٢، ٥,٢٢، ٥,٠٢.

٢٣ ناوەند و ناوەڕاستە و مۆد دیاربکە بۆ:
١٧؛ ١٤؛ ١٠؛ ١٧؛ ١٨؛ ٢٢؛ ١٤

٢٤ نەسرین لەسەر کاری دەستی بۆماوەی ٦٥ خولەك خۆی ڕاهێنا، واتە بە ٢٠ خولەك زیاتر لەماوەی ڕاهێنانی لەڕۆژێکی ئاساییدا چەند خولەك ڕاهێنان دەکات؟

٢٥ ٨٥ ٥٠٦ + ٥ ٥٠٦

٢٦ ٣٥ ٢٢١ − ٧ ٢٦١

٢٧ ٢٥ + ن ئەژمێربکە کاتێك ن = ٣٦

٢٨ ك − ٥ = ٢٣شیکاربکە.

٢٩ (ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە) ٣,٤ ٥٠٦ بۆ نزیکترین بەش لەسەد نزیکبکەوە.

أ ٣,٤٥ ب ٣,٤٥١ ج ٣,٤٥٦ د ٣,٥

٣٠ (ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە) ٨ ٧٤٥ ١٢٣ بۆ نزیکترین هەزار نزیکبکەوە.

أ ٨ ٧٠٠ ٠٠٠ ب ٨ ٧٤٥ ٠٠٠ ج ٨ ٧٥٠ ٠٠٠ د ٩ ٠٠٠ ٠٠٠

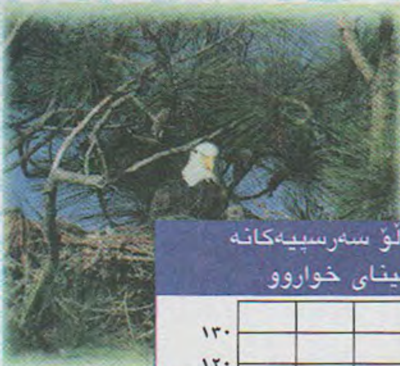
شیکاری پرسیارەکان

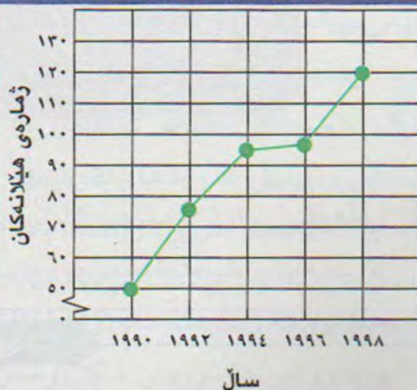

گۆشەی ڕووناکبیران

پوختەی ئەنجامەکان ئەم هێڵە ڕوونکردنەوەییە ژمارەی هێلانەی هەڵۆ سەرسپییەکان لە کارولینای خواروو لەماوەی ٨ ساڵدا دەنوێنێ.

پێدراوە هاتووەکانی ناو ئەم وێنە ڕوونکردنەوەییە بۆ پوختەکردنی ئەنجامەکان بەکاربهێنە.

١ چۆن ژمارەی هێلانەی هەڵۆکان لە ساڵی ١٩٩٠ تا ١٩٩٨ دەگۆڕێ؟

٢ ڕوونیبکەوە کام دوو ساڵ ژمارەی هێلانەکان نزیکەی هەمان ژمارەیە؟

٣ بە پشت بەستن بەپێدراوە هاتووەکانی سەر هێڵە ڕوونکردنەوەییەکە. ئایا مەزندە دەکەیت ژمارەی هێلانەکان لەساڵی ٢٠٠٥ زیادبکات یان کەم؟

وانەی
٥

ڕێگاكانی شیكاری پرسیارەكان
وێنەیەكی ڕوونكردنەوەیی پێكبهێنە
Problem Solvin Strategies: make a graph

پێداچوونەوەی خێرا

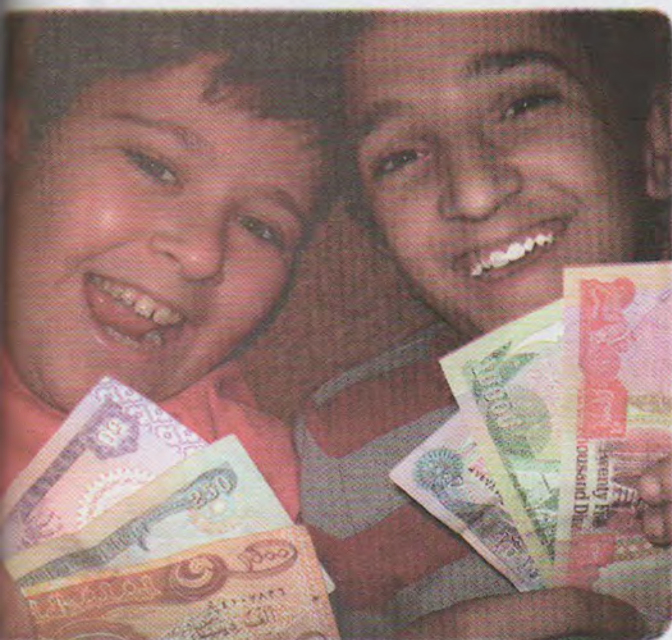
مەودا لەكۆمەڵەی ژمارەكان بدۆزەوە.

1. ١١ :٩ :١٢ :١٥ :٦ :٨
2. ١٨ :١٣ :٢٤ :٢١ :١١ :٢٤
3. ٥١ :٥٤ :٥٥ :٤٦ :٥٨
4. ٨٢ :٨٠ :٨٤ :٧٨ :٨١
5. ١٠٠ :٩٧ :١١١ :١٠٥ :١١٠

پرسیار میران ڕای هەندێك قوتابی لەسەر باشترین هۆكار بۆیارمەتی نەداران وەرگرت. خشتەیەكی ڕێكخست بۆ نیشاندانی پێدراوەكان.

هۆكارە باشەكان بۆ یارمەتیدانی نەداران			
	نانداان	پارە بەخشین	پۆشاك بەخشین
كچان	٤	٦	٥
كوڕان	٤	٨	٣

ئەم پێدراوانە بە ڕێگەیەكی تر بنوێنە تا یارمەتیت بدات لەسەر بەراوردكردن .

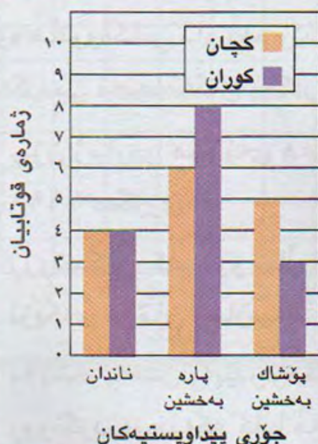
تێبگە

- داواكار چییە؟
- پێدراوەكان كە بەكاری دەهێنی كامەیە؟
- ئایا پێدراوی تر هەیە كە بەكاری نەهێنی؟ ئەگەر وەڵامت بە بەڵێ بوو، ئەو پێدراوە چییە؟

پلاندانێ

- كام ڕێگا بەكاردەهێنیت بۆ شیكاری پرسیارەكە؟

دەتوانی وێنەیەكی ڕوونكردنەوەیی پێكبهێنی بۆ خستنە ڕووی پێدراوەكان.

شیكاریكە

- كام وێنەی ڕوونكردنەوەیی بەكاردەهێنی؟

دەتوانی ئەستوونی ڕوونكردنەوەیی جووتەنی بۆ بەراوردكردنی هۆكاری كچان و كوڕان پێكبهێنی. ئەو ئەستوونە ڕوونكردنەوەییە جووتەییە یارمەتیتدەدات لە بەراوردكردنی دوو كۆمەڵە لە پێدراوەكان لەناو یەك وێنەی ڕوونكردنەوەییدا.
ئەم ئەستوونە ڕوونكردنەوەییە جووتەنیە ئەوە نیشاندەدات كە ژمارە زۆرەكە لە كوڕان و كچان پارە بەخشینیان پێ پەسندترە.

ساغبكەوە

- ئەو ڕێگایەی تر كە دەتوانی بەكاریبهێنی كامەیە؟

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

ڕێگاکانی شیکاری پرسیارەکان

- هێلکاریەك یان وێنەیەك بكێشە
- نموونەیەك پێكبهێنە یان کردارێك جێبەجێبکە.
- لیستێکی ڕێکخراو پێکبهێنە بەدوای شێوازێکدا بگەڕێ.
- **خشتەیەك یان وێنەیەکی ڕوونکردنەوەیی پێکبهێنە**
- بخەمڵێنە و ساغبکەوە
- بەهەنگاوەکانتا بچۆوە
- پرسیارێکی ئاسان شیکاریکە
- هاوکێشەیەك بنووسە

١ ئەگەر دوو کچ و چوار کوڕ چوونە پاڵ ئەو قوتابیانەی کە پارە بەخشینیان پێ پەسندترە. ئایا پەیژەی ژمارەیی و هەنگاوەکە لە وێنەی ڕوونکردنەوەیی دەگۆڕێ؟

بەکارهێنانی پێدراوەکان خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٢ تا ٤ بەکاربهێنە. بەرپرسی کتێبخانە ڕای هەندێك قوتابی لەسەر کتێبە نوێیەکان وەرگرت، کە دەیانەوێت بیخوێننەوە. پێدراوەکان لەم خشتەیە تۆمارکرا؟

کتێبە نوێیەکان	چیرۆك	شیعر	زانست
کوران	٢٠	١٤	٢٥
کچان	٣١	١٠	٢٨

٢ ئەستوونی ڕوونکردنەوەیی جووتەنی پێکبهێنە بۆ بەراوردکردنی هەڵبژاردنەکانی کوران و کچان.

٣ پەیژەی ژمارەیی و هەنگاو بۆ وێنەی ڕوونکردنەوەیی دیاریبکە.

أ پەیژە: لە ٠ تا ٦٠ هەنگاو: ١٠

ب پەیژە: لە ٠ تا ٣٥ هەنگاو: ٥

ج پەیژە: لە ٠ تا ١٠٠ هەنگاو: ١٠

د پەیژە: لە ٠ تا ١٠٠ هەنگاو: ٥

٤ کام لەم پێدراوانەی خوارەوە ڕاست نیە؟

أ چیرۆکەکان زۆرترین خواستیان هەیە لەنێوان قوتابیاندا.

ب کوران کتێبی شیعریان زۆرتر لە کچان هەڵبژاردووە.

ج کوران کتێبی زانستیان زۆرتر لەکچان هەڵبژاردووە.

د ژمارەی ئەو کوڕانەی کە هاوبەشیان لە ڕاوەرگرتنەکاندا کردووە کەمتربوون لەکچان.

جێبەجێکردنە جیاوازەکان

بەکارهێنانی پێدراوەکان خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٥، ٦ بەکاربێنە.

میوە پەسندکراوەکان		
میوە	کەسوکار	قوتابیان
سێو	٦٠	٧٢
کاڵەك	٨٤	٦٥
پرتەقاڵ	٧٨	٧٥
مۆز	٥٠	٤٢

٥ ڕای هەندێ قوتابی و کەسوکار لەسەر جۆری میوەی پەسندکراو وەرگیرا. ئەستوونی ڕوونکردنەوەیی جووتەنی پێکبهێنە بۆ پیشاندانی ئەنجامی وەرگرتنی ڕاکان. کام میوە پەسندکراوە لەلای قوتابیان. لای کەسوکار؟

٦ چەند کەس هاوبەشیان کرد لە ڕاپرسیەکەدا؟

٧ تیپی باسکەی دهۆك ٥ یاریان ئەنجامدا. ١٠١٨ کارتیان لەیەکەم یاریدا فرۆشت و ٦٥٠ کارتیش لە دووەمدا و لە یارییەکانی تریشدا ٨٣٥ کارت، ١١٨٦ کارت، ٩٤٦ کارت. ناوەندی ئەم پێدراوانە چەند؟

٨ **ڕێنوێنی** ڕاوێژ ژمارەی کارتی بەئەندامبوونی بۆ یانە وەرزشیەکە لە بیرچووە، بەڵام بە بیری هاتەوە کە ژمارەکە کەوتۆتە نێوان ١ و ١٢٠، ورەنووسی هەموویان تاکن وسەرجەمیشیان ١١یە، ژمارەی کارتی ڕاوێژ چەندە؟

پێداچوونەوە
Review

خشتەی سەرژمێری
computation table
دووباوەبونەوەی کەلەکەبوو
cumulative frequency
ناوەند mean
مۆد mode
هێڵی ڕوونکردنەوەیی
graphical line
پلەی ژمارەیی
numerical degree
مەودا range

دڵنیابوون لە زاراوەکان و چەمکەکان

دەربڕینی گونجاو لە لیستی بەرامبەردا هەڵبژێرە.

١ ئەگەر پێدراوەکانت کۆکردەوە و سەرجەمەکەت بەسەر ژمارەی پێکهاتەکانی کۆکراوە دابەشکرد __؟__ بەدەست دەهێنی.

٢ __؟__ ژمارەیەکە یان چەند ژمارەیەك لە خشتەی پێدراوەکاندا لەهەموویان زیاتر دەردەکەوێت.

٣ ئەژمێرکردنی __؟__ بۆ کۆمەڵێك لە پێدراو. بچووکترین بەها لە گەورەترین بەها لە کۆمەڵەکە دەربکە؟

دڵنیابوون لە کارامەییەکان

پەیوەندییەکانی ڕێکار	
ڕۆژ	ژمارە
دووشەممە	~~~~ ||||
سێشەممە	||||
چوارشەممە	~~~~ ~~~~
پێنجشەممە	~~~~ ~~~~ ||||
هەینی	~~~~ |||

خشتەی سەرژمێری بۆ شیکاری پرسیاری ٤ تا ٦ بەکاربهێنە.

٤ خشتەی دووبارەبوونەوەی کەڵەکەبوو بۆ پێدراوەکان پێکبهێنە؟

٥ لە چ ڕۆژێکدا ژمارەی پەیوەندییەکانی ڕێکار زۆرتربوو؟ کەمتربوو؟

٦ ژمارەی گشتی پەیوەندییەکانی ڕێکار چەندە؟

مەودا و ناوەند و ناوەڕاستە و مۆد بۆ هەریەك لە کۆمەڵە پێدراوەکان دیاریکە.

٧ ٨؛ ٩؛ ١١؛ ٤؛ ٨

٨ ١٥؛ ١١؛ ٢٠؛ ١٢؛ ١٢

٩ ٦٣٥؛ ٤٩٩؛ ٧١٧

پەیژەیەکی ژمارەی شیاو بۆ پێدراوەکان دیارییکە.

١٠ جوان ٤ ئامێری کارەبایی کڕی نرخەکانیان:
٣٠٠ هەزار دینار؛ ٤٥٠ هەزار دینار
٤٨٠ هەزار دینار؛ ٥٣٠ هەزار دینار

١١ تێکڕای کیلۆمەتر بۆ یەك دەبە بەنزین بۆ هەندێك ئۆتۆمبیل. ٢٦٠، ١٧٠، ٢٣٠، ١٢٠، ٢٨٠

باشترین وێنە ڕوونکردنەوەیی بۆ نواندنی پێدراوەکان هەڵبژێرە.

١٢ پارەی بەدەستهاتوو لە ٥ هەفتەدا.

١٣ ژمارەی ئۆتۆمبیلەکان لە ٤ شاردا.

دڵنیابوون لە شیکاری پرسیارەکان

باشترین جۆری فلیمەکان		
جۆر	کچان	کوڕان
کۆمیدی	١٠	١٦
کۆمەڵایەتی	١٥	٢٠
زانستی	٣	٢٥
مێژووی	١٥	١٥

خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ١٤ و ١٥ بەکاربهێنە.

١٤ باشترین وێنەی ڕوونکردنەوەیی بۆ پیشاندانی پێدراوەکان دروستبکە.

١٥ لەکام جۆریان جیاوزای نێوان ژمارەی کچان و کوڕان زۆرترە؟

ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە
Standardized Test Prep

لابردنی هەڵبژاردنەکان

براونە وێنەی ڕوونکردنەوەیی پرسیاری ٥ بۆ دیاریکردنی دوو ڕۆژ کە زۆرترین پلەی گەرمی لەنێوانیاندا دەرکەوێت. دەتوانی هەر هەڵبژاردنێك لاببەی لەگەڵ خواستەکەدا نەگونجێت.

وەڵامی ڕاست بۆ شیکاری پرسیارەکانی ١ تا ٦ هەڵبژێرە.

خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ١ تا ٣ بەکاربهێنە.

وەرزشە پەسندکراوەکان	
وەرزش	ژمارەی دەنگەکان
تۆپی باڵە	٣٠
تۆپی باسکە	٢٠
تۆپی تێنسی سەرزەوی	١٥
تۆپی تێنس	١٠

١ کام وێنەی ڕوونکردنەوەیی گونجاوترە بۆ پیشاندانی پێدراوەکانی وەرزشە پەسندکراوەکان لە خشتەکەدا ؟

- أ ئەستوونە ڕوونکردنەوەیی
- ب خشتەی دووبارەبون
- ج هێڵی ڕوونکردنەوەیی
- د ئەستوونی ڕوونکردنەوە جووتەنی

٢ کام هەنگاو گونجاوترە بۆ نواندنی پێدراوەکان بە ڕوونکردنەوەیی.

أ ١   ب ٥   ج ١٥   د ٢٠

٣ مەودای دەنگەکانی وەرزشی پەسندکراو کامەیە؟

أ ١٠   ب ١٥   ج ٢٠   د ٣٠

خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٤ تا ٦ بەکاربهێنە.

٤ ڕۆژی هەینی پلەی گەرمی چەندبوو؟

أ °٣٠   ب °٢٨   ج °٢٦   د °٢٤

٥ کام دووڕۆژ پلەی گەرمی لەنێوانیاندا زۆربەرزە؟

- أ شەممە و یەکشەممە
- ب دووشەممە و سێشەممە
- ج سێشەممە و چوارشەممە
- د چوارشەممە و پێنجشەممە

٦ لەنێوان کام دوو ڕۆژ پلەی گەرمی گۆڕانی بەسەردانەهات؟

- أ هەینی و شەممە
- ب شەممەو یەکشەممە
- ج چوارشەممە و پێنجشەممە
- د دووشەممە وسێشەممە

Write What You Know — ئەوەی دەیزانی بینووسە

٧ لەسەر تۆڕی چوارگۆشەکان خاڵەکانی (١، ١) ، (٤، ١) ، (٧، ٤) ، (١، ٧) دیاریبکە. نێوان خاڵەکان بەیەکبگەینە. چ شێوە ئەندازەیەکت دەستکەوت؟ وەڵامەکەت ڕوونبکەوە.

٨ شادمان وێنەیەکی ڕوونکردنەوەیی دروستکرد گۆڕانی ژمارەی دانیشتوان لەهەرێمی کوردستان بەدرێژایی ٥٠ ساڵ دەنوێنێ. شاد وێنەیەکی ڕوونکردنەوەیی دروستکرد گۆڕانی ژمارەی قوتابیان لە قوتابخانەکەی بەدرێژایی ٥٠ ساڵ دەنوێنێ. هۆکاری جیاوازی دووپەیژە لەو دوو وێنە ڕوونکردنەوەییە ڕوونبکەوە.

بەشی ٥
لێکدانی ژمارەکان
Multiply Numbers

درێژی باڵندەی بەزرنگە ٦٠ ملم

نزیکەی ١٠ ملیۆن جۆر لە گیانەوەران هەیە. گیانەوەران لە بارستایی و قەبارەدا جیاوازی گەورەیان هەیە چۆلەکەی بەزرنگە نزیکەی هەمان قەبارەی تۆپی گۆڵفی هەیە، بەڵام بارستایی تۆپی گۆڵف بە ٢٨ جار لە بارستیای چۆلەکەی بەزرنگە قورسترە.

پرسیار بۆ شیکار: ئەم خشتەیە بارستایی هەندێك لە گیانەوەرە قورس و سوکەکان دەردەخات. بارستایی تۆپی گۆڵف نزیکەی چەند کیلۆگرام دەبێت؟

بارستایی گیانەوەران

باڵندە	گیانەوەر	بارستایی بەکیلۆگرام
سوکترین باڵندە	چۆلەکە بەزرنگە	٠,٠٠١٦
سوکترین مەمکداری دەشتی	شەمشەمەکوێرە	٠,٠٠٢
قورسترین مێروو	قاڵۆچەی غولیا	٠,٠٩٩
قورسترین باڵندە	وشترمل «نەعامە»	١٤٨,٥
قورسترین ماسی	ماسی خۆر	١٩٨٠
قورسترین مەمکداری دەشتی	فیلی ئەفریقی	٧٠٠٠

زانیارییەکانت ساغبکەوە
Check what you know

ئەم لاپەڕەیە بەکار بێنە بۆ دڵنیا بوون لە هەبوونی ئەم زانیارییانەی کەوا پێویستە بۆ ئەم بەشە

زاراوەکان

ژمارە دەییە هاوتاکان equivalent decimal
بەشێك لەسەد hundredth
دە ten
دەیەك tenths
بەشێك لەهەزار thousandth

دەربڕینی گونجاو لە لیستەکەدا هەڵبژێرە.

١ ___؟___ بەشێك لە ١٠ بەشی یەکسان لەیەك.

٢ ___؟___ بەشێك لە ١٠٠ بەشی یەکسان لەیەك.

٣ ژمارە دەییەکان کەهەمان هێند نیشان دەدەن پێیان دەوترێ ___؟___

کۆکردنەوەی دووبارەبوونەوە بۆ ژمارە دەییەکان

کۆبکەوە.

٤ ٠,١ + ٠,١ + ٠,١ + ٠,١

٥ ٠,٦ + ٠,٦ + ٠,٦

٦ ٠,٣ + ٠,٣ + ٠,٣ + ٠,٣

٧ ١,١ + ١,١ + ١,١

٨ ٠,٩ + ٠,٩ + ٠,٩

٩ ١,٢ + ١,٢

١٠ ٠,٢ + ٠,٢

١١ ٠,٣ + ٠,٣ + ٠,٣

١٢ ٠,٥ + ٠,٥ + ٠,٥ + ٠,٥

لێکدان لەژمارەی دوو ڕەنووسی

١٣ ١٢ × ٦

١٤ ١٩ × ٩

١٥ ١٤ × ١٢

١٦ ١٧ × ٤

١٧ ٢٩ × ٢٤

١٨ ٣٤ × ٢٧

١٩ ٧٢ × ٣١

٢٠ ٩٣ × ٤٥

لێکدانی ژمارەیەکی ٣ ڕەنووسی لە ژمارەیەکی ١ ڕەنووسی.

٢١ ١٣٠ × ٦

٢٢ ١٣٤ × ٤

٢٣ ١٠٤ × ٥

٢٤ ٢٦٠ × ٩

٢٥ ٢٥٠ × ٢

٢٦ ١١١ × ٣

٢٧ ٢١٤ × ٣

٢٨ ٧٧٦ × ٤

پێداچوونەوەی خێرا

١) ٤ × ٢٢

٢) ٤٠ × ٦ ٣) ٥ × ١١

٤) ٧٠ × ٦٠٠ ٥) ٣٠ × ٣٢

١ لێکدانی ژمارەی سروشتی
Multiply Natural Numbers

پێشبڕکێ زۆراب لە بەرنامەی ڕاهێنانی پاسکیل سواری بەشداربوو، بۆ خۆئامادەکردن بۆ پێشبڕکێکە. هەفتەی ٣٣٥ خولەك بۆ ماوەی ٢٦ هەفتە ڕاهێنانی کرد.
زۆراب چەند خولەك ڕاهێنانی کردووە؟

نموونە

لێکبدە ٣٣٥ × ٢٦

بخەمڵێنە ٣٠ × ٣٠٠ = ٩٠٠٠

هەنگاوی ١

لەیەکان بدە

```
    ٣
  ٣٣٥
   ٢٦ ×
-------
٣٣٥ × ٦ ⟶ ٢٠١٠
```

هەنگاوی ٢

لە دەیان بدە

```
    ١
    ٣
  ٣٣٥
   ٢٦ ×
-------
  ٢٠١٠
٣٣٥ × ٢٠ ⟶ ٦٧٠٠
```

هەنگاوی ٣

هەردوو ئەنجامی لێکدان کۆبکەوە

```
    ١
    ٣
  ٣٣٥
   ٢٦ ×
-------
  ٢٠١٠
  ٦٧٠٠ +
-------
  ٨٧١٠
```

ئەنجامی لێکدانی هەردوو بەشەکە

کەواتە زۆراب ٨٧١٠ خولەك ڕاهێنانی ئەنجامدا لەبەرئەوەی ٨٧١٠ نزیکە لە خەملاندنی ٩٠٠٠ کەواتە، وەلامەکە شیاوە.

نموونەی زیاتر

أ

```
   ٧
  ٢٩
  ١٨ ×
------
٢٩ × ٨  ⟶ ٢٣٢
٢٩ × ١٠ ⟶ ٢٩٠ +
------
 ٥٢٢
```

ب

```
   ١
  ٧٠٤
  ٢٣ ×
------
٧٠٤ × ٣  ⟶ ٢١١٢
٧٠٤ × ٢٠ ⟶ ١٤٠٨٠ +
------
 ١٦١٩٢
```

ج

```
  ٢٢١
  ١١
  ٢٣٤٢
   ٦٤ ×
------
٢٣٤٢ × ٤  ⟶ ٩٣٦٨
٢٣٤٢ × ٦٠ ⟶ ١٤٠٥٢٠ +
------
 ١٤٩٨٨٨
```

• سەیری نموونەی ب بکە. سفر لەیەکێك لەکۆلکەکاندا هەیە. چی بۆ ڕەنووسی کۆکراوەی ١ ڕوویداوە؟

لەبیرت نەچێ بۆئەوەی ژمارەیەك لە ژمارەیەکی دوو ڕەنووسی بدەی، یەکەمجار لە یەکان بدە، پاشان لە دەیان. دوای ئەوە ئەنجامی لێکدانی ئەو دوو بەشە کۆبکەوە.

▲ سالی ١٩٩٢ میغیل ئەندۆران لە پێشبڕکێی فەرەنسا بۆ پایسکیل سواری بەرزترین تێکڕای خێرایی بەدەستهێنا. کە گەیشتە ٣٩,٣٥کم/ك.

ساغبکەوە

١ **ڕێنوێنی** ڕوونیبکەوە بۆچی ئەنجامی لێکدانی بەشی دووەم گەورەترە لەئەنجامی لێکدانی بەشی یەکەم لەکرداری لێکدانی ژمارەیەك لە ژمارەیەکی دوو ڕەنووسی.

لێکبدە. بخەمڵێنە بۆ ساغکردنەوە

٢ ٩١ × ٤٣

٣ ٣٤٨ × ١٥

٤ ٢٤ × ١٦

٥ ١٩٢٤ × ٢١

٦ ١٣ × ٧١٠

٧ ٦١ × ٨٠١

٨ ٩٤ × ٤ ٥٠٦

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

لێکبدە. بخەمڵێنە بۆ ساغکردنەوە

٩ ٨٧ × ٥٣

١٠ ١٥٩ × ٢٦

١١ ٥٠٠ × ٤٣

١٢ ٢٣٩١ × ٦٢

١٣ ٨٧٠٥ × ٩٨

١٤ ٥٢ × ١٦

١٥ ٥٤ × ١١٩

١٦ ٦٣ × ٢٦١٠

١٧ ١٢ × ٣٠٥٩

جەبر بەهای هەربڕێك بدۆزەوە کاتێك ن = ١٠، ٢٠، ٣٠.

١٨ ١١ ن

١٩ ٢٣ × ن

٢٠ ن × ٢٠٠

٢١ ٣٢ ن

٢٢ ١٤ × ن

پێدراوەکانی خشتەکە کۆپیبکە و لە شیکاری پرسیاری ٢٣ تا ٢٦ بەکاربێنە.

لێدانی باڵەکان

	گیانەوەر	لەخولەکێك	لەکاتژمێرێك
٢٣	پاساری بەزرنگە	٥ ٤٠٠	■
٢٤	شەمشەمەکوێری بەزرنگە	١ ٢٠٠	■
٢٥	پەپوولە	٦٤٠	■
٢٦	لەقلەق	١٨٠	■

٢٧ **ڕێنوێنی** باڵندەی پەڕەسێلکە باڵەکانی دووئەوەندە خێراتر لە لەقلەق دەجوڵێنی. تیکڕای ژمارەی جوڵانی باڵەکانی لەهەفتەیەکدا چەندە؟

٢٨ **پرسیارێك بنووسە** بتوانرێ شیکار بکرێ بە بەکارهێنانی لێکدان لە پێدراو لە بارەی جوڵانی لێدانی باڵەکان.

٢٩ ئەگەر لەقلەق باڵەکانی بە ٣٠ جار خێراتر لەوەی کە هەیەتی بجوڵێنی، چۆن ئەوکاتە دەتوانی بەراوردی بکەیت لەگەڵ چۆلەکەی بەزرنگە؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

ژمارەیەکی دەیی هاوتا بنووسە.

٣٠ ٠,٢٣

٣١ ٨,٠٢٠

٣٢ (٣٦٥ × ن) − ١٢ ئەژمێربکە، کە ن = ٨

٣٣ ٨٧ ٥٦٤ + ٦٩ ٥٢١

٣٤ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە — قوتابیان لە گەشتێکدا لە شاری سلێمانی بۆ شاری هەولێر ماوەی ٢٢٠کم بە خێرایی ٥٥کم/ك بڕی. گەشتەکە چەند کاتژمێری خایاند؟ کام هاوکێشە پرسیارەکە دەنوێنێ؟

أ ٥٥ + س = ٢٢٠ ج س × ٤ = ٥٥

ب ٥٥ × س = ٢٢٠ د ٥٥ − س = ٢٢٠

پێداچوونەوەی خێرا

1. ٩ × ٥٠
2. ٨ × ٦٠
3. ٤ × ٧٥
4. ٥ × ١٢
5. ٨ × ٥٠

لێکدانی ژمارەیەکی سروشتی لە ژمارەی دەیی

Multiply Nattural Number by decimal

بدۆزەرەوە

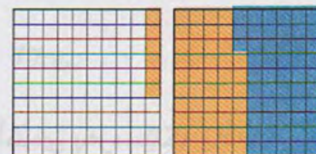

کەنغەر کلکی بۆ هاوسەنگی لە بازداندا بەکاردەهێنێ. درێژی کلکی ٠,٥٣ ی درێژی جەستەی «لەشیەتی» دەبێت. درێژی جەستەی نزیکەی ٢م دەبێت. درێژی کلکی چەند دەبێت؟

چالاکی ١ نموونەیەك دروستبکە بۆ نیشاندانی کرداری لێکدانی ٠,٥٣ لە ٢.

هەنگاوی ١

نموونەی بەشەکان لەسەد بەکاربهێنە ٠,٥٣ بەش لەسەد دووجار ڕەنگبکە. لەهەر جارێکدا ڕەنگی جیاواز بەکاربهێنە.

هەنگاوی ٢

ژمارەی بەشە ڕەنگکراوەکان لەسەد ئەژمێریکە ١٠٦ بەشی ڕەنگکراو لەسەداندا هەیە. واتە ١ و ٦ بەش لەسەد کەواتە ٢ × ٠,٥٣ = ١,٠٦.

کەواتە درێژی کلکی کەنغەر نزیکەی ١,٠٦ مەترە.

- ڕستەی لێکدانی ٢ × ٠,٥٣ لەگەڵ ڕستەی لێکدانی ٢ × ٥٣ بەچی لێکدەچن؟
- ئایا ئەنجامی لێکدانی ٣ لە ٠,٥٣ گەورەترە لە ٣ یان بچووکترە؟ بۆچی؟

هەوڵبدە

بۆئەوەی لێکبدەی نموونەیەك دروستبکە.

أ) ٤ × ٠,١٢
ب) ٣ × ٠,٠٣
ج) ٥ × ٠,٥
د) ٣ × ٠,٣

ببەستەوە

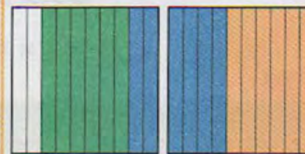
دەتوانی ڕستەی لێکدان بنووسی کە بگونجێت لەگەڵ ئەو نموونەی لەلاتە.

چالاکی ٢

٣ × ٠,٦ ئەژمێربکە

نموونە

نموونەی دەیەکی بەکاربهێنە. ٠,٦ یان ٦ دەیەکی سێ جار ڕەنگبکە، لەهەر جارێکدا ڕەنگی جیا بەکاربهێنە. ژمارە دەیەکیە ڕەنگکراوەکان ئەژمێربکە. ١٨ دەیەکی هەیە، واتە ١ و ٨ دەیەکی.

تۆمارکردن

تۆماربکە

$$\begin{array}{r} ٠,٦ \\ \times\ ٣ \\ \hline ١,٨ \end{array}$$

ئەم نموونەیە بەکاربهێنە بۆ دانانی فاریزەکە

کەواتە ٣ × ٠,٦ = ١,٨

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

نموونەیەک پێکبهێنە بۆئەوەی لێکبدەی

١ ٣ × ٠,٨	٢ ٦ × ٠,٤	٣ ٥ × ٠,٦	٤ ٢ × ٠,٨٢
٥ ٧ × ٠,٠٣	٦ ٢ × ٠,١٢	٧ ٤ × ٠,١٩	٨ ٩ × ٠,١٨

براکەم لە کەنەدا نامەیەکی بۆ ناردم و لەنرخی میوەکان ئاگادارمی کردەوە. کە چۆن بە دانە دەیکڕن. خشتەی بەرامبەر بەکاربهێنە بۆ ئەژمێرکردنی هەردانەیەک بەدۆلاری کەنەدی لە پرسیارەکانی ٩ تا ١٣.

بەرهەمەکانی میوە	
میوە	**نرخی دانەیەک**
سێو	٠,٣٥ دۆلاری کەنەدی
مۆز	٠,٢٠ دۆلاری کەنەدی
پرتەقاڵ	٠,٢٨ دۆلاری کەنەدی
هەڵوژە	٠,٢٤ دۆلاری کەنەدی
قۆخ	٠,٣٩ دۆلاری کەنەدی

٩ ٣ سێو و ٢ مۆز.

١٠ ٢ پرتەقاڵ و ٣ مۆز.

١١ ٤ مۆز و ٢ پرتەقاڵ و قۆخێك.

١٢ ٥ مۆز و ٣ پرتەقاڵ و ٢ هەڵوژە.

١٣ ٨ سێو، ٦ مۆز و ١ پرتەقاڵ.

١٤ **بنووسە** ڕوونیبکەوە چۆن نموونەیەك بۆ لێکدانی ٣ × ٠,٩ دەکێشی.

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

١٥ هاوڕێ ئەم پلە گەرمیانەی تۆمارکرد: ٤٥، ٤١، ٣٥، ٣٨، ٣٨، ٤٣. ناوەندەیان چەندە؟

١٦ بەهای ئەم بڕە چەندە؟
٩ × (٥ + ن)، کاتێك ن = ٦

١٧ ٨٢ ٣٩٤ ٠٢١ بۆ نزیکترین ملیۆن نزیکبکەوە.

١٨ ژمارە دەیەکی هاوتا بۆ ژمارە ٨,٠٢ بنووسە.

١٩ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە — کام ژمارە بچووکترە لەئەنجامی لێکدانی ٢١٧ لە ٥٠٨؟

أ ١١٠ ٢٣٠ ج ١١٠ ٣٢٦

ب ١١٠ ٣٢٠ د ١٢٠ ٢٣٠

شێوازەکان لە لێکداندا
Patterns in Multiplication

پێداچوونەوەی خێرا

١ ١٢ × ١٠

٢ ١٢ × ١٠٠

٣ ١٢ × ١ ٠٠٠

٤ ١٢ × ١٠ ٠٠٠

٥ ١٢ × ١٠٠ ٠٠٠

فێربە

بۆقە بچووکەکان بچووکترین بۆق لە نیوەگۆی باکوری زەوی لەکوبا دۆزاریەوە. درێژییەکەی ٠,٩٨ سم. دوو وێنەکە پێوانی ڕاستەقینە و پێوانەی گەورەکراو بە ٥ ئەوەندە دەنوێنێ. درێژی بۆقەکە لە وێنەیەکدا ١ ٠٠٠ جار گەورە بێت چەندە؟

▲ وێنەی بۆقەکە کە ٥ ئەوەندە گەورەکراوە

▲ پێوانەی ڕاستەقینەی بۆقەکە

نموونە

لێکبدە ٠,٩٨ × ١ ٠٠٠

بەدوای شێوازێ بگەڕێ

٠,٩٨ = ١ × ٠,٩٨

٩,٨٠ = ١٠ × ٠,٩٨ ⟵ فاریزەکە یەك خانە بۆلای ڕاست بگوێزەوە

٩٨,٠٠ = ١٠٠ × ٠,٩٨ ⟵ فاریزەکە دووخانە بۆلای ڕاست بگوێزەوە

٩٨٠,٠٠ = ١ ٠٠٠ × ٠,٩٨ ⟵ فاریزەکە سێ خانە بۆلای ڕاست بگوێزەوە

کەواتە، درێژی بۆقەکە ٩٨٠سمە لە وێنەکەدا کە ١ ٠٠٠ جار گەورەکراوە

- ئەگەر وێنەی بۆقەکە ١٠٠ جار گەورە بکرێت. درێژی بۆقەکە دەبێتە چەند؟

لەبیرت نەچێ لەکاتی لێکدانی ژمارەیەکی دەیی لە ١٠، یان ١٠٠، یان ١ ٠٠٠ فاریزەکە بۆلای ڕاست دەگوێزرێتەوە کە یەکسان بێت بە ژمارەی سفرەکان لە خانەکاندا.

نموونەی زیاتر

أ	ب	ج
٣,٢٥ = ١ × ٣,٢٥	٠,٤٧٨ = ١ × ٠,٤٧٨	٠,٠٠٠٩ = ١ × ٠,٠٠٠٩
٣٢,٥٠ = ١٠ × ٣,٢٥	٤,٧٨ = ١٠ × ٠,٤٧٨	٠,٠٠٩ = ١٠ × ٠,٠٠٠٩
٣٢٥,٠٠ = ١٠٠ × ٣,٢٥	٤٧,٨ = ١٠٠ × ٠,٤٧٨	٠,٠٩ = ١٠٠ × ٠,٠٠٠٩
٣ ٢٥٠,٠٠ = ١٠٠٠ × ٣,٢٥	٤٧٨ = ١٠٠٠ × ٠,٤٧٨	٠,٩ = ١٠٠٠ × ٠,٠٠٠٩

ڕێنوێنی چۆن شێواز بەکاردەهێنیت بۆ دانانی فاریزە لە ئەنجامی لێکدان لە نموونەی أ.

ساغبکەوە

١ بڕوانە شێوازی فاریزەکان لە ئەنجامی لێکدان لە نموونەکانی أ و ب و ج.

ڕێسایەك بنووسە بۆ دانانی فاریزە بەخێرایی لە وەڵامەکەتدا.

ئەژمێرکردنی هزری بەکاربهێنە و تەواویبکە.

٢
١ × ٠,٣ = ٠,٣
١٠ × ٠,٣ = ٣
١٠٠ × ٠,٣ = ■
١ ٠٠٠ × ٠,٣ = ■

٣
١ × ٢,٨٤٥ = ٢,٨٤٥
١٠ × ٢,٨٤٥ = ٢٨,٤٥
١٠٠ × ٢,٨٤٥ = ■
١ ٠٠٠ × ٢,٨٤٥ = ■

٤
١ × ٠,٣٤٥٩ = ٠,٣٤٥٩
١٠ × ٠,٣٤٥٩ = ■
١٠٠ × ٠,٣٤٥٩ = ٣٤,٥٩
١ ٠٠٠ × ٠,٣٤٥٩ = ٣٤٥,٩

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

ئەژمێرکردنی هزری بەکاربهێنە، تەواویبکە.

٥
١ × ٠,٠٠٥ = ٠,٠٠٥
١٠ × ٠,٠٠٥ = ■
١٠٠ × ٠,٠٠٥ = ٠,٥
١ ٠٠٠ × ٠,٠٠٥ = ٥

٦
١ × ٠,٣٤٥٦ = ٠,٣٤٥٦
١٠ × ٠,٣٤٥٦ = ٣,٤٥٦
١٠٠ × ٠,٣٤٥٦ = ■
١ ٠٠٠ × ٠,٣٤٥٦ = ■

٧
١ × ٠,٤٥ = ٠,٤٥
١٠ × ٠,٤٥ = ■
١٠٠ × ٠,٤٥ = ■
١ ٠٠٠ × ٠,٤٥ = ■

هەر ژمارەیەك لە ١٠ و لە ١٠٠ و لە ١ ٠٠٠ بدە.

٨ ٠,٩ **٩** ٠,٥١ **١٠** ٠,٠٠٧ **١١** ٠,٠١٥

١٢ ٠,٢١٧٨ **١٣** ٠,٢٥ **١٤** ٤٥,٦٩ **١٥** ١,٠٦٠٨

بەهای س ئەژمێربکە

١٦ ١٠ × س = ٠,٠٩ **١٧** س × ٠,٠٨ = ٠,٨ **١٨** ١٠٠ × س = ٤,٥

١٩ ١,٥ × س = ١٥ **٢٠** س × ١٠٠ = ١,٩ **٢١** س × ١ ٠٠٠ = ٣,١

٢٢ نیوکیلۆگرام بریتیە لە ٠,٥ کیلۆگرام. بەهای ١٠٠ نیو کیلۆگرام، ١ ٠٠٠ نیوکیلۆگرام چەندە؟

٢٣ کرمە لیقە لە خولەکێکدا ٨ سم دەبڕێت. بۆ بڕینی ماوەی ٨م چەند خولەکی پێویستە؟

٢٤ **بنووسە** بۆچی ئەژمێرکردنی هزری لێکدانی ژمارەیەکی دەیی لە ١٠ و ١٠٠ و ١ ٠٠٠ ئاسان دەکات؟

٢٥ کاتێ ٦,٧ لە ١٠ ٠٠٠ دەدەیت فاریزەکە لە کوێ دادەنێیت؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٢٦ ١ ٤٥٦ × ٨ **٢٧** ٣٤٥ × ٢٣

> یان < یان = لەناو ● دابنێ.

٢٨ ٠,٨٩ ● ٠,٩٨ **٢٩** ٣,٩ ● ٣,٠٩

٣٠ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە — بەهای ن لەهاوکێشەکەدا ئەژمێربکە.

٢٨ + ٣٢ + ن = ٩٠

أ ن = ٢٠ ج ن = ٢٨

ب ن = ٣٠ د ن = ٣٢

وانەی
٤

نواندنی لێکدان

Multiply Representation

پێداچوونەوەی خێرا

١ ‎٠,٤ + ٠,٤

٢ ‎٠,٦ + ٠,٦

٣ ‎٠,٧ + ٠,٧

٤ ‎٠,٤ + ٠,٤ + ٠,٤

٥ ‎٠,١ + ٠,١ + ٠,١

فێربە

چۆلەکە (پاساری) بچووک چیا کۆمەڵەیەك چۆلەکەی بەزرنگەی بەخێوکرد. بارستاییان نزیکەی ٠,٢کگم بوو. ئەم کۆمەڵە ڕۆژانە پێویستیان بە نزیکەی نیوەی بارستایی خۆیان بە خواردن هەیە. چیا ڕۆژانە پێویستی بەچەند کگم خواردنە بۆ چۆلەکەکانی؟

نموونە

لێکبدە ٠,٢ × ٠,٥ ⟵ بیریکەوە: نیوە یەکسانە بە ٠,٥

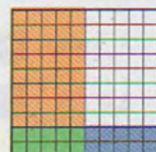
هەنگاوی ١

چوارگۆشەیەك بۆ ١٠ ئەستوونی یەکسان بەشبکە، ٥ لەو ئەستوونانە ڕەنگبکە بۆ نواندنی ٠,٥

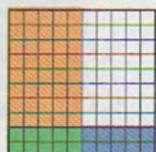
هەنگاوی ٢

چوارگۆشەکە بۆ ١٠ ڕیزی یەکسان ڕەنگبکە بۆ دروستکردنی ١٠٠ بەشی یەکسان. دوو ڕیز بە ڕەنگی جیاواز لە ڕەنگەکانی تر بۆ نواندنی ٠,٢ ڕەنگبکە.

هەنگاوی ٣

ئەو ڕووبەرەی کە ڕەنگەکان تیایدا دەچنە ناویەکەوە. ئەنجامی لێکدانی ٠,٢ × ٠,٥ دەنوێنێ.

کەواتە، ٠,٢ × ٠,٥ = ٠,١٠

کەواتە، کۆمەڵە چۆلەکە بەزرنگەکان هەر ڕۆژێ پێویستیان بە ٠,١ کگم خواردن هەیە، بۆئەوەی بژین.

چۆلەکەی بەزرنگە دەتوانێ بۆ دواوە بفڕێ. بە دەوری خۆیدا وەك هەلیکۆپتەر بسوڕێنەوە دەتوانێ باڵەکانی بە شێوەی ٨ بسوڕێنێ.

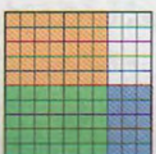
ڕێنوێنی ئەو پەیوەندییە چیە کە ئەنجامی لێکدانی دوو ژمارەی دەیی هەریەکەیان بچوکتر لە ١ بە دوو ژمارەکەوە دەبەستێت.

ساغبکەوە

١ ئایا ئەنجامی لێکدانی ٠,٢ × ٠,٤ بچووکترە لە ١ یان گەورەترە؟ وەڵامەکەت لێکبدەوە.

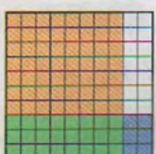
ڕستەی لێکدان لەهەر نموونەیەك تەواوبکە

٢

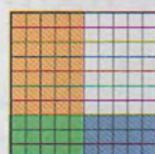
٠,٥ × ٠,٧ = س

٣

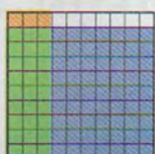
ك × ٠,٨ = ٠,٢٤

٤

٠,٣ × ٠,٥ = س

٥

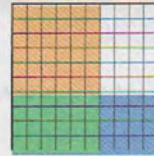

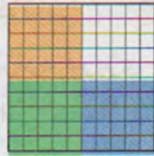
٠,٩ × ن = ٠,٢٧

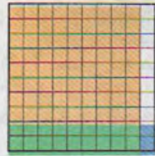
نموونەیەك پێكبهێنە و ئەنجامی لێكدان ئەژمێربكە.

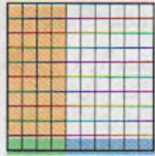
٦ ٠,٥ × ٠,٩ ٧ ٠,٧ × ٠,٤ ٨ ٠,٣ × ٠,٣ ٩ ٠,٤ × ٠,٨

ڕستەی لێكدان لەهەر نموونەیەك تەواوبكە.

١٠
٠,٤ × ٠,٦ = ن

١١
٠,٥ × ك = ٠,٢٥

١٢
س × ٠,٩ = ٠,١٨

١٣
٠,١ × ٠,٤ = ت

نموونەیەك پێكبهێنە و ئەنجامی لێكدان ئەژمێربكە.

١٤ ٠,٨ × ٠,٨ ١٥ ٠,٩ × ٠,١ ١٦ ٠,٢ × ٠,٦ ١٧ ٠,٣ × ٠,٨

لێكبدە.

١٨ ٠,٨ × ٠,٧ ١٩ ٠,٨ × ٠,٢ ٢٠ ٠,٦ × ٠,٩ ٢١ ٠,٧ × ٠,٦

٢٢ ٠,٦ × ٠,٥ ٢٣ ٠,٩ × ٠,٨ ٢٤ ٠,٤ × ٠,٥ ٢٥ ٠,٦ × ٠,٣

جەبر بەهای س لە پرسیارەكانی ٢٦ تا ٢٩ ئەژمێربكە.

٢٦ س × ٠,٢ = ٠,١٤ ٢٧ ٠,٦ × س = ٠,٤٨ ٢٨ ٠,٩ × س = ٠,٦٣ ٢٩ س × ٠,٧ = ٠,٣٥

٣٠ درێژترین بۆق، بۆقی فولیاتە، كاتێك قاچەكانی درێژ دەكات، درێژیەكەی دەبێتە ٠,٨م، درێژی دەبێتە ٠,٥ی ئەو درێژییە كاتێك قاچەكانی درێژنەكات درێژی ئەو بۆقە چەندە كاتێك قاچەكانی درێژنەكات؟

٣١ ڕەنێو دوو قوتووی هەڵگرت كە بارستایی هەر یەكەیان ١,٢٩٨ كگم بوو. ٥ قوتووی تریش كە بارستایی هەریەكەیان ٠,٣٤٩ كگم، ڕەنێو چەند كیلۆگرام زیاتر یان كەمتر لە ١٠ كگم هەڵدەگرێت؟

٣٢ هەڵە لەكوێیە؟ هەوراز ووتی ٠,١ × ٠,٦ = ٠,٦. هەڵەكەی دیاریبكە و نموونەیەك بكێشە.

٣٣ كوللە نزیكەی ٠,٨م بازدەدات و كێچ ٠,٥ی بازدانی كوللە بازدەدات. كێچ چەند بازدەدات؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیكردنەوە

بۆ نزیكترین ملیۆن نزیكبكەوە

٣٤ ٤ ٠٩٩ ٩٩٩ ٣٥ ١٦ ٣٩٩ ٩٩٩

ژمارەكان لە بچووكترینەوە بۆ گەورەترین ڕیزبكە.

٣٦ ٨٧ ٣١٤؛ ٨٧ ٤١٣؛ ٨١ ٣٤١

٣٧ ١٠٩ ٧٢١؛ ١٩٠ ٢٧١؛ ١٠٩ ٢٧١

٣٨ ئامادەبوون بۆ تاقیكردنەوە ژمارە سێ و بیست لەسەر شێوەی ژمارەی دەیی وشێوەی كەرت كامەیە؟

أ ٣,٢ ؛ $\frac{٣٢}{١٠}$ ج ٣,١٢ ؛ $\frac{٣١٢}{١٠٠}$

ب ٢,٣ ؛ $\frac{٢٣}{١٠}$ د ٣,٠٢ ؛ $\frac{٣٠٢}{١٠٠}$

پێداچوونەوەی خێرا

بۆ خانەی یەکان نزیکبکەوە.

1. ٣,٤
2. ٩٩,٢
3. ٠,٣٨
4. ٠,٦٨
5. ٥,٣

وانەی ٥

دانانی فاریزە

Place decimal point

فێربە

بچووکترین مەمکدار درێژی مشکە گرگنە لە لوتیەوە تا کۆتایی کلکی ٦,١ سم ە. مشکی ماڵ بە ٢,٩ جار لە مشکە گرگنە درێژترە. درێژی مشکی ماڵ چەندە؟ بۆ بڕیاردان لەسەر ئەوەی کە وەڵامەکە شیاوە. دەتوانی خەمڵاندن بەکاربهێنی بۆ دیاریکردنی شوێنی فاریزەکە لە ئەنجامی لێکدانی ژمارە دەییەکاندا.

نموونە ١ لێکبدە ٢,٩ × ٦,١

هەنگاوی ١

ئەنجامی لێکدان بخەمڵێنە هەر ژمارەیەك نزیکبکەوە.

٢,٩ × ٦,١
↓ ↓
٣ × ٦ = ١٨

هەنگاوی ٢

لێکبدە وەك ئەوەی کە فاریزەکە نەبێ.

```
   ٦,١
 × ٢,٩
 -----
   ٥٤٩
+ ١٢٢٠
 -----
  ١٧٦٩
```

هەنگاوی ٣

خەمڵاندن بۆ دانانی فاریزە لە ئەنجامی لێکداندا بەکاربهێنە

```
   ٦,١
 × ٢,٩
 -----
   ٥٤٩
+ ١٢٢٠
 -----
 ١٧,٦٩
```

لەبەر ئەوەی خەمڵاندن بریتیە لە ١٨، فاریزەکە دابنێ تا ژمارەی تەواوەکە لە ئەنجامی لێکدانەکە لە دوو ڕەنووس پێکهاتبێ.

کەواتە درێژی مشکی ماڵ ١٦,٤٧ سم.

مشکی گرگنە بچووکترین مەمکدارە لە جیهاندا، دەتوانێ لەناو کەوچکێکی چێشتدا بخەوێت، بارستاییەکەی یەکسانە بە بارستایی تۆپێکی سەرمێز

نموونەی زیاتر

أ لێکبدە ١١ × ٠,٤٨

١٠ × ٠,٥ = ٥ ⟵ بخەمڵێنە

```
   ٠,٤٨
  × ١١
 ------
    ٤٨
+  ٤٨٠
 ------
   ٥,٢٨
```

لەبەرئەوەی خەمڵاندنەکە ٥. فاریزەکە دابنێ تا ژمارە تەواوەکە لەئەنجامی لێکدانەکە لەیەك ڕەنووس پێکهاتبێ.

ب لێکبدە ٠,٧٥ × ١,٢٥

٠,٨ × ١ = ٠,٨ أو ٠,٨٠ ⟵ بخەمڵێنە

```
   ١,٢٥
 × ٠,٧٥
 ------
    ٦٢٥
+  ٨٧٥٠
 ------
 ٠,٩٣٧٥
```

لەبەرئەوەی خەمڵاندنەکە ٠,٨٠، فاریزەکە دابنێ تا ئەنجامی لێکدانەکە لە ١ بچووکتربێت.

ژماردنی خانە دەییەکان

دووبارە دەتوانیت فاریزەکە بەرچاو کردنی ئەم تێبینیە دابنێت. ژمارەی خانە دەییەکان لە کۆلکەکاندا پێویستە یەکسان بێت بە ژمارەیان لە ئەنجامی لێکداندا.

نموونە ٢ لێکبدە ٠,٧ × ٠,٢

هەنگاوی ١

لێکبدە وەك ئەوەی فاریزەکە نەبێ.

$$\begin{array}{r} ٠,٧ \\ \times ٠,٢ \\ \hline ١٤ \end{array}$$

هەنگاوی ٢

سەرجەمی خانە دەییەکان لە دوو ژمارەکە دیاریبکە. فاریزەکە دابنێ، دوای ئەوەی کە خانە دەییەکان دەژمێری، لەلای ڕاستی لە ئەنجامی لێکدانەوە دەستپێبکە.

٠,٧ ← خانەیەکی دەیی لەم کۆلکەیەدا هەیە
٠,٢ × ← خانەیەکی دەیی لەم کۆلکەیەدا هەیە
٠,١٤ ← ١ + ١ واتە دوو خانەی دەیی لە ئەنجامی لێکداندا دەبێت.

لێکبدە ٠,٧ × ٠,٢ = ٠,١٤

نموونەی زیاتر

ج

٢٣ ← خانەی دەیی لەم کۆلکەیەدا سفرە
٠,٠٤ × ← دوو خانەی دەیی لەم کۆلکەیە هەیە
٠,٩٢ ← ٠ + ٢ واتە دوو خانەی دەیی لە ئەنجامی لێکداندا دەبێت.

د

٧,٥٢ ← دوو خانەی دەیی لەم کۆلکەیەدا هەیە
٠,٢٣ × ← دوو خانەی دەیی لەم کۆلکەیەدا هەیە
٢٢٥٦
١٥٠٤٠ +
١,٧٢٩٦ ← ٢ + ٢ واتە ٤ خانەی دەیی لە ئەنجامی لێکداندا دەبێت.

لەبیرت نەچێ دەتوانی خەمڵاندن یان سەرجەمی ژمارەی خانە دەییەکان لە کۆلکەکاندا بەکاربهێنی بۆ دیارکردنی شوێنی فاریزکە لەئەنجامی لێکداندا.

▼مشکی ماڵ

ساغبکەوە

١ لە نموونەی د چۆن دڵنیا دەبیت کە وەڵامەکەت شیاوە.

باشترین خەمڵاندن هەڵبژێرە، أ یان ب دەوربدە.

٢ ٠,٦ × ٣٤   أ ٢٤   ب ٢,٤

٣ ٣,٩ × ٤,٢   أ ١٦   ب ١,٦

هەر ڕاهێنانێك كۆپی بكە. پاشان فاریزە لە ئەنجامی لێکداندا دابنێ.

٤ $\begin{array}{r} ٢٩ \\ \times ٠,٧ \\ \hline ٢٠٣ \end{array}$ ٥ $\begin{array}{r} ٢,٩٨ \\ \times ٠,٧ \\ \hline ٢٠٨٦ \end{array}$ ٦ $\begin{array}{r} ١,٨ \\ \times ٠,٢ \\ \hline ٣٦ \end{array}$ ٧ $\begin{array}{r} ٠,٣٧ \\ \times ٠,٦٤ \\ \hline ٢٣٦٨ \end{array}$

ئەنجامی لێکدان ئەژمێربکە.

٨ ٠,٧ × ٩   ٩ ١٢ × ٠,٢   ١٠ ٠,٦٤ × ٩٥   ١١ ٠,٥ × ١,٢٥

١٢ ٠,٤ × ٠,٩   ١٣ ٠,٦ × ٠,٣٧   ١٤ ١٨ × ٠,٢١١

باشترین خەملاندن هەڵبژێرە، أ یان ب دەوربدە.

١٥ ٠,٦ × ٢٢ — أ ١٢ — ب ١,٢

١٦ ٤,٨ × ٢,٣ — أ ١٠ — ب ١,٠

١٧ ٦ × ٠,٨٢ — أ ٠,٤٨ — ب ٤,٨

١٨ ٠,٥ × ٤٢ — أ ٢٠ — ب ٢,٠

هەر ڕاهێنانێك كۆپی بكە، پاشان فاریزەكە لە ئەنجامی لێكداندا دابنێ.

١٩	٢٠	٢١	٢٢
٣,٤	٠,٥٨	٥,٤٨	٢,٣٢
٥ ×	٢ ×	٠,٧٢٦ ×	٤,٦٨ ×
١٧٠	١١٦	٣٩٧ ٨٤٨	١٠٨ ٥٧٦

ئەنجامی لێكدان ئەژمێربكە. بخەمڵێنە بۆ ساغكردنەوە.

٢٣ ١٤ × ٠,٣	٢٤ ١٢٠٦ × ٠,٥	٢٥ ٤,٥ × ٦,٨	٢٦ ٣,٨ × ٧,٢٥
٢٧ ٢,٧ × ٥,١	٢٨ ٧,٢ × ١٢,٩٢	٢٩ ٠,٢١ × ١٩	٣٠ ٤,٦٢ × ٣٨,٨
٣١ ٠,٨ × ٠,٧	٣٢ ٣,١ × ٦,٩	٣٣ ٠,٩ × ٠,١٢	٣٤ ٨٢ × ٠,٣٢٥
٣٥ ٠,٤ × ٠,٦٨	٣٦ ٠,٩ × ٢,٣٦	٣٧ ٠,٩١٨ × ٠,٣	٣٨ ٠,٠٧ × ٩,٢
٣٩ ٠,٧٥ × ٠,٢٥	٤٠ ٠,٢٠١ × ٠,٨	٤١ ٥,٦ × ٢,٧	٤٢ ٦,٢ × ٤٣,٣
٤٣ ٠,٨ × ٢٤,٣٧	٤٤ ٣,٢ × ٠,٨٤٨١	٤٥ ٠,٤٢×٩,٧٤٨	٤٦ ٠,١٨١ × ٤٣٦,٣

٤٧ كام ئەنجامی لێكدان ٦ خانەی دەیی لەخۆ دەگرێت؟

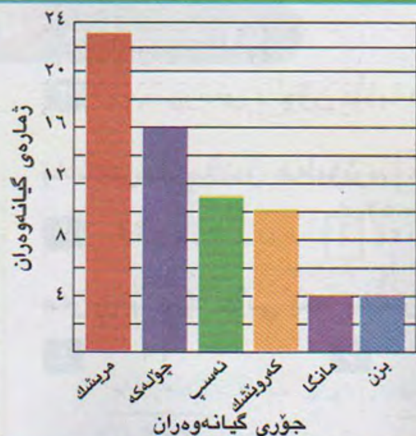
أ ٠,٠٤٥٦ × ٠,١٢ — ب ٠,٠٤٥٦ × ١,٢ — ج ٠,٠٤٥٦ × ١٢

٤٨ كام ئەنجامی لێكدان ٥ خانە دەیەكی لەخۆدەگرێت؟

أ ١,٠٧٨ × ٠,٢٨٣ — ب ١,٠٧٨ × ٢,٨٣ — ج ١,٠٧٨ × ٢٨,٣

٤٩ **بنووسە** چۆن خەملاندن بۆ دانانی فاریزە لە ئەنجامی لێكداندا بەكاردەهێنی. نموونەی لەسەر بێنەوە.

بەكارهێنانی پێدراوەكان وێنە ڕوونكردنەوەییەكە بۆ شیكاری پرسیاری ٥٠ تا ٥٣ بەكاربهێنە.

٥٠ ژمارەی چۆلەكە چەندی زیاترە لەژمارەی كەروێشك لەكێڵگەكەدا؟

٥١ ٠,٢٥ی ژمارەی كام گیانەوەر یەكسانە بە ژمارەی بزنەكان لە كێڵگەكەدا؟

٥٢ كام جۆر لە گیانەوەران كەمترین ژمارەیان هەیە لە كێڵگەكەدا؟

٥٣ ژمارەی مریشك چەندی زیاترە لە سەرجەمی ژمارەی مانگا و بزن لە كێڵگەكەدا؟

٥٤ ٤ قوتابی ٦ پاکەت قەڵەمیان بەیەکسانی بەسەر خۆیان دابەشکرد، هەر پاکەتەی هەمان ژمارەی قەڵەمی تێدابوو. هەر قوتابیەك ٦ قەلەمی بەرکەوت. ژمارەی قەڵەمەکان لە هەر پاکەتێکدا چەندبوو؟

٥٥ کێچ ماوەی ١٣٠ ئەوەندەی دریژی خۆی باز دەدات، ئەگەر درێژییەکەی ٠,١٦ سم بێت. ئەوا ماوەیە چەندە کە بازدەدات؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٥٦ ٧٩٨١ + ٦٩٠٩ + ٢٥٧٤

٥٧ ٨٧ + س = ١٤٧ شیکاربکە

٥٨ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە — ژمارەی دەیی هەشت بەش لە هەزار کامەیە.

أ ٧,٠٤٩٢ ج ٠,٠٠٨
ب ٧,٠٤٩٢ د ٠,٠٠٠٨

٥٩ هاوکێشە شیکاربکە. سیفەتی بەکارهاتوو بۆ ١٧ × س = ٠ دیاربکە

٦٠ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە — لە کام ژمارەدا بەهای ڕەنووسی ٤ بچووکترینیانە؟

أ ٧,٠٤٩٢ ج ٧,٤٩٠٢
ب ٧,٢٠٤٩ د ٧,٩٢٠٤

شیکاری پرسیارەکان دەروازەیەك لەسەر خوێندنەوە

Link Up to Reading

پوختەی بکە واتە هەمان زانیاری بە کورتکراوەیی بنووسیتەوە. بە مەرجێك زانیارییە زۆر گرنگەکان بەبیر بخەیتەوە. سازان ٥ ڕۆژ لەهەفتەیەکدا بەتێکڕای ٨ کاتژمێر لە هەر ڕۆژێکدا لەسەر کۆمپیوتەر کار دەکات. دەزانی کە ١٥٠ دینار بۆهەر (کیلۆوات کاتژمێر) (ك و ك) لە بری بەکارهێنانی کارەبا دەدات. سازان پێویستە چەند پارە بدات ئەگەر ٤ هەفتە لەسەر کۆمپیوتەر کاربکات؟

پوختەکە	شیکارەکە
بەکارهێنانی لەکاتژمێرێکدا	٠,١
ڕۆژانە ٨ کاتژمێر	٨ × ٠,١ = ٠,٨
٥ ڕۆژ لە هەفتەدا	٥ × ٠,٨ = ٤
٤ هەفتە	٤ × ٤ = ١٦
تێچوون لە ٤ هەفتەدا	١٦ × ١٥٠ = ٢٤٠٠٠

کەواتە، ٢٤ ٠٠٠ دینار دەدات.

کارەبای بەکارهاتوو لەکاتژمێرێکدا (ك. وات/ك)	
جۆر	**سەرفکردن**
کۆمپیوتەر	٠,١
گڵۆپی ئاسایی	٠,١
قژ ووشك کەرەوە	١,٥
تەلەفزیۆن	٠,٢
ساردکەرەوە	٠,٦٥
گیزەر	٤,٥

بەکارهێنانی پێدراوەکان خشتەکە بۆشیکاری پرسیاری ١، ٢ بەکاربێنە.

١ خێزانی سازان ڕۆژانە ٣ کاتژمێر گیزەر بەکاردەهێنن، لە هەفتەیەدا پارەی کارەباکەی چەندە؟ وەڵامەکەت بۆ نزیکترین دینار نزیکبکەوە.

٢ گلۆپی گازی ٠,٤ (ك و ك) لەهەر کاتژمێرێك بەکاردێنێت، تێچوونی گلۆپێکی ئاسایی چەند زیاتر لە گلۆپێکی گازی بۆ ماوەی ١٠ کاتژمێر.

وانەی ٦

سفر لە لێکداندا
Zeros in Multiplication

پێداچوونەوەی خێرا

١ ‏ ٠,٤ × ١

٢ ‏ ٠,٤ × ٢

٣ ‏ ٠,٤ × ١٠

٤ ‏ ٠,٤ × ٢٠

٥ ‏ ٠,٥ × ١٢٥

فێربە

هەندێجار لە ئەنجامی لێکداندا یان یەکێك لەکۆلکەکانی چەند سفرێك لەخۆدەگرێ.

مێروولە جۆرێك لە مێروولەی کارکەر هەیە زۆر زۆر بچووکە. بارستایی هەر مێروولەیەك لەوانە ٠,٠٠٤گرامە، ئەم مێروولەیە دەتوانێ ٥ ئەوەندی بارستایی خۆی هەڵبگرێ لە رۆیشتندا؟ بارستایی ئەوەی هەڵیدەگرێت چەند گرامە؟

٠,٠٠٤ ← لەبەرئەوەی لەم کۆلکەیەدا ٣ خانەی دەیی هەیە بۆیە پێویستی بە ٣ خانەی دەیی هەیە لە ئەنجامی لێکداندا.

٥ ×

٠,٠٢٠

سفرێك لە لای چەپی ئەنجامی لێکداندا بنووسە بۆ دانانی فاریزەکە.

کەواتە، مێروولەی کارکەر دەتوانێ ٠,٠٢٠ واتە ٠,٠٢گرام هەڵبگرێت.

نموونەکان

أ ‏ ١٨ × ٠,٠٠٣ لێکبدە	ب ‏ ٠,٠٧ × ٠,٠٩ لێکبدە	ج ‏ ٩,٢٧ × ٠,٠٠٢ لێکبدە
١٨ ٠,٠٠٣ × ٠,٠٥٤ ↑	٠,٠٧ ٠,٠٩ × ٠,٠٠٦٣ ↑↑	٩,٢٧ ٠,٠٠٢ × ٠,٠١٨٥٤ ↑
لەبەرئەوەی پێویستی بە ٣ خانەی دەیی لەئەنجامی لێکداندا هەیە سفر لەو خانەیەدا داینێ.	لەبەرئەوەی پێویستی بە ٤ خانەی دەیی لە ئەنجامی لێکداندا هەیە. سفر لەهەر یەکێك لەو دوو خانەیەدا دابنێ.	لەبەرئەوەی پێویستی بە ٥ خانەی دەیی لەئەنجامی لێکداندا هەیە. ٠ لەو خانەیەدا داینێ.

د ‏ دەتوانی ئامێری بژمێر بۆ لێکدانی ژمارە دەییەکان بەکاربهێنیت.

٠,٠٦ × ٠,٣٤ بدۆزەوە.

٦ ‏ ٠ ‏ ٠ ‏ ٠ ‏ x ‏ ٤ ‏ ٣ ‏ ٠ ‏ ٠ ‏ Enter =

٠,٠٦ × ٠,٣٤ =
٠,٠٢٠٤

• ئەنجامی لێکدانی بۆ نزیکترین بەش لەسەد لە نموونەی أ چەندە؟

لەبیرت نەچێ لەلای چەپی ئەنجامی لێکداندا پێویستیت بە سفری زیادە هەیە تا ژمارەی خانە دەییەکان یەکسان بێت بەژمارەی خانە دەییەکان لە کۆلکەکاندا.

ساغبكەوە

١ بڵێ، چ کاتێك سفرەکان لە ئەنجامی لێکداندا زیادەکەیت بۆ دانانی فاریزەکە.

لێکبدە.

٢ ٠,٠٠٣ × ٨ ٣ ٠,٤ × ٠,٠٤ ٤ ٩ × ٠,٠١٨ ٥ ٠,٠٠٠٦ × ٦

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

ئەنجامی لێکدان ئەژمێربکە.

٦ ٠,٠٠٧ × ٩ ٧ ٠,٠٢ × ٢ ٨ ٠,٠١٦ × ٠,٥ ٩ ٠,٠٣ × ٠,٨

١٠ ٠,٠٠٦ × ٩ ١١ ٠,٠٨ × ٠,٠٢ ١٢ ٠,٠٠٤ × ٢٤ ١٣ ٠,١٢ × ٠,٠٩

١٤ ٥٤,٠٧ × ٠,٠٤ ١٥ ٠,٠٠٧ × ٨ ١٦ ٠,٠٣٢ × ١٧ ١٧ ٠,٠١٤ × ٠,٠٦

ئەنجامی لێکدان ئەژمێربکە. بۆ نزیکترین بەش لەسەد نزیکبکەوە.

١٨ ٠,٠٨ × ٠,٨٩ ١٩ ٠,٠٥ × ٠,٩٥ ٢٠ ٠,٠٥ × ٣,٠٩ ٢١ ٠,٠٦ × ٥,٠٥

> یان < = لە شوێنی ● دابنێ.

٢٢ ٩ × ٠,٠٠٨ ● ٨ × ٠,٠٠٩ ٢٣ ٠,٠٢٥ × ٣ ● ٠,٠٢ × ٣,٠١

٢٤ **پرسیارێك بنووسە** ئەم پێدراوانە لەخۆ بگرێت. دووری نێوان ماڵی جوامێر و دەرمانخانەیەك ٠,٧٨کم. وە ماوەی نێوان دەرمانخانەکە و شوێنی کاری باوکی ١,٠٣ کم و نێوان ماڵەکەی و قوتابخانەکەی ٠,٣٦کم.

٢٥ دایکی ڕەوەز ٢٨ کگم زەردەلوی بۆ دروستکردنی مرەبا کڕی. دایکی ڕەوەز بارستایی زەردەلوەکەی جارانی ١,٠٧ کرد، بۆئەوەی بارستایی مرەباکە دوای کوڵاندن و شەکر تێکردن بزانێ. بارستایی ئەو مرەبایەی کە بەدەستی دەهێنێ چەندی لە ٥٠ کگم کەمترە؟

٢٦ مزگەوتێك ٣,٨کم لەماڵی سەرکۆوە دوورە، ئەو ماوەیەی سەرکۆ ڕۆژانە بۆ بەجێگەیاندنی نوێژی بەیانی و نوێژی ئێوارە دەیبڕێ چەندە؟

٢٧ **بنووسە** ئەو هەنگاوانەی کە بۆ لێکدانی ٠,٠٥ × ٠,٠٦ بەکاریدەهێنی بنووسە.

٢٨ **پرسیار چییە؟** چالاك دوو پاکەت چکلێتی کڕی بارستایی یەکەمیان ٣,٠٢ کگم و ئەویتریان ٠,٩٩ کگم. وەڵام ٤,٠١ کگم.

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٢٩ ٩ ١٢٦ ٥٤٣ − ٣ ٩٧٢ ٦٤٥

٣٠ ١٩ ٢٨٢ ٤٤٣ + ٧٢٣ ٤٥١

٣١ ٤٥٦ − ٣٠٩ ٣٢ ١,٢٥ × ١٣

٣٣ (ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە) ژمارە ٢,٢١٧٨ بۆخانەی ڕەنووسی شین نزیکبکەوە.

أ ٢ ب ٢,٢ ج ٢,٢٢ د ٢,٢١٨

وانەی
٧

کارامەییەکانی شیکاری پرسیارەکان

Problem Solving Skills: بڕیاردان
Taking Decision

تێبگە | پلاندابنێ | شیکاربکە | ساغبکەوە

پێداچوونەوەی خێرا

< یان > یان = لەشوێنی ● دابنێ.

1. ٣٦,٥٢ ● ٣٦,٢٥
2. ٤٩ ● ٥١
3. ٧,٨١ ● ٧,٨٤
4. ٠,٩٨ ● ٠,٨٩
5. ١,٥ × ٤ ● ١,٢٥ × ٦

دیاری ڕەنگا و ڕەنگ زێڕینگەرێك ملوانکە و بازنە بە بەکارهێنانی موورو لە شەش ڕەنگی جیاواز دروست دەکات. ئەگەر ویستت ملوانکەیەك بە دیاری بۆ خوشکت بکڕی و سێ جۆر ملوانکە لە دوکانەکەدا هەبێ هـ، ن، د. پێش ئەوەی بڕیاربدەی کام جۆریان بکڕیت پێویستە بیر لەچەند شتێك بکەیتەوە.

ژمارەی موورووەکان			
ڕەنگەکان	ملوانکە هـ	ملوانکە ن	ملوانکە د
سوور	٠	٤	٤
شین	١٢	٨	٨
سەوز	١٢	٦	٨
زەرد	١٢	١٠	١٢
پرتەقالی	٠	٤	١
وەنەوشەیی	١٢	٨	٨

درێژی موورووەکان	
ڕەنگ	درێژی (سم)
سوور	١,٢
شین	٠,٥
سەوز	٠,٧
زەرد	٠,٤
پرتەقالی	١,٣
وەنەوشەیی	٠,٦

زانیاریە هاتووەکان لە دوو خشتەکە بەکاربهێنە بۆ ئەوەی وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەیتەوە.

أ) درێژی مۆرووەکان لە هەریەکە لە ملوانکەکاندا چەندە؟ کامیان درێژترە ؟

ب) ئەگەر زانیت خوشکت پێکهاتەکانی ڕەنگی (سور، پرتەقاڵی، وەنەوشەیی)، کام ملوانکە هەڵدەبژێری؟

ج) ئەگەر زانیت خوشکت بە ژمارە تاکەکان گەشبینە کام ملوانکە هەڵدەبژێریت؟ وەڵامەکەت ڕوونبکەوە.

د) دوکاندارەکە هەر سەنتیمەترێك لە ملوانکەی هـ بە ١١٥٠ دینار و ملوانکەی ن بە ١٢٠٠ دینار و ملوانکەی د بە ١٢٥٠ دینار دەفرۆشێت ئەگەر بتەوێت گرانترین دیاری بکڕی کام ملوانکە هەڵدەبژێری، وەڵامەکەت ڕوونبکەوە.

باسبکە

- چەند لایەنی تر دەتوانی ڕەچاوی بکەیت پێش بڕیاردان لە کڕینی هەر ملوانکەیەك کە هەڵیدەبژێری. باسبکە.

لەبیرت نەچێ بەراورد لەنێوان ڕاستیەکان و پێدراوەکان بکە بۆئەوەی بڕیاربدەی.

راهێنان و شیکاری پرسیارەکان

پێدراوەکان بەکاربهێنە بۆ شیکاری پرسیاری ١ و ٢

١ ئەگەرویستت ١٢ بەستە تەلی دڕکاوی جووتانە و ١٠ بەستەش لە تەلی لوسی جووتانە بکڕیت لەکام دوکانی أ و ب ئەوەی دەتەوێ بیکڕی درێژترە؟

خەسڵەتی تەلەکان			
جۆری تەل	دوکانی أ	دوکانی ب	دوکانی ج
دڕکاوی	درێژی دوو بەستە ٠,٧٥ کم	درێژی یەك بەستە ٠,٣٣ کم	درێژی چوار بەستە ١,٤٠ کم
لوس	درێژی یەك بەستە ٠,٤٧ کم	درێژی سێ بەستە ١,٥٠ کم	درێژی یەك بەستە ٠,٥١ کم
دڕکاوی جووتانە	درێژی سێ بەستە ١,٨٩ کم	درێژی یەك بەستە ٠,٧٥ کم	درێژی دوو بەستە ١,٣٦ کم
لوسی جووتانە	درێژی یەك بەستە ٠,٨٩ کم	درێژی دوو بەستە ١,٨٠ کم	درێژی یەك بەستە ٠٩٢ کم

٢ ئەگەر ویستت ٤ بەستە تەلی دڕکاوی و ٣ بەستە تەلی لوس لە دوکانێك بکڕی، لەکام دوکان ئەوەی دەتەوێ بیکڕی کورتترە؟

أ دوکانی أ

ب دوکانی ب

ج دوکانی ج

د درێژیەکان لەهەرسێ دوکان وەکیەکن

٣ ٢م لە بەرامبەر کڕینی ١٠م لە دوکانی ج بەخۆڕایی وەردەگری. ٤ بەستە تەلی دڕکاویت لە دوکانی ج کڕی. چەند مەتر بەخۆڕایی وەردەگری؟

أ ١٨٤ م   ج ٥٤٤ م

ب ٢٨٠ م   د ٦٨٠ م

جێبەجێکردنە جیاوازەکان

٤ تێکڕای ژمارەی ئەو ئۆتۆمبیلانەی کە ڕۆژانە پردی ژاراوە لە قەڵادزێ دەبڕن ٤٥٠ ئۆتۆمبیلە، فریاد ووتی ژمارەی ئەو ئۆتۆمبیلانەی کە ساڵانە بەسەر ئەو پردەدا دەڕۆن ٢٥٠ ١٦٤ ئۆتۆمبیلە. بەڵام فەرمان ووتی ٧٥٠ ٤٢ ئۆتۆمبیلە کامیان وەڵامەکەیان شیاوە؟ ئەمە لێکبدەوە.

٥ **پرسیارێك بنووسە** پێویستیت بە بڕیاردانە پێدراوە هاتووەکانی ناو خشتەکەی سەرەوە بەکاربهێنە.

٦ وێنەی فودانەکان «میزڵدان» بەکاربهێنە. فودانەکانی هیوا و هێدی بەتەنیشت یەکەوەن فودانەی هاوار لەفودانەی هێدی گەورەترە. کێ فودانەی خەتداری هەیە؟

پێداچوونەوە
Review

یەکسانە equal
دەییەک tenth
بەشێک لەسەد hundredth
بەشێک لەهەزار thousandth
خەملاندن estimate
چەندجارە multiply
کۆلکە factor

دڵنیابوون لە زاراوەکان و چەمکەکان

دەربڕینی گونجاو لە لیستەکەدا هەڵبژێرە.

١ ٠,١ __؟__ دەنوێنێ.

٢ ٠,٠١ __؟__ دەنوێنێ.

٣ دەتوانی __؟__ بەکاربهێنی بۆ دیاریکردنی تاچەند وەڵامەکە شیاوە.

٤ __؟__ بریتییە لە ئەنجامی لێکدانی ژمارەیەکی دراو لە ژمارەیەکی سروشتی.

دڵنیابوون لە کارامەییەکان

هەر ژمارەیەک لە ١٠، لە ١٠٠، لە ١٠٠٠ بدە.

٥ ٠,٣   ٦ ٠,٦٤   ٧ ٠,٠٠٢   ٨ ٠,٠٢٢٥

هەر پرسیارێک کۆپی بکە. فاریزەی دەیی لەهەریەک لە ئەنجامی لێکداندا دابنێ.

٩ ١,٥ × ٠,٥ = ٢٥   ١٠ ١,٦ × ٣,٣٤ = ٥٣٤٤   ١١ ٠,١٥٢ × ٠,٧٨ = ١١٨٥٦

لێکبدە.

١٢ ٦ × ١٢٣٩   ١٣ ١٢٦٥ × ٨٨   ١٤ ٨٦٦٨٥ × ٧

لێکبدە. بخەمڵێنە بۆ ساغکردنەوە.

١٥ ٦,٥٠ × ٠,٨   ١٦ ٢,٨٥ × ٢٢   ١٧ ٤,١٥ × ٠,٦   ١٨ ٩,٨ × ٢,٣

١٩ ٠,٩٦ × ٥   ٢٠ ٧,٦٢ × ٠,٠٨   ٢١ ٠,٩ × ٠,٠٩   ٢٢ ٣,٩٦ × ٢٨

دڵنیابوون لە شیکاری پرسیارەکان

٢٣ ئاکۆ دەڵێ ئەنجامی لێکدانی ٨٢٦٥٤٧ لە ٢٦٩ دەکاتە ٢٢٢٣٤١١٤٣ ئایا ئەم وەڵامە شیاوە؟ لێکیبدەوە.

٢٤ لازۆ دەڵێ ئەنجامی لێکدانی ٦٧٠٤ لە ٤٣ دەکاتە ٤٦٩٢٨. ئایا وەڵامەکە شیاوە؟ لێکیبدەوە.

٢٥ ئەنجامی لێکدانی ٦٠ لە ٩٠٠ سێ سفری تێدایە. لەئەنجامی لێکدانی ٦٠ لە ٩٠٠٠٠٠٠ چەند سفری تێدایە؟

٢٦ ڕاز ماوەی ٢٤,٦٥کم لە ڕۆژێکدا دەبڕێ لە ١٢ ڕۆژدا چەند کیلۆمەتر دەبڕێت؟

ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە
Standardized Test Prep

بەدوای ووشە گرنگەکاندا بگەڕێ
لە پرسیاری ١ خەملاندن ووشەیەکی گرنگە.
نزیککردنەوەی کۆلکەکان بۆ خەملاندن
دەگەینێت جگەلە وەلامێکی تەواو.

وەلامی ڕاست بۆ شیکاری پرسیاری ١ تا ٨ هەلبژێرە.

١ کام خەملاندن بۆ ٦٢٥ × ٢٩ شیاوترە؟

أ ١٨٠٠٠   ج ١٨٠٠
ب ١٨٥٠   د ١٢٠٠

٢ کام سیفەت بەکارهاتووە لە ١,٢٥ × ٠ = ٠

أ سیفەتی پێکەوەبەستن
ب سیفەتی سفر
ج سیفەتی ئالوگۆڕ
د سیفەتی بەشینەوە

٣ نووسین بە پیتی بۆ ژمارە ١,٢٩ کامەیە؟

أ سەد و بیست و نۆ
ب سەد و بیست و نۆ دەییەك
ج یەك و بیست و نۆ دەییەك
د یەك و بیست و نۆ بەش لەسەد

٤ ساکار ١٦ پاکەت مورووی کڕی هەر پاکەتێك ٢٥ مورووی تێدابوو ساکار چەند مورووی کریوە؟

أ ٤٠   ج ١٧٥
ب ١٥٠   د ٤٠٠

٥ محمد بە خێرایی ٩کم/ك دەڕوات. ماوەی پێشبڕکێکەی بە ٢,٩١ك بڕی، نزیککراوەی ماوەکەی کە بڕیویەتی بۆ نزیکترین دەیی چەندە؟

أ ٢,٦ کم   ج ٢٦,٢ کم
ب ٢٦ کم   د ٢٦١,٩ کم

٦ لە ئەنجامی لێکدانی ٠,٠٠٣ × ٠,٠٦ ژمارەی خانە دەییەکان کامایە؟ .

أ ٢   ب ٤   ج ٥   د تیایدا نیە

خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٧ تا ٨ بەکاربهێنە.

خێرایی مێرووەکان	
مێروو	خێرایی (م/چ)
هەنگ	٣,١٥
زەردەواڵە	٥,٨٨
شاهەنگ	٧,٨٣
مێش	٣,٩٦

٧ کام ڕیز کردن لە بچووکەوە بۆ گەورەیە.

أ ٣,١٥؛ ٣,٩٦؛ ٥,٨٨؛ ٧,٨٣
ب ٣,١٥؛ ٣,٩٦؛ ٧,٨٣؛ ٥,٨٨
ج ٧,٨٣؛ ٣,٩٦؛ ٥,٨٨؛ ٣,١٥
د ٧,٨٣؛ ٥,٨٨؛ ٣,٩٦؛ ٣,١٥

٨ زەردەواڵەیەك لە ٦ چرکەدا چەند مەتر دەبڕێ؟

أ ٤٦,٩٨ م   ج ٢٣,٧٦ م
ب ٣٥,٢٨ م   د ١٨,٩ م

ئەوەی دەیزانی بینووسە — Write What You Know

٩ هەنگێك و مێشێك لە خاڵێکەوە بۆ ماوەی ٢١ چرکە بەرەو ئاراستەیەك فڕین، یەکێکیان بە چەند پێش ئەوەی تریان دەکەوێت؟ ڕوونیبکەوە.

١٠ ڕوونبکەوە. چۆن ژمارەیەکی سروشتی لە ١٠٠٠٠ دەدەی، و ژمارەیەکی دەیی لە ١٠٠٠٠؟ بۆهەر یەکیان نموونەیەك بهێنەوە.

بەشی ٦

دابەشکردنی ژمارە سروشتییەکان

Divide the Natural Numbers

لەسەرەتایی مێژووەوە مورو بەکارهاتووە لە گۆڕینەوە و نەخش و جوانکاری.

پرسیارێك بۆ شیکار

خشتەکە ژمارەی مورووەکان لە پێوانەی جیاوازدا نیشان دەدات بۆ دروستکردنی بازنێك لە ٧ پارچەی یەکسان لە درێژیدا. بۆ هەر پێوانەیەك لە موروو، ژمارەی مورووەکان لەهەر پارچەیەك وە درێژی هەر پارچەیەك دیاریبکە.

ژمارەی مورووەکان لە بازنێکی ٧ پارچەییدا

پێوانەی مورووەکان	ژمارەی مورووەکان
٢ ملم	٩١
٣ ملم	٥٦
٤ ملم	٤٢
٦ ملم	٢٨
٨ ملم	٢١

زانیارییەکانت ساغبکەوە
Check what you know

ئەم لاپەڕەیە بەکار بێنە بۆ دڵنیا بوون لە
هەبوونی ئەم زانیارییانەی کەوا پێویستە بۆ ئەم بەشە

بەشکراو **dividend**
بەشدراو **divisor**
کۆڵکە **factor**
ئەنجامی دابەشکردن «بەرکەوت» **quotient**
ماوە **remainder**
پێچەوانە **inverse**
بەها ئەژمێریکە **calculate value**

زاراوەکان

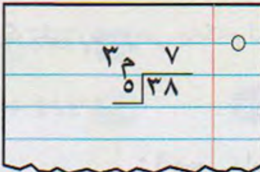
دەستەواژەی گونجاو لە لیستەکەدا هەڵبژێرە.

١ ئەو ژمارەی کەدابەشکراو بەسەریا دابەشدەکرێ پێی دەووترێت ___؟___ .

٢ کاتێك ___؟___ کە بڕی گۆڕاوەکە بە ژمارەیەك بگۆڕێتەوە و پاشان کردارەکە جێبەجێبکە.

٣ ___؟___ ئەو ژمارەیە کە لە کرداری دابەشکردندا دابەشیدەکەین.

٤ لەپرسیارەکەی لای چەپدا ___؟___ بریتییە لە ٧ و ___؟___ بریتییە لە ٣.

دابەشکردن بەسەر ژمارەیەکی یەك ڕەنووسی

دابەشبکە.

٥ ٣)٨٥ ٦ ٧)٩٣ ٧ ٢)٦١ ٨ ٦)٩٢ ٩ ٦)٢٩

١٠ ٧)٨٤ ١١ ٢)٥٨ ١٢ ٦)٤٤ ١٣ ٨)٩٧ ١٤ ٥)٥٢

١٥ ٢ ÷ ٣١٢ ١٦ ٥ ÷ ٤٥ ١٧ ٨ ÷ ٢٦٤ ١٨ ٧ ÷ ٨٩٧ ١٩ ٤ ÷ ٩٦٨٤

دابەشکردن بەسەر ١٠ دا

دابەشبکە.

٢٠ ١٠ ÷ ٦٧٠ ٢١ ١٠ ÷ ٤٠٠ ٢٢ ١٠ ÷ ٦٧٠٠ ٢٣ ١٠ ÷ ٧٠٠

٢٤ ١٠)٦٠ ٢٥ ١٠)٦٠٠ ٢٦ ١٠)٨٥٠ ٢٧ ١٠)٨٥٥٠

دڵنیابوون لە دابەشکردنەکە

دڵنیابوون لە دابەشکردن بە بەکارهێنانی لێکدان

٢٨ ٢)٤٦ = ٢٣ ٢٩ ٨)٩٣ = ١١ م٥ ٣٠ ٧)٨٧٤ = ١٢٤ م٦ ٣١ ٦)٣٧٢ = ٦٢

٣٢ ٧)٩١ = ١٣ ٣٣ ٨)٢٥٥ = ٣١ م٧ ٣٤ ٤)٧٥٤ = ١٨٨ م٢ ٣٥ ٥)٨٥ = ١٧

پێداچوونەوەی خێرا

1. ٧٠ × ٤
2. ٤٠٠ × ٢
3. ٩٠ × ٨
4. ٩٠ × ٦
5. ٣٠٠ × ٣

دابەشکردن بەسەر ژمارەیەکی یەك ڕەنووسی

Divide dy 1-digit number

گەشتیارە ئاسمانیەکان لە ماوەی ساڵەکانی ١٩٦٩ تا ١٩٧٢ دا ٣٨٢کگم بەرد و گڵیان لەسەر ڕووی مانگ هێنایەوە.

فێربە

لەسەر مانگ هێزی ڕاکێشانی مانگ بە ٦ جار لە هێزی ڕاکێشانی زەوی کەمترە. تەنێك لەسەر مانگ $\frac{1}{6}$ی کێشەکەیەتی لەسەر زەوی، ئەگەر بەردێك کێشەکەی لەسەر زەوی ١٠٢ نیوتن بێت. ئایا کێشەکەی لەسەر مانگ چەندە؟

ڕێگای یەکەم بۆ دیارکردنی ڕەنووسی یەکەم لە ئەنجامی دابەشکردندا خەمڵاندن بەکاربێنە. دابەشبکە ١٠٢÷٦

هەنگاوی ١

بخەمڵێنە

بیریکەوە

١٠ لەسەر ٦⟌٦٠ یان ٢٠ لەسەر ٦⟌١٢٠

٦⟌١٠٢ کەواتە، ڕەنووسی یەکەم لەخانەی دەیان دابنێ.

هەنگاوی ٢

١٠ دەیی دابەشبکە

دابەشبکە ٦⟌١٠ (١)

لێکبدە ٦ × ١

لێدەربکە ١٠ − ٦

بەراوردبکە ٤ < ٦

هەنگاوی ٣

٢ یەکان دابگرە

دابەشبکە ٦⟌٤٢

لێکبدە ٦ × ٧

لێدەربکە ٤٢ − ٤٢

بەراوردبکە ٠ < ٦

(١٧ ، ٦⟌١٠٢ ، ٦− ، ٤٢ ، ٤٢− ، ٠)

کەواتە کێشی بەردەکە لەسەر ڕووی مانگ دەکاتە ١٧ نیوتن

ڕێگای دووەم بەهای خانەیی بۆ دانانی ڕەنووسی یەکەم بەکاربهێنە. دابەشبکە ٨٩٣ ÷ ٩

هەنگاوی ١

بڕوانە سەدان

٩⟌٨٩٣ ، ٨ < ٩، کەواتە بڕوانە دەیان.

٩⟌٨٩٣ ، ٨٩ < ٩

٨٩ دەیی بەکاربهێنە ڕەنووسی یەکەم لە خانەی دەیان دابنێ

هەنگاوی ٢

٨٩ دەیی دابەشبکە

دابەشبکە (٩ ، ٩⟌٨٩٣)

لێکبدە (٨١−)

لێدەربکە (٨)

بەراوردبکە

هەنگاوی ٣

٣ یەکان دابگرە

٨٣ یەکی دابەشبکە

دابەشبکە (٩٩ ، ٩⟌٨٩٣)

لێکبدە (٨١−)

لێدەربکە (٨٣)

بەراوردبکە (٨١− ، ٢)

وەڵام ٩٩، ماوە ٢

ساغبکەوە √

ئەنجامی دابەشکردن لە بەشدراو بدە پاشان ماوەکەی بۆ زیادبکە.

$$99 \times 9 = 891$$
$$891 + 2 = 893$$

◄ ساغبکەوە

١ ڕوونیبکەرەوە چۆن دەتوانی بەبێ ئەنجامدانی کرداری دابەشکردن، دیاریبکەیت کە ئەنجامی دابەشکردن لە ٥٣٩ ÷ ٦ لەدوو یان سێ ڕەنووس پێکدێت.

خانەی ڕەنووسی یەکەم لە ئەنجامی دابەشکردنەکەدا دیاریبکە.

٢ ٩⟌١١٧ **٣** ٥⟌٢١٣ **٤** ٤⟌٤٧٢ **٥** ٦⟌٩١٧ **٦** ٩⟌٥٢٦

◄ ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

خانەی ڕەنووسی یەکەم لەئەنجامی دابەشکردنەکەدا دیاریبکە.

٧ ٨⟌٥٠٤ **٨** ٢⟌٧٢٤ **٩** ٤⟌١٨٣ **١٠** ٧⟌٨٥٧ **١١** ٦⟌١٧٦

دابەشبکە.

١٢ ٢⟌٤٠٨ **١٣** ٧⟌٤٨٩ **١٤** ٥⟌٥١٦ **١٥** ٤⟌٨٤٤ **١٦** ٨⟌٢٤٦

١٧ ٨⟌١١٣ **١٨** ٩⟌٩١٢ **١٩** ٣⟌٦٠٧ **٢٠** ٢⟌٥٢٦ **٢١** ٤⟌٢٢٣

٢٢ ٣٤٨ ÷ ٨ **٢٣** ٩٠٥ ÷ ٥ **٢٤** ١٢٤ ÷ ٦ **٢٥** ٤١٤ ÷ ٥ **٢٦** ٨٠٧ ÷ ٤

بەهای ن بدۆزەوە.

٢٧ ٣٥٧ ÷ ٣ = ن **٢٨** ن ÷ ٥ = ٣٥ م٤ **٢٩** ن ÷ ٧ = ٤٧ م٣ **٣٠** ٢٦٩ ÷ ن = ١٣٤ م١

بەکارهێنانی پێدراوەکان **خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٣١ و ٣٢ بەکاربێنە.**

٣١ تیمی گەشتێکی ئاسمانی کە پێکهاتووە لە ٧ گەشتیار، چەند ژەمێکی خواردن لەهەر جۆرێك بۆ هەر گەشتیارێك ئامادەکراوە؟ خشتەکە کۆپی بکە و تەواوی بکە.

٣٢ بارستایی خواردەمەنی ڕێگا پێدراو بۆهەر گەشتیارێکی تیمەکە دەگاتە ٣,٨ کیلۆ لە ڕۆژێکدا. جیاوازی نێوان بارستایی تیمێکی ٧ کەسی لە ٦ ڕۆژ و ٦ کەسی لە ٧ ڕۆژدا چەندە؟

ژەمە ئاسمانییەکان

جۆر	ژمارەی ژەمەکان	ژمارەی ژەمەکان بۆهەر یەکێك
شلەمەنی خەست کە ئاوی تێبکرێت.	٢٠٣	▒
خواردەمەنی نەکولاو	١٧٥	▒
خواردەمەنی خەست کە ئاوی تێبکرێت	٢٣٨	▒

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٣٣ ٦,٨ + ٠,٨

٣٤ ٦,١٦ − ٣,٤٧

٣٥ ژمارەیەك بۆ شێوازەکە زیادبکە:
٢٤، ٣٦، ٤٨، ٦٠، .... شێوازەکە باسبکە.

٣٦ ٤ × ن ئەژمێربکە کە ن = ١٦,٥

٣٧ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە — بخەمڵێنە، بەبێ ئەنجامدانی لێکدان، کام ئەنجامی لێکدان بچووکترینە.

أ ١٠ × ٠,٩ ب ١ × ٠,٩ ج ٠,١ × ٠,٩ د ٠,٠١ × ٠,٩

پێداچوونەوەی خێرا

1. ١٠ × ٤٣
2. ٩ × ٢٥
3. ٣٠ × ٢٠
4. ١٢ × ٥٠
5. ٨٠ × ٥٠

وانەی ٢

دابەشکردن بەسەر ژمارەیەکی دوو ڕەنووسی

Divide by 2 - Digit numbers

فێربە

کاتژمێر و نیوێك لە کاتژمێرێکدا کارگەیەکی دروستکردنی کاتژمێر لە وولاتی چین ٧٥٥ کاتژمێری لەماوەی ٢٣ ڕۆژدا دروستکرد، ناوەندی بەرهەم هێنان بۆ کاتژمێر لە ڕۆژێکدا چەندە؟

نموونە

دابەشبکە ٧٥٥ ÷ ٢٣ $\overline{٢٣)٧٥٥}$

هەنگاوی ١

بخەمڵێنە، بۆدانانی ڕەنووسی یەکەم لە ئەنجامی دابەشکردندا، بیربکەوە

٣٠ : ٢٥)٧٥٠ یان ٤٠ : ٢٠)٨٠٠

کەواتە، ڕەنووسی یەکەم لە خانەی دەیان دابنێ. ٢٣)٧٥٥

هەنگاوی ٢

٧٥ دەیی دابەشبکە

دابەشبکە ٢٣)٧٥

لێکبدە ٣ × ٢٣

لێدەربکە ٧٥ − ٦٩

بەراوردبکە ٦ > ٢٣

(٣ ، ٢٣)٧٥٥ ، − ٦٩ ، ٦)

هەنگاوی ٣

٥ یەکان دابگرە، ٦٥ یەکان دابەشبکە

دابەشبکە ٢٣)٦٥

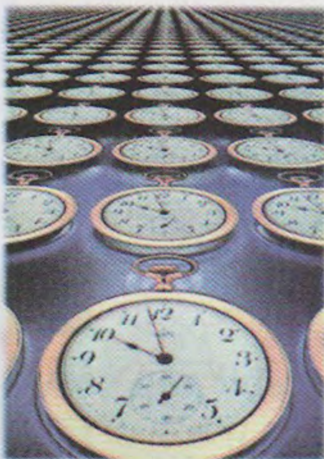
لێکبدە ٣ × ٢٣

لێدەربکە ٦٥ − ٤٦

بەراوردبکە ١٩ > ٢٣

(٣٢ ، ٢٣)٧٥٥ ، − ٦٩ ، ٦٥ ، − ٤٦ ، ١٩)

کەواتە، ناوەندە بەرهەم هێنانی کاتژمێرەکان لەنێوان ٣٢، ٣٣ کاتژمێرە لە ڕۆژێکدا.

- ڕوونیبکە چۆن لێکدان بەکاردێنی بۆساغکردنەوەی ٧٥٥ ÷ ٢٣= ٣٢ ماوە ١٩

لەبیرت نەچێ بۆ دابەشکردن بەسەر ژمارەیەکی دوو ڕەنووسی. یەکەمجار بخەمڵێنە بۆ دانانی ڕەنووسی یەکەم. پاشان هەنگاوەکانی دابەشکردن پەیڕەو بکە. دابەشبکە لێکبدە، لێدەربکە، بەراوردبکە. هەنگاوەکان دووبارە بکەوە تا ماوەکە دەبێتە سفر یان کەمتر لە بەشدراو.

نموونەی زیاتر

أ

دابەشبکە

```
       ٩٥
١٦ ⟌ ١ ٥٣٥
    - ١ ٤٤
      ٩٥
    - ٨٠
      ١٥
```

ساغبکەوە ✓

```
    ٩٥
  × ١٦
   ٥٧٠
   ٩٥٠
 ١ ٥٢٠
 + ١٥
✓ ١ ٥٣٥
```

ب

دابەشبکە

```
        ١ ٣٠٣
٢٤ ⟌ ٣١ ٢٩٤
    - ٢٤
      ٧٢
    - ٧٢
      ٠٩
    - ٠
      ٩٤
    - ٧٢
      ٢٢
```

ساغبکەوە ✓

```
    ١ ٣٠٣
    × ٢٤
    ٥ ٢١٢
 + ٢٦ ٠٦٠
   ٣١ ٢٧٢
   + ٢٢
✓ ٣١ ٢٩٤
```

• لە نموونەی ب، لە ئەنجامی دابەشکردنەکە سفرەکە چی دەگەیێنێ؟

شێوازەکان لە دابەشکردندا

ج

٨ ÷ ٢ = ٤ ⟵ ڕاستی بنەڕەتی

٨٠ ÷ ٢٠ = ٤

٨٠٠ ÷ ٢٠ = ٤٠

٨ ٠٠٠ ÷ ٢٠ = ٤٠٠

٨٠ ٠٠٠ ÷ ٢٠ = ٤ ٠٠٠

د

١٢ ÷ ٦ = ٢ ⟵ ڕاستی بنەڕەتی

١٢٠ ÷ ٦٠ = ٢

١ ٢٠٠ ÷ ٦٠ = ٢٠

١٢ ٠٠٠ ÷ ٦٠ = ٢٠٠

١٢٠ ٠٠٠ ÷ ٦٠ = ٢ ٠٠٠

هـ

٣٠ ÷ ٦ = ٥ ⟵ ڕاستی بنەڕەتی

٣٠٠ ÷ ٦٠ = ٥

٣ ٠٠٠ ÷ ٦٠ = ٥٠

٣٠ ٠٠٠ ÷ ٦٠ = ٥٠٠

٣٠٠ ٠٠٠ ÷ ٦٠ = ٥ ٠٠٠

لەبیرت نەچێ ڕاستیە بنەڕەتیەکان و شێوازەکان بۆ دابەشکردن بەسەر چەندجارەکانی ١٠ بەکاربهێنە.

ساغبکەوە

١ ڕوونبکەوە بۆچی خەمڵاندن بۆ دابەشکردن بەکاردەهێنێ؟

خانەی ڕەنووسی یەکەم لە ئەنجامی دابەشکردندا دیاریبکە.

٢ ٣٦ ⟌ ٢٠٩ **٣** ١٤ ⟌ ١ ٦٢٤ **٤** ٥٣ ⟌ ٢ ٣٦٩ **٥** ٤٧ ⟌ ٧ ٣٩٥

٦ ٨٩ ⟌ ٨ ٩٦٩ **٧** ٤٣ ⟌ ٢٠٥ **٨** ٣٨ ⟌ ٧ ٢٦٨ **٩** ٢٣ ⟌ ٢٤ ٦١٣

دابەشبکە بە لێکدان ساغیبکەوە.

١٠ ٨٣١ ÷ ٣٨ **١١** ٢ ٨١٦ ÷ ٥٦ **١٢** ٣ ٩٧٤ ÷ ٢٣ **١٣** ٦٩٤ ÷ ٨١

١٤ ٤٢ ⟌ ٣٦٥ **١٥** ٣٨ ⟌ ٤ ٠٣١ **١٦** ٧٤ ⟌ ٣ ٥٦٨ **١٧** ٥٤ ⟌ ٣٤ ٠٧٨

ئەژمێرکردنی هزری بۆ تەواوکردن بەکاربهێنە. ئەو ڕاستییە بنەڕەتیانەی بەکاریدەهێنیت بینووسە.

١٨
٣٢٠ ÷ ٤٠ = ٨
٣ ٢٠٠ ÷ ٤٠ = ٨٠
٣٢ ٠٠٠ ÷ ٤٠ = ■

١٩
٤٢٠ ÷ ٦٠ = ٧
٤ ٢٠٠ ÷ ٦٠ = ٧٠
٤٢ ٠٠٠ ÷ ٦٠ = ■

٢٠
٤٠٠ ÷ ٥٠ = ■
٤ ٠٠٠ ÷ ٥٠ = ٨٠
٤٠ ٠٠٠ ÷ ٥٠ = ٨٠٠

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

خانەی ڕەنووسی یەکەم لە ئەنجامی دابەشکردنەکەدا دیاریبکە.

٢١ ٤٧⟌٣١٠ ٢٢ ٢٥⟌٣ ٢٠٥ ٢٣ ٦٣⟌١ ٨٢٤ ٢٤ ٧١⟌٩ ٥٤٦

٢٥ ٤٢⟌٤٢ ٧٨٥ ٢٦ ٦٨⟌٥٤ ٣٣٠ ٢٧ ٢١⟌٤٥٨ ٢٨ ٣٤⟌٣ ٨٩٤

دابەشبکە: بە کرداری لێکدان ساغیبکەوە.

٢٩ ٤٩ ÷ ٩٤٢ ٣٠ ٧٨ ÷ ٥ ٦٩٠ ٣١ ٤٥ ÷ ٤٥٨ ٣٢ ١١ ÷ ١٠ ٦٧٥

٣٣ ٧٤ ÷ ٤ ٣٦٩ ٣٤ ٣٥ ÷ ١٢ ٣٦٢ ٣٥ ٤١ ÷ ٨ ١٤٩ ٣٦ ٦٢ ÷ ٣٠ ٣٦٢

ئەژمێرکردنی هزری بۆ تەواوکردن بەکاربهێنە. ئەو ڕاستیە بنەڕەتیەی بەکاریدەهێنیت بنووسە.

٣٧ ■ = ٣٠ ÷ ٩٠ ٣٨ ٢ = ٥٠ ÷ ١٠٠ ٣٩ ٥ = ٩٠ ÷ ٤٥٠

٣٠ = ٣٠ ÷ ٩٠٠ ٢٠ = ٥٠ ÷ ١ ٠٠٠ ■ = ٩٠ ÷ ٤ ٥٠٠

٣٠٠ = ٣٠ ÷ ٩ ٠٠٠ ■ = ٥٠ ÷ ١٠ ٠٠٠ ■ = ٩٠ ÷ ٤٥ ٠٠٠

هەر کردارێکی ساغکردنەوە بە پرسیاری دابەشکردنی گونجاو ببەستەوە.

٤٠ ساغبکەوە (٦٦ × ١٤) + ٦٠ = ٩٨٤	أ ٧ ٩٨٢ ÷ ٦٩ = ١١٥ ماوە ٤٧
٤١ ساغبکەوە (٨٢ × ١١٨) + ٧١ = ٩ ٧٤٧	ب ٩٨٤ ÷ ٦٦ = ١٤ ماوە ٦٠
٤٢ ساغبکەوە (٩١ × ٢١٢) + ٩ = ١٩ ٣٠١	ج ٩ ٧٤٧ ÷ ٨٢ = ١١٨ ماوە ٧١
٤٣ ساغبکەوە (٦٩ × ١١٥) + ٤٧ = ٧ ٩٨٢	د ١٩ ٣٠١ ÷ ٩١ = ٢١٢ ماوە ٩

جەبر

ژمارەی نادیار بدۆزەوە.

٤٤ ١ ٢٨٨ ÷ ٢٣ = ■٥ ٤٥ ٣ ٥٨٠ ÷ (■ × ١٠) = ٨٩ ب ٢٠

ڕاستیە بنەڕەتیەکان و شێوازەکان بۆ دۆزینەوەی بەهای ن بەکاربهێنە.

٤٦ ٩٠ ÷ ٣ = ن ٤٧ ١٦٠ ÷ ٤٠ = ن ٤٨ ٣٦ ٠٠٠ ÷ ٩٠ = ن ٤٩ ن ÷ ٨٠ = ٣٠

٥٠ **هەڵە لە کوێدایە؟** هەڵە لەو کاغەزەی لە وێنەکەدایە، ئایا لە شیکارەکەدایە یان لە ساغکردنەوە؟ لێکیبدەوە هەڵەکەش ڕاست بکەوە.

ساغبکەوە √	١٥
	١٨⟌٢٨٢
١٥	١٨ -
١٨ ×	١٠٢
١٢٠	٩٠ -
١٥٠ +	١٢
٢٧٠	
وەڵام ١٨ ماوە ١٢	

٥١ **هەڵە لەکوێدایە؟** جوتیار وتی ئەنجامی ٢٠٠ ٠٠٠ ÷ ٤٠ چوار سفری تێدایە، هەڵەی جوتیار دەربخە و وەڵامی ڕاست بنووسە.

٥٢ **مانای ژمارە** دوو ژمارە ئەنجامی دابەشکردنەکەیان ٧، و سەرجەمیان ٦٤. ئەو دوو ژمارەیە کامانەن؟

٥٣ **ڕێنوێنی** گەورەترین ماوە لەکاتی دابەشکردنی ژمارەیەك بەسەر ٤٥ دا کامەیە؟ ئەمە ڕوونبکەوە.

٥٤ نرخی بلیتی شانۆ ٩ هەزار دینار بۆ مامۆستایەك و ٦ هەزار دیناریش بۆ قوتابیەك. بەرپرسی قوتابخانە ١١ بلیتی بۆ مامۆستایان کڕی و بڕی ١٥٣ هەزار دیناری دا، ئایا لەو پارەیە چەند بلیتی بۆ قوتابیان کڕیوە؟

٥٥ ٢ کچ و ٤ کوڕ زەوییەکیان بۆ بەجێما کە ڕووبەرەکەی ١٦٢٥ ١مەتر چوارگۆشە بوو. بەشی هەر کچ و هەر کوڕێك چەندە؟ بۆ زانین میراتەکە بەپێی یاسای ئاینی ئیسلام دابەشدەکرێت.

٥٦ لەمانگی ڕەمەزاندا کوێخا ١٠٩٠ ١کیلۆگرام گەنمی بەسەر نەداراندا دابەشکرد. دوو لەوان هەریەکەیان ٥٠کیلۆگرام دانێ. ماوەکەی بەسەر ١١ نەداری تردا دابەشکرد هەریەکەیان چەندی بەرکەوتووە؟

بەکارهێنانی پێدراوەکان خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٥٧ تا ٥٩ بەکاربهێنە.

ئەنجامەکانی یانەی تۆپی باسکە		
تیپ	ژمارەی یاری	ژمارەی خاڵ
سیروان	١٢	٨١٦
ئاسۆ	١١	٧٢٠
سەنحاریب	٩	٦٢٥
ئاراس	٨	٤١٥

٥٧ ناوەندە ژمارەی خاڵەکان کە تیپی سیروان لەهەموو یاریەکاندا تۆماری کردووە بخەمڵێنە؟

٥٨ **پرسیای چییە؟** تیپی ئاراس ٢١٠ خاڵ کەمتری تۆمارکردووە.

٥٩ **ڕێنوێنی** کام لەم دوو تیپە، ئاسۆ یان سەنحاریب ناوەندی ژمارەی خاڵەکانی لە یاریەکدا گەورەترە؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

سیفەتی لێکدانی بەکارهاتوو لە پرسیارەکانی ٦٠ تا ٦٣ دیاربکە.

٦٠ ٢ × (٣ × ٥) = (٢ × ٣) × ٥

٦١ ٢ × ٧ = ٧ × ٢

٦٢ ٨ × ١ = ٨

٦٣ ٢ × ٠ = ٠

٦٤ لە ئەنجامی ئەم دابەشکردنە چەند سفر هەیە؟ ٧٢ ٠٠٠ ÷ ٩٠

أ سفر نیە

ب ٢ سفر

ج ٣ سفر

د ٤ سفر

شیکاری پرسیارەکان گۆشەی ڕووناکبیران

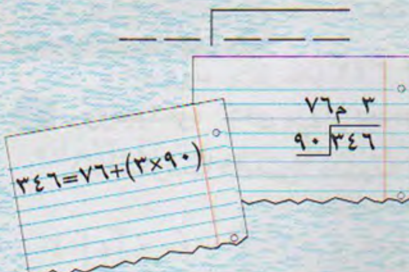

نزیککردنەوە

کەرەستەکان: کاغەز، قەلەم، دوو خشتەکی ڕەنووسکراو لە ٠ بۆ ٥ ، وە سێ خشتەکی ڕەنووسکراو لە ٤ بۆ ٩.

بۆئەوەی یاری بکەین !

- یاریزانێك خشتەکەکان هەڵدەدا وئەو ڕەنووسانەی دەستی دەکەوێ بەکاریان دێنێ بۆ نوسینی پرسیارێکی دابەشکردنی ژمارەیەکی سێ ڕەنووسی بەسەر ژمارەیەکی دوو ڕەنووسی.
- یاریزانی دووەم لەئەنجامی دابەشکردنەکە و ماوەکە خۆی دڵنیا دەکا. ئەگەر وەڵامەکە ڕاستبوو ئەوا ماوەکە تۆماردەکا، وەئەگەر هەڵەبوو ئەوا تۆماری ناکا.
- دوو یاریزانەکە یاریەکە تەواودەکەن و ڕۆڵەکانیان دەگۆڕنەوە و پرسیارەکانی دابەشکردن و تۆمارکردنی ماوە ڕاستەکە دەنووسنەوە. ئەو یاریزانەی زۆرترین ژمارەی وەڵامی ڕاستە سەرکەوتووە.

وانەی ٣

سفر لە دابەشکردندا

Zeros in Division

پێداچوونەوەی خێرا

١ ٣⟌٦٠

٢ ٢⟌٨٠

٣ ٤⟌٨٠

٤ ١٠⟌١٠٠

٥ ٩⟌٩٠

فێربە

چالاك ٤ دوکانی هەیە، ٤٣٢ کاتژمێری دیواری کڕی و بە یەکسانی بەسەر دوکانەکانیدا دابەشکرد ئایا چەند کاتژمێری لەهەر دوکانێکدا داناوە؟

نموونە

دابەشبکە ٤٣٢ ÷ ٤ ‏ ‏ ٤⟌٤٣٢

بخەمڵێنە ٤٤٠ ÷ ٤ = ١١٠

هەنگاوی ١

٤ سەدان دابەشبکە

بیربکەوە: دەتوانرێ ٤ سەدان دابەش ٤ بکرێت کەواتە ڕەنووسی یەکەم لە خانەی سەدان لە ئەنجامی دابەشکردن دابنێ.

```
   ١
٤⟌٤٣٢
 - ٤
   ٠
```

هەنگاوی ٢

دەیان دابگرە. ٣ دەیان دابەشبکە

بیربکەوە: لەبەرئەوەی ٤ > ٣

٠ لەئەنجامی دابەشکردن دابنێ.

```
   ١٠        دابەشبکە
٤⟌٤٣٢
 - ٤↓        لێکبدە
   ٠٣
 -  ٠        لێدەربکە
    ٣        بەراوردبکە ٣ < ٤
```

هەنگاوی ٣

یەکان دابگرە. ٣٢ یەکان دابەشبکە

بیربکەوە: ٤ × ن = ٣٢

```
   ١٠٨       دابەشبکە
٤⟌٤٣٢        لێکبدە
 - ٤↓        لێدەربکە
   ٠٣        بەراوردبکە ٠ < ٤
 -  ٠
    ٣٢
 -  ٣٢
     ٠
```

لەبەرئەوەی ١٠٨ نزیکە لەخەمڵاندنی ١١٠، وەڵامەکە شیاوە، کەواتە ١٠٨ کاتژمێری دیواری لە هەردوکانێکدا داناوە.

- ئەگەر نووسینی سفرت لە ئەنجامی دابەشکردنەکە لەبیربچێ وەڵامەکە چۆن دەبێ؟

لەبیرت نەچێ سفر لە ئەنجامی دابەشکردندا دابنێ ئەگەر بەشدراو گەورەتر بێت لە ڕەنووسی بەشکراو لەم هەنگاوەدا.

ساغبکەوە

١ ڕوونیبکەوە کەی بڕیار دەدەی سفر لە ئەنجامی دابەشکردندا دابنێی؟ نموونە بۆ ئەمە بهێنەوە.

دابەشبکە. بخەملێنە بۆ ساغکردنەوە

٢ ٥)٢٥٠ **٣** ٧)٧٣ **٤** ٤٠)٨٠١٠ **٥** ٣٧)٤ ٨٠١

راهێنان و شیکاری پرسیارەکان

دابەشبکە. بخەملێنە بۆ ساغکردنەوە.

٦ ٦)٦٢٤ **٧** ٥)٥٢٥ **٨** ٨)٢٥٥ **٩** ٣)٣٠٩

١٠ ١٧)٦٩٥ **١١** ٦٢)٦٣٥ **١٢** ٤٠)٨ ١٦٠ **١٣** ١٢)٩٠٨

١٤ ٤٣)٧٥٩ **١٥** ٧٣)٥ ٨٤١ **١٦** ٣٧)٣ ٣٦٣ **١٧** ٨٢)٨ ٩٢٧

١٨ ٢ ÷ ٦١ **١٩** ٩ ÷ ٥٢٨ **٢٠** ٨ ÷ ٧٤٤ **٢١** ٣ ÷ ٦٠٦

٢٢ ٤٠ ÷ ١ ٢٢٠ **٢٣** ٥٠ ÷ ٥ ٠٤٦ **٢٤** ٨١ ÷ ٨ ٢٤١ **٢٥** ٦٣ ÷ ٦ ٣١٥

جەبر بەهای ن ئەژمێربکە.

٢٦ ٣٠٥ ÷ ٥ = ن **٢٧** ن ÷ ٨ = ١١٠ م٧ **٢٨** ن ÷ ٧ = ١٠١ م٣ **٢٩** ٢٠٩ ÷ ن = ١٠٤ م١

جەبر هەموو خشتەکە تەواوبکە، و ڕیسای دابەشکردنەکە بنووسە.

٣٠

ناوەوە، ن	٤٩	١٠٧	٢٣٩	٥٦٤
دەرەوە	٧	١٥ماوە ٢	■	■

٣١

ناوەوە، ن	٨٣	■	٤٠٤	٤١٢
دەرەوە	٢٠ماوە٣	٢٤ ماوە٣	١٠١	■

٣٢ بۆ دورینی دەستەسڕێك، پارچەیەك قوماش درێژیەکەی ٢٥سم بێت بەشدەکات ژمارەی دەستەسڕەکان کە بتوانرێ لە پارچە قوماشێك درێژیەکەی ٥م بێت بدروێ چەندە؟

٣٣ وەزارەتی کشتوکاڵی هەرێمی کوردستان ٢ ٥٣٥ نەمام سێوی بەیەکسانی بەسەر ١٥ گوندا دابەشکرد. هەر گوندەی چەند نەمامی بەرکەوتووە؟

٣٤ ڕێنوێنی ئایا ٠ لە ئەنجامی دابەشکردنی ٨٨٤ ÷ ٤ دا هەیە؟ چۆن دەزانی بەبێ ئەوەی دابەشکردن بکەی؟

٣٥ خێرخوازیك ٣ ٥٣٦ ٠٠٠ دیناری بەیەکسانی بە خشیە سەر ١٧ خێزانی هەژار. هەر خێزانێك چەندی بەرکەوتووە؟

٣٦ هەڵە لەکوێدایە؟ ئاریان ووتی ٦ ÷ ٦ دەکاتە ١. کەواتە ٦٠٦ ÷ ٦ = ١١. هەڵەکە دیار بکە و ڕاستەکە بنووسە.

٣٧ باوکی شانۆ ١٢ کورسی کڕی، ٢٠٠ هەزار دیناری دایە بازرگانەکە ٨٠ هەزار دیناری بۆ گێڕایەوە، نرخی یەك کورسی چەندە؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٣٨ ١٠٠ − ٤٧

٣٩ ٥٠٠ − ١٧٦

٤٠ ٢ ٠٠٠ − ٧٨٦

٤١ ژمارە ٢٤٦,٩٧٥ بەدرێژی بنووسە.

٤٢ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە ژمارەیەکی دەیی هاوتا بۆژمارە ٠,٠٤ هەڵبژێرە.

أ ٤,٠ ب ٠,٤ ج ٠,٠٤٠ د ٠,٠٠٤

وانەی ٤

ڕاهێنان لەسەر دابەشکردن
Practice on Division

پێداچوونەوەی خێرا

1. ٤ + ٣٤٥
2. ١١ + ٧٨١
3. ٩ + ٦٢٨
4. ٣٨ + ٦ ٧٦٠
5. ١٢ + ١ ٢٣٢

قامیشی حەیزەران بە ژەمێکی سەرەکی لە خواردنی ورچی پاندا دادەنرێت، ورچی پاندا ڕۆژانە زیاتر لە ١٨ کیلۆ لە قامیشی تەڕ دەخوات.

فێربە

چەند دەتوانی بخۆ ورچی پاندا لە ساڵێکدا ٦٢٠ ٤ کیلۆ قامیشی حەیزەران و گەڵاکانی دەخوات ناوەندەی خواردنەکەی لە مانگێکدا چەندە؟

نموونە

دابەشبکە ٦٢٠ ٤ ÷ ١٢   ١٢⟌٤ ٦٢٠

هەنگاوی ١

بخەملێنە

بیربکەوە

```
     ٤٠٠
١٢⟌٤ ٨٠٠

     ■
١٢⟌٤ ٦٢٠
```

کەواتە، ڕەنووسی یەکەم لە خانەی سەدان دابنێ.

هەنگاوی ٢

٤٦ سەد دابەشبکە. خەمڵاندنی یەکەم بەکابهێنە.

```
       ٣
١٢⟌٤ ٦٢٠
   ٣٦ -
   ١٠
```

هەنگاوی ٣

٢ دەیان دابگرە. ١٠٢ دەیان دابەشبکە.

```
       ٣٨
١٢⟌٤ ٦٢٠
   ٣٦ -
   ١٠٢
    ٩٦ -
     ٦
```

هەنگاوی ٤

سفر یەکان دابگرە، ٦٠ یەکی دابەشبکە.

```
      ٣٨٥
١٢⟌٤ ٦٢٠
   ٣٦ -
   ١٠٢
    ٩٦ -
     ٦٠
     ٦٠ -
      ٠
```

وەڵام ٣٨٥

کەواتە ورچی پاندا مانگانە ٣٨٥ کگم لە قامیشی حەیزەران و گەڵاکانی دەخوات.

نموونەی زیاتر

أ

```
     ٢٤
٣٥⟌٨٤٣
   ٧٠ -
   ١٤٣
   ١٤٠ -
     ٣
```

وەڵام ٢٤ ماوە ٣

ساغبکەوە √

```
   ٢٤
   ٣٥ ×
  ١٢٠
  ٧٢٠ +
  ٨٤٠
    ٣ +
√ ٨٤٣
```

ب

```
      ٦١
٤٢⟌٢٥٧٩
   ٢٥٢ -
    ٥٩
    ٤٢ -
    ١٧
```

وەڵام ٦١ ماوە ١٧

ساغبکەوە √

```
    ٦١
    ٤٢ ×
   ١٢٢
 ٢٤٤٠ +
 ٢٥٦٢
   ١٧ +
√ ٢٥٧٩
```

دەتوانیت ئامێری بژمێر بۆ جێبەجێکردنی دابەشکردنەکە بەکاربهێنیت؟

٩ ‏٧ ‏٥ ‏٢ ‏Inter ÷ ‏٢ ‏٤ ‏Enter =

= ٤٢ ÷ ٢٥٧٩

٦١ م ١٧

ساغبکەوە

1 **ڕێنوێنی** ڕوونیبکەوە چۆن ژمارەیەکی ٤ ڕەنووسی بەسەر ژمارەیەکی ٣ ڕەنووسی دابەشدەکەی؟

دابەشبکە و ساغبکەوە

٢ ‎١٥ ÷ ٨٥١	٣ ‎١٤ ÷ ٩٣	٤ ‎٤٨ ÷ ١ ٢٤٢
٥ ‎٤٢⟌٢٣ ٨٩٨	٦ ‎٦١⟌٣٦ ١٨٢	٧ ‎٢٩⟌١ ٠٧٣

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

دابەشبکە

٨ ‎٦٥ ÷ ٤٠٢	٩ ‎١٩ ÷ ٤ ١٦١	١٠ ‎٣٧ ÷ ٤ ٥٩١	١١ ‎٢٣ ÷ ٨٩
١٢ ‎٧١⟌٧ ١٧١	١٣ ‎٣٣⟌١ ٨٧٧	١٤ ‎٥١⟌٤ ٠٩٥	١٥ ‎٩٢⟌٤٦ ٢٣٥
١٦ ‎٩١⟌٥ ٣٩٦	١٧ ‎٦٩⟌٢ ١٠٩	١٨ ‎٤٨⟌٢٤ ٩١٦	١٩ ‎٤٢⟌٢٣ ٩١١
٢٠ ‎٢٥⟌٤٢٤ ٨٦٧	٢١ ‎٣٢⟌٣٠٦ ٤٥٢	٢٢ ‎٤١⟌٨ ٢٦٩ ٠٧٩	٢٣ ‎٣٧⟌٦ ٣١٣ ٦٤٢

جەبر ژمارەی نادیار لە پرسیارەکانی ٢٤ تا ٢٩ دیاریکە.

٢٤ ‎١٨ = ٢٣ ÷ ٤ ■ ٤	٢٥ ‎١٥ = ■١ ÷ ١ ٠٦٥	٢٦ ‎٧٨ = ٩٩ ÷ ٧ ■ ٢٢
٢٧ ‎١٥■ = ٧٦ ÷ ١٢ ٠٨٤	٢٨ ‎١■ = ٩٠ ÷ (١٨ − ١ ١٨٨)	٢٩ ‎٦٢ = (١٥ × ■) ÷ ١ ٨٦٠

٣٠ لە ڕۆژی جیهانی بۆ پاراستنی گیانداران ٣١ ٠٠٠ کەس سەردانی سایتێکی ئەنتەرنێتیان کرد تایبەت بوو بە ورچی پاندا، ناوەندەی ژمارەی میوانەکانی ئەم سایتە لە کاتژمێرێکدا چەندە؟

٣١ **مانای ژمارە** بچووکترین ژمارەی چوار ڕەنووسی کامەیە دابەشی ژمارە ٢٠ بکرێت و ماوەکەی ٥ بمێنێتەوە.

٣٢ ورچی پاندا لە ساڵێکدا نزیکە ٥ ١١٠ کاتژمێر چالاکە. هەر جارێك ماوەی پشوودانی لەنێوان ٢ تا ٤ کاتژمێرە. ورچی پاندا چەند کاتژمێر لە ڕۆژێکدا چالاکە؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

سیفەتی کۆکردنەوە لەپرسیاری ٣٣، ٣٤ دیاریکە

٣٣ ‎١٠ + ٧ = ٧ + ١٠

٣٤ ‎(٤ + ٢) + ٣ = ٤ + (٢ + ٣)

٣٥ ‎١٦,٠٩ − ٢٤,١٨   ٣٦ ‎٧,٤٨ + ١٦,٨٢

٣٧ بارستایی سەلکێك پەنیر ٢,٧٥ کگم چێشتخانەیەك ١٨ سەلك پەنیری کڕی، بارستایی گشتی سەلکەکان چەندیان لە ٥٠ کگم کەمترە؟

أ ٠,٠٣ کگم   ج ٠,٦٠ کگم

ب ٠,٥٠ کگم   د ١,٥٠ کگم

پێداچوونەوەی خێرا

١	٢٩ ÷ ٨	٢	٣٩ ÷ ٩
٣	٦٠ ÷ ٧	٤	٢٢ ÷ ٥
٥	٢٥ ÷ ٦		

کارامەییەکانی شیکاری پرسیارەکان

لێکدانەوەی ماوە

Problem Solving Skills

Explanation the Remainder

تێبگە ‹ پلاندانی ‹ شیکاربکە ‹ ساغبکەوە

دیاربکە ماوە چۆن بۆ شیکاری پرسیارە هاتووەکانی خوارەوە بەکار هاتووە. پرسیارەکە دیاریدەکا کەی دەتوانی ماوەکە فەرامۆش بکەی و ئەنجامی دابەشکردنەکە بۆ ئەو ژمارەیەی کەڕاستەوخۆ لەدوایەوە دێ نزیکبکەیتەوە، و کەی ماوە وەك بەشێك لە وەڵامەکە بەکاردێ.

لەبیرت نەچێ کاتێك پرسیارێکی دابەشکردن شیکاردەکەی ئەوا مانای ماوەکە پەیوەندی دەبێ بەوەی پرسیارەکە لەخۆی گرتووە.

نموونە

أ ١ ٨٥٣ دێدەوان لە ئاهەنگی کۆتایی دێدەوانی بەشداربوون، هەر شەش کەسێك بەدەوری مێزێکدا دانیشتن. دەبێ ڕێکخەری ئاهەنگەکە چەند مێز ئامادەبکا بۆئەوەی گشت بەشداربوان لەدەوری دابنیشن.

```
     ٣٠٨
 ٦ ) ١٨٥٣
     ١٨   -
     ٠٥
      ٠   -
     ٥٣
     ٤٨  -
      ٥
```

لەبەرئەوەی ٣٠٨ مێز بەشی هەموو بەشداربوان ناکات. بۆیە پێویستە ڕێکخەری ئاهەنگەکە ٣٠٩ مێز ئامادەبکا.

ب ڕۆشنا ١٣١ گوڵی هەیە. ئایا دەتوانی چەند چەپکی شەش گوڵی ئامادە بکات.

```
     ٢١
 ٦ ) ١٣١
     ١٢  -
     ١١
      ٦-
      ٥   ماوە ٥
```

دەتوانی ٢١ چەپك ئامادەبکات. چونکە ٥ گوڵە ماوەکەی بەشی چەپکێکی تر ناکات.

ج سەرۆکی تیمی دێدەوانی پەتێکی بەکارهێنا کە درێژیەکەی ١٤٥سم بۆ نیشاندانی ڕێگەی دروستکردنی گرێدان پەتەکەی کرد بە ٤ بەشی یەکسانەوە درێژی هەر بەشێك چەندە؟

```
     ٣٦
 ٤ ) ١٤٥
     ١٢  -
     ٢٥
     ٢٤ -
      ١   ماوە ١
```

کەواتە درێژی هەر بەشێك لە پەتەکەی $\frac{1}{4}$ ٣٦سم.

باسبکە

- ڕوونیبکەوە چۆن ماوەکە لە وەڵامی پرسیاری أ و ج بەکارهات؟
- ڕوونیبکەوە بۆچی ژمارەی کەرتی وەك ماوە شیاوە لە پرسیاری ج وە شیاو نیە لەهەردوو پرسیاری أ و ب ؟

◄ ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

شیکاریکە پاشان ماوەکە لێکبدەوە.

١ شاباز ١٧٠ کتێبی هەیە، ویستی بەیەکسانی بەسەر ٥ ڕەفەی کتێبخانەکەیدا دابەشبکا. زۆرترین ژمارەی کتێب لەسەر هەر ڕەفەیەك چەندە؟ چەند کتێب دەمێنێتەوە؟

٢ کۆمەڵێك لە ١٨ کچ فێری ڕێکخستنی گوڵەکان دەبن، ١٢٤ گوڵیان لایە. ئایا ژمارەی گوڵەکان بەشدەکەن بۆئەوەی هەر کچێك کۆمەڵەیەك لە ٧ گوڵ ڕێکبخات؟

بەکارهێنانی پێدراوەکان **خشتەکە بەکاربهێنە ئامێرێك بۆ دروستکردنی گەنمەشامی کەهەرجارێك ٨٠ پەرداخ گەنمەشامی دروستدەکات.**

کیسی گەنمەشامی (شامەدەری)	
پێوانە	پەرداخەکان لەهەرکیسێکدا
بچووك	٤ پەرداخ
گەورە	٦ پەرداخ

٣ ئاران لە هەر کردارێکی دروستکردنی گەنمە شامیدا دەتوانێ ١٣ کیسی گەورە پربکات. چۆن ماوەکەی لێکدایەوە؟

أ ماوەی نیە.

ب ماوەکەی فەرامۆش کردووە.

ج ماوەکەی نزیکردەوە.

د ماوەکەی بەکارهێنا.

٤ هیران ٨ کیسی لەپێوانە گەورەکە فرۆشت ئایا ئەو گەنمەشامیەی ماوەتەوە٩ کیسی بچووك پڕدەکات؟ دەتوانێ چەند کیسی بچووك پڕبکات؟

أ نەخێر، ٨ کیس
ج بەڵێ، ١٠ کیس
ب نەخێر، ٣ کیس
د بەڵێ، ٨ کیس

جێبەجێکردنە جیاوازەکان

٥ ٢١٣ قوتابی لە چەند قوتابخانەیەك بۆ ڤیستیڤاڵی ساڵانە ناویان تۆمارکرد، زۆرترین ژمارەی قوتابیان لەگەڵ هەر مامۆستایەك ٩یە. کەمترین ژمارەی مامۆستایانی پێویست چەندە؟

٦ کارمەند ٢٨٨ وێنەی هەیە، ئەلبومێکی ٥٠ پەڕەیی کڕی. لە هەر پەڕەیەکی شوێنی ٦ وێنە دەبێتەوە. ئایا کارمەند دەتوانێ هەموو وێنەکان لەناو ئەلبومەکەدا دابنێ؟ وەڵامەکەت ڕوونبکەوە.

٧ ١٠٥ قوتابی دابەشکران بەسەر پاسەکانی قوتابخانەدا بۆ ڕۆیشتن بۆ گەشتی قوتابخانە. ئەگەر هەر پاسێك ٤٢ قوتابی بگرێت. ئایا دوو پاس بەشی گواستنەوەی قوتابیان دەکات.

٨ **شێوازەکان** خونچە ملوانکە دروستدەکات، ویستی ٦٠ مووروو بەکاربێنێ. شێوازێکی داهێنا کە بریتییە لە دانانی موورویەکی سور و یەکی شین و پاشان کەسك، ڕەنگی مووروی سی و یەکەمین چۆنە؟

٩ ماوەی نێوان ماڵی دەرباز و مزگەوت ١٢٤٧م کە دەکاتە ٤ ئەوەندی ماوەی نێوان ماڵ و قوتابخانەی. قوتابخانەکە چەند لە ماڵی دەربازەوە دوورە؟

١٠ **پرسیار بنووسە** دابەشکردن و لێکدانەوەی ماوە پێویستە بۆ وەڵامدانەوەی پرسیار. ڕوونیبکەوە چۆن ماوە بەشداری لە وەڵامدانەوەی پرسیار دەکا؟

پێداچوونەوە
Review

ماوە	remainder
سفر	zero
بەهایی خانەیی	place value
شێوازەکان	patterns
خەملاندن	estimate
چەندجارەکان	multiples

دڵنیابوون لە زاراوەکان و چەمکەکان

دەستەواژەی گونجاو لە لیستەکەدا هەڵبژێرە.

١ بۆ دڵنیابوون لە دابەشکردندا دەکرێت ــ؟ــ بەکاربێت.

٢ دەتوانیت ڕاستیە بنەڕەتیەکان و ــ؟ــ بەکاربێنی بۆ دابەشکردن بەسەر چەندجارەکانی دە.

٣ ــ؟ــ بریتییە لە بەهای ماوە دوای ئەژمێرکردنی ئەنجامی دابەشکردن.

دڵنیابوون لە کارامەییەکان

ئەژمێری هزری بەکاربهێنە بۆ تەواوکردن.

٤
٤٩٠ ÷ ٧٠ = ٧
٤٩٠٠ ÷ ٧٠ = ٧٠
٤٩ ٠٠٠ ÷ ٧٠ = ■

٥
٦٤٠ ÷ ٨٠ = ٨
٦٤٠٠ ÷ ٨٠ = ■
٦٤ ٠٠٠ ÷ ٨٠ = ٨٠٠

٦
٨١٠ ÷ ٩٠ = ■
٨١٠٠ ÷ ٩٠ = ■
٨١ ٠٠٠ ÷ ٩٠ = ٩٠٠

دابەشبکە.

٧ ٩⟌٥٠٤   ٨ ٧⟌٤ ٣٠٨   ٩ ٨⟌٩٩٨   ١٠ ٦⟌١ ٢٤١

١١ ٤٥⟌٤ ٢٩٢   ١٢ ٢٣⟌٦٦ ٨٠٤   ١٣ ٢٧⟌٣٤٤   ١٤ ٧١⟌٦٨٥ ٢١٠

هەر هاوکێشەیەك شیکاربکە.

١٥ ٣٦٠ ÷ ن = ٧٢
ن = ٤یان ٥یان ٦

١٦ ك ÷ ٨ = ٤٣
ك = ٣٣٦ یان ٣٤٤

١٧ س ÷ ٣ = ٩٧
س = ٢٩١ یان ٢٩٤

١٨ ٥٠٤ ÷ ن = ٧٢
ن = ٧ یان ٨ یان ٩

١٩ ٩٦ ÷ س = ٨ شیکاربکە پاشان وەڵامەکەت ساغبکەوە.

٢٠ ن ÷ ٥ = ٧ شیکاربکە پاشان وەڵامەکەت ساغبکەوە.

دڵنیابوون لە شیکاری پرسیارەکان

شیکاربکە. ڕوونبکەوە چۆن ماوەکە لێکدەدەیەوە.

٢١ ١٢٣ قوتابی لەوانەی هونەردا ناویان تۆمارکرد. هەر پۆلێك تەنها جێگای ١١ قوتابی دەبێتەوە. کەمترین ژمارەی پۆلی پێویست چەندە؟

٢٢ هەرێم ٣٠٠ ئۆتۆمبیلی بچووکی هەیە، ویستی بیخاتە ناو ٧ کارتۆن کە هەریەکەیان ٤٢ ئۆتۆمبیل دەگرێت. ئایا ئەو کارتۆنانە بەشی هەموو ئۆتۆمبیلەکان دەکا؟ ڕوونبکەوە.

٢٣ هەژێر پارچە شیرینی بە پاکەت دەفرۆشی. هەر پاکەتەی ٦ پارچە دەگرێت. ٢٢٦ پارچە شیرینی هەبێ چەند پاکەت شیرینی دەفرۆشێت؟

٢٤ هاوڕێ پەتێکی ٦٠م کرد بە ٨ بەشی یەکسان. درێژی هەر بەشێك چەندە؟

ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە
Standardized Test Prep

ئاگاداربە! CAUTION!

ڕێگایەك بڕیاربدە

لە پرسیاری ٦، بۆ دیاریکردنی ژمارەی گوڵەکان بە ٥ چەپك دەستپێبکە. ڕستەیەکی ژمارەیی بنووسە دیاریبکات چەند دەفر پێویستە بۆ دابەشکردنی گوڵەکان، ئەگەر هەر دەفرێك تەنها ٣ گوڵ بگرێ، پاشان پرسیارەکە شیکاربکە.

وەڵامی گونجاو لە پرسیارەکانی ١ تا ٧ هەڵبژێرە. خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ١ تا ٣ بەکاربهێنە.

ئەو وڵاتانەی زۆرترین ژمارە هۆڵی سینەمایان هەیە	
وڵات	ژمارەی هۆڵەکان
هیندستان	٨ ٩٧٥
ولایەتە یەکگرتوەکان	٢٣ ٦٦٢
چین	٤ ٣٦٤
ئۆکرانیا	١٤ ٩٦٠

١ ئەگەر فلمێکی سینەمایی لەنیوەی سەرجەمی ژمارەی هۆڵەکانی ولایەتە یەکگرتووەکان و چین پیشاندرا، ژمارەی ئەو هۆڵانە چەندە؟

أ ١ ٤١٣ ج ١١ ٨٣١
ب ٢ ١٨٢ د ١٤ ٠١٣

٢ ژمارەی هۆڵەکان لە ولایەتە یەکگرتووەکان چەندی زیاترە لە ژمارەیان لە ئۆکرانیا؟

أ ٣٨ ٦٦٢ ج ١١ ٣٠٢
ب ١٨ ٧٠٢ د هیچیان نییە

٣ کام وڵات ئەگەر ژمارەی هۆڵەکانی بەسەر ٢ دابەشبکرێت ماوە دەمێنێتەوە؟

أ ولایەتە یەکگرتوەکان
ب چین
ج هیندستان
د ئۆکرانیا

٤ دەشنێ بازنەیەك لە ١٨ مورو دروست دەکات. ٧٢ مورووی هەیە، دەتوانێ چەند بازن دروست بکات؟

أ ٤ ج ٥٤
ب ٦ د ٩٠

٥ خانەی ڕەنووسی یەکەم لە ئەنجامی دابەشکردنی ٦٣٣ ÷ ٧٢ کامەیە؟

أ خانەی هەزاران ج خانەی دەیان
ب خانەی سەدان د خانەی یەکان

٦ چەند دەفرمان پێویستە بۆ دابەشکردنی ٥ چەپکە گوڵ. ئەگەر هەر چەپکێك ٦٥ گوڵی تیابێت، وە هەر دەفرێك ٣ گوڵ بگرێت؟

أ ٣٠٠ ج ١٠٨
ب ١٢٥ د ١٠٠

٧ ٨١٥ ÷ ٨

أ ١٠١ماوە ٧ ج ١٠٠ماوە ١٥
ب ١٠١ماوە ٥ د باس نەکراوە

ئەوەی دەیزانی بینووسە — Write What You Know

٨ تیپی قوتابخانە ١٢ یاری تۆپی پێی لە مانگی ئازاردا کرد و ١٦ یاریشی لە مانگی نیساندا. ٩ ٢٤٠ کەس ئامادەی بینینی دوو یارییەکە بوون، ناوەندەی ئامادەبوون لەهەر یاریەکدا چەندە؟

٩ لە قوتابخانەکەدا سێ پۆلی پێنجەم هەیە و لە هەر یەکەیاندا ٢٨ قوتابی تێدایە. قوتابیەکان دابەشکرانە سەر چەند کۆمەڵەیەکی ٩ قوتابیی جگە لە کۆمەڵەی کۆتایی، ژمارەی قوتابیانی کۆمەڵەی کۆتایی چەندە؟ وەڵامەکەت ڕونبکەوە

بەشی ٧

دابەشکردنی ژمارە دەییەکان

Dividing Decimals

لەبازاری سەوزە فرۆشەکان دەتوانی میوە وتەڕەی نوێ وخواردەمەنی تر بکڕی ودەتوانی چاوت بەو جوتیارانە بکەوێ کە بەرهەمەکانیان دەفرۆشن.

پرسیار بۆ شیکار سالار هەندێ میوەی ناو کیسەی کڕی بڕوانە خشتەکە و پاشان ناوەندی بارستایی هەر میوەیەك بخەملێنە؟

میوەی تازە		
میوەکە	بارستایی کیس (کگم)	ژمارەی دانەکانی هەرکیسێك
سێو	٠,٩٩	٥
پرتەقاڵ	١,٨٠	٦
شەمامەی زەرد	١,٤٩	٢
شەمامەی سەوز	٣,٠٠	٤

زانیارییەکانت ساغبکەوە
Check what you know

ئەم لاپەڕەیە بەکار بێنە بۆ دڵنیا بوون لە
هەبوونی ئەم زانیاریانەی کەوا پێویستە بۆ ئەم بەشە

زاراوەکان

ژمارە دەیەکییە هاوتاکان
equivalent decimals
بەشدراو divisor
بەشکراو dividend
ئەنجامی دابەشکردن
« بەرکەوت » quotient

دەستەواژەی گونجاو لەلیستەکەدا هەڵبژێرە.

١ ژمارە ٣ لە ٣٩٦ ÷ ٣ = ١٣٢ بریتییە لە ___؟___ .

٢ ژمارە ٦٥ لە ٦٥ ÷ ٥ = ١٣ بریتییە لە ___؟___ .

٣ ٠,٦، ٠,٦٠ نموونەن لەسەر ___؟___ .

لێکدان لە ١٠ و لە ١٠٠.

٤ ١٠ × ٧ — ١٠٠ × ٧

٥ ١٠ × ٦,٤ — ١٠٠ × ٦,٤

٦ ١٠ × ٠,٤ — ١٠٠ × ٠,٤

٧ ١٠ × ٠,٠٩ — ١٠٠ × ٠,٠٩

شێوازەکانی دابەشکردن

شێوازەکە تەواوبکە.

٨ ٧ = ٥٠ ÷ ٣٥٠ — ٧٠ = ٥٠ ÷ ٣ ٥٠٠ — س = ٥٠ ÷ ٣٥ ٠٠٠

٩ ٤ = ٨٠ ÷ ٣٢٠ — ٤٠ = ٨٠ ÷ س — ٤٠٠ = ٨٠ ÷ ٣٢ ٠٠٠

١٠ ٨ = ٥٠ ÷ ٤٠٠ — ٨٠ = س ÷ ٤ ٠٠٠ — ٨٠٠ = ٥٠ ÷ ٤٠ ٠٠٠

ئەنجامی دابەشکردن بدۆزەوە.

١١ ٢٠⟌٨٠   ١٢ ١٠⟌٦٠   ١٣ ٦٠⟌٤٢٠   ١٤ ٨٠⟌١٦٠

دابەشکردنی ژمارە دەییەکان بەسەر ژمارە سروشتییەکان

پرسیارەکە کۆپی بکە. فاریزەکە لەشوێنی گونجاوی ئەنجامی دابەشکردنەکە دابنێ.

١٥ ٣⟌١٠,٢٦ ئەنجام: ٣٤٢

١٦ ٥⟌٨١,٥ ئەنجام: ١٦٣

١٧ ٢٣⟌١٩٠,٩ ئەنجام: ٨٣

١٨ ٦٢⟌٢٧٩,٠ ئەنجام: ٤٥

ئەنجامی دابەشکردن بدۆزەوە.

١٩ ٦⟌٤,٣٨   ٢٠ ٨⟌٢٠,٦٤   ٢١ ٧⟌٦,٥٨   ٢٢ ٤⟌٩,٢

٢٣ ٥ ÷ ٢٦,٧٥   ٢٤ ٤ ÷ ٣,١٦   ٢٥ ٩ ÷ ١,٠٨   ٢٦ ٥ ÷ ٣١٥,٢٠

ژمارە دەییە هاوتاکان

دوو ژمارەی دەییەکی هاوتا بۆهەر ژمارەیەك بنووسە.

٢٧ ٠,٨   ٢٨ ٠,٢٥   ٢٩ ١,٣   ٣٠ ٢,٦٠

پێداچوونەوەی خێرا

١ $9\overline{)27}$

٢ $8\overline{)64}$ ٣ $8\overline{)72}$

٤ $7\overline{)56}$ ٥ $6\overline{)54}$

کەرەستەکان

نموونەی دەیی، قەلەم مقەست

وانەی ١

بەدەست

نواندنی دابەشکردن

Divide Representation

بدۆزەرەوە

دەتوانی نموونەیەك دروستبکەی بۆ دۆزینەوەی ئەنجامی دابەشکردنی ژمارەیەکی دەیی بەسەر ژمارەیەکی سروشتیدا.

چالاکی ١

ئەژمێربکە ١,٥ ÷ ٣ $3\overline{)1,5}$

هەنگاوی ١

١,٥ بەڕەنگی شێوەی دەییەکان بنوێنە.

هەنگاوی ٢

هەر شێوەیەك بۆ نواندنی دەیەکیەکان ببڕە.

هەنگاوی ٣

دەیەکیەکان بەیەکسانی بەسەر ٣ کۆمەڵە دابەشبکە، لەهەر کۆمەڵەیەکدا ٥ دەیەکی هەبێت.

هەنگاوی ٤

ڕستەی دابەشکردنە ژمارەییەکە تۆماربکە.

١,٥ ÷ ٣ = ٠,٥

کەواتە، ١,٥ ÷ ٣ = ٠,٥

چۆن دوو کۆمەڵەی یەکسان لەکرداری دابەشکردندا ١,٤ ÷ ٢ دەنوێنی؟

لەبیرت نەچێ بەکارهێنانی شێوەکان یارمەتی پێشبینی کرداری دابەشکردنی ژمارە دەییەکان دەدات.

ڕوونیبکەوە چۆن ئەم شێوازە ١٥٠ ÷ ٣ = ٥٠

بەکاردەهێنی بۆئەوەی نیشانی بدەی ١٥ ÷ ٣ = ٥

کە ئەنجامی دابەشکردنەکە ڕاستە ١,٥ ÷ ٣ = ▒

هەوڵبدە

نموونەیەك بهێنە بۆ ڕوونکردنەوەی دابەشکردن، ڕستەی ژمارەیی بۆئەم نموونەیە تۆماربکە.

أ ١,٤ ÷ ٢ ب ٠,٩ ÷ ٣

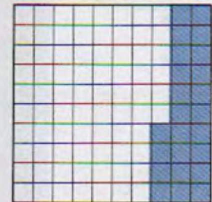
ج ٢,٥ ÷ ٥ د ١,٦ ÷ ٤

ببەستەوە

چالاكی ٢ دەتوانی نموونەی بەشەكان لەسەد بەكاربهێنیت بۆ دیاركردنی ٠,٢٤ ÷ ٦.

هەنگاوی ١

٠,٢٤ بەڕەنگكردنی شێوەی بەشەكان لەسەد بنوێنە.

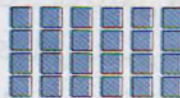
هەنگاوی ٢

نموونەكە ببڕە بۆ دیاری كردنی بەشەكان لەسەد.

هەنگاوی ٣

بەشەكانی سەد بەیەكسانی بەسەر ٦ كۆمەڵە دابەشبكە. لەهەر كۆمەڵەیەكدا ٤ بەش لەسەد هەبێت.

هەنگاوی ٤

ڕستەی دابەشكردنە ژمارەییەكە تۆماربكە

٠,٢٤ ÷ ٦ = ٠,٠٤

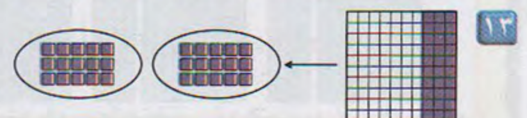
ڕاهێنان و شیكاری پرسیارەكان

نموونەیەك دروستبیكە پاشان ئەنجامی دابەشكردنەكە بدۆزەوە.

١ ٢ ÷ ٠,٠٨
٢ ٢ ÷ ٠,٢٤
٣ ٣ ÷ ٠,١٥
٤ ٤ ÷ ١,٢
٥ ٤ ÷ ٠,١٢
٦ ٥ ÷ ٣,٥
٧ ٣ ÷ ٢,٤
٨ ٨ ÷ ٠,٠٨
٩ ٣ ÷ ٠,٣٩
١٠ ٢ ÷ ٠,٤٤
١١ ٩ ÷ ٠,١٨
١٢ ٦ ÷ ٠,١٨

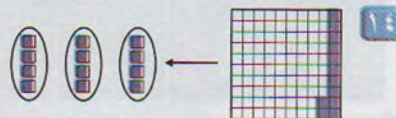
نموونەكە بەكاربهێنە بۆ تەواوكردنی ڕستە ژمارەییەكە.

١٣

٠,٣٠ ÷ ٢ = س

١٤

٠,١٢ ÷ ٣ = س

١٥ بارستایی دوو پاكەت و دوو كتێب ٧,٢٠كگم. ئەگەر بارستایی دوو پاكەتەكە ٤,٢٠كگم بێت. بارستایی یەك كتێب چەندە؟

١٦ **هەڵە لەكوێدایە؟** تەماشای نموونەی كرداری ٠,١٦ ÷ ٤ بكە و هەڵە وڕاستەكەی دیاریبكە.

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیكردنەوە

١٧
```
  ٥٠٠٠
- ٣٤٣٦
```

١٨
```
  ٤,٨٤٦
+ ١,٤٠٤
```

١٩ چوار و بەشێك لەهەزار بەڕەنووسی بنووسە

٢٠ ژمارەیەكی هاوتا بۆ ژمارەی ٠,٩٠ بنووسە.

٢١ بەهای ن چەندە لە هاوكێشەی ٥٨ = ن + ٣٩؟

أ ن = ٩
ب ن = ١٩
ج ن = ٢٠
د ن = ٩٠

دابەشکردن بەسەر ژمارەیەکی سروشتی
Divide by Natural Number

پێداچوونەوەی خێرا

١) ٦ ÷ ٢٤٦
٢) ٥ ÷ ٥٢٠
٣) ٣ ÷ ١٢٦٠
٤) ٤ ÷ ٥٦٤
٥) ٦ ÷ ٤٨٠٦

فێربە

بفڕە ئەی کۆلارە بفڕە کارە و دوو هاوڕێی ٣ کۆلارەیان لە قوماش دروستکرد. شریتێکی قوماشی تەنك درێژیەکەی ٤,٢م بەیەکسانی بەسەر خۆیاندا دابەشکرد بۆئەوەی بۆهەر کۆلارەیەك کلکێك دروستبکەن. درێژی کلکی هەر کۆلارەیەك چەندە؟

نموونە

ئەژمێربکە ٤,٢ ÷ ٣

بخەمڵێنە ٣ ÷ ٣ = ١

ڕێگای یەکەم دەتوانی دابەشکردن بکەی بە بەکارهێنانی نموونە.

هەنگاوی ١

نموونەکانی دەبی بۆ نواندنی ٤,٢ ڕەنگبکە

هەنگاوی ٢

نموونەکان بەسەر ٣ کۆمەڵەدا بە یەکسانی دابەشبکە

ڕوونبکەوە چۆن ژمارەی ژمارە سروشتیەکان و ژمارەی دەیەکیەکان دەناسی کە لە هەر کۆمەڵەیەکدا دایدەنێیت.

ڕێگای دووەم بە بەکارهێنانی کاغەز و پێنووس دەتوانی دابەشکردن بکەیت.

هەنگاوی ١

فاریزەی ئەنجامی دابەشکردنەکە لەسەر فاریزەی بەشکراوەکە دابنێ.

$3\overline{)4{,}2}$

هەنگاوی ٢

دابەشبکە وەك چۆن لە ژمارە سروشتیەکاندا دابەشدەکەیت.

$$\begin{array}{r} 1{,}4 \\ 3\overline{)4{,}2} \\ -3 \\ \hline 12 \\ -12 \\ \hline 0 \end{array}$$

کەواتە، درێژی کلکی هەر کۆلارەیەك ١,٤م. لەبەرئەوەی وەڵامەکە نزیکە لە وەڵامە خەمڵێنراوەکە. کەواتە وەڵامەکە شیاوە.

نموونەی زیاتر

أ دابەشبکە ٢,٤٩ ÷ ٣

```
  ٠,٨٣
٣⟌ ٢,٤٩
  ٠ -
  ----
  ٢٤
  ٢٤ -
  ----
  ٠٠٩
  ٩ -
  ----
  ٠
```

بەشدراوەکە لە بەشکراوەکە گەورەترە. کەواتە سفر لە خانەی یەکان دابنێ.

دەتوانی لێکبدەی بۆ دڵنیابوون لە وەڵامەکەت.

ساغبکەوە √

```
  ٠,٨٣
  ٣ ×
  ----
  ٢,٤٩
```

ب دابەشبکە ١٨,٤٥ ÷ ١٥

```
   ١,٢٣
١٥⟌١٨,٤٥
   ١٥ -
   ----
   ٣٤
   ٣٠ -
   ----
   ٠٤٥
   ٤٥ -
   ----
   ٠٠
```

ساغبکەوە √

```
  ١,٢٣
  ١٥ ×
  ----
  ٦١٥
  ١٢٣ +
  ----
  ١٨,٤٥
```

ج دابەشبکە ٤٢٣,٥ ÷ ٧

```
  ٦٠,٥
٧⟌٤٢٣,٥
  ٤٢ -
  ----
  ٠٠٣
  ٠ -
  ----
  ٣٥
  ٣٥ -
  ----
  ٠٠
```

لەبەرئەوەی ٧ > ٣ سفر لەخانەی یەکان دابنێ.

ساغبکەوە √

```
  ٦٠,٥
  ٧ ×
  ----
  ٤٢٣,٥
```

لەبیرت نەچێ ئەگەر بەشکراو ژمارەیەکی دەیی و بەشدراو ژمارەیەکی سروشتی بێت وەك چۆن ژمارە سروشتیەکان دابەش دەکەیت، بە هەمان شێوە دابەشبکە، فاریزەی ئەنجامی دابەشکردنەکە لەسەر فاریزەی بەشکراوەکە دابنێ.

ساغبکــەوە

١ باسبکە فاریزەکە لە ئەنجامی دابەشکردندا لەکوێدا دادەنێیت کاتێك ژمارەیەکی دەیی بەسەر ژمارەیەکی سروشتیدا دابەشدەکەیت.

وێنەیەك بۆ دیاریکردنی ئەنجامی دابەشکردنەکە بکێشە.

٢ ٣ ÷ ١,٢٦ **٣** ٧ ÷ ٢,٣٨

ئەنجامی دابەشکردن کۆپی بکە و فاریزە لەشوێنی دروست دابنێ.

٤ ٢⟌١,٠٦ ئەنجام: ٠٥٣ **٥** ٥⟌٠,٠٤٥ ئەنجام: ٠٠٠٩ **٦** ٧⟌٤٩,٠ ئەنجام: ٧٠ **٧** ٤⟌٣٢,٦٠ ئەنجام: ٨١٥

ئەنجامی دابەشکردن بدۆزەوە، ساغکردنەوە بە لێکدان بکە.

٨ ٦⟌٤,٨ **٩** ٩⟌٩,٠٩ **١٠** ٤⟌١٢,٠٤ **١١** ٢⟌١,٠٤

١٢ ٧ ÷ ٣٥,٧ **١٣** ٥ ÷ ٠,٨٠ **١٤** ٥ ÷ ٤,٣٥٥ **١٥** ٢٤ ÷ ١١٥,٢

راهێنان و شیکاری پرسیارەکان

ئەنجامی دابەشکردنەکە کۆپی بکە و فاریزەکە لە شوێنە دروستەکەدا دابنێ.

١٦ ٧)٦,٣ (٠٩)	**١٧** ٤)٨,٠٨ (٢٠٢)	**١٨** ٨)٦,٠٠ (٠٧٥)	**١٩** ١٥)٤,٠٥ (٠٢٧)
٢٠ ٦)٤,٢٧٢ (٠٧١٢)	**٢١** ٣)٠,٣٦٦ (٠١٢٢)	**٢٢** ٨)٢٧,٢٨ (٣٤١)	**٢٣** ٥)٦١,٨٠ (١٢٣٦)

ئەنجامی دابەشکردنەکە بدۆزەوە. بەلێکدان ساغیبکەوە.

٢٤ ٨)٧٤,٤	**٢٥** ٣)٢٧,٩	**٢٦** ٥)٥٥,٥٥	**٢٧** ٢)١٩,٦٤
٢٨ ٧)٨٥,٤	**٢٩** ٧٠)٨٥٤,٠	**٣٠** ٣)٩٣,٦٦	**٣١** ٥)٦,١٥
٣٢ ٨)٣٣,٠٤	**٣٣** ٤)٢١,٥٦	**٣٤** ١٤)٥٩,٢٢	**٣٥** ١٩)٢٣٤,٨٤
٣٦ ١٢)٣٩,٠	**٣٧** ١٠)٢١٢,٥	**٣٨** ٩)٣٤٣,٨٩	**٣٩** ١١)٥٧٠,٩
٤٠ ٦ ÷ ٢٤,٦	**٤١** ٦ ÷ ٢,٤٦	**٤٢** ٣ ÷ ٠,٩٣	**٤٣** ٧ ÷ ٨,٠٥
٤٤ ٦ ÷ ٠,٥٤	**٤٥** ٨ ÷ ٥,٠٤	**٤٦** ٨ ÷ ٧٢,٦٤	**٤٧** ٩ ÷ ٤٨,٦
٤٨ ٧ ÷ ٤٨,٣	**٤٩** ٥ ÷ ١٨,٥	**٥٠** ٤ ÷ ٢١,٦	**٥١** ٨ ÷ ٤,٢٤

بەکارهێنانی پێدراوەکان سارۆ بۆیەی ئاوی بۆ وێنە کێشانی تابلۆکانی بەکارهێنا پێدراوەکان لە لیستەکەدا بۆ شیکاری پرسیارەکان لە ٥٢ تا ٥٥ بەکاربهێنە.

٥٢ سارۆ چەند بۆیە بۆ ڕەنگکردنی چۆلەکەیەك بەکاردەهێنێ؟

٥٣ سارۆ چەند بۆیە بۆ ڕەنگکردنی دوو پەپوولە بەکاردەهێنێ؟

٥٤ بۆ ڕەنگکردنی ٦ گەڵای ڕووەك ودووگوڵ چەندی پێویستە؟

٥٥ **پرسیار بنووسە** پێدراوە هاتووەکان لە لیستەکەدا بەکاربهێنە. کە بەدابەشکردنی ژمارەیەکی دەیی شیکاردەبێ. پرسیارەکە شیکار بکە.

٥٦ ئاوارە ١٧,٢٥کیلۆگرام سێوی لەماوەی ٥ کاتژمێردا لێکردەوە. لەماوەی یەك کاتژمێردا چەند کگم سێو لێدەکاتەوە؟

٥٧ **پرسیار چییە؟** جیاوازی نێوان نرخی دوو کتێب ١٦. هەزار دینار و سەرجەمی نرخەکانیان ٤٢ هەزار دینار. وەڵام ٢٩ هەزار دینار.

بڕی بۆیەی پێویست
بۆ ڕەنگکردنی ١٢ گەڵای ڕووەك ١٥,٤٨ ملل
و بۆ ٥ گوڵ ٩,٤٥ ملل
بۆ٣ چۆلەکە ٧,٤٧ ملل
١,١٩ ملل بۆ هەر پەپوولەیەك

٥٨ ٣ بوتڵ ٣,٧٩ لتر ئاویان تێدایە، نیودەرزەن لە بوتڵی تر ٧ لتر ئاویان تێدایە، کام جۆریان فراوانییەکەی گەورەترە؟

٥٩ کارتۆنێك ٣ قوتوو کەرەی تێدایە و بارستاییەکەی ٠,٨٥٠ کیلۆگرام، هەنێ پێویستی بە ٠,٣ کیلۆگرام کەرە هەیە ئایا قوتوویەك بەشی دەکات؟ ئەمە ڕوونبکەوە.

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٦٠ ٨٠٤ ٢٤ بەسەر ٤ دابەشبکە

٦١ ٣٤٥ ÷ ٢

٦٢ ٤ × (٢٥ + ٢)

٦٣ > یان < یان = دابنێ ٠,٠٩٨٩٨ ● ٠,٩٨٩٨

٦٤ ژمارە ٢١٣ ٦٧٥ بەپیت بنووسە.

٦٥ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە بەهای ی لە هاوکێشەکەدا بدۆزەوە.

ی+ ٤٢ = ٨٠

أ ی = ٣٨   ج ی = ١١٨

ب ی = ٤٨   د ی = ١٢٢

٦٦ زانا بە درێژایی ٩ ڕۆژ بەرزترین پلەی گەرمی تۆمارکرد کە بریتیبوو لە: ٢٩°، ٣٢°، ٢٤°، ٣٢°، ٢٨°، ٣٤°، ٢٦°، ٣٠°، ٣٢°، ناوەندەی پلەکانی گەرمی چەندە؟

٦٧ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە کاردۆ دوو بەکرەی لە پەت بەکارهێنا کە درێژی پەتەکە لەهەر یەکێکیاندا ١١,٩٨م بوو وە بەکرەیەك درێژی پەتەکەی ١٨,٩٨م بوو. و ٣ بەکرەی تریش کە درێژی هەریەکەیان ٢,٠٥م بوو کاردۆ چەند مەتر پەتی بەکارهێناوە؟

أ ٤٩,٠٠ م   ج ٦١,٠٧ م

ب ٤٩,٠٩ م   د ١٤٠,٠٥ م

شیکاری پرسیارەکان

گۆشەی ڕوونا کبیران

ڕێنوێنی مامۆستا ئاراز ١٢٠م کاغەزی هەبوو هەندێکی بەکارهێنا بۆ دروستکردنی کۆلارەی شێوە جیاواز بۆ قوتابییەکانی ٨,٢٥م لامایەوە. مامۆستاکە بڕیاریدا ئەوەی بڕیویەتی بۆ دروستکردنی کۆلارەکە تۆماری بکات.

جۆری کاغەز	درێژی	بڕ	درێژی گشتی
زەرد	١,٥٠ م	١٢	١٨,٠٠ م
سوور	٢,٧٥ م	■	٢٧,٥٠ م
شین	٣,٠٠ م	■	■
سەوز	■	٥	١٢,٢٥ م
سەرجەم ←			■

پێداویستیەکانی کۆلارە

وەڵامی گونجاو بۆ شیکاری پرسیاری ١، ٢ هەڵبژێرە. پاشان خشتەکە کۆپی و تەواوبکە.

١ چۆن بڕی کاغەزی بەکارهاتوو دیاریدەکەی؟

أ ١٨,٠٠ + ٢٧,٥٠ + ١٢,٢٥٠ ئەژمێریکە و پاشان سەرجەم لە ١٢٠,٠٠ دەربکە.

ب ٨,٢٥ لە ١٢٠,٠٠ دەربکە.

ج ١٢٠,٠٠ لەگەڵ ٨,٢٥ کۆبکەوە.

د هەموو ژمارەکان لەخشتەکەدا کۆبکەوە.

٢ جەبر ئەگەر س درێژی کاغەزی سەوز بنوێنێ. بۆ دروستکردنی کۆلارەیەك کام هاوکێشە بەکاردێنی بۆ دۆزینەوەی بەهای س ؟

أ س = ١٢,٢٥ × ٨   ج س ÷ ١٢,٢٥ = ٥

ب ١٢,٢٥ – س = ٥   د ١٢,٢٥ ÷ ٥ = س

لەکەرتەکانەوە بۆ ژمارە دەییەکان

Changing from Fractions to Decimals

پێداچوونەوەی خێرا

بۆهەر ژمارەیەك دەیەكی دوو ژمارەی هاوتا دیاریبکە.

1. ٠,٥
2. ٣,٤
3. ٢,٧٠
4. ٠,١٤
5. ٠,٧٠٠

فێربە

جەژنی نەورۆز قوتابیانی قوتابخانەی کوردستانی کچان خۆیان ئامادەکرد بۆ گێڕانی ئاهەنگی جەژنی نەورۆز لە قوتابخانەکەیان $\frac{٢}{٥}$ ی قوتابیان هاوبەشیان لە یاریە وەرزشیەکاندا کرد. $\frac{١}{٤}$ی قوتابیان هاوبەشیان لە ووتنی سروودی «ئەی ڕەقیب» دا کرد لەکاتی هەڵکردنی ئاڵای کوردستان. ژمارەی بەشداربووان لە کام چەلاکیدا زۆرتربوون؟

دەتوانی بەراوردیان بکەیت بە نووسینیان لەسەر شێوەی کەرتی دەیی.

لەبیرت نەچێ سەرە دابەش ژێرە بکە تا ژمارەیەکی دەیی هاوتا بەکەرتەکەت دەستبکەوێ

نموونە بەراوردبکە $\frac{٢}{٥}$ و $\frac{١}{٤}$

هەنگاوی ١

هەر کەرتێك لەسەر شێوەی پرسیاری دابەش بنووسە

$\frac{٢}{٥} \longrightarrow ٥\overline{)٢}$

$\frac{١}{٤} \longrightarrow ٤\overline{)١}$

هەنگاوی ٢

دابەشبکە وەك ئەوەی ژمارەکان سروشتین. لەکاتی پێویستدا فاریزە و سفرەکان لە بەشکراودا دابنێ. فاریزە و سفر لەئەنجامی دابەشکردنەکە دابنێ.

$٥\overline{)٢,٠}$ = ٠,٤ ; ٢٠ − ; ٠

$٤\overline{)١,٠٠}$ = ٠,٢٥ ; ٨ − ; ٢٠ ; ٢٠ − ; ٠

لەبیرت بێ

کەرتی $\frac{١}{٤}$ دەخوێندرێتەوە: چواریەك یان یەك لەچوار یان یەك دابەش بەسەر چوار یان یەك لەسەر چوار.

لەبەرئەوەی ٠,٤ > ٠,٢٥ کەوا $\frac{٢}{٥} > \frac{١}{٤}$، بەشداربووان لە وەرزش ژمارەیان زۆرترە.

پرسیاری زیاتر

أ) $\frac{١}{٥} \longrightarrow ٥\overline{)١,٠}$ = ٠,٢ ; ١٠ − ; ٠

ب) $\frac{٣}{٤} \longrightarrow ٤\overline{)٣,٠٠}$ = ٠,٧٥ ; ٢٨ − ; ٢٠ ; ٢٠ − ; ٠

ج) $\frac{٧}{٨} \longrightarrow ٨\overline{)٧,٠٠٠}$ = ٠,٨٧٥ ; ٦٤ − ; ٦٠ ; ٥٦ − ; ٤٠ ; ٤٠ − ; ٠

دەتوانی دووبارە ئامێری بژمێر بەکاربێنی بۆ نووسینی کەرتەکان لەسەر شێوەی ژمارەی دەیی.

$\frac{٢}{٥}$ = ٢ ÷ ٥ = ٠,٤

ساغبکەوە

١ ڕوونبکەوە چۆن دەزانی کە $\frac{١}{٤}$ و ٠,٢٥ هاوتان.

کەرتەکە لەسەر شێوەی ژمارەی دەیی بنووسە.

٢ $\frac{٢}{١٠}$ **٣** $\frac{٣}{٥}$ **٤** $\frac{٣}{٨}$ **٥** $\frac{٤}{٨}$ **٦** $\frac{٦}{١٠}$ **٧** $\frac{٣}{٢٠}$

ڕاهێنان و شیکاری پرسیارەکان

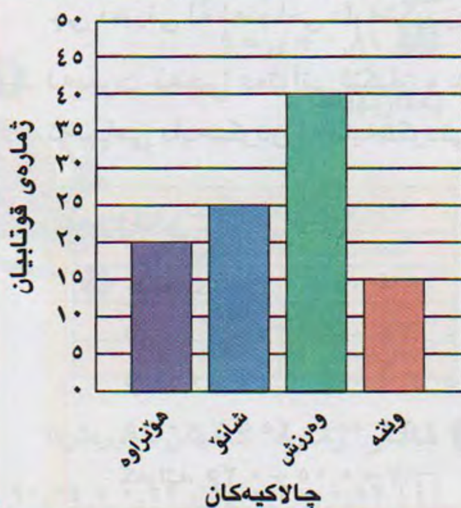
کەرتەکە لەسەر شێوەی دەیی بنووسە.

٨ $\frac{٧}{١٠}$ **٩** $\frac{٢٣}{٢٥}$ **١٠** $\frac{٧}{١٦}$ **١١** $\frac{٢}{٥}$ **١٢** $\frac{٢}{٤}$ **١٣** $\frac{٢}{٨}$

١٤ $\frac{٣}{١٠}$ **١٥** $\frac{١٧}{٢٠}$ **١٦** $\frac{٥}{٨}$ **١٧** $\frac{١}{٨}$ **١٨** $\frac{٤}{٥}$ **١٩** $\frac{٦}{٨}$

بەکارهێنانی پێدراوەکان ئەستوونی ڕوونکردنەوەییەکان بۆ شیکاری پرسیاری ٢٠ تا ٢٣ بەکاربهێنە.

٢٠ ژمارەی ئەو قوتابیانە چەندە کەچالاکییان هەیە لە قوتابخانەکەدا؟

٢١ کەرتێك بنووسە بۆئەوانەی چالاکی هۆنراوەیان هەیە پاشان کەرتەکە بەشێوەی ژمارەی دەیی بنووسە.

٢٢ کەرتێك بنووسە ئەوانە بنوێنێ کە چالاکی لە شانۆ و وێنە دەکەن و ئەو کەرتە بەشێوەی ژمارەی دەیی بنووسە.

٢٣ ئەگەر تەنها ١٥ قوتابی کاری وەرزشی بکەن. ئەو کەرتە دەبێتە چەند بۆ نواندنی ئەوانەی وەرزش ناکەن. ئەو کەرتە لەسەر شێوەی ژمارەی دەیی بنووسە.

٢٤ کاوە ماوەی $\frac{٦}{٢٥}$کم لە خولەکێکدا دەبڕێ بەڵام کاردۆ ماوەی ٠,٢١کم لە خولەکێکدا دەبڕێ. کامیان خێراترن. وەڵامەکەت لێکبدەرەوە.

٢٥ کەرتێکی هاوتا بۆ ژمارەیەکی دەیی گەورەتر لە ٠,٥ و بچووکتر لە ٠,٧٥ بنووسە.

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٢٦ ژمارەکان لە بچووکەوە بۆ گەورە ڕیزبکە.

٦,٠٠١ ؛ ٦,١٠١ ؛ ٦,٠١٠

٢٧ کانی ماوەی ٤٠می لە ماڵەوە بەرەو ڕۆژهەڵات بڕی. پاشان ٢٠م بەرەو باکور و ٣٠م بەرەو ڕۆژئاوا، و ٢٠م بەرەو باشور، ئەو ماوەیە چەندە کە ئێستا کەوتۆتە نێوان کانی و ماڵەوەیان؟

٢٨
```
  ٦٢١٣
× ٥٢
```

٢٩
```
  ١ ٥٥٩
× ٢٧٤
```

٣٠ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

ئەنجامی دابەشکردنی ٦٢ ٣٢٠ ÷ ٨٢ کامەیە؟

أ ٨٢ ب ٧٦٠ ج ٧ ٦٩١ د ٧٠ ١٩٦

شێوازەکان لە دابەشکردندا

Patterns Division

پێداچوونەوەی خێرا

ئەنجامی لێکدان بدۆزەوە. پاشان ڕاستی دابەشکردنە پەیوەندیدارەکە بنووسە.

١ ٧×٩ ٢ ٩×٨

٣ ٤×٩ ٤ ٧×٤

٥ ٧×١٠

فێربە

بگە بەو ژمارە دەییە بگە تەماشای شێوازەکان لە هاوکێشەکانی لێکدان بکە. پاشان تەماشای شێوازەکان لە هاوکێشەکانی دابەشکردنی پەیوەندیداربکە.

نموونە

هاوکێشەکانی لێکدان		هاوکێشەکانی دابەشکردنی پەیوەندیدار
کۆلکە × کۆلکە = ئەنجامی لێکدان		بەشکراو ÷ بەشدراو = ئەنجامی دابەشکردن
١٢ × ٤ = ٤٨	⟵	٤٨ ÷ ١٢ = ٤
١,٢ × ٤ = ٤,٨	⟵	٤,٨ ÷ ١,٢ = ٤
٠,١٢ × ٤ = ٠,٤٨	⟵	٠,٤٨ ÷ ٠,١٢ = ٤

لەبیرت بێ

هەر ژمارەیە

١٠ = ١٠ × ١

١,٠ = ١٠ × ٠,١

٠,١٠ = ١٠ × ٠,٠١

٠,٠١٠ = ١٠ × ٠,٠٠١

لە هاوکێشەکانی لێکداندا. لە ئەنجامی لێکداندا چی ڕوودەدات کاتێک فاریزەکە بۆ لای چەپ لە کۆلکەیەکدا دەگوێزینەوە؟

چی دەبینی لە ئەنجامی دابەشکردن لە هاوکیشەکانی دابەشکردن

لەبیرت نەچێ دەتوانی لێکدان و شێوازەکان بەکاربهێنی بۆ دیاریکردنی ئەنجامی دابەشکردن لە دابەشکردنی ژمارە دەییەکان.

نموونەی زیاتر

أ دابەشبکە ٠,٣٥ ÷ ٠,٠٥

٥ × ٧ = ٣٥ ⟵ ٣٥ ÷ ٥ = ٧

٠,٥ × ٧ = ٣,٥ ⟵ ٣,٥ ÷ ٠,٥ = ٧

٠,٠٥ × ٧ = ٠,٣٥ ⟵ ٠,٣٥ ÷ ٠,٠٥ = ٧

کەواتە، ٠,٣٥ ÷ ٠,٠٥ = ٧.

ب دابەشبکە ٠,٥٦ ÷ ٠,٠٧

٧ × ٨ = ٥٦ ⟵ ٥٦ ÷ ٧ = ٨

٠,٧ × ٨ = ٥,٦ ⟵ ٥,٦ ÷ ٠,٧ = ٨

٠,٠٧ × ٨ = ٠,٥٦ ⟵ ٠,٥٦ ÷ ٠,٠٧ = ٨

کەواتە، ٠,٥٦ ÷ ٠,٠٧ = ٨.

ساغبکەوە

١ هاوکێشەکانی لێکدان کە بەکاریدەهێنی بۆ دابەشکردنی ٠,٤٨ ÷ ١,٢ دیاربکە.

هەر شێوازێك بۆ لێکدان کۆپی بکە و تەواوی بکە، پاشان شێوازی دابەشکردنی پەیوەندیدار بنووسە.

٢ ٦ × ٩ = ٥٤

٠,٦ × ٩ = ■

٠,٠٦ × ٩ = ■

٣ ١٥ × ٥ = ٧٥

١,٥ × ٥ = ■

٠,١٥ × ٥ = ■

٤ ١٦ × ٤ = ٦٤

١,٦ × ٤ = ■

٠,١٦ × ٤ = ■

راهێنان و شیکاری پرسیارەکان

هەر شێوازێك بۆ لێكدان كۆپیبكە و تەواوبكە. پاشان شێوازی دابەشكردنی پەیوەندیدار بنووسە.

٥ ٢١ = ٣ × ٧
■ = ٣ × ٠,٧
■ = ٣ × ٠,٠٧

٦ ٥٦٧ = ٧ × ٨١
■ = ٧ × ٨,١
■ = ٧ × ٠,٨١

٧ ١٠٤ = ٤ × ٢٦
■ = ٤ × ٢,٦
■ = ٤ × ٠,٢٦

٨ ١٠ = ٢ × ٥
■ = ٢ × ٠,٥
■ = ٢ × ٠,٠٥

٩ ١٧٥ = ٥ × ٣٥
■ = ٥ × ٣,٥
■ = ٥ × ٠,٣٥

١٠ ٤٥٦ = ٨ × ٥٧
■ = ٨ × ٥,٧
■ = ٨ × ٠,٥٧

هەر شێوازێكی دابەشكردن تەواوبكە.

١١ ٢ = ٢٥ ÷ ٥٠
■ = ٢,٥ ÷ ٥,٠
■ = ٠,٢٥ ÷ ٠,٥٠

١٢ ٥ = ١٥ ÷ ٧٥
■ = ١,٥ ÷ ٧,٥
■ = ٠,١٥ ÷ ٠,٧٥

١٣ ١٢ = ١٢ ÷ ١٤٤
■ = ١,٢ ÷ ١٤,٤
■ = ٠,١٢ ÷ ١,٤٤

١٤ ٩٠ = ٤ ÷ ٣٦٠
■ = ٠,٤ ÷ ٣٦,٠
■ = ٠,٠٤ ÷ ٣,٦٠

١٥ ٨ = ٩ ÷ ٧٢
٨ = ■ ÷ ٧,٢
٨ = ■ ÷ ٠,٧٢

١٦ ٣ = ٤٠ ÷ ١٢٠
٣ = ■ ÷ ١٢
٣ = ■ ÷ ١,٢

جەبر ڕاستیە بنەڕەتیەكان و شێوازەكان بەكاربهێنە بۆ دۆزینەوەی بەهای ی.

١٧ ی = ٠,٠٣ ÷ ٠,٠٩
١٨ ی = ٠,٠٤ ÷ ٠,١٦
١٩ ی = ٠,٠٥ ÷ ٣,٠
٢٠ ٢ = ی ÷ ١,٦
٢١ ٧ = ٠,٠٢ ÷ ی
٢٢ ٩ = ی ÷ ٠,٨١

بەكارهێنانی پێدراوەكان خشتەكە بۆ شیكاری پرسیاری ٢٣ تا ٢٥ بەكاربهێنە.

خاوترین گیانەوەرا لەسەر زەوی	
گیانەوەران	خێرایی (كم/ك)
كرمە لیقە	٠,٠٣
مەیموونی تەمبەڵ	٠,١٥
كیسەڵی زەبەلاح	٠,١٧

٢٣ ئەو كاتە چەندە كە كرمە لیقە پێویستیەتی بۆ بڕینی ٠,٩ كیلۆمەتر؟

٢٤ ئەو كاتە چەندە كە كیسەڵێك پێویستێتی بۆ بڕینی ١,٧كم؟

٢٥ كام یەك لەم دوو گیانەوەرانە پێشدەكەوێت بۆ بڕینی ١كم، كرمە لیقە یان مەیمونی تەمبەڵ.

٢٦ **هەڵە لەكوێیە؟** ئاراس ئەڵێ ئەنجامی دابەشكردنی ٧,٥ بەسەر ٠,٠٥ دا بریتییە لە ١ ٥٠٠ هەڵەی ئاراس لەكوێیە؟

٢٧ **مانای ژمارە** كامیان گەورەترە؟

أ ٠,١٢ ÷ ٠,٤ یان ٠,١٢ ÷ ٠,٠٤؟

ب ٠,٤ ÷ ٠,٢ یان ٠,٠٠٤ ÷ ٠,٠٢؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیكردنەوە

٢٨ ٦٥ ٩٨٤ ÷ ٤٤ **٢٩** ٨٦١ ٢٩٤ ÷ ٩٨

٣٠ بەهای ن بدۆزەوە لە ن × ٥ = ٤٥

٣١ ٣,٢؛ ٤,٦؛ ٢,٣؛ ٦,٤؛ ٣,٢؛ ٤,٦.
لەم پێدراوانەدا مۆد كامەیە.

٣٢ ئامادەبوون بۆ تاقیكردنەوە خێڵان ٢٠ ملوانكەی هەیە، لەهەر ملوانكەیەكدا ٢٥ موورو هەیە، ملوانكەیەكی دابە خوشكەكەی. چەند موورووی لاماوە؟

أ ٤٢٥ ج ٤٧٥
ب ٤٧٠ د ٤٨٠

وانەی ٥

دابەشکردنی دەیی

Decimal Division

پێداچوونەوەی خێرا

1. ٩ ÷ ٦٣,٩
2. ٨ ÷ ٣٢,٨
3. ٥ ÷ ٢٥,٧٥
4. ٤ ÷ ١٦,٨
5. ٣ ÷ ٦٣,٩

فێربە

پیتزا بە جاترە لوبنان بەناوبانگە بە دروستکردن و ڕازاندنەوەی پیتزا بە زەیت و جاترە. وە ئیتاڵیا بەناوبانگە بە پیتزا ئەویش تێکەڵە لە زۆر شت وەك بەهارات و پەنیر و دۆشاوی تەماتە و قارچك و بیبەر و پیاز و جاترە و زەیتون.

▲ پیتزای جاترە لەدوای جەنگی جیهانی دووەمەوە بڵاوبووەوە لە ئیتاڵیا سەریهەڵدا.

دایکی ڕزگار حەزی لە پیتزای پەنیر و جاترەیە، لەدروستکردنیدا ١,٤گرام پەنیر بەکاردەهێنێ بەرامبەر ٠,٧گرام جاترە. چەند گرام پەنیری پێویستە ئەگەر ١ گرام جاترە بەکاربهێنێ؟

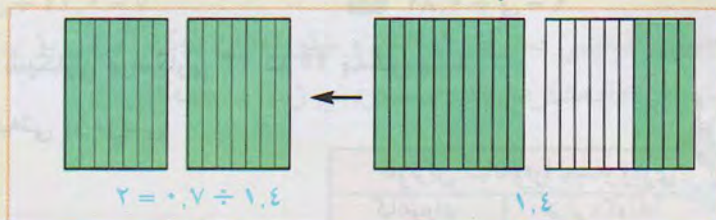
نموونە

دابەشبکە ١,٤ ÷ ٠,٧

بیربکەوە ١,٤٠ و ١,٤ دوو ژمارەی دەیی هاوتان.

ڕێگای یەکەم

نموونەیەك بەکاربهێنە بۆ دیاریکردنی ئەنجامی دابەشکردن

ڕێگای دووەم

بۆ دابەشکردنی ژمارەیەکی دەیی بەسەر ژمارەیەکی دەیی تردا بەشدراو بگۆڕە بۆ ژمارەیەکی سروشتی. بەشکراو بەشدراو لە ١٠ یان لە ١٠٠ یان زیاتربدە. کاتێك بەشکراو لەگەڵ بەشدراو پێکەوە لەیەك ژمارە ئەدەی. ئەنجامی دابەشکردن وەك خۆی دەمێنێتەوە.

> **لەبیرت بێ**
>
> کاتێك لە ١٠ یان لە ١٠٠ ئەدەیت بەپێی ژمارەی سفرەکان فاریزەکە بەرەولای ڕاست دەجووڵێنی
>
> ٣,٢= ١٠ × ٠,٣٢
>
> ٣٢= ١٠٠ × ٠,٣٢

هەنگاوی ١

لە ٠,٧ یەك خانەی دەیی هەیە. کەواتە، گۆڕینی بۆ ژمارەیەکی سروشتی لە ١٠ی دەدەیت.

٧ = ١٠ × ٠,٧

بەشکراو و بەشدراو لە ١٠ بدە.

٠,٧⟌١,٤

هەنگاوی ٢

فاریزەکە لە ئەنجامی دابەشکردنەکە دابنێ لەسەرووی فاریزەی بەشکراوەکە

٧,⟌١٤,

دابەشبکە وەك ئەوەی ژمارەکان سروشتی بن

٧⟌١٤,٠ = ٢,٠

− ١٤

٠

کەواتە، ٢گرام لە پەنیر بەکاردەهێنێت ئەگەر ١گرام لە جاترە دابنێ.

ژمارە سروشتیەکان و ژمارە دەیەکان

لەبیرت نەچێ بۆ دابەشکردنی ژمارەیەك بەسەر ژمارەیەکی دەیی. بەشدراو بگۆڕە بۆ ژمارەیەکی سروشتی بە لێکدانی بەشکراو و بەشدراو پێکەوە لە ١٠ یان ١٠٠ یان ١٠٠٠.

دایکی بێژان بوتڵێك لە هاڕاوەی فانیلیا کڕی بارستاییەکەی ٢٥٨گم بۆ ئامادەکردنی قالبێك شیرینی، هەر کەوچکێکی بچووك لە هاڕاوەی فانیلیا بەرامبەر ٥,١٦گم. چەند کەوچکی بچووك لە فانیلیا لە بوتڵێکی ٢٥٨گم هەیە؟

نموونە

دابەشبکە ٢٥٨ ÷ ٥,١٦

هەنگاوی ١

لە ٥,١٦ دوو خانەی دەیی هەیە بۆ گۆڕینی بەشدراو بۆ ژمارەی سروشتی. هەریەك لە بەشدراو بەشکراو لە ١٠٠ بدە.

٢٥٨٠٠ ÷ ٥,١٦ ← فاریزەکە لە بەشکراو دابنێ دەتوانی سفری زیادە لەلای ڕاستی فاریزەکە زیادبکەی بێ ئەوەی بەهای ژمارەکە بگۆڕێ

هەنگاوی ٢

٥١٦ | ٢٥٨٠٠,
٥٠,
٢٥٨٠٠ −
٠٠٠٠٠

فاریزەکە لە ئەنجامی دابەشکردنەکە دابنێ.

وا دابەشبکە وەك ئەوەی ژمارەکان سروشتی بن.

کەواتە، ٥٠ کەوچکی بچووك لە بوتڵێکی ٢٥٨ گم دا هەیە.

نموونەی زیاتر

أ دابەشبکە٦ ÷ ٠,٠٢٥

٠,٠٢٥ | ٦,٠٠٠ ← فاریزەکە لە بەشکراو دابنێ، بەشدراو بگۆڕە بۆ ژمارەی سروشتی.

٢٥, | ٦٠٠٠,
٢٤٠,
٥٠ −
١٠٠
١٠٠ −
٠

ب دابەشبکە ٦,٦٤ ÷ ٠,٠٨

٠,٠٨ | ٦,٦٤ ← بەشدراو بگۆڕە بۆ ژمارەی سروشتی بە لێکدانی بەشکراو بەشدراو لە ١٠٠

٨, | ٦٦٤,
٨٣,
٦٤ −
٠٢٤
٢٤ −
٠

ج دابەشبکە ٢,٠٨ ÷ ٠,٤

٠,٤ | ٢,٠٨ ← بەشدراو بگۆڕە بۆ ژمارەیەکی سروشتی، بەلێکدانی بەشدراو لە ١٠.

٤,٠ | ٢٠,٨
٥,٢
٢٠ −
٠٨
٨ −
٠

ساغبکەوە

١ ڕوونبکەوە چۆن دەزانی کە پێویستە لەسەرت فاریزەکە لە بەشدراوەکە خانەیەك یان دوو خانە بگوێزرێتەوە.

پرسیارەکە کۆپی بکە. فاریزەکە لە ئەنجامی دابەشکردنەکە دابنێ، تیراسا بۆ یارمەتی بکێشە.

٢ ٠,٢ | ٢,٦ = ١ ٣

٣ ٠,١٦ | ١,٩٢ = ١٢

٤ ٠,٥ | ١,١٥ = ٢٣

٥ ٠,٢٨ | ١,١٢ = ٤

پرسیارەکە کۆپی بکە. فاریزەکە لە ئەنجامی دابەشکردنەکەدا دابنێ.

٦ ‏ ١٠٦
٠,٢⟌٢,١٢

٧ ‏ ١١٥
٠,٧⟌٨,٠٥

٨ ‏ ٠٩
٠,٢٥⟌٠,٢٢٥

٩ ‏ ١٣٦٨
٣,٤⟌٤٦,٥١٢

١٠ ‏ ٧٦
٠,٧⟌٥,٣٢

١١ ‏ ٦٨
٠,٠٨⟌٠,٥٤٤

دابەشبکە.

١٢ ‏ ٠,٤⟌٦

١٣ ‏ ١,٦⟌١٨,١١٢

١٤ ‏ ٠,٠٧⟌٠,٨٤

١٥ ‏ ٠,٥٢⟌٦,٢٤

١٦ ‏ ٠,٠٧⟌١,٣٣

١٧ ‏ ٠,٣٥⟌٥,٢٥

١٨ ‏ ١,٧⟌٥,٤٤

١٩ ‏ ٠,٢٥⟌١٢

٢٠ ‏ ٧١,٤ ÷ ٢,١ ‏ ‏ ٢١ ‏ ٤٢ ÷ ١,٢ ‏ ‏ ٢٢ ‏ ٥,٢٥ ÷ ٠,٧ ‏ ‏ ٢٣ ‏ ٠,٤٢ ÷ ٠,١٤

٢٤ ‏ ٢٥ ÷ ٠,٥ ‏ ‏ ٢٥ ‏ ٠,٣٤ ÷ ٣,٤ ‏ ‏ ٢٦ ‏ ٠,٦٤ ÷ ٠,٤ ‏ ‏ ٢٧ ‏ ٩,٠٠ ÷ ١,٥٠

شێوازەکان دابەشبکە، پاشان شێوازەکە لە ئەنجامی دابەشکردنەکە ڕوونبکەوە.

٢٨ ‏ أ ‏ ٦,٦ ÷ ١,٢ ‏ ‏ ب ‏ ٦,٦ ÷ ٠,١٢ ‏ ‏ ج ‏ ٦,٦ ÷ ٠,٠١٢

٢٩ ‏ أ ‏ ٧,٥ ÷ ٢,٥ ‏ ‏ ب ‏ ٠,٧٥ ÷ ٢,٥ ‏ ‏ ج ‏ ٠,٠٧٥ ÷ ٢,٥

بەکارهێنانی پێدراوەکان خشتەکە بەکاربهێنە بۆ شیکاری پرسیاری ٣٦ تا ٣٨.

٣٠ نزیکەی چەند دڵۆپە ئاو کەوچکێکی بچووك پڕدەکا؟

٣١ **پرسیار چییە؟** وەڵام نزیکەی ٥ دڵۆپە؟

٣٢ ئەم بڕانەی خوارەوە لە بچووکەوە بۆ گەورە ڕیزبکە. ٣ کەوچکی گەورە، نیو کوپ قاوە، $\frac{١}{٦}$ کوپ چا.

٣٣ **ڕێنوێنی** بڕی ٦,٠٢ ÷ ٠,٢ت هەیە ئەگەر بەشکراوت لە ١٠٠ دا و بەشدراویش لە ١٠، ئایا ئەنجامی دابەشکردنەکە وەك خۆی دەمینێتەوە؟ ئەمە ڕونبکەوە.

٣٤ **هەڵە لەکوێدایە؟** کەنار ٧,٢٥ بەسەر ٠,٢٥ دا دابەشکرد، ئەنجامی دابەشکردنی یەکسانبوو بە٠,٢٩. هەڵەکە دیاربکە و ڕاستبکەوە.

٣٥ **ڕێنوێنی** ئەگەر ٧,٥٦ دابەشبکەی بەسەر ٧,٦. ئایا ئەنجامی دابەشکردنەکە گەورەترە یان بچووکترە لە ١، وەڵامەکەت ڕوونبکەوە.

بڕی بچووك

بڕەکە	فراوانی (ملل)
دڵۆپە ئاو	٠,٢٢
کەوچکی بچووك	٤,٣
کەوچکی گەورە	١٢,٢٥
کوپێك قاوە	٨٢,٧
کوپێك چا	٢١٥

٣٦ کامیان قورسترە، دوو کاڵەك بارستاییان پێکەوە ٢١,٧٥کیلۆگرام بێ یان ١٥ کاڵەکی زەرد کە بارستایی هەریەکەیان ١,٥کیلۆگرام بێت؟

٣٧ دوو بوتڵی گەورەت هەیە فراوانی هەر یەکیان ١,٧٥ لترە، هەردووکیان چەند بوتڵی بچووك پڕ دەکەن ئەگەر فراوانی بوتڵێکی بچووك ٠,٢٥لتر بێت؟

پێداچوونەوە و ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە

٣٨ ٨ × ٩٠٣

٣٩ ٣ × ٥٠٧٦٤٨

٤٠ $9\overline{)0{,}081}$ (٩⟌٠,٠٨١)

٤١ ٢,٥ × ٨٥,٦٣٩

٤٢ س + (٧ × ١٤) ئەژمێربکە کە س = ٣٣

٤٣ سەپان ٩ کاتژمێر کاری زیادەی کرد لە هەفتەیەکدا، شاهۆ ١ کاتژمێر و شاسوار ٢ کاتژمێر، دیار ٤ کاتژمێر. چ جۆرە وێنە ڕوونکردنەوەییەك باشترە بۆ پیشاندانی ژمارەی کاتژمێرە زیادەکانی ئەو کەسانەی کاریانکردووە؟

٤٤ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە بەهای ڕەنووسی ٨ لە ژمارە ٥,٦٨١ چەندە؟

أ ٨ یەکان
ب ٨ دەیەکی
ج ٨ بەش لەسەد
د ٨ بەش لەهەزار

بەکارهێنانی پێدراوەکان خشتەکە بۆ شیکاری پرسیاری ٥١ و ٥٢ بەکاربهێنە.

ئەنجامی یاریەکانی تۆپی سەبەتە					
یاری	١	٢	٣	٤	٥
ژمارەی خاڵ	٨٥	٩٧	٨٢	٧٣	٧٦

٤٥ ناوەندی خاڵەکانی تیپی تۆپی سەبەتەچەندە؟

٤٦ مەودا و ناوەڕاستە و مۆد بۆئەم خاڵانە چەندە؟

٤٧ ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە بنار دوو مریشکی کڕی بە ٥٠٠ ١٢ دینار، ئەگەر نرخی ١ کگم مریشك ٢٠٠٠ دینار بێ، ئایا چەند کیلۆگرامی کڕیوە؟

أ ٦,٢٥ کگم
ب ١٠,٥٨ کگم
ج ١٤,٥٨ کگم
د ٢٥,١٦ کگم

شیکاری پرسیارەکان

گۆشەی ڕوو ناکبیران

٣	٢	١
٦	٥	٤
٩	٨	٧

هەڵوەشاندنەوەی نهێنییەکان ئایا دەتوانی کە هێمای نهێنییەکان هەڵبوەشێنیت. کلیلی ئەم مەتەڵە لەلای چەپە. ژمارەکان بەشێوەی ئەو هێڵانە دەنوێنرێت کە چواردەورەی داوە. ژمارە ٣ بە شێوەی └ دەنوێندرێ،

نموونە بدۆزەوە □و┐÷□ و ⊔

٧=┐ و □=٥ ← □و┐=٧,٥   ٢=⊔ و □=٥ ← □,⊔=٢,٥

٣ = ٢,٥ ÷ ٧,٥

کەواتە، □,┐ ÷ □,⊔ = ٣

پرسیارەکە هەڵبوەشێنە پاشان شیکاریکە. وەڵامەکە بە ڕەنووس بنووسە.

١ └,⊔÷└⊏,⊏

٢ ⊔,⊏÷└┐,⊔

٣ ⊓×□,┘

٤ └⊓,⊏ـ⊏□,⊐

٥ └,⊐÷□,└⊔

٦ ┐,┘÷┘└,⊐⊔

٧ ١٢ ÷ ١,٥ ئەژمێربکە، پاشان پرسیارەکە بنووسە، و ئەنجامی دابەشکردنەکە بەهێما بنووسە.

پێداچوونەوەی خێرا

١ ٢٣,٠٦ + ٤,٥
٢ ٣٩,٠٥ − ٦,١
٣ ٥,٢٥ × ٤
٤ ٥٥,٥ ÷ ٠,٥
٥ (٢,٥ × ١٠) −٧

کارامەییەکانی شیکاری پرسیارەکان
هەڵبژاردنی کردارێك
Problem Solving Skills
Choosing the operation

تێگە | پلاندانی | شیکاربکە | ساغبکەوە

قورسی جەستە دەگۆڕێ ئەگەر لە زەویەوە بچێتە مەریخ، بەڵام بارستاییەکە ناگۆڕێ، بۆیە زانا فیزیاییەکان کێش و بارستایی لێك جیادەکەنەوە، بارستایی بەکیلۆگرام دەپێون. وە کێش بە نیوتن. ئەم خشتەیە ئەوە دەردەخات کە کێشی جەستەیەك لەسەر هەر هەسارەیەك چەندە ئەگەر کێشی لەسەر زەوی ١ نیوتن بێ.

نیوتنی زەوی لە بۆشایی ئاسمان

هەسارە	کێش (نیوتن)
عەتارد	٠,٣٨
زوهرە	٠,٩١
زەوی	١
مەریخ	٠,٣٨
مشتری	٢,٥٣
زوحەل	١,٠٧
ئۆرانوس	٠,٩٠
نیبتۆن	١,١٠
بلۆتۆ	٠,٠٧

لەبیرت نەچێ ئەو پەیوەندییەی کەژمارەی ناو پرسیارەکان بەیەکەوە دەبەستێت یارمەتی دەدات بۆ هەڵبژاردنی کردارە گونجاوەکە بۆ شیکاری پرسیارەکە.

کۆکردنەوە	خستنە پاڵیەکی کۆمەڵەکان
لێدەرکردن	سرینەوە یان بەراوردکردنی کۆمەڵەکان
لێکدان	خستنە پاڵیەکی کۆمەڵە یەکسانەکان
دابەشکردن	بەشینەوە بەسەر کۆمەڵە یەکسانەکان، دیاریکردنی بڕە لەهەر کۆمەڵەیەك.

بڕوانە ئەو پەیوەندیەی کە ژمارەکان لە پرسیارەکە بەیەکەوە دەبەستێت، پاشان کردارە گونجاوەکە بۆ شیکاری پرسیارەکە هەڵبژێرە و شیکار بکە.

أ ئەگەر کێشی کاڵەکێك لەسەر زەوی ٦٨ نیوتن بێت، کێشەکەی لەسەر مشتەری چەندە؟

ب ئەگەر کێشی غۆرێللایەك لەسەر هەسارەی پلۆتۆ ١٤٩,٨ نیوتن بێت. کێشی لەسەر زەوی چەندە.

ج کێشی تۆپێکی تێنسی سەرزەوی لەسەر ڕووی زەوی ١ نیوتنە کێشەکەی لەسەر مشتری چەندی لەکێشی سەرزەوی زیاترە؟

د دوو مشك کێشی هەریەکیان لەسەر زەوی ١ نیوتنە. کێشی هەردووکیان لەسەر عەتارد چەندە؟

باسبکە

- ڕوونبکەوە چۆن بڕیارتدا کرداری گونجاو بۆ شیکاری هەر پرسارێك هەڵبژێری؟
- ئەگەر کێشی ئەو غورێللایەی کە لە پرسیاری (ب)دا هاتووە ٧٤,٩ نیوتن بێت لەسەر پلۆتۆ، کێشەکەی لەسەر زەوی چەندە؟

شیکاریکە. کردارەکە یان کردارەکان کە بەکارتهێناوە دیاری بکە.

خشتەکەی لاپەڕەی پێشوو بۆ شیکاری پرسیاری ١، ٢ بەکاربهێنە.

١ نەهەنگی شین کێشەکەی لەسەر زەوی ١ ٢٩٨ ٨٣٠ نیوتنە، کێشەکەی لەسەر مەریخ چەندە؟

٢ پڵنگێك کێشەکەی لەسەر نیبتۆن ٣ ٢٠٩,٨ نیوتنە، کێشەکەی لەسەر زەوی چەندە؟

٣ ورچێکی جەمسەری کێشەکەی ٥ ٨٤٠ نیوتنە و نەهەنگێکیش کێشەکەی ٦ ٦٣٥ نیوتنە، کێشی نەهەنگەکە چەندی لە ورچەکە زیاترە؟

٤ سێ لە ورچی پاندای زەبەلاح کێشیان پێکەوە ٤ ٦٦٢ نیوتنە، ناوەندەی کێشی ورچێك چەندە؟

سەگی لایکا یەکەمین گیانەوەر بوو کە بە کەشتی ئاسمانی سپوتنیك ٢ لە ساڵی ١٩٥٧ ڕەوانەی بۆشایی ئاسمان کرا.

لە ساڵی ١٩٩٩ زۆرترین ژمارە لە گیانەوەران ڕەوانەی بۆشایی ئاسمان کران. بە کەشتی ئاسمانی (کۆڵۆمبیا) ١ ٥٠٠ سیسرك و ١٨ مشك و ١٥٢ جرج و ١٣٥ کرمە لیقە و ٤ ماسیە بۆقە و ٢٢٩ ماسی ڕووبار ڕەوانەی بۆشایی ئاسمان کران.

٥ کام کردار بەکاردێت بۆ دۆزینەوەی ژمارەی گشتی گیانەوەرەکان لەم گەشتەدا؟

أ لێکدان
ب دابەشکردن
ج لێدەرکردن
د کۆکردنەوە

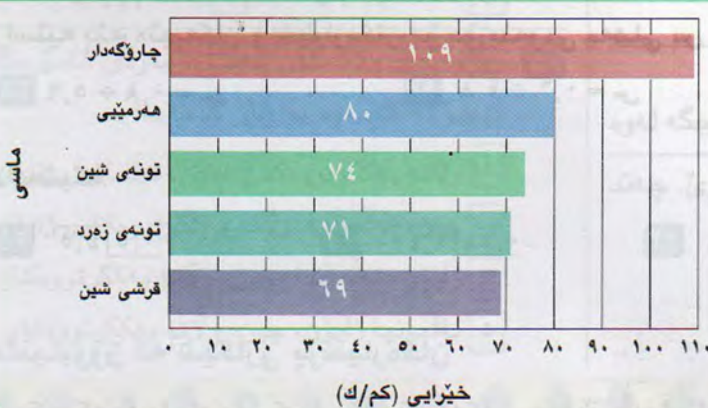
٦ ژمارەی سیسرکەکان چەندی لە سەرجەمی گیانەوەرانی تر زیاترە؟

أ ٥٣٨
ب ٨٧٢
ج ٩٦٢
د ١٥٠٠

ڕاهێنان لەسەر ڕێگا جیاوازەکان

بەکارهێنانی پێدراوەکان

ستوونە ڕوونکردنەوەییەکان بۆ شیکاری پرسیاری ٧ ، ٨ بەکاربهێنە.

٧ جیاوازی لەنێوان خێراترین و هێواشترین ماسی لەوێنەکەدا چەندە؟

٨ ماسی هەرمێی چەند کاتی دەوێ بۆ بڕینی ماوەی ١ ٠٠٠ کم؟

٩ پرسیار بنووسە

پێدراوە هاتووەکانی ناو وێنەی ڕوونکردنەوەییەکە بەکاربهێنە.

١٠ نەبیل بۆ پەیوەندییەکی تەلەفۆنی ١ ٠٠٠ دیناری بۆ دە خولەکی یەکەم داو ٢٥٠ دینار بۆهەر خولەکێکی زیادە. ئەگەر ماوەی گفتوگۆ تەلەفۆنیەکە ٢٠ خولەك بخایەنێت، بڕی پارەی پەیوەندییەکە چەندە؟

پێداچوونەوە
Review

فاریزە decimal point
لێکدان multiplication
ئەنجامی دابەشکردن quotient
ژمارەی سروشتی natural number

دڵنیابوون لە زاراوەکان و چەمکەکان

دەربڕینی گونجاو لە لیستەکەدا هەڵبژێرە.

١ بۆ دابەشکردن بەسەر ژمارەیەکی دەیی، بەشدراو دەگۆڕین بۆ ___؟___ .

٢ بۆ دیاریکردنی ئەنجامی دابەشکردنی لە دابەشکردنی دەییەکان هاوکێشەکانی ___؟___ پەیوەندیدار بەو بەکاردێت.

دڵنیابوون لە کارامەییەکان

ئەنجامی دابەشکردنەکە بدۆزەرەوە. لێکدان بەکاربهێنە بۆ ساغکردنەوە.

٣ ٨⟌٧,٢ ٤ ٧⟌٥,٦ ٥ ٩⟌٠,٨١ ٦ ٢⟌٣,٦٦

٧ ٨ ÷ ٢١٨,٤ ٨ ٩ ÷ ٥٧١٦,٨ ٩ ٩ ÷ ٢٨,٤٤ ١٠ ٥ ÷ ٥٨,٧٥

کەرتەکە لەسەر شێوەی دەیی بنووسە.

١١ $\frac{٤}{١٦}$ ١٢ $\frac{٥}{٢٥}$ ١٣ $\frac{٦}{٢٤}$ ١٤ $\frac{٧}{١٦}$

هەر شێوازێکی دابەش تەواوبکە.

١٥ ١٧ = ١٢ ÷ ٢٠٤
■ = ١,٢ ÷ ٢٠,٤
■ = ٠,١٢ ÷ ٢,٠٤

١٦ ٧٢ = ٣ ÷ ٢١٦
■ = ٠,٣ ÷ ٢١,٦
٧٢ = ■ ÷ ٢,١٦

١٧ ٦ = ٧٠ ÷ ٤٢٠
٦ = ■ ÷ ٤٢,٠
٦ = ■ ÷ ٤,٢

ڕاستیە بنەڕەتییەکان و شێوازەکان بۆ دۆزینەوەی بەهای س بەکاربهێنە.

١٨ ٥,٦ ÷ ٠,٨ = س ١٩ ١,٨ ÷ ٠,٦ = س ٢٠ ٣٠ = س ÷ ٠,٩٠

دابەشبکە.

٢١ ٠,٥⟌٤,٥ ٢٢ ٠,٢٨⟌١,٤٠ ٢٣ ٠,٠٣⟌١,٥٦٦ ٢٤ ٤,٥ ÷ ٥٤

دڵنیابوون لە شیکاری پرسیارەکان

شیکاریکە. کردارێك یان کردارەکان کە بەکاری دەهێنی دیاریکە.

٢٥ هۆڵێکی گەورە پانیەکەی ١٦,٨٧م و درێژیەکەی ١٩,٥٤م، درێژیەکەی چەندی لە پانیەکەی زیاترە؟

٢٦ ئازاد ٤,٢٥کم لە هەفتەیەکدا بەپێ دەبڕێت. ئەو ماوەیە چەندە کەبە ١٥ هەفتە دەیبڕێت؟

٢٧ چەند بوتڵێکی ئاو فراوانیان ٤,٥٠لترە، ئەگەر فراوانی یەك بوتڵ ١,٥٠لتر بێت. ژمارەی بوتڵەکان چەندە؟

٢٨ هێرش ٢٢ هەزار دیناری لە بڕی ٤ کاتژمێر کاری زیادە وەرگرت. ئایا بڕی ١ کاتژمێر کاری زیادە چەند وەردەگرێت؟

ئامادەبوون بۆ تاقیکردنەوە
Standardized Test Prep

ئاگاداربە! CAUTION!

وەلام هەڵبژێرە

سەیری پرسیاری ٥ بکە ئەگەر وەلامەکەت نەگونجا لەگەڵ وەلامەکان، لەکرداری ئەژمێرەکە خۆت دڵنیابکە، ئەگەر کرداری ئەژمێرەکە ڕاستبوو ئەوا وەلامەکە دەوربدە «جگە لەوە».

وەلامی ڕاست لە شیکاری پرسیاری ١ تا ١٠ هەڵبژێرە.

١ شێوە دەیی بۆ کەرتی $\frac{٣}{٥}$ کامەیە؟

أ ٠,٣٥ ب ٠,٥٣ ج ٠,٦ د ٣,٥

٢ بارستایی ٥ پاکەت ٤,٤٥ کگم. بارستایی ١ پاکەت چەندە؟

أ ٠,٩٤کگم ب ٠,٨٩کگم ج ٠,٨٥کگم د ٠,٨٠کگم

٣ ٤ ÷ ٠,٢

أ ٥ ب ٢ ج ٠,٥ د ٠,٠٥

٤ سەیران بایی ٣ ٧٥٠ دینار سێوی کڕی. ئەگەر نرخی ١کگم ٧٥٠ دینار بێ. چەند کیلۆگرامی کڕیوە؟

أ ٦ کگم ج ٥ کگم
ب ٥,٥ کگم د ٢,٨١ کگم

٥ ٠,٤٥ ÷ ٠,٠٣

أ ٠,٠١٥ ب ١,٥ ج ٠,١٥ د جگە لەوە

٦ هەڤاڵ ماوەی ٠,٩کم بە ١ کاتژمێر دەبڕێ. چەند کاتی دەوێ بۆ بڕینی ٠,٤٥کم؟

أ ٥ کاتژمێر ج ٠,٥ کاتژمێر
ب ٤,٠٥ کاتژمێر د ٠,٠٥ کاتژمێر

٧ لە ڤیستیڤاڵی وەرزشدا تیپی تۆپی باسکە ئەم خاڵانەی تۆمارکرد، ٥٨، ٥٨، ٦٢، ٦٧، ٧٠ ناوەڕاستە چەندە؟

أ ٦٣ ب ٦٢ ج ٥٨ د ١٢

خشتەکە بۆ شیکاری پرسیارەکانی ٨ تا ١٠ بەکاربهێنە.

ئەو وڵاتانەی کەزۆرترین ژمارە ئامێری ڤیدیۆیان هەیە	
وڵات	ژمارە
چین	٤٠ ٠٠٠ ٠٠٠
وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا	٨٦ ٨٢٥ ٠٠٠
ئەڵمانیا	٢٦ ٣٢٨ ٠٠٠
ژاپۆن	٣٤ ٣٠٩ ٠٠٠

٨ کام کردار بەکاردێت بۆ ئەوەی دەیزانی ژمارەی ئامێری ڤیدیۆ لە ولایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا چەندی زیاترە لە ژمارەی ڤیدیۆکان لە ئەڵمانیا؟

أ کۆکردنەوە ب لێدەرکردن ج لێکدان د دابەشکردن

٩ ژمارەی ئامێرەکانی ڤیدیۆ لەچین ویابان پێکەوە چەندن؟

أ ٧٤ ٣٠٩ ٠٠٠ ج ٧ ٤٣٠ ٩٠٠
ب ٥٦ ٩١٠ ٠٠٠ د ٥ ٦٩١ ٠٠٠

١٠ ڕیزبەندی وڵاتەکان بەپێی ژمارەی ئامێرەکانی ڤیدیۆ لە کەمەوە بۆ زۆر کامەیە؟

أ وڵاتە یەکگرتووەکان، چین، ئەڵمانیا، ژاپۆن.
ب چین، ئەڵمانیا، وڵاتە یەکگرتووەکان، ژاپۆن.
ج ژاپۆن، ئەڵمانیا، چین، وڵاتە یەکگرتووەکان.
د ئەڵمانیا ژاپۆن، چین، وڵاتە یەکگرتووەکان.

ئەوەی دەیزانی بینووسە — Write What You Know

١١ دوو کەرت لەم کەرتانە $\frac{١}{٤}$، $\frac{١٢}{٥٠}$، $\frac{١٣}{٥٢}$ هاوتان، ڕوونبکەوە چۆن هەر کەرتێك بەشێوەی ژمارەی دەیی بۆ دۆزینەوەی دوو کەرتی هاوتا دەنووسیت.

١٢ کوێستان پارچە قوماشێکی هەیە کە درێژیەکەی ١٠,٥ مەتر، پێویستی بە سێ پارچە هەیەکە درێژی هەریەکێکیان ١مەتر، ویستی قوماشە ماوەکە بکات بەچەند پارچەیەکەوە کە درێژی هەریەکێکیان ١,٢٥مەتر بێ. چەند پارچە قوماشی دەست دەکەوێت کە درێژی هەریەکەیان ١,٢٥مەتر بێ ڕوونبکەوە، چۆن وەلامەکەت دۆزییەوە.